

รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

ธนวุฒิ แก้วนุช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโทศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต
สาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

พ.ศ. 2561

The Development Model for the Basic School as a Happy Place

Thanawut Kaewnuch

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Doctor of Philosophy

Development of Education Management

College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University

2018

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ปริญญา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

เสนอโดย นายธนวุฒิ แก้วนุช

หลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา การจัดการการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แซ่มซ้อย)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรรณดี นาคสุขปาน)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วาสนา วิสฤตภา)

วิทยาลัยครุศาสตร์รับรองแล้ว

..... คณบดีวิทยาลัยครุศาสตร์
(อาจารย์ ดร.พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล)

วันที่ 25... เดือน พฤษภาคม... พ.ศ. 2562...

หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข
ชื่อผู้เขียน	ธนวุฒิ แก้วนุช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข และใช้กระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) การศึกษายืนยันองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในรายองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (3) การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม (4) การเสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่เป็นองค์ประกอบหลักของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ 3) องค์ประกอบด้านความพึงพอใจ ส่วนตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขจะแปรผันไปตามรายองค์ประกอบและรายกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา (กลุ่มนักเรียน กลุ่มครู กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน) ที่งานวิจัยนี้ได้ออกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาและคัดเลือกปัจจัยตามลำดับความสำคัญ 5 รายการในแต่ละองค์ประกอบเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์และวางแผนดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาต่อไป

รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขในแต่ละกลุ่ม ได้แก่

กลุ่มนักเรียน องค์ประกอบที่มีความสำคัญในการสร้างสุขสำหรับนักเรียนเป็น

อันดับแรก คือ องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ กลุ่มครู กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา และ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบที่มีความสำคัญในการสร้างสุขสำหรับครูมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ส่วนกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบที่มีความสำคัญในการสร้างสุขสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านความพึงพอใจ แต่ละสถานศึกษาต้องคำนึงถึงลำดับความสำคัญของ องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยในการกำหนดวิธีดำเนินการหรือแนวปฏิบัติเป็นหลักในขั้นต้น และคำนึงถึงความสัมพันธ์กับบริบท ศักยภาพและความพร้อมของสถานศึกษาในการกำหนดการ ดำเนินการในแต่ละเรื่องให้เหมาะสม

Thesis Title	The Development Model for the Basic School as a Happy Place
Author	Thanawut Kaewnuch
Thesis Advisor	Associate Prof. Dr.Uthai Boonprasert
Co-Thesis Advisor	Assistant Prof. Dr.Pimolpun Phetsombat
Department	Doctor of Philosophy Program in Education Management
Academic Year	2018

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) determine components and its variables or factors that contribute towards a happy place for basic education and 2) present a model and practices in managing basic education school towards a happy place. There were 4 steps in the research methodology. 1) Defining factors and variables in promoting a happy basic educational institute. 2) Experts review for the defined factors and variables 3) Studying the impact of factors and variables against 5 study groups 4) Presenting a model and practices in managing basic education school towards a happy place.

The study found that factors contributed to school as a happy place that created a happy basic educational school were 1) environment 2) relationships and 3) satisfaction. The happiness factor varied among stakeholder groups i.e. student, teacher, supporting staff, school director and basic educational committee. This study selected 5 variables of each factor, from each group of stakeholders for analyzing and creating a plan within the context of each school.

The model and practices in managing basic education school towards a happy place were Student Group: The most significant factor in contributing happiness to the student group was the relationship among them. Teacher Group Supporting Staff Group and School Director Group; The most significant factor in contributing happiness to the theirs group were the environment. Basic Educational Committee: The most significant factor in contributing happiness to the committee was the academic result satisfaction. Each school must understand the impact of each factor and its variable before preparing an action plan in connection with the context, potential and readiness of the school.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ที่ให้คำปรึกษา ในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แซ่มะซ้อย ดร.วรรณดี นาคสุขปาน และดร.วาสนา วิสฤตภา ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการในการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ และได้ให้ ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินสุดา สิริธรรังศรีที่คอยให้กำลังใจ ห่วงใยและสนับสนุนลูกศิษย์อยู่เสมอ และคณาจารย์ในสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏบึงฉลวยทุกท่าน ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางในการศึกษาและจัดทำรายงานการวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์ต่อการวิจัย โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาทั้ง 2 ท่าน ได้แก่ นายชุมพล ยอดเจริญ และนางสุรางค์ ประไพนพ ขอขอบพระคุณ ดร.อรุณี ตรีการไพโรจน์ ที่คอยสนับสนุน ให้คำปรึกษา และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในการวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณมารดานางจินตนา แก้วนุช ภรรยาและบุตรชายทั้งสอง และน้องชาย ที่ให้กำลังใจ พร้อมทั้งรุ่นพี่และเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิชาการจัดการการศึกษา ที่ช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะทำงานที่วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบึงฉลวยทุกคน ที่คอยดูแลอย่างอบอุ่น และอำนวยความสะดวกทุกอย่างในการทำวิจัยเป็นอย่างดี

ธนวุฒิ แก้วนุช

สารบัญ

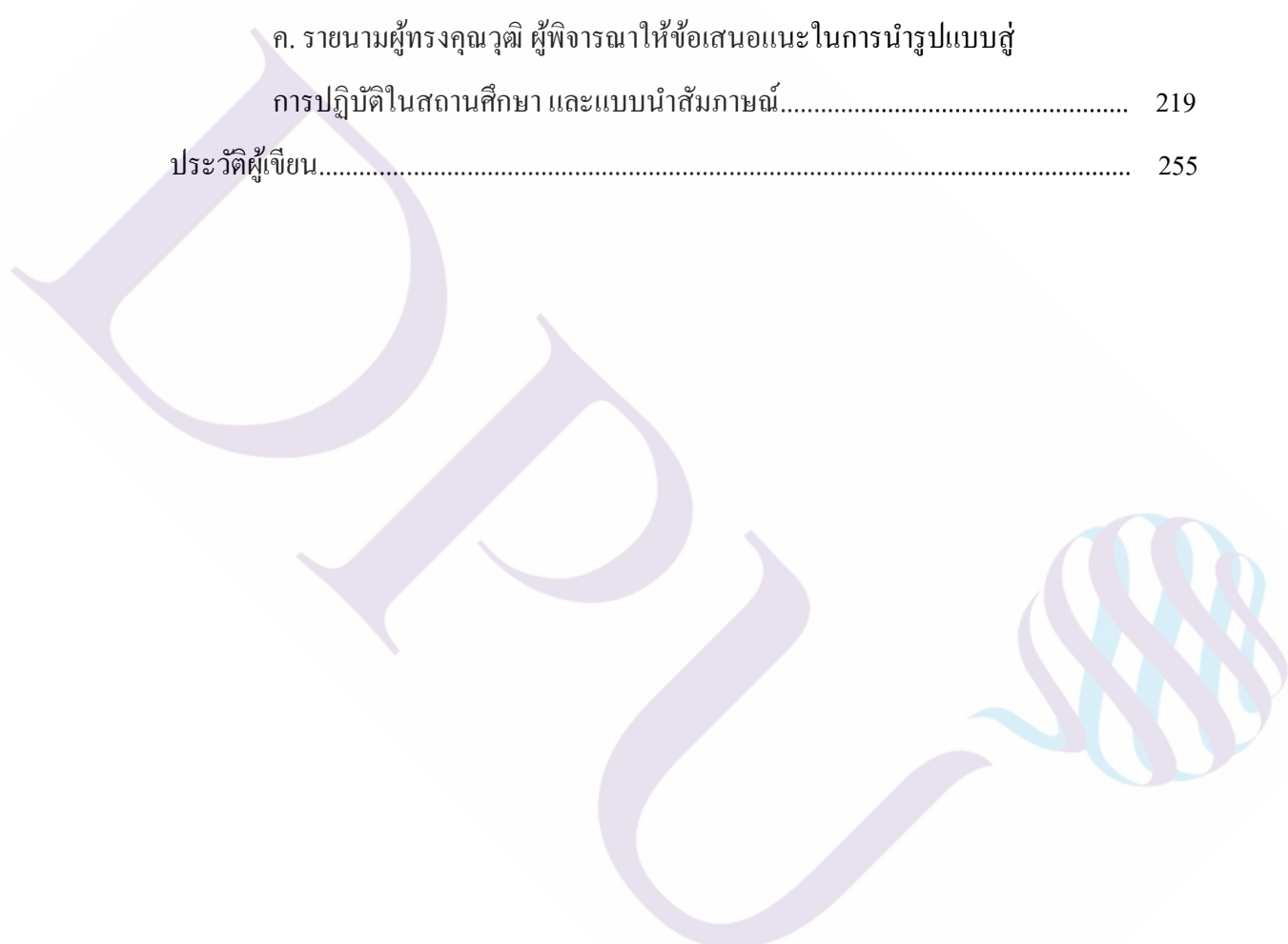
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามสำหรับงานวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตงานวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2. ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิด หลักการ ความหมาย ขอบข่ายและลักษณะของความสุข.....	11
2.2 ความสุข การสร้างสุข และการวัดความสุขในประเทศไทย.....	22
2.3 องค์กรแห่งความสุขกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการบริหาร จัดการความสุข.....	36
2.4 โรงเรียนสีเขียวหรือ โรงเรียนแห่งความสุข.....	47
2.5 องค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุข ของสถานศึกษา.....	62
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	90
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	97
3. การดำเนินการวิจัย.....	108
ขั้นที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบและปัจจัยหรือตัวแปร ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	110

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ขั้นที่ 2 การศึกษายืนยันองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในราย องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	110
ขั้นที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยหรือ ตัวแปรของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม.....	111
ขั้นที่ 4 การเสนอรูปแบบและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข.....	125
4. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล.....	126
4.1 องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุข ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	126
4.2 ผลการศึกษายืนยันองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยในราย องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	129
4.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัย ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม.....	134
4.4 รูปแบบและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็น องค์กรแห่งความสุข.....	168
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	175
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	175
5.2 อภิปรายผล.....	181
บรรณานุกรม.....	190
ภาคผนวก.....	201
ก.รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและแบบนําสัมภาษณ์เพื่อยืนยันความเป็นองค์ประกอบ และตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของ สถานศึกษา.....	202

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ข. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ครู บุคลากร สายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	214
ค. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้พิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบสู่ การปฏิบัติในสถานศึกษา และแบบนำสัมภาษณ์.....	219
ประวัติผู้เขียน.....	255

สารบัญญัตินี้

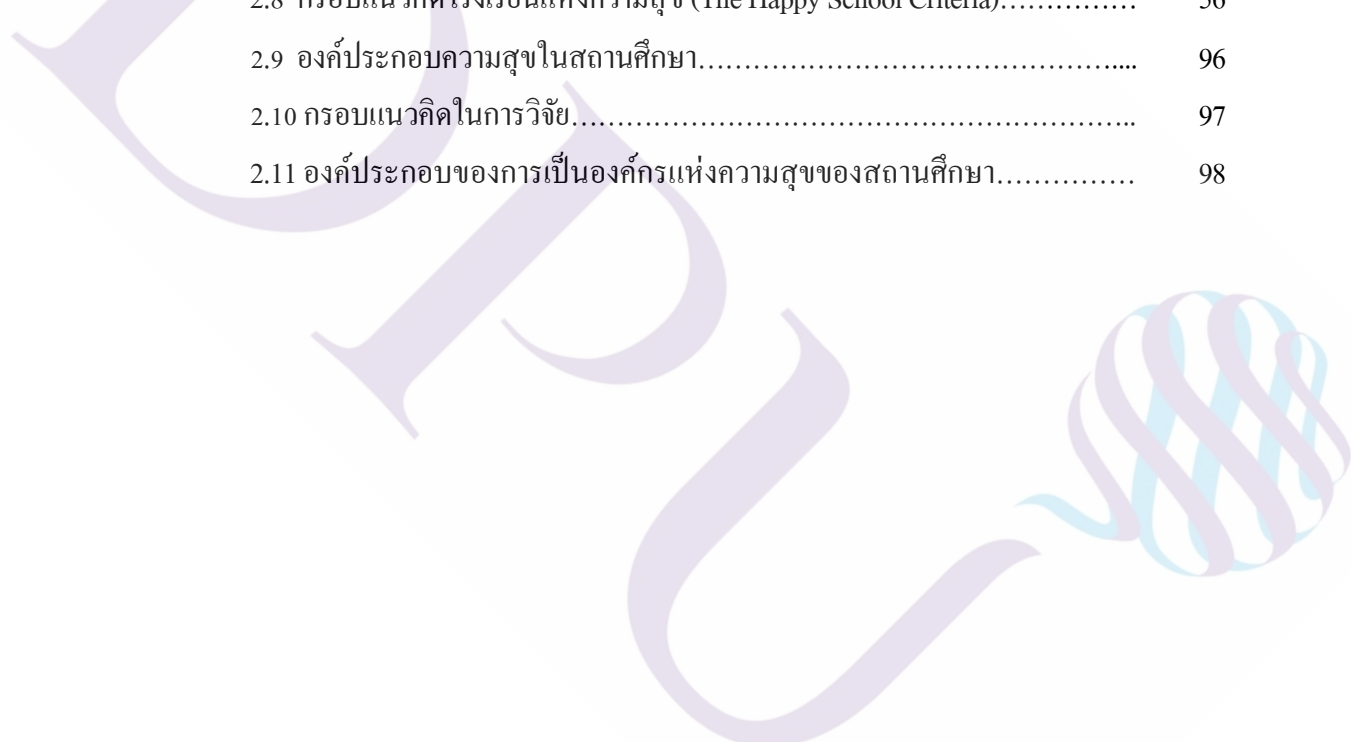
ตารางที่	หน้า
2.1 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของนักเรียน.....	68
2.2 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของครู.....	74
2.3 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา.....	79
2.4 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา.....	82
2.5 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	88
3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน เทคนิควิธีและผลที่ได้รับ.....	108
3.2 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (นักเรียน).....	112
3.3 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ครู).....	114
3.4 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา).....	116
3.5 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ผู้บริหารสถานศึกษา).....	118
3.6 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (กรรมการสถานศึกษา).....	120
4.1 สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งกลุ่ม 5 ในสถานศึกษา.....	135
4.2 สรุปแสดงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข.....	136
4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำแนกตัวแปรตามภูมิภาคหลัง.....	137
4.4 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน.....	143

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.5 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของนักเรียน.....	141
4.6 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของนักเรียน.....	142
4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูจำแนกตัวแปรตามภูมิภาค.....	144
4.8 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของครู.....	145
4.9 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของครู.....	148
4.10 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของครู.....	149
4.11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาจำแนกตัวแปรตามภูมิภาค.....	151
4.12 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา.....	152
4.13 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา.....	154
4.14 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา.....	156
4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตัวแปรตามภูมิภาค.....	157
4.16 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษา.....	158
4.17 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของผู้บริหารสถานศึกษา....	160
4.18 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา....	161
4.19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกรรมการสถานศึกษาจำแนกตัวแปรตามภูมิภาค.....	162
4.20 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของกรรมการสถานศึกษา.....	164
4.21 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของกรรมการสถานศึกษา.....	165
4.22 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของกรรมการสถานศึกษา...	166
4.23 สรุปแสดงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของการเป็น โรงเรียนแห่งความสุข.....	168

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แผนที่ความสุขโลก.....	25
2.2 แสดงสมองส่วน Limbic system.....	29
2.3 ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย.....	34
2.4 องค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข.....	37
2.5 การจัดการความสมดุลในชีวิต.....	38
2.6 มิติต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเชียงใหม่.....	50
2.7 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสีเขียว (Green School in Green Bhutan).....	51
2.8 กรอบแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข (The Happy School Criteria).....	56
2.9 องค์ประกอบความสุขในสถานศึกษา.....	96
2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	97
2.11 องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา.....	98

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสุขในการทำงาน เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของทุกคน ทุกระดับในองค์กร ตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงพนักงาน ในแต่ละวันนั้น คนส่วนใหญ่ใช้เวลาหมดไปกับการทำงาน มีปัจจัยหลายประการที่เป็นปัจจัยที่สร้างให้คนในองค์กรมีความสุขได้ ซึ่งที่ผ่านมานั้น ได้มีทั้งความพยายาม และมิงงานวิจัยต่างๆ ได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในการมองความสุขในองค์กรในลักษณะที่ต่างกัน เช่น องค์กรแห่งสุขภาวะที่ดี (Healthy Organization) องค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) จิตวิญญาณแห่งองค์กร (Spirituality Organization) คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work life) ภาวะอยู่เย็นเป็นสุข (Well-being) การจัดการกับความเครียด (Stress Management) ความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กร (Employee Engagement) ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) องค์กรที่มีความยืดหยุ่น (Flexible Organization) และความสมดุลในชีวิตกับการทำงาน (Work-life Balance) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552 : ออนไลน์)

ความสุขของคนในองค์กรนั้น นอกจากจะได้รับจากเงินเดือน จากสวัสดิการที่เหมาะสมแล้ว การได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การได้รับการเอาใจใส่ การให้ความสำคัญ การมีเครื่องมือที่สะดวกต่อการทำงาน ความสัมพันธ์กับฝ่ายต่างๆ และความเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน ก็มีความสำคัญ ดังตัวอย่างเช่นที่บริษัทบริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) หรือ บافات (BAFS) ซึ่งทำธุรกิจให้บริการเชื้อเพลิงอากาศยาน ความน่าสนใจของที่นี่อยู่ที่บรรยากาศการทำงานที่นอกเหนือจากผู้บริหารและพนักงานที่อยู่ต่างสำนักงานสามารถทำงานประสานความร่วมมือกันได้อย่างราบรื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างดีแล้ว ยังพบว่า พนักงานอาวุโส คนเก่าแก่ที่มีอายุงานกว่า ยี่สิบปีขึ้นไปสามารถทำงานร่วมกับน้องใหม่ๆ ได้อย่างดีเยี่ยม หัวใจสำคัญที่เป็นพื้นฐานที่ทำให้ผู้บริหารและพนักงานมีความเป็นเอกภาพ เป็นหนึ่งเดียวกันก็คือ การสื่อสาร ที่เข้าถึงทุกคน “ทุกคนที่เข้ามาทำงานจะได้รับ Email Account ที่ใช้เชื่อมต่อกับระบบอินทราเน็ต (Intranet) เพื่อรับข่าวสารต่างๆ กันทุกคน ทำให้ไม่ว่าจะออกไปทำงานที่สนามบิน หรือในสำนักงานก็จะได้รับทราบข้อมูลกิจกรรมที่จะทำ รวมถึงการมีบอร์ดข้อมูล ที่มีการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์ในการให้ข่าวสาร และเพื่อการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกทางและเกิดประโยชน์ จะมีการจัดอบรมให้ความรู้แนะนำเทคนิค

การใช้ด้วย ซึ่งพนักงานระดับล่างสามารถส่งอีเมลถึงผู้บริหารระดับสูงได้โดยตรง ทำให้ปัญหาการทำงานในส่วนต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว โดยจากการประเมินพบว่า ทุกคนพอใจมาก”

อีกตัวอย่างขององค์กรที่มีความสุขที่ได้รับการกล่าวถึงกันมาก คือ บริษัท Google ซึ่งนับได้ว่าเป็นบริษัทที่ให้ความสำคัญกับพนักงานมากที่สุด เป็นบริษัทที่เน้นวัฒนธรรมความสุขในองค์กร แบบที่เรียกว่าให้กันครบเครื่องและครบครัน จนไม่มีบริษัทไหนในโลกสู้ได้ บริษัท Google ซึ่งถูกออกแบบอย่างสวยงาม สร้างสรรค์ ทันสมัย ภายในตกแต่งอย่างดีเยี่ยม มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และให้ความสุขครบถ้วน Google อาจเป็นบริษัทเดียวในโลก ที่พนักงานสามารถทำงานไปด้วยและเล่นไปด้วยอย่างมีความสุข จึงไม่แปลกใจว่า ในแต่ละปีจะมีหนุ่มสาวทั่วโลกกว่า 2.5 ล้านคนหรือเท่ากับ 6,849 คน ต่อ 5 นาที ขึ้นใบสมัครงานมาที่ Google (สมาคมเครือข่ายบริการวิศวกร กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2560)

ปัญหาเรื่องความสุขในสถานศึกษาของไทย ในอดีตไม่ค่อยจะมีผู้ให้ความสำคัญมากนัก แต่จากผลสำรวจของ OECD ผู้จัดการทดสอบ PISA ในปี 2012 ได้จัดอันดับระบบการศึกษาที่มีความเท่าเทียมกันทางคุณภาพของโรงเรียน พบว่า เชียงไฮ้เป็นระบบการศึกษาอันดับ 1 ของโลก ทั้งผลการสอบและในแง่ความเท่าเทียมทางคุณภาพของโรงเรียนมากที่สุด ถูกจัดอันดับว่าเป็นระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการลดช่องว่างระหว่างคุณภาพของโรงเรียนได้อย่างประสบความสำเร็จ (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.), 2557) แต่นาย นิ มิน จิง เลขาธิการสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นครเชียงไฮ้ ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่เน้นการเรียนมากในช่วงที่ผ่านมา แม้จะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนในเชียงไฮ้ได้ดีมาก แต่ท้ายที่สุดการเรียนที่หนักเกินไป ทำให้นักเรียนไม่มีความสุข นำไปสู่การละเลยความสนใจในการเรียนได้ และยังแถมส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนในชนบทคงอยู่ด้วย เชียงไฮ้ จึงได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่เพิ่มเติม โดยใช้โครงการประเมินคุณภาพของนักเรียนและโรงเรียนด้วยดัชนีสีเขียว หรือ “Green Indicators of Academic Quality of Primary and Secondary School Students” (Xiaoyan Liang, Huma Kidwai and Minxuan Zhang, 2016, pp. 53-54) ด้วยดัชนีชี้วัด 10 ตัว เพื่อบ่งชี้ถึงคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น และมีการเปรียบเทียบผลทุกปี ได้แก่ 1) ดัชนีวัดผลการศึกษานักเรียน 2) ดัชนีวัดแรงจูงใจด้านการเรียนของนักเรียน 3) ดัชนีด้านวิชาการของนักเรียน 4) ดัชนีความกดดันของนักเรียน 5) ดัชนีประเมินความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน 6) ดัชนีวัดรูปแบบและวิธีการสอน 7) ดัชนีวัดหลักสูตรและการเป็นผู้นำของผู้บริหาร 8) ดัชนีวัดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่มีผลกระทบต่อผลการศึกษา 9) ดัชนีวัดพฤติกรรมและศีลธรรมของนักเรียน และ 10) ดัชนีวัดสุขภาพกายและใจ

การเกิดขึ้นของโครงการนี้ มาจากการให้ความสำคัญที่เน้นย้ำเรื่อง “ความสุขของนักเรียน” จึงมีการจัดทำดัชนีชี้วัดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนทั้งหมดขึ้น และมีการประเมินผลทุกปี เพื่อนำผลไปผลักดันให้ครูปรับปรุง ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้นักเรียนมีความสุขมากขึ้น

ในประเทศไทย สำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชนและครอบครัว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้สนับสนุนให้ ผศ.ดร.พิณสุดา สิริธรงค์ศรี จัดทำโครงการจัดการเรียนรู้แบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสุขภาวะเด็กและเยาวชน มุ่งที่เด็กและเยาวชนซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต ที่จำเป็นต้องได้รับการดูแล ป้องกัน พัฒนาสุขภาวะให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยได้ให้ความหมายของโรงเรียนสุขภาวะหมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยการปรับสภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง เพิ่มพฤติกรรมสุขภาพ จัดโครงสร้าง และระบบต่าง ๆ ให้โรงเรียนสภาพแวดล้อม ครอบครัวและชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้งด้านกาย ใจ สังคมและปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการรับการเปลี่ยนแปลงสู่โลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560) การดำเนินโครงการนี้ได้เข้ามาช่วยเติมเต็มการจัดการศึกษานำพาทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนา ภาคเอกชน ภาครัฐ ซึ่งก็เป็นแนวทาง ตามแนวของสำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ของไทย ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการ “สร้างสุข” นั้น จะดำเนินการได้ดี มีประสิทธิภาพ เพียงใดจำเป็นต้องเข้าใจถึงปัจจัยและองค์ประกอบแห่งความสุขสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายในสถานศึกษาให้แน่ชัด จึงจะช่วยให้เข้าใจและสามารถกำหนดวิธีดำเนินการในการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สามารถดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย และที่สำคัญคือ การส่งเสริมองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความสุขสำหรับทุกฝ่าย ทุกมิติในองค์กร ซึ่งปรากฏว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบแห่งความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังมีการศึกษาวิจัยกันน้อยมาก ไม่ปรากฏที่มีการศึกษาทดลองหรือสร้างสรรค์ในเรื่องการสร้างสุขในโรงเรียน หรือการทำโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) องค์ความรู้ที่จะใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการสำหรับสถานศึกษาของไทยโดยตรงในด้านนี้ จึงยังมีจำกัดมาก

จากความสำคัญของเรื่องความสุขในองค์กร และเนื่องจากยังไม่มีการศึกษาวิจัยและการพัฒนาเครื่องมือที่เกี่ยวข้องสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขได้เพียงพอ ทำให้น่าสนใจที่จะศึกษาค้นหาองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของความเป็นโรงเรียนหรือการเป็นสถานศึกษาที่เป็นองค์กรแห่งความสุข สำหรับทุกฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้กำหนดองค์ประกอบและเสนอแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขสำหรับทุกคน สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ น่าจะได้ประโยชน์ทางวิชาการเป็นอย่างมากในแง่ขององค์ความรู้เรื่องความสุขสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสะท้อนถึงองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายที่สำคัญ ๆ ในสถานศึกษา คือ 1) ผู้เรียนหรือนักเรียน 2) ครู 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมครบถ้วนทุกฝ่าย

ผลการวิจัยนี้จะนำไปสู่การเสนอรูปแบบ กำหนดวิธีการดำเนินการหรือกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการ และการวัดความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนอาจได้แนวปฏิบัติหรือรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้เป็นสถานที่ที่เป็นองค์กรแห่งความสุข สำหรับทุกคนในการอยู่ร่วมกันในองค์กรที่เรียกว่า สถานศึกษา

1.2 คำถามสำหรับงานวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับบุคคลแต่ละฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอะไรบ้าง วัดจากอะไร
2. รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ควรจะเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

1.4 ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ซึ่งจะครอบคลุม ดังนี้ 1) แนวคิด หลักการ ความหมาย ขอบข่ายและลักษณะของความสุข 2) พัฒนาการที่เกี่ยวกับเรื่องความสุข การสร้างสุข และการวัดความสุขในประเทศไทย 3) องค์กรแห่งความสุขกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบริหารจัดการความสุข 4) โรงเรียนสีเขียวหรือโรงเรียนแห่งความสุข 5) แนวคิดเกี่ยวกับความสุข องค์กรประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของ นักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาและ ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทัศนะของนักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ซึ่งเป็นความสุขที่วัดได้จากทัศนะในการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของแต่ละฝ่าย จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา คือ จาก 1) นักเรียน 2) ครู 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษา จากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,337 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2561 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละกลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาทั้ง 5 กลุ่ม จากตารางสำเร็จรูปของเครจซ์ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 20 เขต จากทั้งหมด 42 เขต โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งหมด ประกอบด้วย สพม.1, 2, 5, 6, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 32, 33, 37 และ 41

2. การสุ่มอย่างง่าย เป็นการสุ่มโรงเรียนในแต่ละเขต ผลการสุ่มมีดังนี้

สุ่มตามสัดส่วนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในแต่ละ

ละเขต ด้วยวิธีจับสลากจนได้ 1) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 จำนวน 375 คน 2) ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ครบจำนวน 380 คน 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา จำนวน 351 คน 4) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 297 คน และประธานสถานศึกษาและผู้แทนผู้ปกครองจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 335 คน

ผู้ให้ข้อมูลมาจากทุกฝ่ายในสถานศึกษา ในกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) กลุ่มนักเรียน 2) กลุ่มครู 3) ผู้บริหาร 4) กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา และ 5) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับแต่ละกลุ่มในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ

- 1) นักเรียน จำนวน 375 คน แบ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 200 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 200 คน
- 2) ครู จำนวน 380 คน แบ่งเป็นครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 200 คน และ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 200 คน
- 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา จำนวน 351 คน
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 297 คน
- 5) ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 335 คน

1.5 นิยามศัพท์

รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสะท้อนจากทัศนคติของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย นักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเสนอแนวปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการหรือการดำเนินการสร้างสุขที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับบริบทและความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา

สถานศึกษาที่เป็นองค์กรแห่งความสุข หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นการให้ความสำคัญกับการสร้างความสุขตามองค์ประกอบและปัจจัยที่กำหนดซึ่งพิจารณาจากองค์ประกอบแห่งความสุขใน 3 ด้านคือ 1) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ 2) ด้านสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา และ 3) ด้านความรู้สึพึงพอใจในสถานศึกษา สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่มในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) นักเรียน 2) ครู 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ หมายถึง สภาพทั่วไปทางกายภาพ ทางด้านสภาพแวดล้อมด้านจิตใจและสังคม ที่ส่งผลต่อการมีบรรยากาศที่อบอุ่น มีทัศนคติที่ดี มีความเป็นกันเองและเอื้ออาทรต่อกันในสถานศึกษา

สัมพันธภาพระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกันในสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในความสัมพันธ์ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในสถานศึกษา ด้วยความรักและเคารพ ความเป็นกันเอง ความร่วมมือในการทำงาน การเป็นมิตร การช่วยเหลือเอื้อเพื่อการได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับในความรู้ความสามารถ

ความรู้สึกพึงพอใจในสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในสถานศึกษา ในคุณภาพชีวิต ในการทำงาน ในการเรียนการสอน ตลอดจนในความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า

โรงเรียนแห่งความสุขของนักเรียน หมายถึง โรงเรียนที่นักเรียนสะท้อนหรือแสดงออกถึงความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ สัมพันธภาพที่ดีกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การมีความสุขจิตดี มีความรู้สึกพึงพอใจในโรงเรียนและสภาพต่าง ๆ ในโรงเรียน

ในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเรียนการสอนที่มีความสุขเห็นคุณค่าภูมิใจในตนเอง ในความสามารถของครู ในการแสดงออกทางอารมณ์ของครู ได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ มีเจตคติที่ดี สนใจเรียน และการรู้หน้าที่และความรับผิดชอบ

ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ มนุษยสัมพันธ์ที่ดี ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม และสุขภาพจิตและการจัดการความเครียด

ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ คุณภาพในการสอนของครู สุขภาพกายแข็งแรง มีโภชนาการดี เรียนแล้วนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โรงเรียนสนับสนุนการเรียนการสอน ความเหมาะสมของงานที่มอบหมาย การมีพื้นที่เรียนรู้ และพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน

โรงเรียนแห่งความสุขของครู หมายถึง การแสดงออกของครู ที่สะท้อนถึงความรู้สึกเป็นสุขในการทำงาน และการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับครู

ในด้านสภาพบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน การรับรู้คุณค่าในตนเอง การมีสังคมดี มีคุณธรรมและศีลธรรม มีจิตสาธารณะ ผ่อนคลาย การใช้ชีวิตแบบพอเพียง และตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคลากร ความสัมพันธ์กับผู้เรียน ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการมีครอบครัวดี

ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ คุณลักษณะงานโดยรวม ค่าตอบแทน การมีสุขภาพดี ความสำคัญของงาน ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน ความเด่นชัดของงาน คุณลักษณะงาน ด้านความหลากหลายของทักษะ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และการมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน

โรงเรียนแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา หมายถึง การแสดงออกของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข

ในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน การมีสุขภาพจิตดี บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี มีคุณธรรมมีการให้อภัย มีสุขภาพกายที่ดี การทำงานเป็นทีม และความรู้รักเอื้ออาทร

ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ สัมพันธภาพในการทำงาน สัมพันธภาพในครอบครัว และการสนับสนุนจากองค์กร

ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ คุณลักษณะงาน รายได้ ความพึงพอใจในชีวิตความก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน และความพึงพอใจในงาน

โรงเรียนแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในชีวิตที่มีคุณภาพและการทำงานที่ดี ในความสัมพันธ์ในการทำงาน การมีความพอใจในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ในสัมพันธภาพ และการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่น่าพึงพอใจ

ในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนที่ดี มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ การมีสวัสดิการดีและมีสิ่งอำนวยความสะดวก การใฝ่รู้และกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ และการทำงานเป็นทีม

ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ความสัมพันธ์ในครอบครัว และความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้าน

ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ รายได้ การบริหารเวลาที่ดี ชั่วโมงการทำงาน สุขภาพกายดี จิตสาธารณะ คุณธรรมและศีลธรรม การศึกษา มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน และการพักผ่อนหย่อนใจ

โรงเรียนแห่งความสุขของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การแสดงออกของผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา ที่สะท้อนถึงสิ่งที่คาดหวังที่น่าพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ ต่อสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่น ประกอบด้วย

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียน โรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การเป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและท้องถิ่น การมีห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอ ภูมิทัศน์ที่ดึงดูดร่มรื่น และดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ที่ดี มีวัสดุ ครุภัณฑ์ เพียงพอ

ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายใน ความร่วมมือจาก ผู้ปกครอง ชุมชน และความสุขในการเรียนกับเพื่อน การชอบมาโรงเรียน

ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนตามความถนัด ระดมทรัพยากร มีการลดภาระงานครู ส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพมีการเรียนที่ เรียนแล้วใช้ได้จริงที่บ้าน มีระบบธุรการที่ทันสมัย ใช้ภาษาอังกฤษได้ นักเรียนรักการอ่าน นักเรียนได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ นักเรียนกล้าแสดงออก และรักความเป็นไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ด้านวิชาการ คือ ได้พัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขเพื่อการบริหารจัดการการศึกษา เพื่อให้เป็น องค์การแห่งความสุขที่ครอบคลุมความสุขของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในด้านการนำไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะได้ทราบถึงองค์ประกอบและปัจจัยสำหรับการสร้างสุขที่แตกต่างกันสำหรับทุกฝ่าย คือ นักเรียน ครู บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการศึกษา ผู้แทน จากคณะกรรมการสถานศึกษา และตัวผู้บริหารเอง และสามารถนำรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนด นโยบาย วางแผนบริหารจัดการการสร้างสุขในสถานศึกษาในความรับผิดชอบที่สอดคล้องกับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเพื่อเสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบและวิเคราะห์ปัจจัยหรือตัวแปรในการกำหนดแนวปฏิบัติที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนองค์ความรู้ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขและความสุขของสถานศึกษา เพื่อเสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษา ดังรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิด หลักการ ความหมาย ขอบข่ายและลักษณะของความสุข
- 2.2 ความสุข การสร้างสุข และการวัดความสุขในประเทศไทย
- 2.3 องค์กรแห่งความสุขกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารจัดการความสุข
- 2.4 โรงเรียนสีเขียวหรือโรงเรียนแห่งความสุข
- 2.5 องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา
 - 2.5.1 นักเรียน
 - 2.5.2 ครู
 - 2.5.3 บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา
 - 2.5.4 ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.5.5 ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิด หลักการ ความหมาย ขอบข่ายและลักษณะของความสุข

แนวคิด หลักการ ความหมายและลักษณะของความสุข

เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า “ความสุข” เป็นสิ่งที่เป็นขอดปรารถนาของมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม คงไม่มีผู้ใดปฏิเสธ แต่เมื่อถูกขอให้ระบุว่ ความสุข คืออะไร จะรู้ได้อย่างไรว่มีความสุข จะรู้ได้อย่างไรว่มีความสุขหรือไม่ จากอะไร อะไรคือตัวชี้วัดความสุข ก็จะพบว่า เริ่มได้คำตอบที่แตกต่างกัน หลากหลาย จนหาข้อตกลงร่วมไม่ได้ง่ายนัก

สำหรับคนไทยโดยทั่วไป เรามักได้ยินคำว่า “สุขกาย -สุขใจ” หรือ “สุขกาย - สบายใจ” เป็นตัวสะท้อนถึงความหมายของความสุข แต่เมื่อถูกถามด้วยคำถามที่ขอให้ระบุให้ชัด ให้เป็นรูปธรรม ให้เห็นได้ชัด ก็จะเริ่มพบกับคำตอบที่อาจสร้างความเข้าใจที่สับสนได้มากเช่นกัน ในเรื่องนี้จากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานเชิงวิชาการในอดีต ได้มีนักวิชาการ องค์กรต่าง ๆ ที่สนใจในเรื่องนี้ได้ระบุความหมายและขอบข่ายของความสุข ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นิยามว่ “ความสบายกายสบายใจ...” คือ ความรู้สึกหรืออารมณ์ประเภทหนึ่ง มีหลายระดับ ตั้งแต่ความสบายใจเล็กน้อยหรือความพอใจ จนถึงความเพลิดเพลิน หรือเต็มไปด้วความสนุก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมมรินทร์มหาภูมิพลอดุลยเดชมฯ รัชกาลที่ 9 (โอภาส เสวีกุล, 2544, น. 51-52) เคยรับสั่งว่ ความสุข คือสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่การหาความสุขของแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ด้วเบียดเบียนผู้อื่น คิดว่เป็นความสุข (พระบรมราชาวาทที่พระราชทานแก่ คณะผู้แทนองค์การศาสนา คณะครูและนักเรียน ณ ศาลาภกาภิรมย์ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2513)

“...แต่แต่ละคนต้องการอะไร ก็ต้องการความสุข ความสุขนี้คืออะไร ความสุขนี้โดยมากก็นึกถึงความสุขในทางวัตถุ คือ มีเงินมีทองมากที่จะไปใช้แสวงหาสิ่งที่ต้องการ สำหรับหนุ่มๆ สาวๆ ก็สำหรับไปเที่ยวไนต์คลับหรืออะไรทำนองนั้น ซึ่งบางทีก็เรียกว่ความสุข ก็ต้องมีเงินก่อน เมื่อต้องมีเงินก็ต้องหาเงิน การทำอาชีพเดี๋ยวนี้นี้ยาก ก็ไปปล้นเขาง่ายกว่ นี่เป็นกลไกของเรื่องที่ว่า ทำไมเดี๋ยวนี้นี้มีอาชญากรและอาชญากรรมมาก คือเพราะต่างแสวงหาความสุข...”

“ ความสุขที่แท้จริง คือ ความสุขที่ถูกต้องตามหลักธรรมะ ด้วการทำจิตใจให้สงบ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน ถ้าทุกคนทำได้อย่างนี้จะพบความสุขที่แท้จริง ” พระบรมราชาวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมมรินทร์มหาภูมิพลอดุลยเดชมฯ รัชกาลที่ 9 (โอภาส เสวีกุล 2544, น.51-52)

ในเรื่องเดี๋ยวกันนี้ประเวศ วะสี (2551) ได้แสดงในรายละเอียดว่ ความสุข คือ สุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญา

สุขภาพทางกาย ประกอบด้วย ร่างกายแข็งแรง ปลอดภัย ปลอดสารพิษ ปลอดภัย มีสัมมาชีพ หมายถึง ร่างกายแข็งแรงจากการออกกำลังกาย ไม่นำสารพิษเข้าตัว เช่น บุหรี่ เหล้า ยาเสพติด มลพิษ ปลอดภัยจากอุบัติเหตุภัย สัมมาชีพช่วยให้มีปัจจัย 4

สุขภาพทางจิต ประกอบด้วย ความดี ความงาม ความสวย ความมีสติ หมายถึง ความดี (เช่น เมตตากรุณา การให้อภัย) ความงาม (เช่น ศิลปะและสุนทรียธรรมอื่นๆ) ความสงบ (ได้แก่ สมาริ) ความมีสติทำให้ทุกอย่างดีขึ้น และมีความสุขอย่างยิ่ง

สุขภาพทางสังคม ประกอบด้วย สังคมสุขสัมพันธ์ หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ดีทุกระดับ ตั้งแต่ในครอบครัวเป็นต้นไป สังคมเข้มแข็ง หมายถึง การรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำ มีความเป็นชุมชน และความเป็นประชาสังคม สังคมยุติธรรม หมายถึง มีความยุติธรรมทุกด้าน และสังคมสันติ หมายถึง การที่สามารถแก้ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ป้องกันความรุนแรงได้ มีสันติภาพ

สุขภาพทางปัญญา ประกอบด้วย ปัญญารู้รอบเท่าทัน ปัญญาทำเป็น ปัญญาอยู่ร่วมกัน เป็น ปัญญาบรรลุอิสรภาพ ปัญญารู้รอบเท่าทัน ปัญญาทำเป็น ปัญญาอยู่ร่วมกันเป็น ทำให้เกิดสุขภาพทางกายทางจิต และทางสังคม ดังกล่าวข้างต้น และปัญญาที่ลดความเห็นแก่ตัวลง มีอิสรภาพมากขึ้น จนถึงทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิงเป็นวิมุติสุขก็ได้

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความสุขนั้นมองได้หลายมุม หลายทัศนะ บ้างก็ว่าเป็น ความสบาย ความพึงพอใจ ถ้าวัดได้ด้วยสายตา จับต้องได้ ก็จะเป็นความสุขกายหรือความสุขในรูปธรรม ส่วนความสุขในนามธรรมหรือความสุขทางใจ จะเกี่ยวข้องกับหลักธรรม การสงบจิตใจและมีสติ ซึ่งความสุขทางกายจะมีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด ไม่รู้จักพอ ส่วนความสุขทางใจนั้นสามารถปฏิบัติพัฒนาให้เกิดความสุขได้โดยการพัฒนาวัตร การทำจิตใจให้สงบได้ภายในตนเอง

ปรัชญาที่เกี่ยวกับความสุข

มีหลักฐานที่มีการบันทึกเกี่ยวกับเรื่องความสุข ซึ่งปรากฏว่าเริ่มในสมัยกรีกประมาณ 500 ปี ก่อนคริสต์ศักราช หรือราวหลังจากพุทธศักราช 50 ปี ซึ่งเป็นช่วงในสมัยหลังพุทธกาล หรือหลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วประมาณ 50 ปี บันทึกที่พบเช่น Gorgias, Protagoras และ Republic ของ Plato (424 BCE- 348 BCE) ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังสมัยพุทธกาล ประมาณ 100 ปี นิยามของความสุขที่บันทึกไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองต่อบุคคล ในด้านการสร้างความอยู่ดีมีสุข (well-being) และความพึงพอใจ (pleasure) ให้มีให้มากที่สุด การสร้างแนวความคิดต่อระบบการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่ดีที่สุด ซึ่งต่อมาราวพันกว่าปี ก็ได้มีนักปรัชญาตะวันตกอีกหลายท่านขยายความคิด จนเป็นหลักการเมืองการปกครอง รวมทั้งหลักการบริหารกิจการส่วนรวมในยุคต่อมาอีกมากมาย เช่น Thomas Hobbs และ John Locke

Plato (อ้างถึงใน White, 2006, pp. 6-7) บันทึกไว้ในหนังสือสำคัญ สองเรื่องคือ Gorgias และ Republic ซึ่งเรื่อง Gorgias เขาได้อ้างชื่อคนมาตั้งเป็นชื่อหนังสือ เป็นชื่อนักปราชญ์ชาวกรีกชื่อ Gorgias (485BCE – 380 BCE) ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสต์ศักราช Plato บันทึกไว้ว่า Gorgias กล่าวคำพูดที่สำคัญพอสรุปได้ว่า “สิ่งใดก็แล้วแต่ที่คุณเกิดต้องการขึ้น การอยู่ดีมีสุข (well-being) ของคุณจะประกอบขึ้นด้วยการไปเอามันมา” การมีความสามารถที่จะได้ทุกสิ่งที่คุณต้องการนี้ Plato เรียกว่า “the greatest good” คำพูดเช่นนี้ของ Gorgias กล่าวได้ว่า เป็นลักษณะของนักบริโภคนิยม เป็นการบริโภคทุกสิ่งที่ต้องการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ตนเองเป็นหลัก

Aristippus (อ้างถึงใน White, 2006, pp. 26-27) อยู่ที่เมืองไซรีน (435 BCE- 356 BCE) นิยามความสุขไว้ว่า เป็นความพึงพอใจพิเศษ (particular pleasures) และเขาเชื่อว่า จุดหมาย (End) ของมนุษย์แตกต่างจากความสุข จุดหมายของมนุษย์ คือ ความพึงพอใจพิเศษ ความสุขเป็นเพียงโครงสร้างของความพึงพอใจพิเศษ ซึ่งรวมไว้ทั้งอดีตและอนาคต ความพึงพอใจของความปรารถนาทั้งหมด คือ สิ่งที่มีมนุษย์ตั้งเป้าหมายไว้ โดยไม่ต้องมีโครงสร้างการจัดการเพื่อความปรารถนานั้นอีก

Plato (อ้างถึงใน White, 2006, p.7) ให้ความหมายความสุขไว้ในหนังสือ Republic ได้กล่าวถึงทฤษฎีของบุคลิกภาพมนุษย์ หรือ “วิญญาณ” (Human personality or “soul”) ซึ่ง Plato อธิบายว่า บุคลิกภาพมนุษย์ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ หลายส่วน ที่เป็นหลักมีสามส่วน ก็คือ เหตุผล (reason) จิตวิญญาณ (spirit) และกลุ่มความอยาก (a whole collection of “appetites”)

Plato พิจารณาว่าการเป็นบุคคลที่มีความสุข คือ บุคคลที่อยู่ในเงื่อนไขที่ดี โดยสร้างความกลมกลืน (Harmonized) ให้ส่วนต่าง ๆ ของบุคลิกภาพตน เชื่อมโยง ห้อมล้อมส่วนทั้ง เหตุผล จิตวิญญาณ และกลุ่มทั้งหมดของความอยากของบุคลิกภาพเข้าด้วยกัน และทำให้ตนมีความเป็นหนึ่งเดียว แทนที่จะเป็นหลายๆ คน เหมือนกับบุคคลนั้นต้องมีความปราดเปรื่อง ควบคุมและจัดการทุกอย่างให้ลงรอยกันเองได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นอุดมคติ

Epicurus (341 BCE – 270 BCE) เจ้าสำนัก Epicureanism (อ้างถึงใน White, 2006, pp.50-51) เป็นอีกหนึ่งคนสำคัญที่สนับสนุนความคิดที่ว่า ความดีงาม คือความพอใจ เขากล่าวไว้ว่า ไม่มีใครปฏิเสธ ไม่ชอบ หรือหลีกเลี่ยงความพอใจ แต่ความเจ็บปวดจะตามมากับคนที่ไม่รู้จักแสวงหาความสุขอย่างมีเหตุมีผล หลักการที่สำคัญของเขาคือ “กฎแห่งการเลือก” (principle of selection) กล่าวคือ ปฏิเสธความพึงพอใจเพื่อรักษาความพึงพอใจที่ใหญ่กว่า และรักษาความเจ็บปวดที่ต่ำกว่า

Nietzsche นักปรัชญาคนสำคัญที่ต่อต้านแนวคิดที่ว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีงาม (อ้างถึงใน White, 2006, p.28) เป็นศิษย์สาย Callicles ได้โต้แย้งความคิดของ Plato เรื่องความกลมกลืนว่า “การขัดแย้งของสิ่งที่ปรารถนาเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา” เขากล่าวว่า ความสุขจะทำให้คนอ่อนแอลง การ

ขัดกันของเป้าหมายชีวิต จะช่วยป้องกันไม่ให้ชีวิตตกอยู่ในงานประจำที่น่าเบื่อ ความหมายของคำว่าความสุขในสายตาของ Nietzsche มีค่าเพียง การพักผ่อน เพื่อไม่ให้มีการรบกวนเท่านั้น เขากล่าวว่า “ในเวลาสงครามหรือมีฝ่ายค้านจะทำให้คนรู้สึกเหมือนต้องมนต์และมีการกระตุ้นในชีวิต”

ความสุขและลัทธิความเชื่อที่เกี่ยวกับความสุข

ทฤษฎีสุขารมณ์นิยม หรือ ทฤษฎีเจ้าสำราญ (Hedonism Theory) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เชื่อว่า พฤติกรรม มนุษย์เกิดจากความต้องการ 2 อย่าง คือ ความต้องการทางกาย เช่น ความหิว ความต้องการทางเพศ และความต้องการทางจิต อารมณ์ และจิตวิญญาณ ได้แก่ ความกลัว ความรัก ความต้องการประสบความสำเร็จ ความต้องการมีศักดิ์ศรี ซึ่งนักทฤษฎีกลุ่มนี้ที่ชื่อ Sigmund Freud กล่าวว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรม พลังดังกล่าวประกอบด้วยจิตไร้สำนึก (Id) ที่เราไม่รู้สึกรู้จะ ผลักดันจิตส่วนที่เรารู้ (Ego) ให้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่ประสงค์ และมีจิตสำนึกที่ควบคุม คือ มโนธรรม (Super ego) หรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี อันเป็นผลจากการอบรมสั่งสอนทางสังคม ซึ่งโครงสร้างที่รวมทั้ง 3 สิ่งนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อาจกล่าวได้ว่า Id เป็นความพึงพอใจหรือความต้องการส่วนลึกของบุคคล ส่วน Ego เป็นสิ่งที่เกิดจากการพัฒนา แล้วจึงแสดงออก เป็นลักษณะของบุคคลที่แสดงออกตามความต้องการของสังคม อย่างมีเหตุผล และเพื่อความปลอดภัยของตนเอง ในการที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ส่วน Super ego ได้แก่ ค่านิยมของสังคม และวัฒนธรรมประเพณี เป็นตัวประสานงานที่ควบคุมไม่ให้ Id แสดงความต้องการส่วนลึกออกมา และผลักดันไม่ให้ Ego ออกมาแทนที่ Super ego

ลัทธิและความเชื่อแบบสุขารมณ์นิยม (Hedonism) ที่หมายถึง ความพยายามทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขสำราญ ที่ตอบสนองความพึงพอใจของตน โดยไม่คำนึงว่าสิ่งเหล่านั้นจะได้มาอย่างถูกต้องหรือไม่ เป็นไปตามหลักศีลธรรมจรรยาอันดีงามหรือไม่ ขอให้สุขสมอารมณ์หมายก็พอ โดยไม่สนใจว่าใครจะเดือดร้อนหรือขัดอกขัดใจหรือไม่ (ประคิษฐ์ เถกิงรังสฤษดิ์, 2559, น.121) ความสุขแบบ “สุขารมณ์นิยม” หรือแบบ “สุขสำราญ” นี้ คือ การเอาความสุขเป็นตัวตั้ง แล้วตอบใจทุกข์การกระทำตามสิ่งที่ตัวเองปรารถนา โดยที่มองว่า ในสิ่งที่เราทำ คิดว่าความสุขนั้น เป็นคนเลือกเอง

ความสุขตามแนวสุขนิยมนี้เป็นสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะ ที่เป็นของใครของมัน สามารถแบ่งปันได้ แต่แลกเปลี่ยนกันไม่ได้ เป็นการมองเห็นความสุขที่อยู่รอบตัว โดยมีได้สนใจใคร่กับสิ่งรอบข้าง ไม่ใช่ความสุขที่เห็นแก่ตัว แต่เป็นความสุขแบบพร้อมแบ่งปัน คือการมีความสุขบนความสุขของคนอื่นด้วย สุขนิยม คือ การคิดแบบเข้าข้างตัวเอง แต่ไม่ได้คิดเข้าข้างตัวเองทุกครั้ง แบบคนเห็นแก่ตัว คิดเข้าข้างอย่างเข้าใจ ไม่ได้คิดลึกลงไปจนกลายเป็นหลอกตัวเอง

สุขนิยมแบบสุขสำราญนี้ จะเลือกทำในสิ่งที่ตัวเองอยากทำ เพราะการที่ได้ทำอะไรตอบสนองความอยาก มีความสุขที่สุด “ความอยากคือแรงบันดาลใจชั้นเลิศ ที่เกิดได้ง่ายและทำได้ทันที” คิดแบบ “สุขนิยม” คือ ไม่คิดบวก ไม่คิดลบ ไม่คิดร้าย คิดอะไรก็ได้ เท่าที่จะมีความสุข และสนุกกับความคิดได้ของเรา คือ คำตอบที่ทำให้ตัวเองรู้สึกดีและมีความสุข

ความคิด ความเชื่อและคำสอนทางศาสนาที่เกี่ยวกับความสุข

ความคิด หลักการ ขอบข่ายที่เกี่ยวกับ “ความสุข” ทางศาสนาพุทธนั้น พระราชวรมณี. (2518, น.120) ปัจจุบันเป็นพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสุขว่า พระพุทธเจ้าทรงจำแนกความสุขไว้หลายแบบหลายประการ ที่พอจำแนกได้ชัดเจนมี 2 ลักษณะคือ โลกียสุขและโลกุตตรสุข

1) โลกียสุข ความสุขวิสัยของโลก เป็นความสุขที่เกิดจากความสุขกาย สบายใจ เป็นความสุขในกามารมณ์ เป็นความสุขที่ยังมีความทุกข์ปะปนอยู่ จึงไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง

2) โลกุตตรสุขหรือนิพพานสุข ความสุขที่เกิดจากการดับกิเลสหรือดับความทุกข์ เป็นสถานะที่ปราศจากตัณหา เป็นภาวะสมบุรณ์ เป็นความดีสูงสุด เป็นภาวะความสุขที่สูงที่สุด

ความสุขในเชิงศาสนาพุทธ จึงหมายถึง การดับอวิชชาหรือการดับกิเลส หรือการดับทุกข์ ทั้ง 3 นัยนี้เป็นเป้าหมายอันสูงสุด คือ ความสุข หรือความสิ้นทุกข์ ทางพุทธศาสนาอธิบายว่า ความสุขสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับใหญ่ๆ ดังนี้

1) กามสุข คือ สุขเนื่องจาก “กาม” วัตถุกาม (วัตถุอันที่น่าใคร่ สิ่งที่ยอยากได้) และกิเลส กาม (ความอยากได้ที่เป็นตัวกิเลส ความพอใจ)

2) ฌานสุข คือ ความสุขที่แบ่งออกได้เป็น สุขในรูปฌาน 4 ชั้น และสุขในอรุปรฌาน 4 ชั้น

3) นิพพานสุข สุขเนื่องด้วยนิพพาน เป็นความสุขที่เกิดจากภาวะไร้ตัณหา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545, น.529-556)

จากพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (2559, น.216 -217) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ยังได้ให้ความหมายของ “โลกธรรม 8” ซึ่งเป็นเรื่องของธรรมดาของโลก เรื่องของโลก ความเป็นไปตามธรรมดา ซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไป คือ ได้ลาภ-เสื่อมลาภ มียศ-เสื่อมยศ นินทา-สรรเสริญ สุข-ทุกข์ โดยสรุปเป็น 2 กลุ่มได้แก่ อกุศลธรรม คือ ส่วนที่น่าปรารถนา และ อกุศลธรรม คือ ส่วนที่ไม่น่าปรารถนา

โลกธรรม 8 นี้ ย่อมเกิดขึ้นทั้งแก่ปุถุชนและแก่อริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ ต่างกันแต่ว่า คนพวกแรกย่อมไม่รู้เห็น ไม่เข้าใจตามความเป็นจริง จะลุ่มหลง จะยินดียินร้าย จะปล่อยใจให้โลกธรรมเข้าครอบงำ – ย่ำยี - จิตฟุ้งเรื่อยไป ไม่พ้นจากทุกข์ ส่วนอริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ พิจารณาเห็นตาม

เป็นจริงว่า สิ่งเหล่านี้ที่เกิดขึ้น ล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา การไม่หลงใหล - มัวเมา - เคลิ้มไปตามอิฏฐารมณ์ ไม่ขุ่นมัว - หม่นหมอง คลุ้มคลั่งในอนิฏฐารมณ์ มีสติดำรงอยู่ ก็จะเป็นผู้ปราศจากทุกข์

ความสุขในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในการปฏิบัติธรรมถือว่า ไม่แตกต่างหากจากความสุข ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำความดีต่าง ๆ ทั่วไป ก็เรียกว่า "บุญ" มีพุทธพจน์ตรัสว่า "บุญเป็นชื่อของความสุข" (ขุ.อิติ.25/200/240:อง สุตตค 23/59/90) ส่วนในการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือเจริญภาวนา ความสุขก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิ บรรลุฌานแล้ว ความสุขก็จะกลายเป็นองค์ประกอบของฌานและยกระดับสูงขึ้นไปตามลำดับไปจนถึงที่สุดของฌาน ไปสู่ความสุขที่ประณีต คือ ระดับ "นิพพาน" (พระธรรมปิฎก, 2539:529)

พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) (2553) กล่าวถึง "5 ชั้น ของความสุขในทางพระพุทธศาสนา" ว่า ความสุขของมนุษย์มี 5 ระดับ ได้แก่

1. สุขเกิดจากความมี เป็นความสุขในระดับเศรษฐกิจ มีรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ตลอดจนถึงมีอิสรภาพในการใช้ความคิด คนเราพอมีปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยสี่แล้ว ชีวิตก็มีความสุข...ทุกคนอยากมีบ้าน อยากมีรถ อยากมีเงินจับจ่ายใช้สอย เราอยากกินอ่อม นอนอุ่น เหล่านี้เรียกว่าความสุขจากความมี ที่เราแสวงหากันทุกวันเพื่อตอบใจทุกข์จากความมี ทุกคนอยากมี ใคร ๆ ก็อยากมี ไม่มีใครอยากเป็นคนจน เราจึงมีวลีอยู่วลีหนึ่งว่า "มั่งมีศรีสุข" หมายความว่า ถ้าเราเป็นคนมีมาก ๆ ซึ่งเราใช้คำว่า มั่งมี ก็จะก่อให้เกิดความสุข ที่เป็นเกียรติเป็นศรี ก็ใช้คำว่า ศรีสุข แล้วเรียกรวมกันว่า มั่งมีศรีสุข สะท้อนชุดความคิดที่ว่า การมีสิ่งต่าง ๆ นั้น ก่อให้เกิดความสุข ความสุขนี้เรียกสั้น ๆ ว่า มั่งมีศรีสุข

2. สุขจากความดี คือเราได้ทำคุณงามความดีเอาไว้ พอระลึกนึกถึง เราก็เกิดความปีติ เกิดความภาคภูมิใจในคุณงามความดีที่ได้บำเพ็ญไว้ จิตใจถูกหล่อเลี้ยงด้วยคุณงามความดี จิตใจถูกหล่อเลี้ยงด้วยความภาคภูมิใจ เราก็เลยมารู้สึกว่าชีวิตนั้นมีความสุขอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งเป็นความสุขจากข้างใน

3. สุขจากการมีความรู้ คนเราพออยากรู้อะไรแล้ว ได้แสวงหา จนกระทั่งค้นพบความจริงแล้วก็มีความรู้ ความรู้ก่อให้เกิดความสุข เช่น 'อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์' ใช้เวลาศึกษาค้นคว้าจนล้มกินข้าว 'มาดามแมรี คูรี' อ่านหนังสือสอบจนล้มกินข้าว 'โทมัส อัลวา เอดิสัน' มีความสุขกับการทดลอง เพราะฉะนั้นนักวิชาการทั้งหลายจึงให้ความสำคัญน้อยมากกับเรื่องความร่ำรวย กับเรื่องเกียรติภูมิในสังคม แต่ให้ความสำคัญอย่างสูงยิ่งกับการทำงานเชิงวิชาการ ความสุขจากการแสวงความรู้ ก็เป็นความสุขที่ประณีตขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง

4. ความสุขจากความสงบ ร่มเย็น เพราะว่ามีสุขดี เพราะว่ามีอิสรภาพในการใช้ปัญญา เพราะว่ามีจิตที่เป็นสมาธิ เบิกบานผ่องใส ก็เป็นชีวิตที่มีความสุขอันประณีต เป็นความสุขที่ใช้คำว่าสมาธิ สุขที่เกิดขึ้น “จากสมาธิ” คือสภาพชีวิตที่ราบรื่น เรียบร้อย รื่นรมย์ เราสามารถอยู่คนเดียวได้ อย่างมีความสุข โดยที่ขึ้นต่อคนอื่นน้อยลง แต่เป็นความสุขของจิตใจที่แจ่มใส เบิกบาน สงบนิ่ง ล้วน ๆ

5. วิมุติสุข สุขจากการเป็นอิสระจากความอยาก คนทั่วไปนั้นพยายามเรียกหรือเสรีภาพที่จะอยาก คืออยากเสรีอย่างมนุษย์ทั่วไปอยากอะไรแล้วได้สมอยากก็มีความสุข มนุษย์ทั่วไปไปได้แค่นั้น แต่ในทางพุทธศาสนา เราถือกันว่า “ความสุขที่แท้ไม่ได้เกิดขึ้นจากการตอบสนองความอยาก แต่ความสุขที่แท้เกิดขึ้นจากการเป็นอิสระจากความอยาก ใครเป็นอิสระจากความอยาก คนนั้นก็มิวิมุติสุข คือความสุขจากอิสระของจิตใจที่ไร้มลทิน เพราะไม่มีกิเลสมาพันนาการเอาไว้”

ความคิด ความเชื่อและคำสอนของศาสนาคริสต์พระคัมภีร์ของศาสนาคริสต์ ได้กล่าวถึง ความสุขแท้ไว้ 8 ประการ (The Eight Beatitudes) ความสุขแท้ 8 ประการนี้เป็นคำอวยพรที่องค์พระผู้เป็นเจ้า (พระเยซูเจ้า.) ได้ประทานแก่สาวกและประชาชนที่มาฟังบทเทศน์บนภูเขา (มธ. 5, น.1-12) ซึ่งสถานที่นั้นน่าจะเป็นเนินเขาแห่งหนึ่งใกล้เมืองคาเปอร์นาอุม เนื้อพื้นที่ราบเกเนซาร์ (Genesar) คุณลักษณะทั้งหลายอันควรได้รับการอวยพรดังที่พระคริสตเจ้าทรงหยิบยกขึ้นมาประกาศอย่างชัดเจน สรุปลงให้เห็นท่าทีหนึ่งเดียวของจิตที่มุ่งไปสู่พระอาณาจักรของพระเจ้าอย่างมั่นคง คุณลักษณะเหล่านี้รับรองสิทธิในการเข้าหรือการครอบครองพระอาณาจักรของพระเจ้า และเป็นเครื่องประกันว่า คำสอนพื้นฐานของพระศาสนจักรมีความสำคัญเป็นพิเศษในการสอนศีลธรรมต่าง ๆ ที่มีลักษณะเจาะจงไว้เพื่อพระอาณาจักรของพระเจ้า คุณลักษณะต่าง ๆ ที่พระเจ้าทรงอวยพรไว้ได้แก่

1) ผู้มีใจยากจน ย่อมเป็นสุข เพราะอาณาจักรสวรรค์เป็นของเขา การมีจิตใจยากจน แสดงถึงความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ยึดติดกับสิ่งของทางโลก สำนึกตนว่าตนเองยังบกพร่องด้านจิตใจ มีใจสุภาพถ่อมตน ไม่อวดหยิ่งจองหอง ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ มีความเป็นอิสระจากสิ่งทั้งปวง มีสภาวะจิตใจที่เติบโต ผู้นั้นก็จะได้แผ่นดินสวรรค์ คือสภาวะแห่งความสุข ความเป็นอิสระจากสิ่งทั้งปวงเป็นรางวัล

2) ผู้เป็นทุกข์ โศกเศร้า ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับการ ปลอบโยน แม้ว่าเราจะพบกับความเศร้าโศกในบางครั้ง เราจะพบว่า พระเจ้ามิได้ทรงทอดทิ้งเราให้อยู่ตามลำพัง พระองค์จะประทับอยู่กับเราและคอยปลอบประโลมใจเราเสมอ การที่เรามีความทุกข์ เราจะนึกถึงพระ และได้รับพระเมตตาจากพระองค์ในที่สุด จงยอมรับว่า เราเป็นทุกข์ และมันไม่ได้เป็นนายเหนือเรา การเป็นสุข เกิดจากการยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความทุกข์ และยอมรับสภาพแห่งทุกข์นั้น พร้อมทั้งจะ

เข้าพึ่งพาอาศัยพระเมตตาจากพระเจ้า การเป็นทุกข์เกิดจากความไม่เป็นอิสระของใจเรา การตกเป็นทาสของอารมณ์ การไม่ปล่อยวาง และเมื่อเรายอมรับได้ เมื่อนั้น เราจะพบว่า เราได้รับการปลดปล่อยจากพระองค์ผู้ไม่เคยทอดทิ้งเรา

3) ผู้มีใจอ่อนโยน ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับแผ่นดินเป็นมรดกผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยน ก็ย่อมจะเป็นที่รักของทุกคนในโลกนี้ เปรียบเหมือนการได้แผ่นดินโลกไว้เป็นกรรมสิทธิ์ เพราะบุคคลอันเป็นที่รักของทุกคนไปที่ไหนย่อมมีคนต้อนรับ อยากให้เข้าร่วมสังคัมด้วย ความอ่อนโยนไม่ได้หมายถึงความอ่อนแอที่ยอมไปทุกเรื่อง การอ่อนโยนจะต้องมีพื้นฐานอยู่บนเหตุผลและความถูกต้องของสังคัม ศีลธรรมเสมอ

4) ผู้ที่หวาดหวัชความชอบธรรมย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะอึดผู้ที่ยึดมั่นในความชอบธรรม ด้วยการปฏิบัติตามพระวาจาของพระเจ้าพระองค์จะทรงประทานบำเหน็จให้เขา ในวันที่เขาจะต้องได้รับการพิพากษา เพราะเมื่อเรารักความชอบธรรม หรือแสวงหาความชอบธรรม (อย่างมีสันติ) เราจะไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองถูกข่มเหง เบียดเบียน ไม่แสวงหาความสุขใส่ตน แต่ทำเพื่อผู้อื่น เราก็จะเป็นคนดีพร้อมในสายพระเนตรของพระเจ้าเสมอ

5) ผู้มีใจเมตตาต่อผู้อื่นย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับพระเมตตา บุคคลใดที่มีจิตใจกรุณา พระเจ้าก็ทรงพอพระทัยเขายิ่งกว่าคนที่ทำบุญเสียอีก เพราะการให้มีคุณค่ามากกว่าการรับ โดยเฉพาะการให้แก่คนที่มีความต้องการ หรือคนที่ด้อยโอกาสในสังคัม คริสตชนทุกคนจึงควรเป็นผู้มีจิตเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น โดยเฉพาะคนยากจน คนตกทุกข์ได้ยาก คนเจ็บป่วย คนชรา เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส เพราะเขาก็จะได้รับพระกรุณาจากพระเจ้าเป็นการตอบแทนเช่นกัน

6) ผู้มีใจบริสุทธิ์ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้เห็นพระเจ้า ผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ คือผู้ที่ไม่คิดร้ายต่อใคร ไม่ทำบาป หรือทำความผิดต่อพระเจ้า และคนอื่น มีมโนธรรมที่เที่ยงตรง ยำเกรงพระเจ้า ชื่อ ๆ สงบ มีสันติในจิตใจ เขาก็จะมองเห็นพระเจ้า เมื่อเวลาที่เขาจากโลกนี้ไปแล้ว เพราะพระเจ้าคือจิตที่บริสุทธิ์ คนที่จะพบพระเจ้าได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์เช่นเดียวกัน

7) ผู้สร้างสันติ ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้ชื่อว่าเป็นบุตรของพระเจ้า ผู้ที่อยู่กับผู้อื่นอย่างสันติ ผู้นั้นก็จะได้เข้าใกล้ชิดพระเจ้า เพราะพระเจ้าเป็นองค์แห่งความสันติ ไม่ใช่องค์แห่งความวุ่นวาย ถ้าเราไม่มีสันติในจิตใจ คือ มีจิตใจที่อาฆาตพยาบาท เป็นจิตชั่วของปีศาจ ไม่ใช่จิตของพระเจ้า ดังนั้น ผู้ที่ดำรงตนอยู่ในสันติ จะต้องสร้างความปรองดองในหมู่ชน ไม่เว้นแม้แต่กับบุคคลที่เราไม่ชอบ หรือศัตรู เพราะพระเจ้าทรงรักมนุษยทุกคน ในฐานะที่เป็นพระบิดาของทุกคน เมื่อเราสร้างสันติเกิดขึ้น เท่ากับเราเป็นพี่น้องของเขา เราก็จะได้เป็นบุตรของพระเจ้าเช่นกัน

8) ผู้ถูกเบียดเบียนข่มเหงเพราะความชอบธรรมย่อมเป็นสุข เพราะอาณาจักรสวรรค์เป็นของเขา ผู้ที่ถูกข่มเหงเพราะความเชื่อที่เขามีต่อพระเจ้า หรือเพราะการกระทำดีตามพระวาจาของ

พระเจ้า เขาก็จะได้รับบำเหน็จในสวรรค์ ในชีวิตของเรามากจะถูกเบียดเบียนจากความอยุติธรรม เพราะเราจะหาความยุติธรรมบนโลกนี้ได้้น้อยมาก แต่พระเจ้าจะประทานความยุติธรรมให้อย่างแน่นอน ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ศาสตราจารย์ ดร.วีรชัย โกแวร์ แห่งคริสตจักรร่วมเย็น สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2559 ระบุถึงความสุขในทัศนะของศาสนาคริสต์นิกายโปเตสแตนต์ว่า ชีวิตของชาวคริสเตียน เป็นชีวิตที่ที่เชื่อและที่วางใจในพระเจ้า คริสเตียนไม่ใช่เป็นฝ่ายรับความสุขจากพระเจ้าเพียงด้านเดียว แต่ก็เป็นผู้ให้ความสุขที่ยิ่งใหญ่อีกด้วย เราจะมอบความสุขที่พระเจ้าประทานให้แก่ผู้ใดบ้าง ได้แก่ 1) ถวายพระเจ้าเป็นเครื่องบูชา 2) ช่วยให้มีพี่น้องในพระคริสต์รับความสุข และ 3) ช่วยให้พี่น้องร่วมโลกได้รับความสุข เส้นทางสู่ความสุขคือ ชีวิตครบบริบูรณ์ เป็นชีวิตที่มีความสุข ความสุข เป็นหนึ่งในสิ่งที่พึงปรารถนาของมนุษย์ทุกคน ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกคนต่างค้นหา แต่ชีวิตที่ครบบริบูรณ์ในพระคริสต์ มีความสุขนิรันดร์ที่เงินทอง และของในโลกนี้ให้ไม่ได้ ต่อไปนี้ บุคคลที่มีความสุขได้คือใคร และจะต้องทำอะไร ได้แก่ 1) ผู้ที่พระเจ้าทรงอภัยบาปให้แล้ว 2) ผู้ที่เลือกทางของพระเจ้า และ 3) ผู้ที่ช่วยให้ผู้อื่นมีความสุข อาจกล่าวได้ว่า ความสุขของชาวคริสเตียน คือ การที่ได้เชื่อได้ศรัทธาในพระเจ้า และได้ดำเนินชีวิตตามหลักของศาสนา เพื่อพระเจ้า และเพื่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน ถือเป็นความสุขที่ชาวคริสเตียนรู้สึกอึดอัดใจทุกครั้งเมื่อพระนามถึงพระเจ้าด้วยความเทิดทูนบูชา

บาทหลวงเอกชัย โสรจกิจ แห่งโบสถ์วัดพระวิสุทธิวงษ์, สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2560 ได้ให้ความหมายของความสุขในทัศนะของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกว่า เน้นการรักและรับใช้พระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ รู้ว่าตนเองมีค่าเพื่อคนอื่น เคารพศักดิ์ศรีเพื่อนมนุษย์ โดยยึดหลักคุณค่าของพระวรสารหรือคำสอนของพระเยซูเจ้านั่นเอง และเมื่อนั้นเราทุกคนจะพบความสุขที่แท้จริงจากการได้รักและรับใช้พระเจ้าและเพื่อนพี่น้อง ความสุขจึงไม่ใช่แค่มีเงิน มีความสำเร็จเท่านั้น ต้องถามตนเองว่าประสบความสำเร็จไปเพื่ออะไร หรือมีเงินมากมายไปเพื่ออะไร ถ้าเพื่อตนเองล้วน ๆ ก็ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง แต่ถ้าเพื่อรับใช้คนอื่น นั่นแหละคือความสุขที่แท้จริง

กล่าวโดยสรุป "ความสุข" ในศาสนาคริสต์ คือ การดำเนินชีวิตที่มีความรักต่อพระเจ้า และเพื่อนมนุษย์ที่ก่อให้เกิดสันติภาพ

ความสุขความคิด ความเชื่อ และจากคำสอนบางส่วนของศาสนาอิสลาม จากเอกสาร “ว่าด้วยความสุข” (السعادة) เขียน โดย ดร.อะมีน บิน อับดุลลอฮ์ อัช-ชะกอวีย์ (أمين بن عبد الله الشقاوي) (ฮ.ค. 1432, น. 1-2) ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงเมตตา ปราณียิ่งเสมอว่าด้วยความสุข ระบุว่า เป็นเรื่องปกติที่มนุษย์ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น ทั้งผู้ศรัทธา (มุฮัมมิด) และผู้ปฏิเสธ (กาไฟร์) ต่างก็แสวงหาความสุขให้กับชีวิตในโลกนี้ แต่มุมมองของแต่ละคนจะแตกต่างกัน

ออกไป บางคนคิดว่าความสุข คือการสะสมทรัพย์สินสมบัติ ขณะที่อีกบางคนคิดว่า คือการให้ได้มาซึ่งตำแหน่งที่สูงๆ มียศถาบรรดาศักดิ์ อีกบางคนคิดว่า คือการได้รับปริญญาบัตรทางการศึกษาชั้นสูง และอีกหลายคนอาจจะมีมุมมองอีกหลายๆ อย่างซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของอารมณ์

ความจริงแล้ว ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของความสุขเท่านั้น มิได้เป็นความสุขที่แท้จริง เพราะแต่ละอย่างล้วนเป็นสิ่งที่ได้มาเพียงชั่วคราว ดังนั้น ผู้ที่ร่ำรวยมีทรัพย์สินมากมายสักวันหนึ่งอาจจะหมดเนื้อหมดตัวได้ ผู้ที่มียศมีตำแหน่ง สักวันหนึ่งเขาอาจจะหมดอำนาจลงได้ มิหนำซ้ำหากผู้ที่ร่ำรวยไม่ได้ใช้จ่ายทรัพย์สินของเขาไปในหนทางแห่งการกตัญญูต่ออัลลอฮ์ ก็เกิดความหายนะแก่ตัวเขาเองในที่สุด

และจากเอกสาร “ท่านถาม อัลกุรอานตอบ” (يجيب والقرآن تسأل أنت) โดย มุหัมมัด บิน ยะหฺยา อัด-ตุม (التوم يحيى بن محمد) (ฮ.ศ. 1430, น.11)

คำถาม : ท่านสามารถมีชีวิตอย่างมีความสุขได้อย่างไร

คำตอบ : (16:97) ผู้ใดก็ตามที่ปฏิบัติความดี ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ในสภาพที่เขาเป็นผู้ศรัทธาแล้วไซ้ร้ ดังนั้น เราก็จะให้เขาได้ดำรงชีวิตที่ดี และแน่นอนเราจะตอบแทนรางวัลแก่พวกเขาด้วยสิ่งที่ดียิ่งจากผลที่พวกเขาได้เคยกระทำไว้ (นั่นคือสวรรค์ใน โลกหน้า)

จุดมุ่งหมายของการดำเนินชีวิตในคำสอนของศาสนาอิสลาม คือ การดำเนินชีวิตด้วยการทำความดีที่มีหลักศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และการทำความดีนั้นก็ทำให้มนุษย์ดำเนิน ไปสู่จุดหมายสูงสุด คือ การมีความสุขหรือความพึงพอใจ หรือพ้นจากความหวาดกลัวทั้งใน โลกนี้และโลกหน้า ความสุขในโลกนี้ไม่จีรังและไม่สมบูรณ์ เพราะฉะนั้น ความสุขในโลกหน้าจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ การบรรลุเป้าหมายสูงสุดในโลกหน้าคือ การได้ดำรงชีวิตในสวรรค์ที่ใกล้ชิดกับพระเจ้า (อัลลอฮ์) วิธีการที่จะไปสู่สวรรค์นั้น มนุษย์ต้องแสดงตนเป็นบ่าว มอบตน หรือยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อิสลาม เป็นทั้งเป้าหมาย (ความสุขหรือสันติ) และเป็นทั้งวิธีการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายนั้น นั่นคือการดำเนินชีวิตตามบัญญัติของพระเป็นเจ้าในฐานะที่เป็นวิธีการ อิสลามมีคำสอนที่เป็นระเบียบแบบแผน ทำให้มนุษย์มีความยึดมั่นอยู่ในศีลธรรม ความดีงาม เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และเพียบพร้อมด้วยขันติธรรม อยู่ร่วมกันเป็นภราดรภาพ คุณธรรมเหล่านี้มีรากฐานมาจากการรู้จักพระเจ้าผู้ทรงสร้างจักรวาล (อัลลอฮ์) และความจริงทั้งหลายที่พระองค์ประทานเป็นความรู้แก่มนุษย์ผ่านศาสดาหรือศาสนทูต (เราะซูล)

อิสลามนั้น ไม่แยกวัดถูกกับจิตใจออกจากกัน มนุษย์ไม่ได้อยู่เพื่อการปฏิเสธชีวิต แต่มีชีวิตอยู่เพื่อทำชีวิตให้สมบูรณ์ตามธรรมชาติที่อัลลอฮ์ทรงสร้าง หลักการดำเนินชีวิตของศาสนาอิสลามครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้แก่ หลักศรัทธาและหลักการปฏิบัติที่ครอบคลุม

ชีวิตและโลกในทุกมิติ สอดคล้องกับธรรมชาติของ มนุษย์และจักรวาล ที่มนุษย์ทั้งชายหญิงต้องยึดมั่น โดยเท่าเทียมกัน

หลักศรัทธา 6 ประการที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ที่ต้องปลูกฝังให้มืออยู่ในจิตใจของมุสลิมทุกคน เมื่อมีศรัทธาที่มั่นคงแล้ว ก็สามารถควบคุมพฤติกรรมให้แสดงออกในทางที่ถูกต้อง ตามคำสอนของอัลลอฮ์ หลักศรัทธาอันประกอบด้วยความเชื่อต่อไปนี้

1) ศรัทธาในเอกภาพของอัลลอฮ์ คือ มุสลิมทุกคนต้องเชื่อว่าอัลลอฮ์มีจริง พระองค์ทรงสร้างโลกและสรรพสิ่ง ทรงรู้ ทรงเห็น ทรงได้ยินทุกสิ่งทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ทรงมีความเมตตา กรุณาและมีความยุติธรรม ฯลฯ สัจธรรมสูงสุดนี้มีเพียงหนึ่งเท่านั้น สิ่งอื่นใดไม่อยู่ในฐานะเป็นพระเป็นเจ้า การยึดถือสิ่งอื่นเป็นพระเจ้าถือว่าเป็นความหลงผิดที่ร้ายแรงที่สุดในอัล-กุรอาน กล่าวว่ "จงกล่าวเถิด พระองค์คือ อัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ อัลลอฮ์เป็นที่พึ่งของสิ่งทั้งมวล พระองค์ไม่ประสูติ และทรงไม่ถูกประสูติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์" (อัล-กุรอาน. 112:1-4)

2) ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ ภาษา อังกฤษเรียกว่า "angel" ในภาษาไทยมีผู้ใช้คำว่า "เทวดา" มลาอิกะฮ์เป็นสิ่งสร้างที่ไม่มีเพศ ไม่กิน ไม่ดื่ม แต่สามารถเนรมิตเป็นรูปร่างต่าง ๆ มีหน้าที่ทำตามพระบัญชาของพระเป็นเจ้าเท่านั้น เช่น ทำการปลิดวิญญาณมนุษย์ เป็นสื่อนำโองการจากพระเป็นเจ้ามาสู่ศาสดา ช่วยเหลือคนดี คูแฉนรกสวรรค์

3) ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ คือ เชื่อว่า พระเป็นเจ้าได้ประทานคัมภีร์แก่บุคคลที่ทรงแต่งตั้งเป็นศาสนทูตประกาศศาสนาของพระองค์ต่อมนุษยชาติทั้งมวล ในที่และเวลาต่าง ๆ ในประวัติ-ศาสตร์จนถึงศาสนาสุดท้ายก่อนวันสิ้นโลก คือ ศาสดามุฮัมมัด ซึ่งได้รับคัมภีร์อัล-กุรอาน โดยนบี คัมภีร์อัล-กุรอานเป็นพระคัมภีร์ที่สมบูรณ์ที่สุด เป็นฉบับสุดท้ายและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของมนุษยชาติทั้งหมดที่เคยมีมา "แท้จริงเรา-เรา-เราได้ประทานข้อตักเตือน (อัล-กุรอาน) นี้ลงมาและแท้จริงเราเป็นผู้รักษามันแน่นอน"(อัล-กุรอาน. 15:9)

4) ศรัทธาในบรรดาศาสนทูตของอัลลอฮ์ คือ เชื่อว่าพระเป็นเจ้าได้ทรงให้มีเราะซูลหรือศาสนทูตมาประกาศศาสนาของพระองค์แก่ทุกประชาชาติตลอดทั้งประวัติศาสตร์สิ้นสุดที่ศาสดามุฮัมมัด ดังตัวอย่างโองการที่ว่า "ขอยืนยัน! แท้จริงเราได้ส่งศาสนทูตมาก่อนหน้าเจ้าในหลาย ๆ คณะของบรรพชนเมื่ออดีต" (อัล-กุรอาน. 15:10) และ "มุฮัมมัดไม่ได้เป็นบิดาของผู้ใดในหมู่บุรุษของสุเจ้าแต่ว่าเขาเป็นรศูลของ อัลลอฮ์ และเป็นตราของนบีทั้งหลาย และอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่ง" (อัล-กุรอาน 33:40)

5) ศรัทธาในวันสิ้นโลก จะมีสมัยที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดให้จักรวาลพินาศ แล้วเกิดโลกใหม่ขึ้นมา ซึ่งอัลลอฮ์จะทรงให้ทุกคนฟื้นคืนชีพมารับการตัดสินการกระทำที่มนุษย์ประกอบ ไว้ใน

โลกนี้ โดยพระองค์อย่างยุติธรรม ผู้กระทำความดีก็จะได้รับรางวัลตอบแทนอยู่ในสวรรค์ชั่วนิรันดร์ ผู้กระทำความชั่วจะถูกลงโทษทรมานในนรก

6) ศรัทธาในการกำหนดภาวะทั้งปวงโดยอัลลอฮ์ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการกำหนดของพระองค์ และดำเนินไปตามกฎหรือสถานะที่พระองค์ทรงวางไว้ตามพระประสงค์ของพระองค์ ดังเช่น "พระองค์คือผู้สร้างสุเจ้าจากดินแล้วทรงกำหนดวาระ (แห่งชีวิตของสุเจ้า) และมีวาระที่ระบุไว้ (รู้เฉพาะ) พระองค์แล้วสุเจ้ายังสงสัย" (อัล-กุรอาน 6, น.2)

อาจารย์ฉัตรชนก นิมา (ให้สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2560 ที่โรงเรียนมุฮัมมาดียะห์อนุสรณ์ สะและน่อยอุปถัมภ์) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสุขตามวิถีอิสลามไว้ว่า "ความสุข คือเรื่องที่เหมาะสมเจาะลงตัวกับชีวิตของบุคคล บนเงื่อนไขที่ว่า "ต้องได้รับความชื่นชมยินดี ในบั้นปลายของความสุขนั้น ๆ" จากศาสนาด้วย ความสุขทางจิตใจ ตามหลักความเชื่อและศรัทธาที่ถูกต้อง กระจำงแข็งและแน่นแฟ้นมั่นคง ความสุขทางกาย ด้วยการปฏิบัติศาสนกิจตามบทบัญญัติของศาสนาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ บนพื้นฐานแห่งความรู้ที่ลึกซึ้ง เมื่อบุคคลมีความสุขในทั้งสองมิติที่กล่าวมา จะถูกนับว่าเป็นบุคคลที่พร้อมสร้างความสุขให้ผู้อื่น ทั้งนี้เพราะเขาจะเป็นผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรมและมารยาทอันงดงาม หลักในการดำเนินชีวิตนั้นการมีจิตสำนึก ระลึกโดยเสมอว่า "พระเป็นเจ้า" ทรงรู้ถึงการกระทำของตน จึงเป็นเหตุให้ใช้ชีวิตอยู่ในครรลองแห่งศาสนาอย่างระมัดระวัง อันก่อให้เกิดความสุขขึ้น ทุกมิติของชีวิต ทั้งในส่วนตัวหรือส่วนรวมด้วยก็ตาม ตลอดถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเต็มความสามารถและบนพื้นฐานแห่งความสุจริตใจ รวมถึงการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในองค์กร ด้วยจิตสำนึกที่ว่า "จงปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยวิธีการเดียวกับที่เราอยากให้ผู้อื่นปฏิบัติเช่นนั้นต่อเรา"

กล่าวโดยสรุปได้ว่า "ความสุข" ตามหลักอิสลาม คือ การดำเนินชีวิตด้วยการทำความดีที่มีหลักศรัทธาและหลักการปฏิบัติต่อพระเป็นเจ้าที่ก่อให้เกิดสันติสุข

2.2 ความสุข การสร้างสุข และการวัดความสุขในประเทศไทย

ความสุข: แบบของความสุขในมุมมองเชิงเศรษฐศาสตร์

ความคิดเกี่ยวกับความสุขในมุมมองเชิงเศรษฐศาสตร์ในยุคคลาสสิกเชื่อว่าความสุขในสังคมมีฐานคิดอยู่ที่วัตถุและความพึงพอใจในวัตถุ โดยมีนักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญคือ เจเรมีเบนธัม (Jeremy Bentham) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความสุขมาพัฒนาเป็นทฤษฎีว่าด้วย "อรรถประโยชน์ (Utility)" ซึ่งอยู่ในกลุ่มลัทธิประโยชน์นิยม ความคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ได้นำไปสู่การวัดอรรถประโยชน์ขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นแนวคิดที่ว่า คนเราจะเลือกอุปโภค บริโภค ยังประโยชน์ หรือคุ้มค่าหรือไม่ นั่น คือ การวัดอรรถประโยชน์ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ นิโคลาสสิก

(Neo-classic economic) และแนวคิดนี้ถูกขยายแนวคิดไปเพื่อนำไปใช้วัดความสุขของบุคคลได้ ดังนั้น นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ได้ให้ความหมายของ “ความสุข” หมายถึง ความพอใจจากการได้ใช้อรรถประโยชน์ที่เกิดจากการกิน การใช้ และการเอาประโยชน์จากวัตถุต่าง ๆ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและกนกพร นิตยัณธิพิฤทธิ, 2553, น.2-3)

เศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomic) ให้ความสนใจกับดัชนีความสุข – ความทุกข์เป็นอันดับต้นๆ โดยพัฒนาจากความไม่แน่นอนของวัฏจักรทางเศรษฐกิจ ได้มีการพัฒนาดัชนีความทุกข์ (Misery Index) โดยศาสตราจารย์ อาร์เธอร์ โอคุน (Arthur Okun) ต่อมาศาสตราจารย์ โรเบิร์ต บาร์โร (Robert Barro) ได้ปรับปรุงสูตรจากดัชนีความทุกข์ของ โอคุน เป็นดัชนีความทุกข์ที่มุ่งเน้นไปทางเศรษฐกิจ เช่น อัตราเงินเฟ้อ อัตราการว่างงาน การเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาด้านสังคมในระยะแรกๆ จะเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหลัก เช่น ด้านการศึกษา การสาธารณสุข ต่อมามหาวิทยาลัยแห่งสหประชาชาติได้นำไปพัฒนาต่อเป็นเครื่องชี้วัดการพัฒนาด้านสังคมขึ้น และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) ได้นำดัชนีพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) เผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างเป็นทางการ มี 3 องค์ประกอบ (ตีรณ พงศ์มพัฒน์, 2553, น.93-100) ได้แก่

- 1) การมีสุขภาพดีมีชีวิตที่ยืนยาว
- 2) การศึกษา
- 3) รายได้

ความสุขตามแนวความสุขแบบความสุขมวลรวมประชาชาติ

(Gross National Happiness – GNH)

แนวความคิดเรื่อง ความสุขมวลรวม – GNH ที่เป็นอีกแนวหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์หลัก คือ แนวคิดของประเทศภูฏานที่พระราชบิดา จิกเม ซิงเย วังชุก ได้ริเริ่มแนวคิด เรื่อง “ความสุขมวลรวมและแนวทางในการพัฒนาประเทศ” ซึ่งไม่ได้วัดความเจริญก้าวหน้าแต่เฉพาะตามวิธีการในแนวเชิงเศรษฐกิจหลักเท่านั้น แต่เน้นที่ความสุขที่แท้จริงของคนในสังคม โดยระบุไว้ในแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 9 และกำหนดเสาหลัก 4 ประการ (นภาพรณัฒน์, 2550, น.141-145) ดังนี้

- 1) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเติบโตอย่างยั่งยืน
- 2) การสงวนสิ่งแวดล้อม
- 3) การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม
- 4) ธรรมภิบาล

ประเทศภูฏานจึงกลายเป็นผู้นำและเผยแพร่แนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมสู่สากล มีผลงานที่เกี่ยวข้อง ดังที่ อุระ การ์มา. (Ura Kamar) (107-111, 2553) ได้อธิบายไว้ในหนังสือ A Proposal for GNH value Education schools ถึงความสำคัญของความสุขที่เชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรมภายใต้ระบบการศึกษา ซึ่งเกิดจากพื้นฐานตามปรัชญาความสุขมวลรวมประชาชาติ และเสนอว่าควรผนวกเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในระบบการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและมีทิศทาง โดยวิสัยทัศน์ของประเทศตามปรัชญาความสุขมวลรวมและคุณธรรมจริยธรรม จะต้องมีการสอดรับกันอย่างผสมกลมกลืน และอธิบายถึงความสัมพันธ์ของความสุขกับตัวแปรและองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข ซึ่งจนถึงปี ค.ศ.2010 ได้พัฒนาเป็นดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวม (GNH Indicator 2010) จาก 9 องค์ประกอบ 33 ตัวบ่งชี้ อุระ อัลไคร์ และแซงโม (Ura; Alkire; & Zangmo, 2010, p.7-25) ดังองค์ประกอบที่สำคัญต่อไปนี้

1. สภาพจิตที่เป็นสุข (Psychological wellbeing) ประกอบด้วย ความพึงพอใจในชีวิต (Life satisfaction) อารมณ์ ทางบวก (Positive emotional) อารมณ์ ทางลบ (Negative emotional) ความมีจิตวิญญาณ (Spirituality)

2. สุขภาพ (Health) ประกอบด้วย สุขภาพจากผลรายงานด้านสุขภาพของตนเอง (Self-reported health status) การดูแลสุขภาพรายวัน (Healthy days) ผลของสุขภาพระยะยาว (Long-term disability) สุขภาพจิต (Mental health)

3. การศึกษา (Education) ประกอบด้วย การรู้หนังสือ (Literacy Education) วุฒิทางการศึกษา (qualification) ความรู้ (Knowledge) และค่านิยม (Values)

4. วัฒนธรรม (Cultural) ประกอบด้วย ภาษา (Language) ทักษะทางศิลปวัฒนธรรม (Artisan skills) การมีส่วนร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural participation) วิถีทางของความสามัคคี (DriqlamNamzha : the way of Harmony)

5. การใช้เวลา (Time use) ประกอบด้วย เวลาในการทำงาน (Working hours) และเวลาในการพักผ่อน (Sleep hours)

6. ธรรมาภิบาล (Good Governance) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) เสรีภาพทางการเมือง (Political freedom) การส่งมอบบริการภาครัฐ (Service delivery) ประสิทธิภาพภาครัฐ (Government performance)

7. ความเข้มแข็งของชุมชน (Community vitality) ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม (Social support) ความสัมพันธ์ชุมชน (Community relationships) ครอบครัว (Family) เหยื่อทางอาชญากรรม (Victim of crime)

8. ความหลากหลาย และยืดหยุ่นของระบบนิเวศน์ (Ecological diversity and Resilience) ประกอบด้วย มลภาวะ (Pollution) การรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental responsibility) ชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ (Wildlife) การใช้เมือง (Urban use)

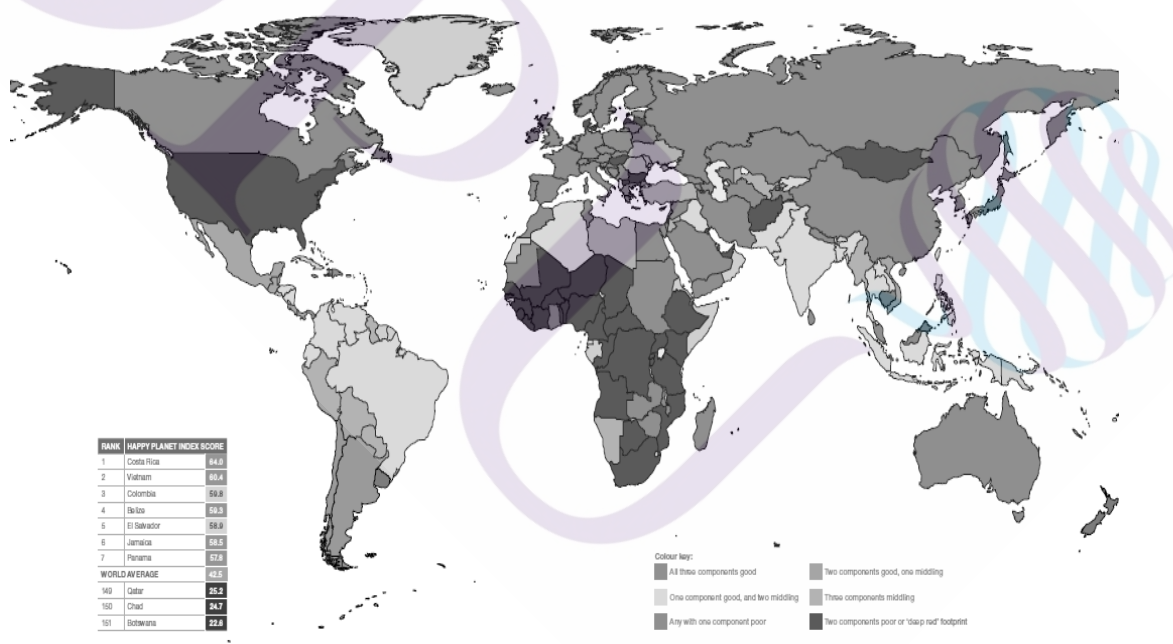
9. มาตรฐานการครองชีพ (Living standards) ประกอบด้วย รายได้ของครัวเรือน (Household income) สินทรัพย์ (Assets) ที่พักอาศัยที่มีคุณภาพ (Housing quality)

ความสุขตามแนวคิดนี้ความสุขของโลก (Happy Planet Index: HPI)

ดัชนีความสุขของโลก (Happy Planet Index: HPI) พัฒนาโดยมูลนิธิเศรษฐกิจแนวใหม่ (The new economics foundation : nef) ประกอบด้วย

1. ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction)
 2. ความคาดหวังในชีวิต (Life Expectancy)
 3. การรักษาระบบนิเวศน์ (Ecology Foot -print) (นภากาศร์ พิพัฒน์, 2550, น. 176)
- ได้มีการรายงานดัชนีความสุขของโลกในปี ค.ศ. 2012 โดยแสดงดังภาพประกอบ

ต่อไปนี้เป็น

ภาพที่ 2.1 แผนที่ความสุขโลก (Saamah Abdallah et al, 2012, pp.12-13)

จากแผนที่จากการวัดดัชนีความสุขของโลก (Happy Planet Index: HPI) ประเทศที่มีความสุข โลกในระดับความสุขสูงสุด คือ ประเทศคออสตาริกา ระดับคะแนน HPI คิดเป็น 64.00 และประเทศไทยอยู่ในระดับที่ 20 ระดับคะแนน HPI คิดเป็น 53.50 (Saamah Abdallah, 2012, p.25)

เลย์อาร์ด คลาร์ก และเซนิก. (Layard; Clark; & Senik, 2012, p.59-79) ได้อธิบายในรายละเอียดไว้ในหนังสือการรายงานความสุขของโลก (World Happiness Report) ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดรายละเอียดความสุขว่า เกิดจากปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยภายนอก (external factors) ปัจจัยส่วนบุคคล (personal features) ปัจจัยภายนอก (external factors) ประกอบด้วย 1) รายได้ (income) รายได้มีผลอยู่ในหลายระดับ ความสุขและรายได้ส่วนบุคคล (Individual happiness and income) ระดับรายได้ของประเทศกับความสุขในเชิงภาคตัดขวาง (Country-level income and happiness: cross-sectional evidence) ระดับรายได้ของประเทศกับความสุขในเชิงระยะยาวด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Country-level income and happiness: long-term economic growth) และระดับรายได้กับความสุขเชิงความผันผวนเชิงวัฏจักร (Country level income and happiness: cyclical fluctuations) 2) งาน (work) มีหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การว่างงาน (Unemployment) คุณภาพงาน (Quality of work) การมีกิจการ (Self-employment) และการออกจากงาน (Retirement) 3) ต้นทุนทางสังคม (Social Capital) ประกอบด้วยหลายองค์ประกอบที่ส่วนข้อได้แก่ความเชื่อมั่น (Trust) พันธะและการลงทุน (Bonding and bridging capital) ความอิสระ (Freedom) ความเท่าเทียมกัน (Equality) 4) ค่านิยมและศาสนา (values and religion) มีหลายองค์ประกอบ ได้แก่ ศาสนา (Religion) ความบริสุทธิ์ใจ (Altruism) วัตถุนิยม (Materialism) และสิ่งแวดล้อม (Environment)

ด้านปัจจัยส่วนบุคคล (personal features) ประกอบด้วย

- 1) สุขภาพจิต (mental health)
- 2) สุขภาพกาย (physical health)
- 3) ประสบการณ์ของครอบครัว (family experience) มีองค์ประกอบ ได้แก่ การแต่งงาน (marriage) และ เด็ก (children)
- 4) การศึกษา (education)
- 5) เพศ และอายุ (gender and age)

ความสุขจากผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานของสมองกับความสุข

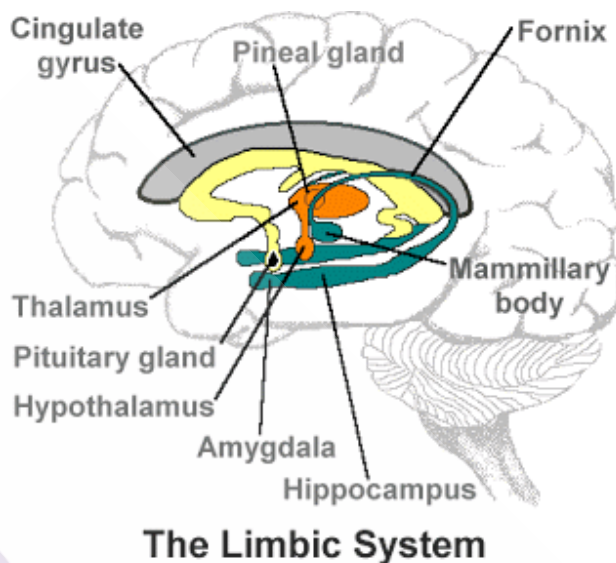
ความพยายามที่จะศึกษาโครงสร้าง หน้าที่และการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับ ความจำ ความคิด อารมณ์และการรับรู้ความรู้สึก กับสารเคมีต่าง ๆ ในสมองว่าเกี่ยวข้องกับอย่างไร โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสุข โดยใช้ความรู้ทางด้านประสาทชีววิทยา (neurobiology) และชีวเคมีกายภาพ (physical organic chemistry) ในการทำงานของ 1) สมองส่วนหน้า (Fore Brain) ที่เป็น

Cerebrum ซึ่งเป็นศูนย์กลางความคิด ความจำ ความฉลาด ความคิดสร้างสรรค์ การคำนวณ เป็นศูนย์รับความรู้สึกทั้ง 5 (ภาพ รส กลิ่น เสียง สัมผัสทางผิวหนัง) และเป็นศูนย์กลางควบคุมการทำงานของอวัยวะที่อยู่ในอำนาจของจิตใจ ควบคุมการทำงานของระบบประสาทที่ทำงานอยู่ในอำนาจจิตใจ (somatic nervous system: SNS) 2) สมองส่วนกลาง (Mid brain) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของลูกและหู 3) สมองส่วนท้าย (Hind brain) 3 ส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับ การทรงตัว และประสานงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของร่างกาย การเป็นศูนย์กลางการเคี้ยวและการหลั่งน้ำลาย และการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของระบบประสาทอัตโนมัติ (Automatic Nervous System: ANS) ควบคุมการทำงานของอวัยวะที่อยู่นอกอำนาจจิตใจ เช่นการหายใจ การเต้นของหัวใจ

ส่วนสมองที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความสุขซึ่งการศึกษาเรื่องอารมณ์ เป็นเรื่องยากเนื่องจากอารมณ์ของมนุษย์มีความซับซ้อนมาก การแสดงออกของอารมณ์ตามประสบการณ์ของแต่ละคนก็มีความแตกต่างกัน แต่จากการศึกษาอารมณ์ที่เกิดขึ้น จากการตอบสนองของระบบประสาทอัตโนมัติ (ANS) ซึ่งเกิดจากการตอบสนองของระบบประสาทซิมพาเทติก (Sympathetic) เช่น ใจสั่น เนื่องจากหัวใจเต้นเร็ว มือเท้าเย็น มีเหงื่อออก หน้าแดง เป็นต้น และการเคลื่อนไหวหรือกิริยาท่าทางเมื่อเกิดอารมณ์นั้น ๆ และศึกษาจากการตอบสนองต่ออารมณ์ของระบบประสาทรอบนอก (peripheral nervous system) อันได้แก่ เส้นประสาทสมองและเส้นประสาทไขสันหลัง โดยจะออกมาทางกล้ามเนื้อและอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและจากการศึกษาพบว่า ส่วนสำคัญภายในสมองที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความสุขคือ Limbic system

Limbic system เป็นส่วนของสมองที่รวมไปถึงส่วนของ Thalamus และHypothalamus รวมทั้งบางส่วนของ Cerebrum (Temporal lobe และบางส่วนของ Front lobe) โดย Limbic system ที่เชื่อมต่อกับ Cerebral cortex รวมถึงการเรียนรู้ที่ซับซ้อน การมีเหตุผลและบุคลิกภาพและเชื่อมยังส่วนอื่นของสมอง ที่สำคัญคือ สมองส่วนนี้เป็นศูนย์แห่งอารมณ์ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนของฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) และอะมิกดาลา (Amygdala) ซึ่งเชื่อมต่อกับ Hypothalamus สมองส่วน Hippocampus ทำหน้าที่เกี่ยวกับความจำ สมองส่วน Amygdala ทำหน้าที่ควบคุมอารมณ์ ความต้องการ ความกลัวและอารมณ์รุนแรงอื่น ๆ สมองส่วน Limbic จึงมีหน้าที่เกี่ยวกับความจำ การเรียนรู้ พฤติกรรม อารมณ์ขั้นพื้นฐาน เช่น ชอบ-ไม่ชอบ โกรธ มีความสุข เศร้า สนุกสนาน รักเกลียด เป็นต้น สมองส่วนนี้จะทำให้คนเราสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น มีความฉลาดมากขึ้นและสามารถเรียนรู้โลกได้กว้างขึ้น มีความสามารถในการปรับตัวและปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น หากมีสิ่งกระตุ้นที่ไม่ดีเข้ามา สมองส่วนนี้จะแปลงข้อมูลออกมาเป็นความเครียดหรือไม่มีความสุขและส่งผลกระทบต่อระบบไร้ท่อ (Endocrine system) ระบบประสาทอัตโนมัติ(ANS) เช่นเมื่อเกิดความเครียด ซึ่งเป็นอารมณ์ทางด้านลบขึ้น จะทำให้เกิดการหลั่ง Cortisol และ

ทำให้เกิดอาการต่าง ๆ ทางร่างกาย เช่น หัวใจเต้นเร็ว หน้าแดง มือเท้าเย็น เหงื่อออก เป็นต้น ซึ่งเป็นผลจากระบบประสาทอัตโนมัติ (ANS) อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสารสื่อประสาทกับความสุข สารเคมีในสมองที่เป็นสารสื่อประสาท (Neurotransmitters) เป็นสารเคมีที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลระหว่างเซลล์สมองที่เป็นตัวนำสัญญาณหรือตัวส่งข้อมูล ไปยังเซลล์สมอง ที่เป็นตัวรับสัญญาณหรือตัวรับข้อมูล หากสารสื่อประสาทในสมองมีความผิดปกติเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดจากปัจจัยใดก็ตาม จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของสมอง สารสื่อประสาทตัวหลักๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความสุขคือ โดปามีน (Dopamine) นอร์อีพิเฟริน หรือนอร์อาดรีนาลีน (Norepinephrine หรือ Noradrenaline) และ เอนดอร์ฟิน (Endorphin) การทำงานของสารสื่อประสาทแต่ละชนิดจะมีความเหลื่อมซ้ำซ้อนกัน ดังนั้นเรื่องของความสุข จึงเป็นการทำงานร่วมกันของสารสื่อประสาท 3 ชนิด โดย 1) โดปามีน (Dopamine) โดปามีน เป็นกลุ่มของสารเคมีที่หลั่งออกมาจากเซลล์สมองและมีผลต่อการทำงานของสมองเป็นอย่างมาก คือจะเพิ่มการติดต่อสื่อสารของข้อมูลระหว่างเซลล์สมองและมีบทบาทสำคัญต่อสมองส่วน Limbic ที่ทำให้มีความสุข โดปามีนจะมีหน้าที่หลากหลาย เช่น ทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมการเคลื่อนไหว การรู้สึกตัว ความรู้สึกในทางบวก การตอบสนองทางอารมณ์ทำให้เกิดความสุขและลดอาการเจ็บปวด เชื่อว่าความฉลาดของมนุษย์ ขึ้นกับระดับการทำงานของโดปามีน เพราะเป็นหลักในการควบคุมการทำงานของสมองซีกซ้าย ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความคิดและความจำ 2) นอร์อีพิเฟริน (Norepinephrine) หรือ นอร์อาดรีนาลีน (Noradrenaline) เป็นฮอร์โมนจากต่อมหมวกไตชั้นใน (Adrenal medulla) มีคุณสมบัติทางเคมีและทางเภสัชวิทยาเหมือนกับอีพิเนฟรินหรืออะดรีนาลีน (Epinephrine หรือ Adrenaline) มีหน้าที่กระตุ้นการทำงานของระบบประสาทซิมพาเทติก (Sympathetic) มีบทบาทสำคัญในการควบคุมการรู้สึกตัว การแสดงออกทางร่างกายเวลาเกิดอาการกลัวหรือความเครียด การตื่นตัว การนอนหลับ การฝัน ความอยากอาหาร อารมณ์ ความจำ และทำหน้าที่เป็นฮอร์โมน ควบคุมการทำงานของ การย่อยอาหาร ความสมดุลของน้ำ ควบคุมความดันโลหิต การหดตัวของเส้นเลือด เพิ่มการเต้นของหัวใจที่ตอบสนองต่อความเครียด และ 3) เอนดอร์ฟิน (Endorphin) เป็นตัวควบคุมความเจ็บปวด ที่ผิวหนังเป็นตัวรับข้อมูลและส่งสัญญาณควบคุมความเจ็บปวดไปยังไขสันหลังและส่งต่อไปยังสมอง สมองจะลดความเจ็บปวดโดยการหลั่งเอนดอร์ฟิน ไปยังเซลล์สมองที่ควบคุมเกี่ยวกับความเจ็บปวด นอกจากนี้เอนดอร์ฟินยังเป็นตัวที่ทำให้เราคิดในทางบวก มองโลกในแง่ดีเป็นตัวเพิ่มการตื่นตัว ความมีชีวิตชีวาและความสุข และเป็นสารที่สามารถหลั่งออกมาได้เมื่อเราออกกำลังกายหรือเมื่อเรามีอารมณ์ทางบวก

ภาพที่ 2.2 แสดงสมองส่วน Limbic system

ที่มา: <http://medicinembbs.blogspot.com/2009/10/limbic-system.html>

สรุป การทำงานของสมองกับความสุขจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยศูนย์แห่งอารมณ์ของมนุษย์ ที่เรียกว่า Limbic system ซึ่งเป็นส่วนของสมองที่รวมถึงส่วนสมอง Thalamus กับ Hypothalamus และบางส่วนของ Cerebrum ซึ่งสมองส่วน Limbic ทำหน้าที่เกี่ยวกับความจำ การเรียนรู้ พฤติกรรม อารมณ์พื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะความสุข การทำงานของสมองทำงานร่วมกับสารสื่อประสาท 3 ชนิดคือ โดปามีน (Dopamine) นอร์อีพิเฟริน (Norepinephrine) และเอนดอร์ฟิน (Endorphin) โดยเฉพาะสารโดปามีน (Dopamine) มีบทบาทสำคัญต่อสมองส่วน Limbic ที่ช่วยตอบสนองอารมณ์ให้เกิดความสุข และสารเอนดอร์ฟิน (Endorphin) ที่ตอบสนองทางอารมณ์ทำให้คนเราก็คิดความสุข

ความสุขจากผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างฮอร์โมนกับความสุข

ฮอร์โมน (Hormone) เป็นสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสุขของมนุษย์ มีอยู่ 3 ชนิดคือ

1) โปรเจสเตอโรน (Progesterone) เป็นฮอร์โมนเพศหญิง สร้างจาก corpus luteum ส่งผลต่ออารมณ์คือทำให้มีความรู้สึกทางบวก และทำให้อารมณ์ดีขึ้น 2) เทสโทสเตอโรน (Testosterone) เป็นฮอร์โมนเพศชาย สร้างจาก Interstitial cell ทำให้อารมณ์และสุขภาพจิตดีขึ้น แพทย์ทางอายุรศาสตร์ถือว่า Testosterone คือ ตัวต้านเศร้าที่ดีที่สุดในโลก และ 3) ออกซิโตซิน (Oxytocin) สร้างจาก Neurosecretory cell ใน Hypothalamus มีหน้าที่กระตุ้นกล้ามเนื้อเรียบ โดยเฉพาะภายในมดลูกให้หดขยายตัว ช่วยในการคลอดลูกและกระตุ้นน้ำนมให้ไหล

นอกจากนี้ยังมี Oxytocin ซึ่งถือเป็น Orgasm Hormone หรือ “ฮอร์โมนแห่งความรัก” กระตุ้นมนุษย์กับการเชื่อมต่อสังคม จากการศึกษาที่ Stanford University School of Medicine แสดงให้เห็นว่า “ฮอร์โมนความรัก” (Oxytocin) เปิดวงจรรางวัล(reward circuitry) และกระตุ้นความต้องการของเราเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม “ฮอร์โมนความรัก” (Oxytocin) ปลดปล่อยผ่านการเชื่อมต่อทางประสาทของสารเซโรโตนิน(serotonin) ซึ่งทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสมอง เกี่ยวข้องกับอารมณ์ต่างๆ ความสุข ความเจ็บปวด อารมณ์ทางเพศ อาการอยากอาหาร หิว อิ่ม คลื่นไส้ นอนหลับ และการรับรู้ต่างๆ โดยเชื่อมต่อแบบปฏิกิริยาถูกโซ่แล้วสารเซโรโตนิน (serotonin) ไปเปิดการทำงานของวงจรรางวัล (reward circuitry) ในสมองส่วน nucleus accumbens ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุข (Malenka and Gül Dölen, 2013, <https://www.psychologytoday.com/blog/the-athletes-way/201309/the-love-hormone-drives-human-urge-social-connection>) โดยสมองส่วน nucleus accumbens นั้นจะเชื่อมโยงกับการให้รางวัล ความพึงพอใจ และการเสพติด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการสร้างกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุข

ความสุขของคนเราในส่วนที่จะเกี่ยวข้องกับฮอร์โมนหรือสารเคมีในสมองที่เรียกว่า “ซีโรโตนิน” (Serotonin) เป็นสารสื่อประสาทอีกชนิดหนึ่งที่หลั่งเมื่อเราเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย หรือรู้สึกมีความสุข หรือสงบ ส่วน “คอร์ติโซล” (Cortisol) เป็นฮอร์โมนที่จะหลั่งเมื่อเรามีความเครียดหรือมีความกดดัน ฮอร์โมนชนิดนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล ทำให้ความสามารถในการคิดและการจำลดลง และทำให้อึดอัดในร่างกายลดลงด้วย (กรมสุขภาพจิต, 2556, <http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1176>)

จากผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างฮอร์โมนกับความสุขของมนุษย์ แสดงให้เห็นว่า ฮอร์โมนเป็นตัวกระตุ้นหรือเป็นเหตุให้มนุษย์เกิดความรู้สึกได้จริง ซึ่งเป็นความรู้ในขั้นก้าวหน้า จากวิทยาศาสตร์การแพทย์และชีวเคมีที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก และเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดความสุขของมนุษย์ได้ ปัจจุบันยังไม่มีคำตอบเมื่อคิดจะนำมาใช้สร้างสุขแก่มนุษย์ในองค์กรได้อย่างไร

ความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ จากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

Harvard Study of Adult Development

ความสุขจากชีวิตจากงานวิจัยที่นานที่สุดในโลก "Harvard Study of Adult Development" ดำเนินมากกว่า 75 ปี โดยผู้ถูกวิจัยทั้ง 724 คนนั้นเหลือชีวิตรอดแค่ 60 กว่าคนเท่านั้น ซึ่งผู้เหลือรอดเกือบทั้งหมด อยู่ในวัย 90 ปีขึ้นไป บรรดานักวิจัยได้เรียนรู้จากเรื่องราวกว่า 70 ปี ของ 700 กว่าชีวิตผ่านทางเอกสาร และข้อมูลนับหมื่นๆ หน้า พวกเขาเรียนรู้ว่า “ความร่ำรวย” “ความโด่งดัง” หรือ “การทำงานอย่างหนักหน่วง” ไม่ใช่คำตอบของ “การมีชีวิตที่ดี” “มีความสุข” หรือ “สุขภาพที่ดี” เลยแม้แต่คนเดียว แต่เป็น “ความสัมพันธ์ที่ดี” ต่างหากที่นำมาซึ่ง “การมีชีวิตที่ดี” ที่

มีความสุข “Good relationships keep us happier and healthier” เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด และบทเรียนล้ำค่าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ (Relationship) ได้แก่

1) Connection is really good for us, loneliness kills. คุณจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นคู่ครอง เพื่อน ครอบครัว หรือสังคม ก็ตาม ความสัมพันธ์เหล่านี้จะทำให้คุณมีความสุขกว่า แข็งแรงกว่า และมีอายุที่ยืนยาวกว่า ในทางกลับกัน ความเหงาและโดดเดี่ยวนั้นเป็นสิ่งอันตรายอย่างยิ่ง เพราะมันจะทำให้มีความสุขน้อยลง ทำให้ร่างกายเริ่มแยลงตั้งแต่วัยกลางคน สมองเสื่อมเร็วขึ้น และมีชีวิตสั้นกว่า

2) Quality is not Quantity. มันไม่สำคัญที่ปริมาณหรือรูปแบบของความสัมพันธ์ เช่น “จะต้องแต่งงานเท่านั้น” แต่เป็น “คุณภาพของความสัมพันธ์” ต่างหาก ที่จะเป็นตัวชี้วัด จากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของสามีภรรยาจะส่งผลกระทบต่อผลลบมากกว่าการหย่าร้างที่เข้าใจกันเสียอีก

3) Good relationships don't just protect our bodies they protect our brains. ความสัมพันธ์ที่อบอุ่น มันคง ไว้วางใจได้ ฟังพาได้ ช่วยให้มีสุขภาพกายที่ดีแล้ว ยัง “ดีต่อสมอง” ด้วย ความสัมพันธ์ที่ดี จะทำให้มีความทรงจำที่ดีและสมองยังคงใช้งานได้ดี ความสัมพันธ์ที่ดีในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความสัมพันธ์ที่ราบรื่นสุดๆ ไม่ทะเลาะกันเลย แต่เป็นความสัมพันธ์ที่รู้ว่า เมื่อถึงเวลาที่ต้องการจริงๆ เราจะมีคนที่ฟังพาได้

Robert J. Waldinger จิตแพทย์ชาวอเมริกันและทีมงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) พบว่า ผู้ถูกวิจัยในช่วงวัยรุ่นหรือช่วงเริ่มเป็นผู้ใหญ่นั้น มีความเชื่อเหมือนกับที่คนในปัจจุบันว่าสิ่งที่จะทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุข คือ “ชื่อเสียงเงินทอง” แต่จากการศึกษากว่า 75 ปี กลับกลายเป็นว่า คนที่ให้ความสำคัญกับ “ความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง” ต่างหาก คือ คนที่มีชีวิตที่ดีที่สุด สิ่งที่ทำให้คนเรามองข้าม “ความสัมพันธ์ที่ดี” แล้วหันไปใส่ใจกับ “ชื่อเสียง เงินทอง” หรือ “หน้าที่การงาน” อาจเป็นเพราะการมีความสัมพันธ์ที่ดีนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ยาก และไม่รู้จัก แคมยังต้องได้รับการใส่ใจตลอดเวลา จนหลายคนเลือกจะ “ทำงานหาเงิน” อย่างเดียว แต่การเอาใจใส่และการทำความสัมพันธ์ให้ดีไม่ได้ยากอย่างที่คิดกัน แค่ยกหน้าจากจอโทรศัพท์มือถือ แล้วสบตาคนรอบตัวให้มากขึ้น หาอะไรใหม่ๆ ทำร่วมกัน เพื่อให้ความสัมพันธ์ที่จืดจางกลับมามีสีสัน มีอีกหลายๆ อย่างที่ง่าย และไม่ต้องเสียเงิน เช่น ชวนคนรักไปเดินเล่น หรือติดต่อญาติที่ไม่ได้เจอกันมานานแล้ว “มาร์ก เทเวน” (MARK TWAIN) นักเขียนชื่อดังชาวอเมริกัน เคยบอกว่า ชีวิตคนเรานั้น “มันช่างสั้น แล้วก็สั้นเหลือเกิน สั้นเกินกว่าที่จะมาโกรธกัน ทะเลาะกัน หรืออิจฉาริษยากัน ควรมีแต่เวลารักกันเท่านั้น” ซึ่งแค่นี้เวลามันก็แทบจะไม่พออยู่แล้ว ที่กล่าวมาคือสิ่งที่ Robert J. Waldinger พูดใน TED talk เดือนพฤศจิกายน ปี 2015 (Robert J. Waldinger https://www.ted.com/speakers/robert_waldinger)

Tal Ben –Shahar ให้ความหมายทฤษฎีความสุขไว้ว่า “หากเราต้องการที่จะสมปรารถนาและมีความสุข เราจำเป็นต้องตอบสนองต่อความต้องการทั้งสองอย่าง...ทั้งความพอใจและความหมาย” กล่าวคือ โดยพื้นฐานมนุษย์แล้ว มนุษย์เราถูกขับเคลื่อนด้วยความต้องการความพอใจที่มาจากสัญชาตญาณ และการพยายามค้นหาความหมายในชีวิตของตนเอง ซึ่งนับได้ว่าเป็นแรงจูงใจหลักของมนุษย์เรา (Tal Ben-Shahar, วิชาความสุขที่มีสอนแก่ในฮาร์วาร์ด, 2559, หน้า 72-73) ธรรมชาติของมนุษย์ มักจะแสวงหาความสุขในการดำเนินชีวิต ความสุขมีทั้งเกิดขึ้นภายใน เช่น ความสุขระดับจิตใจ ปัญหาหรือจิตวิญญาณ เป็นต้น และความสุขที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก เช่น การมีหรือครอบครองปัจจัยในการดำรงชีวิต การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น แม้ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่ความสัมพันธ์มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเชื่อมโยงถึงกันหมดในทุกภาคส่วนของสังคมโลก ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากจุดหนึ่งย่อมส่งผลไปยังอีกจุดหนึ่งอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้ความสุขของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน

การวัดความสุขในประเทศไทย

ประเทศไทยตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสุขทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จึงมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและนักวิชาการต่าง ๆ เสนอแนวคิดและแนวทางการจัดการและการวัดที่เกี่ยวข้องกับ ความสุขดังเช่น ประเวศ วะสี (2548, น.7-44) ได้อธิบายถึงหลักความอยู่เย็นเป็นสุข ใช้หลักมรรค 12 ที่เป็นหลักสำคัญ กล่าวคือ คุณภาพในการอยู่ร่วมกัน (ทั้งทางกาย ทางจิต สังคมและสิ่งแวดล้อม) โดยการเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ถ้าอย่างหนึ่งอย่างใดถูกตัดออกจากวงจรแห่งความสัมพันธ์ อาจทำให้เสียคุณภาพไป ซึ่งทั้งหมดมีลักษณะเป็นองค์รวม ที่เกิดจาก ความรู้ การเคลื่อนไหวทางสังคม จะทำให้เกิดคุณภาพขึ้น สำหรับหลักมรรค 12 นั้นประกอบด้วย อุดมการณ์สูงสุด 1 สดมภ์ 3 และ สัมมาพัฒนา 8 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อุดมการณ์สูงสุด 1 คือ การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ
2. สดมภ์ 3 ประกอบด้วย
 1. จิตวิวัฒน์ (การพัฒนาจิตใจให้กว้าง ไม่เห็นแก่ตัว)
 2. ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง (การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ไม่รวมศูนย์)
 3. เศรษฐกิจดุลยนิยม (การเปลี่ยนจากเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นเศรษฐกิจดุลยนิยม)
3. สัมมาพัฒนา 8 ประกอบด้วย
 - 1) การศึกษา
 - 2) ศาสนา
 - 3) สุขภาพ

- 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน
- 5) การสื่อสาร
- 6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 7) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- 8) กฎหมาย

นอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ประเวศ วะสียังได้อธิบายเพิ่มถึงความสุขมวลรวมของ คนทั้งมวลว่า เกิดจาก 8 ปัจจัย (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2549, น.10-11) ได้แก่ 1) การไม่ทอดทิ้งกัน 2) การมีเศรษฐกิจพอเพียง 3) การใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน 4) การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน 5) ความเป็นธรรมทางสังคม 6) สันติภาพ 7) การพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น และ 8) ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคม

คำเตือน ภาณี ปราชญ์ชาวบ้าน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2549, น.13 อ้างอิงจาก คำเตือนภาณี) ได้อธิบายเกี่ยวกับความสุขว่า การที่คนเราจะมีความสุขหรือไม่ ต้องมีดัชนีชี้วัดระดับบุคคล/ครอบครัวเพราะเป็นส่วนสำคัญที่สุด มีรายละเอียดปลีกย่อย เรื่องความแตกต่าง ทางศาสนาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และสุขภาพกายและจิต ซึ่งดัชนีความสุขระดับชุมชน นั้นเกิดจากการระดมสมองของปราชญ์ชาวบ้าน จากตัวอย่างที่โรงพยาบาลอุบลรัตน์ จังหวัด ขอนแก่น ได้แบ่งออกเป็น 1) หลักประกันของชีวิต 2) ร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง 3) ครอบครัวที่อบอุ่น 4) ชุมชนที่เข้มแข็ง 5) สิ่งแวดล้อมที่ดี 6) การมีอิสรภาพ 7) ความภาคภูมิใจ และ 8) หมาด ธรรมชาติว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2549, น.50) ได้ศึกษาและพัฒนาแบบประเมิน ความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนชาวไทยอายุระหว่าง 18-60 ปี ในด้านความสุขเป็นการ ประเมินความสามารถในการแสวงหาความสุขให้กับตนเอง ในเรื่อง

1. ความภูมิใจในตนเอง ได้แก่ 1) เห็นคุณค่าในตนเอง และ 2) เชื่อมมั่นในตนเอง
2. พึงพอใจในชีวิต ได้แก่ 1) มองโลกในแง่ดี 2) มีอารมณ์ขัน และ 3) พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
3. มีความสุขสงบ ได้แก่ 1) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข และ 2) มีความสบายใจ

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2549, น. 29) อธิบาย เกี่ยวกับตัวชี้วัดความสุขของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ที่พัฒนา ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ที่ให้ความสำคัญกับการวัดความสุขที่เกิดขึ้นกับคน โดยคำนึงถึง สภาวะแวดล้อม ทั้งในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเข้มแข็ง การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน การ บริหารประเทศโดยใช้ธรรมาภิบาล ทำให้เกิดตัวชี้วัด ที่ชี้วัดความสุข โดยมีองค์ประกอบหลักและ องค์ประกอบย่อย 5 กลุ่มดังนี้

1. คนเป็นสุข ครอบครัวยั่งยืน ได้แก่ 1) คนมีสุขภาพ และ 2) ครอบครัวยั่งยืน
2. สังคมสงบสุข ชุมชนและวัฒนธรรมเข้มแข็ง ได้แก่ 1) สังคมสงบสุข 2) ชุมชนเข้มแข็ง และ 3) คนมีวัฒนธรรมที่ดีงาม
3. ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและเป็นธรรม ได้แก่ 1) การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ 2) การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ และ 3) การกระจายผลประโยชน์
4. คุณภาพของคนกับธรรมชาติ ได้แก่ 1) ระบบนิเวศน์ 2) คุณภาพสิ่งแวดล้อม และ 3) การใช้ทรัพยากร
5. ธรรมนูญในการบริหารประเทศ ได้แก่ 1) ประชาธิปไตย 2) การสร้างเสริมธรรมนูญ 3) การมีส่วนร่วมของภาคฐานราก และ 4) ความเข้มแข็งของภาคี

การพัฒนาความสุขร่วมกันของคนไทย ซึ่งเป็นการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ สำนักงานพัฒนาคณะกรรมการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนสู่สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข และใช้เป็นเครื่องมือบ่งชี้สถานะของประเทศ ใช้ในการติดตามประเมินผลในการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย 1) การมีสุขภาพ 2) ครอบครัวยั่งยืน 3) ชุมชนเข้มแข็ง 4) เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม 5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และ 6) สังคมประชาธิปไตย ที่มีธรรมนูญ เป็นเครื่องชี้วัดที่วัดผลสำเร็จของพัฒนาประเทศที่มุ่งในเรื่อง “ความสุข” ของคนได้อย่างเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นถึงประเด็นการพัฒนาที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการ ดังภาพประกอบ 2.2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 คัดนี้ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย (สำนักงานพัฒนาคณะกรรมการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ, 2551, น. 83)

อภิชัย มงคลและคณะได้พัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทย โดยให้ความหมาย สุขภาพจิต หมายถึง ชีวิตที่เป็นสุข ซึ่งวัดความสุขของคนไทยโดยการประเมินความสุขของบุคคล จากแบบวัดจากสุขภาพจิตคนไทย TMHI – 66 (Thai Mental Health Indicators) และต่อมาได้พัฒนา เป็นแบบวัด TMHI 54 และ 55 version 2007 (Thai Mental Health Indicator) (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.2549: 44-45 โดยมีข้อคำถามในการวัดในแบบสอบถามจำนวน 55 ข้อ โดยมี องค์ประกอบ ดังนี้ (อภิชัย มงคล, 2552, น.196 - 211)

1. สภาพจิตใจ (mental state) สภาพจิตใจที่เป็นสุขหรือทุกข์จากการรับรู้
2. สมรรถภาพทางจิตใจ (mental capacity) หมายถึง ความสามารถของจิตใจในการ สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและจัดการกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น
3. คุณภาพของจิตใจ (mental quality) หมายถึง คุณลักษณะที่ดึงามของจิตใจ ในการ ดำรงชีวิตที่ก่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ถึงบางครั้งอาจต้องเสียสละบางสิ่งบางอย่างไป
4. ปัจจัยสนับสนุน (support factors) หมายถึง การที่ได้รับการสนับสนุนให้มีสุขภาพจิต ที่ดี จะเกี่ยวข้องกับ ครอบครัว ชุมชน การทำงาน รายได้ ศาสนา ความเชื่อความสามารถในการทำงาน สิ่งแวดล้อม ความรู้ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในปี 2555 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555, น.ง-ญ) ได้สำรวจความสุขและความพึงพอใจ ในชีวิตของคนทั่วประเทศ โดยมีประเด็นที่สำรวจในด้าน 1) ด้านความสุขและความพึงพอใจในชีวิต 2) ด้านที่ประชาชนพึงพอใจ 3) ด้านที่มีความสำคัญต่อชีวิต และ 4) ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง ต่าง ๆ

ความสนใจเกี่ยวกับความสุข มีมาอย่างต่อเนื่อง มีหลากหลายหลายในทัศนะ ในเชิง เศรษฐศาสตร์นั้นมุ่งศึกษาความพึงพอใจในวัตถุ ส่วนแนวคิดเรื่องความสุขมวลรวม – GNH เป็นอีก แนวที่เน้นความสุขของสังคมโดยรวม แนวดัชนีความสุขของโลก – HPI มุ่งเน้นเรื่องความพึงพอใจ ในชีวิต ความคาดหวังและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นความรู้ในเรื่องความสุขของคนเรายังมีความส่วน ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมอง ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ชอบ-ไม่ชอบ โกรธหรือมีความสุข เกี่ยว โยงกับเรื่องฮอร์โมนที่ส่งผลต่อการทำให้มีความสุข อย่างเช่น ฮอร์โมนซีโรโทนิน (Serotonin) ที่ เกี่ยวข้องกับอารมณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะการเกิดความสุข และข้อค้นพบจากงานวิจัยที่ยาวนานของ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด พบว่า การมีชีวิตที่ดีมีความสุขนั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือ “ความสัมพันธ์ที่ดี” ใน ประเทศไทยหลายองค์กรให้ความสำคัญเรื่องของคุณภาพชีวิต มีการวัดความสุขจากคนไทยทั้งจากหลัก ความอยู่เย็นเป็นสุข หลักคุณภาพและความเป็นองค์กรรวม มีการวัดจากระดับบุคคล ระดับครอบครัว และโดยหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสถิติแห่งชาติ

และสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการวัดนั้นจะครอบคลุมเรื่องสุขใจและความพึงพอใจในชีวิตและสิ่งต่าง ๆ

2.3 องค์กรแห่งความสุขกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบริหารจัดการความสุข

ความหมาย แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุข

ในช่วงเริ่มการทำงานใหม่ หลายคนและหลายองค์กรต่างก็ตั้งเป้าหมายกันว่าในช่วงการทำงานในปีใหม่ เราอยากจะทำอะไร อย่างไร ถ้าองค์กรใดตั้งเป้าหมายว่า จะเป็นองค์กรที่มีความสุข หรือ องค์กรแห่งความสุข องค์กรนั้นน่าจะมีลักษณะอย่างไร

ภาพความสุขที่เห็นชัดในช่วงเทศกาลตรุษจีน ซึ่งหลายองค์กรธุรกิจที่มีเจ้าของกิจการเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ช่วงตรุษจีนของทุกปี เป็นช่วงเวลาของการแจกโบนัสประจำปี ซึ่งก็ทำให้พนักงานมีความสุขกันถ้วนหน้ากับโบนัสที่ได้รับ ระดับความสุขของบุคลากรที่ทำงานในองค์กรเป็นปัจจัยและตัวแปรสำคัญที่จะผลักดันให้องค์กรนั้น ๆ สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจ ที่มีเป้าหมายในเรื่องของรายได้ กำไร และการเติบโตของกิจการ

องค์กรที่เป็นส่วนราชการที่มีเป้าหมายในการเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาประเทศ และให้บริการ ดูแลประชาชน รวมถึงองค์กรรัฐวิสาหกิจที่มีเป้าหมายทั้งในด้านกำไร อัตราการเติบโตของกิจการในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม และการให้บริการแก่ประชาชนไปพร้อม ๆ กัน แท้ที่จริงก็มุ่งสร้างสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ

หากมองถึงตัวชี้วัดในเชิงธุรกิจ ส่วนใหญ่ก็คงมุ่งไปที่ตัวเลขชี้วัดที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานของกิจการ เช่น รายได้ กำไร อัตราการเติบโตของกิจการ ผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น จนบางทีตัวเลขชี้วัดเหล่านี้ เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ลายความสุข ความกระตือรือร้นในการทำงานของพนักงาน จะมีตัวชี้วัดในการทำงานมากมาย ซึ่งแม้จะแสดงถึงศักยภาพของพนักงาน ที่เป็นแรงผลักดันให้พนักงานทำงานหนักเพื่อแลกกับความอยู่รอด และ โอกาสเติบโตในหน้าที่การงาน รวมไปถึงใช้ดัชนีชี้วัดโบนัสที่จะได้รับในแต่ละปีด้วย

องค์กรแห่งความสุข เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นกระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย และมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน แต่ถ้าปราศจากองค์กรปราศจากความสุข พนักงานก็ทำงานอย่างไร้จิตวิญญาณ ไร้ความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ คงไม่ต้องกล่าวถึง เรื่องความเต็มใจในการที่จะทำงานที่นอกเหนือจากความรับผิดชอบ จะเห็นว่า ความสุขของบุคลากรในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างองค์กรแห่งความสุข จึงต้องเริ่มจากการคิดและทำให้พนักงานมีความสุข หากพนักงานไม่ค่อยมีความสุขในการทำงาน ถ้ามีโอกาสเขาก็จะไปหางานทำในที่ใหม่ได้

องค์กรก็ต้องเสียทรัพยากรในการจัดหาบุคลากรมาทดแทน (ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.9)

ปัจจุบันเรื่องการสร้างองค์กรที่มีความสุข มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกระตุ้น ผลักดัน ส่งเสริม และสนับสนุน ให้เกิดเครือข่ายขององค์กรแห่งความสุขขึ้นในประเทศไทยแห่งหนึ่งซึ่งส่งเสริมค่อนข้างก้าวหน้ามาก คือ ศูนย์สร้างเสริมสุขภาวะองค์กร (Happy Workplace) ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนสุขภาวะองค์กร ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่เห็นว่า องค์กรแห่งความสุขเป็นรูปแบบการบริหารองค์กรที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน เพราะเป็นการพัฒนาที่สมดุล ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทั้งผลงานและความสุขของพนักงาน รวมถึงนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของพนักงาน องค์กรและสังคม ซึ่งองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุขประกอบด้วย คนทำงานที่มีความสุข ที่ทำงานน่ายุ่ และชุมชนสมานฉันท์ (ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.10)

ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข

ที่มา: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.10

คนทำงานมีความสุข (Happy People) หมายถึง พนักงานสามารถจัดสมดุลชีวิตได้ ตระหนักว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อองค์กร มีความเป็นมืออาชีพ มีความเป็นอยู่ที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรมอันดีงาม และเอื้ออาทรต่อตนเองและสังคม เป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมให้พนักงานมีความสุขคือ พนักงานสามารถจัดสมดุลชีวิตผ่านโลกทั้ง 3 ของตัวเองได้ คือ โลกความสุขของตนเอง โลกความสุขของครอบครัว และ โลกความสุขขององค์กร/สังคม และรวมไปถึงพนักงานมีศักยภาพสูงและมีความผูกพันต่อองค์กร (Engagement)

ที่ทำงานน่าอยู่ (Happy Home) คือพนักงานรู้สึกว่ทำงานเป็นบ้านหลังที่ 2 มีความรัก ความสามัคคีในองค์กร ที่ทำงานน่าอยู่ ลักษณะของที่ทำงานที่น่าอยู่ ประกอบด้วย 1) เป็นองค์กรที่มีการทำงานเป็นทีม 2) เป็นองค์กรที่มีความสุขในการทำงานร่วมกัน และ 3) เป็นองค์กรที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการอยู่ร่วมกัน และมีการพัฒนาร่วมกัน

ชุมชนสมานฉันท์ (Happy Teamwork) ชุมชนต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเอื้ออาทรกับสังคมรอบข้าง ชุมชนสมานฉันท์ยังหมายความรวมถึงลูกค้าหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบนองค์กร สังคมพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขยังเกี่ยวข้องกับการจัดความสมดุลในชีวิต ซึ่งคนทำงานจะมีความสุขในการทำงานก็ต่อเมื่อสามารถจัดสมดุลของความสุขใน 3 ส่วนที่ทับซ้อนกัน ได้แก่ ความสุขของ 1) ตนเอง 2) ครอบครัว และ 3) องค์กร/สังคม เป็นความสามารถในการจัดสมดุลชีวิตของความสุข 3 ส่วนที่ทับซ้อนกัน คือ ความสุขของตนเอง ความสุขของครอบครัว และความสุขขององค์กร/สังคม การจัดสมดุลชีวิตจะแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละบุคคล ตัวอย่างเช่น

คนทำงานที่ 1 มีความสุขที่ได้ไปเที่ยวต่างประเทศ เพราะมีความพร้อมเรื่องการเงินและภาษา

คนทำงานที่ 2 เพิ่งมีลูก มีความสุขที่ได้อยู่ร่วมกับครอบครัว

คนทำงานที่ 3 เพิ่งเริ่มทำงานและต้องการเก็บเงินซื้อบ้าน ซื้รถ มีความสุขกับการได้ทำงานล่วงเวลา

ภาพที่ 2.5 การจัดความสมดุลในชีวิต

ที่มา: สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.16

การมีความสุขต้องไม่ทำให้ตนเอง ครอบครัว องค์กร/ชุมชนเดือดร้อน เช่น การทำงานหนักเพื่อให้ก้าวหน้าในการทำงานจนไม่มีเวลาให้กับครอบครัว หรือป่วยจนเป็นภาระของครอบครัว นอกจากนี้ (ศูนย์องค์กรสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.17-18) ได้จำแนกความสุขไว้เป็น 8 สุข หรือ ความสุข 8 ประการ หรือ Happy 8 ซึ่งประกอบด้วย

1. การเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ดูแลตนเองไม่ให้เป็นที่ภาระของผู้อื่น (Happy Body) คือ มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากการรู้จักใช้ชีวิต รู้จักกิน รู้จักนอน

2. การเป็นผู้ที่มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น (Happy Heart) คือ การมีน้ำใจ การคิดถึงคนอื่น มีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและกัน การรู้บทบาทของเจ้านาย ลูกน้อง บทบาทของคุณพ่อ บทบาทของคุณแม่ และผลของการกระทำของตนเองต่อสิ่งต่าง ๆ

3. การเป็นผู้ที่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Happy Relax) คือ การรู้จักการผ่อนคลายกับสิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตเมื่อชีวิตในการทำงาน และ หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความเครียด ต้องหาวิธีผ่อนคลาย เพื่อรักษาสมดุลของชีวิตไว้

4. การเป็นผู้รักการเรียนรู้และเป็นมืออาชีพในงาน (Happy Brain) คือ การศึกษาหาความรู้ การพัฒนาตัวเองตลอดเวลา เพื่อให้เป็นมืออาชีพ และเกิดความมั่นคงก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

5. การเป็นผู้มีคุณธรรมและความกตัญญู (Happy Soul) คือ การเป็นผู้ที่มีคุณธรรม โดยเฉพาะหิริ โอตตัปปะ (ความละอาย และเกรงกลัวต่อการกระทำของตน) ซึ่งเป็นคุณธรรมเบื้องต้นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ และเป็นคุณธรรมที่สำคัญต่อการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ควรมีคุณธรรมอื่น ๆ เช่น การเป็นคนดี มีศรัทธาต่อศาสนา มีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบมีระเบียบวินัยตรงต่อเวลา เป็นต้น

6. การเป็นผู้ใช้เงินเป็น (Happy Money) คือ เป็นผู้ใช้เงินเป็น มีเงินเก็บ รู้จักใช้ เป็นหนี้ อย่างมีเหตุผล มีชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง หรืออาจกล่าวว่าเป็นบุคคลที่สามารถจัดการรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวได้

7. การเป็นผู้ที่รักและดูแลครอบครัวตนเองได้ (Happy Family) คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคง ให้ความสำคัญต่อครอบครัว และครอบครัวเป็นกำลังใจที่ดีในการทำงาน เป็นกำลังใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิต การมีครอบครัวเข้มแข็งจะทำให้สังคมมั่นคงด้วย

8. การเป็นผู้ที่รักและดูแลองค์กร/สังคมของตนเองได้ (Happy Society) คือ การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างความสุข 8 ประการกับองค์กรแห่งความสุข

สรุปแนวคิดองค์กรแห่งความสุขในภาคปฏิบัติ เป็นกระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 1) คนทำงานมีความสุข 2) ที่ทำงานน่าอยู่ และ 3) ชุมชนสมานฉันท์

แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข

การพัฒนาองค์กรแห่งความสุข ต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กรการออกแบบกระบวนการสร้างสุขต้องเหมาะสมกับบริบทขององค์กร และต้องพัฒนาให้ได้ทั้งด้านคนทำงานมีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์ รวมถึงต้องอาศัยความร่วมมือกัน ระหว่างพนักงานและองค์กร (ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.21) ดังนี้

1. พนักงานต้องพัฒนาตนเองให้มีความสุขในการทำงาน โดยจัดสมดุลชีวิตตามแนวคิดความสุข 8 ประการ (Happy 8) องค์กรควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้พนักงานสามารถจัดสมดุลชีวิตของตนเองได้

2. การพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และเป็นองค์กรรวม โดยสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีม (Teamwork) เป็นการทำงานที่ร่วมกันอย่างมีชีวิตชีวา ทำด้วยใจ และเห็นคุณค่าของสมาชิก งานที่ทำและมีเป้าหมายของงาน มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการอยู่ร่วมกันและมีการพัฒนาร่วมกัน (Creativity) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ในที่นี้ หมายถึง การสร้างองค์กรแห่งความสุขที่เป็นแบบเฉพาะ และเหมาะสมกับบริบทขององค์กร

ในการขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข การสร้างทีมเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการเป็นทีมเพื่อการพัฒนา หรือเพื่อการเปลี่ยนแปลง ต้องทำให้พนักงานกล้าและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ด้วยการสื่อสารให้คลายความวิตก (ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.12) ในการดำเนินงาน จะต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจว่า แต่ละองค์กรมีบริบทที่ต่างกัน เช่น ความแตกต่างของพนักงาน วัฒนธรรมองค์กร ระบบการทำงาน เป้าหมาย/วิสัยทัศน์ขององค์กร ฯลฯ การเป็นองค์กรที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการอยู่ร่วมกันและมีการพัฒนาร่วมกันนั้น องค์กรต้องมีแผน/กลยุทธ์องค์กร รวมทั้งการพัฒนาแนวทางปฏิบัติเดิมหรือจากประสบการณ์ของผู้อื่น แล้วคัดเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับองค์กร

หัวใจของการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข คือ การทำให้ทุกคนในทีมเห็นร่วมกัน รู้สึกเหมือนกันในการจัดการความเปลี่ยนแปลง อีกวิธีหนึ่งคือ การทำให้พนักงานมีคุณสมบัติสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพราะส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ แต่พนักงาน

มักจะไม่เห็นภาพร่วมกับผู้บริหาร “การสื่อสาร” จึงเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างทีมและเชื่อมต่อกับความคิด รวมถึงการทำให้พนักงานมีความรู้สึกร่วมกับวิสัยทัศน์ขององค์กร

เมื่อองค์กรพัฒนาเป็นองค์กรแห่งความสุขไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ต้องทำให้เป็นวัฒนธรรม หรือการสร้างให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข จัดให้มีการทบทวน ต่อยอดแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อพนักงาน องค์กร และประเทศ
ดังนี้

พนักงาน

1. ลดความเครียด การป่วย และอุบัติเหตุในการทำงาน
2. มีความตระหนักและมีความรู้เรื่องสุขภาพ
3. มีรูปแบบการดำรงชีวิตที่เหมาะสม
4. มีความสุขในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม
5. มีแรงจูงใจในการทำงาน
6. มีผลงานที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ
7. ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดี
8. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานและผู้บริหาร
9. เห็นคุณค่าของตัวเองและตระหนักว่าตนเองเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมี

ความสำคัญต่อองค์กร

10. มีความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตรวมถึงสามารถนำไปเผยแพร่ต่อครอบครัวและ

ชุมชน

องค์กร

1. ลดการขาดงาน การมาสาย การลาป่วย และลาจิจของพนักงาน
2. ลดค่าใช้จ่ายในการสรรหา คัดเลือก และพัฒนาพนักงานใหม่
3. ลดการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล
4. ผลผลิตสูงขึ้น คุณภาพของสินค้าและบริการดีขึ้น
5. มีบรรยากาศการทำงานเป็นทีม
6. มีวัฒนธรรมองค์กรแบบพี่น้อง
7. ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับพนักงานดีขึ้น
8. พนักงานรักองค์กรมากขึ้น
9. ส่งเสริมภาพลักษณ์ ขององค์กร

ประเทศ

1. มีประชากรวัยแรงงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
2. มีชุมชนที่เข้มแข็ง และยั่งยืน
3. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าและบริการระหว่างประเทศ
4. เพิ่มผลผลิตมวลรวมประชาชาติ
5. เป็นประเทศแห่งความสุข (Happy Land)

ในยุค 4.0 การพัฒนาองค์กรแห่งความสุข มีประเด็นที่องค์กรควรดำเนินการที่สอดคล้องกับ ยุคที่มีความหลากหลายในองค์กรสูง ทั้งเรื่องสมรรถนะ (Competency) ของพนักงาน เรื่องส่วนตัว เช่น เรื่องเพศ ศาสนา วัย เชื้อชาติ ฯลฯ การจัดการความหลากหลายในองค์กร (Diversity Management) จะเป็นประเด็นที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญมากขึ้น พร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานให้พร้อมเพื่อรองรับกับภาระงานและกลยุทธ์ขององค์กร

การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในยุค 4.0 นั้น องค์กรควรจะเน้นการดำเนินการพัฒนาองค์กร (ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560 น.35-36) ดังนี้ 1) การพัฒนาสมรรถนะของพนักงาน 2) การจัดการการเงิน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของพนักงาน 3) การส่งเสริมสุขภาพของพนักงาน 4) การส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว และมุมมองแม่ 5) การส่งเสริมสติในการทำงาน 6) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต/ ความผูกพันต่อองค์กร 7) การพัฒนาทักษะการสอนงาน 8) สนุกที่เรียนสนทนา 9) การพัฒนาระบบการทำงานและนวัตกรรม 10) การสื่อสาร 11) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและ การจัดการความหลากหลายในองค์กร 12) การสร้างวัฒนธรรมองค์กร 13) การมุ่งเน้นความพึงพอใจของลูกค้า ชุมชนและทุกภาคส่วน และ 14) การร่วมกิจกรรม/สนับสนุนชุมชน

สรุปว่า องค์กรแห่งความสุข เป็นกระบวนการสร้างสุขแก่คนในองค์กร ตั้งแต่ระดับผู้บริหารจนถึงพนักงาน ตามองค์ประกอบพื้นฐานขององค์กรแห่งความสุข คือ คนทำงานมีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์ โดยพนักงานต้องจัดความสมดุลในชีวิต และองค์กรดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นองค์กรร่วม ในการสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีม (Teamwork) และมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการอยู่ร่วมกันและการพัฒนาร่วมกัน (Creativity)

ทรัพยากรมนุษย์และการบริหารจัดการความสุข

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรจำเป็นต้องบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งพะยอม วงศ์สารศรี (2545, น. 5) ได้กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งพัฒนาและธำรงรักษาให้สมาชิกปฏิบัติงาน

ในองค์กร เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงานและยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์กรที่ต้องพ้นจากการทำงานด้วยเหตุพหุผลภาพเกษียณอายุหรือเหตุอื่นใดในงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พัฒนาการของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้พัฒนาแนวคิด หลักการ รูปแบบของการปฏิบัติจาก 1) การบริหารงานบุคคล เป็นช่วงเวลาที่เริ่มต้นในการพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับคนในองค์กร งานส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับคน จะเน้นการดูแลความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน เน้นการติดตามตรวจสอบความถูกต้องว่า การทำงานของพนักงานว่าเป็นไปตามที่คาดหวัง เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดไว้หรือไม่ (ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2542, น.54-58) และเมื่อมีจำนวนคนในองค์กรมากขึ้น ทำให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดูแลงานบุคคล ต้องพัฒนาระบบงานเป็น 2) การจัดการบุคคล หลายองค์กรเริ่มนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบันทึกจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพนักงานและนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น นำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดจากที่เคยมีมุมมองเพียงการจัดการเกี่ยวกับกำลังคนที่เหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์กร มีการรักษาบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรไว้ และเริ่มให้ความสำคัญกับจิตใจมนุษย์ กระบวนทัศน์การบริหารคนได้ให้ความสำคัญกับ “มนุษย์สัมพันธ์” (Human Relation) ที่เชื่อว่า การบริหารเป็นการทำงานของคนกับคนนั้น คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่มีความต้องการทางจิตใจ ขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจ และการจงใจถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน ไม่น้อยไปกว่าปัจจัยการบริหารอื่น ๆ (ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, 2542, น.100) และ3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จากสภาวะการแข่งขันด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ทวีความรุนแรงขึ้น เกิดความต้องการกำลังคนประเภทต่าง ๆ และมีการช่วงชิงบุคลากรที่มีคุณภาพที่ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะคุณภาพของบุคลากรไม่สามารถสร้างขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น การจัดการงานบุคคลจึงเริ่มพัฒนามุมมองต่อการได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพและความจำเป็นต้องรักษาให้อยู่ในองค์กรนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้สอดคล้องต่อภารกิจอย่างต่อเนื่อง

กระบวนทัศน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เริ่มเปลี่ยนไปสู่เรื่องความรักและความห่วงใยบุคลากรในองค์กร ที่เปรียบเสมือนเป็น “ทรัพยากร” ที่ควรรักษาและห่วงใยไว้ให้นานที่สุด องค์กรเริ่มพยายามสอดส่อง ค้นหาในเชิงลึกไปถึงจริยธรรมและคุณธรรม ของผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมทำงานในองค์กรมากยิ่งขึ้น และยังคงประเมินภาวะสุขภาพจิตที่ดี ความพร้อมที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายบนเป้าหมายเดียวกัน ได้อย่างดี รวมทั้งแนวคิดในการพัฒนาขีดความสามารถ (Competency) ของบุคลากร ถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานคิดและปฏิบัติ มีการกำหนดและออกแบบสมรรถนะที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

ให้สำเร็จ ส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์สอดคล้องกับทิศทางขององค์กร ได้ดียิ่งขึ้น (สุกัญญา รัศมิธรรมโชติ, 2549, น.11)

อย่างไรก็ตาม ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เน้นการให้ความสำคัญต่อพนักงานใน ทางด้านจิตใจมากขึ้น ชัดเจนขึ้น เพราะองค์กรมองว่า จิตใจอารมณ์ของพนักงานมีผลต่อการทำงาน (Emotion in the Workplace) เป็นปัจจัยการผลิตทั้งหมด พนักงานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด เพราะสามารถสร้างนวัตกรรมและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับองค์กรได้ กรอบความคิดของ การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่จึงให้ความสำคัญต่อการเป็นพนักงานที่รอบรู้ (Knowledge Worker) การเป็นพนักงานสมรรถนะสูง (High Performance Employee) และการให้ความสำคัญต่อ จิตใจและอารมณ์ของพนักงาน (ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.), 2559 น.12)

กรอบความคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ให้ความสำคัญต่อการเตรียมพนักงานให้ พร้อมต่อการทำงาน ในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญเรื่อง ความสามารถในการแข่งขัน และการคำนึงถึงด้านอารมณ์ ความพึงพอใจ ความผูกพัน การมี ความสุข การรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้อยู่และทำงานกับองค์กร ทุ่มเทให้กับการทำงาน มีสมรรถนะสูงใน การทำงาน จะอยู่กับองค์กรไปนาน ๆ (ศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (สสส.), 2559 น.13-14)

การบริหารจัดการความสุข

การบริหารจัดการความสุขในการทำงานของพนักงานถือเป็นปัจจัยที่ทำให้องค์กร ประสบความสำเร็จ เมื่อพนักงานไม่มีความสุขกับการทำงาน เรามักจะพบว่า ทางเลือกของเขาก็คือ “เปลี่ยนงานใหม่” แล้วความสุขในการทำงาน คืออะไร เรื่องนี้ Manion (2003, pp. 652-655) อธิบาย ว่า เป็นการเรียนรู้จากการกระทำการสร้างสรรค์ของตนเอง แสดงออกโดยการยิ้ม หัวเราะ มีความ ปลอบปลื้มใจ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ รู้สึกอยากทำงาน ผูกพัน และพอใจ ที่ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน Warr (2007, pp.15 -20) ได้กล่าวถึง ความสุขในการทำงาน ว่าเป็น ความสุขที่เกิดขึ้นจากภายใน ของจิตใจเพื่อตอบสนองต่อสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงาน เป็นประสบการณ์ของการทำงานที่มีความสำคัญต่อบุคคลทั้งในด้านการทำงานและชีวิตส่วนบุคคล Alexander Kjerulf (อ้างถึงในบุญจง ชวศิริวงศ์, 2550, น.61) กล่าวว่า เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้น ภายในจิตใจของบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงาน โดยที่บุคคลนั้น 1) เกิด ความรู้สึกเพลิดเพลินและสนุกกับงานที่กระทำ 2) ทำงานที่ดีและมีความภูมิใจกับงานที่ตนกระทำ 3)ทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี 4) รับรู้ว่างานนั้นมีความสำคัญ 5)มีคนเห็นคุณค่าของงานที่เรากระทำ

6) มีความรับผิดชอบต่องานที่กระทำ 7) รู้สึกสนุก มีความสุขในที่ทำงาน และ 8) มีความรู้สึกว่าได้รับการกระตุ้นและเสริมพลังในการทำงาน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความสุขในการทำงาน เป็นความรู้สึกภายในจิตใจของบุคคล ที่รู้สึกพึงพอใจในการทำงาน พึงพอใจในงานที่ทำ มีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ มีเพื่อนร่วมงานที่ดี และการใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมในที่ทำงานที่ดี โดยแสดงออกด้วยการทำงานด้วยความสนุกและอยากให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย การที่บุคคลได้กระทำในสิ่งที่ตนเองรัก รู้สึกสนุกสนาน และศรัทธาในงานที่ทำ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ที่ได้รับ เกิดการสร้างสรรค์ในทางบวก

ในการบริหารจัดการความสุขนั้น องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for economic Cooperation and Development -OECD) ได้สรุปบทเรียนของการพัฒนา “ความอยู่ดี มีสุข” และได้พัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข (well being index) เพื่อวัดความก้าวหน้าของการพัฒนาไว้ ทั้งในระดับประเทศและระดับบุคคล โดยเฉพาะในระดับบุคคลจะวัดจากดัชนีชี้วัด 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ที่อยู่อาศัย 2) รายได้ 3) งานชุมชน 4) การศึกษา 5) สิ่งแวดล้อม 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครอง 7) ด้านสุขภาพ 8) ความพึงพอใจในชีวิต 9) ความปลอดภัย 10) ความสมดุลระหว่างงานและชีวิต และ 11) ความเป็นอยู่ เป็นต้น

Rath and Harter (2012, pp.174-176) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขไว้ 5 ประการ คือ

1) การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี (positive emotion at work) เพื่อที่จะทำให้นักงนมีอารมณ์ที่ดีในการทำงาน มีความรู้สึกเชิงบวกต่อบรรยากาศในการทำงาน โดยสร้างความสนุกสนานในการทำงานให้มากขึ้น ทำงานแบบไม่เครียดจนเกินไป ให้มีเวลาพักผ่อน หรือผ่อนคลายได้บ้าง

2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันในการทำงาน (positive relationships at work) ทำให้นักงนรับรู้ถึงบรรยากาศของความเป็นมิตร การมีสังคมที่ดี มีหัวหน้าและเพื่อนร่วมงานที่ดี ใน สถานที่ทำงาน

3) การทำให้นักงนรู้สึกว่ งานที่ทํานั้นมีความหมาย มีเป้าหมายที่ชัดเจน (meaning and purpose at work) หากพนักงานทราบว่า งานที่ตนทำมีความสำคัญต่อองค์กรแล้ว สิ่งที่จะตามมา ก็คือ เขาจะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของงานที่ทํา และรู้สึกถึงความภาคภูมิใจในการทำงานนั้น ๆ และผลงานของพนักงานจะดีขึ้นตามไปด้วย

4) ความรู้สึกถึงความสำเร็จในการทำงาน (position accomplishment at work) การที่ พนักงานรู้ว่า ผลงานของตนเองเป็นอย่างไรและมีวิธีการไปสู่ความสำเร็จได้อย่างไรนั้น ซึ่ง

เป็นผลมาจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนเชิงนโยบายด้านการบริหารในองค์กร

5) การทำให้พนักงานมีสุขภาพดีที่ส่งผลต่อผลงาน (position health at work) องค์กรมีส่วนช่วยสนับสนุน ในการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่ไม่เป็นการทำลายสุขภาพของพนักงาน โดยจัดให้มีระบบความปลอดภัยต่าง ๆ รองรับการทำงานได้เป็นอย่างดี พนักงานรับรู้ถึงความปลอดภัยในการทำงาน

องค์กรที่นำแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการบริหารจัดการความสุขในองค์กร ดังตัวอย่างเช่นที่บริษัทบริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) หรือ บافات (BAFS) ซึ่งทำธุรกิจให้บริการเชื้อเพลิงอากาศยาน ความน่าสนใจของที่นี่อยู่ที่บรรยากาศการทำงานที่นอกเหนือจากผู้บริหารและพนักงานที่อยู่ต่างสำนักงานสามารถทำงานประสานความร่วมมือกันได้อย่างราบรื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างดี แล้ว ยังพบว่า พนักงานอาวุโส คนเก่าแก่ที่มีอายุงานกว่า ยี่สิบปีขึ้นไปสามารถทำงานร่วมกับน้องใหม่ๆ ได้อย่างดีเยี่ยม หัวใจสำคัญที่เป็นพื้นฐานที่ทำให้ผู้บริหารและพนักงานมีความเป็นเอกภาพ เป็นหนึ่งเดียวกันก็คือ การสื่อสารที่เข้าถึงทุกคน “ทุกคนที่เข้ามาทำงานจะได้รับ Email Account ที่ใช้เชื่อมต่อกับระบบอินทราเน็ต (Intranet) เพื่อรับข่าวสารต่าง ๆ กันทุกคน ทำให้ไม่ว่าจะออกไปทำงานที่สนามบิน หรือในสำนักงานก็จะได้รับทราบข้อมูลกิจกรรมที่จะทำ รวมถึงการมีบอร์ดข้อมูล ที่มีการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์ในการให้ข่าวสาร และเพื่อการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องทางและเกิดประโยชน์ จะมีการจัดอบรมให้ความรู้แนะนำเทคนิคการใช้ด้วย ซึ่งพนักงานระดับล่างสามารถส่งอีเมลถึงผู้บริหารระดับสูงได้โดยตรง ทำให้ปัญหาการทำงานในส่วนต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว โดยจากการประเมิน พบว่าทุกคนพอใจมาก”

“จากวัฒนธรรมองค์กรต้นวัตรกรรมความสุข” ของบริษัท Google ก็นับได้ว่าเป็นบริษัทที่ให้ความสำคัญกับพนักงานมากที่สุด นอกจากเรื่องค่าตอบแทนแล้ว บรรยากาศในการทำงานยังมีความสนุกสนาน และเต็มไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับพนักงานทุกคนเพราะเป็นบริษัทที่เน้นวัฒนธรรมความสุขในองค์กร แบบที่เรียกว่าให้กันครบเครื่องและครบครัน จนไม่มีบริษัทไหนในโลกสู้ได้ พนักงาน Google ต่างบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าที่แห่งนี้คือ สถานที่ทำงานในฝันสำหรับคนใฝ่รู้ เพราะนอกจากเพื่อนร่วมงานที่เก่งและมีความคิดสร้างสรรค์แล้ว CEO ยังใส่ใจสภาพความเป็นอยู่ของพนักงานทุกคน บริษัท Google ทำให้คุณรู้สึกเหมือนกำลังอยู่ในโลกอนาคต บริษัทถูกออกแบบอย่างสวยงาม สร้างสรรค์ ทันสมัย ภายในตกแต่งอย่างดีเยี่ยม มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และให้ความสุขครบถ้วน Google อาจเป็นบริษัทเดียวในโลก ที่พนักงานสามารถทำงานไปด้วยและเล่นไปด้วยอย่างมีความสุข จึงไม่แปลกใจว่า ในแต่ละปีจะมีหนุ่มสาวทั่วโลกกว่า

2.5 ล้านคนหรือเท่ากับ 6,849 คน ต่อ 5 นาที ขึ้นไปสมัครงานมาที่ Google (สมาคมเครือข่ายบริการวิชาการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2560)

จากแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความสุขในการทำงาน และตัวอย่างขององค์กรข้างต้น สรุปได้ว่า มีลักษณะที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งเมื่อได้วิเคราะห์แยกแยะถึงองค์ประกอบสำคัญจะเห็นว่า ส่วนใหญ่อยู่ในเรื่อง

1) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบ รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในองค์กร จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความสุข

2) สัมพันธภาพที่ดี องค์กรที่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรผู้บริหาร และพนักงานด้วยกัน ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรและบุคลากร การมีสังคมองค์กรที่เป็นมิตร มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกันในการทำงาน และมีการสื่อสารในองค์กรอย่างสะดวกและเชื่อมถึงกัน ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีเหล่านี้ จะส่งผลต่อความสุขของคนทำงานในองค์กรอย่างมาก

3) ความรู้สึกพึงพอใจ เป็นเรื่องของความพอใจในงานของตน เป็นความรู้สึกในจิตใจที่จะมองเห็นคุณค่าในตนเอง ความภูมิใจในความสำเร็จของงาน ความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กร ความเจริญก้าวหน้าการงานและในอาชีพ ตลอดจนความความรู้สึกพึงพอใจในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศขององค์กร และความรู้สึกพึงพอใจในสัมพันธภาพภายในองค์กร

2.4 โรงเรียนสีเขียวหรือโรงเรียนแห่งความสุข

การบริหารจัดการความสุขในสถานศึกษาหรือการจัดการความสุขในระบบการศึกษามีลักษณะอย่างไร ในอดีตไม่ค่อยจะมีผู้ให้ความสำคัญมากนัก การบริหารจัดการในองค์กรมีความสุขเป็นกระบวนการพัฒนาให้คนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และถ้าองค์กรนั้นคือโรงเรียน จะมีกระบวนการเป็นอย่างไร จากการสืบค้นข้อมูลพบว่า มีโรงเรียนที่ดำเนินการบริหารจัดการที่กล่าวอ้างถึงเรื่องความสุข เช่นเรื่อง โรงเรียนสีเขียวของระบบการศึกษาของมหานครเชียงใหม่ สาธารณรัฐประชาชนจีน โรงเรียนสีเขียวตามแนวของราชอาณาจักรภูฏาน โรงเรียนแห่งความสุขตามแนว UNESCO และ โรงเรียนสุขภาวะตามแนวทางของ สสส. ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โรงเรียนสีเขียว (Green school index) ของระบบการศึกษาของมหานครเชียงใหม่
สาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศที่การศึกษาประสบความสำเร็จ ช่องว่างระหว่างคุณภาพโรงเรียนจะไม่ค่อยแตกต่างกัน จากผลสำรวจของ OECD (ผู้จัดการทดสอบ PISA) ในปี 2555 ได้จัดอันดับระบบการศึกษาที่มีความเท่าเทียมกันทางคุณภาพของโรงเรียน พบว่า เชียงใหม่เป็นระบบการศึกษาระดับ 1

ของโลก (2009, 2012) ทั้งผลการสอบและในแง่ความเท่าเทียมทางคุณภาพของโรงเรียนมากที่สุด จึงถูกจัดอันดับว่าเป็นระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการลดช่องว่างระหว่างคุณภาพของโรงเรียนได้อย่างประสบผลสำเร็จ

นี่ มิ นิจ เลขาธิการสำนักงานการศึกษานครเชียงใหม่ ได้ถ่ายทอดประสบการณ์เบื้องต้นของการปฏิรูปการศึกษาเชียงใหม่ในการประชุมวิชาการ”อภิวินัยการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย” จัดโดยสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน(สสค.) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคีเครือข่ายว่า กว่าจะติดอันดับดังกล่าว เชียงใหม่ผ่านเหตุการณ์สำคัญๆ ของการพัฒนากระบวนการศึกษาของเชียงใหม่ เล่าว่า การปฏิรูปการศึกษาของเชียงใหม่ ทำกันอย่างจริงจังมาตลอด กว่า 20 ปี (ปี 2533 -2553) โดยช่วง 10 ปีแรก เชียงใหม่มุ่งปฏิรูปโรงเรียนที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยเน้นการจัดสรรทรัพยากร ครุภัณฑ์อย่างเพียงพอ รวมถึงเน้นให้นักเรียนเข้าเรียนในพื้นที่ พร้อมทั้งส่งเสริมการปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปการเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับการศึกษาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม ให้สูงขึ้น

จากนั้นมีการปฏิรูปหลักสูตรระยะที่ 2 (10 ปีต่อมา) มีการพัฒนาทักษะวิชาชีพของคณะครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพครูมืออาชีพ ส่งเสริมความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน แต่การพัฒนาของเชียงใหม่ดังกล่าวข้างต้น นายนิ มิ นิจ สะท้อนว่า ยังต้องปรับปรุงต่อไปอีก เพราะการพัฒนาที่เน้นการเรียนมากเกินไปในช่วงที่ผ่านมา แม้จะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนในเชียงใหม่ดีมาก แต่พบปัญหาใหม่เกิดขึ้น นั่นคือ นักเรียนใช้เวลาไปกับการเรียนมากเกินไป ส่งผลให้ขาดโอกาสลงมือปฏิบัติและวิจัยด้วยตนเอง จึงเกิดปัญหาความคิดสร้างสรรค์ตามมา ท้ายที่สุดการเรียนที่หนักเกินไปทำให้นักเรียนไม่สนใจการเรียน และยังคงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนในชนบท เชียงใหม่จึงวางกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงการศึกษาขึ้นพื้นฐานอีกครั้ง ภายใต้ 3 โครงการหลัก ประกอบด้วย โครงการโรงเรียนที่มีคุณภาพดี โครงการจับคู่โรงเรียนที่เข้มแข็งกับโรงเรียนที่อ่อนแอเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการการศึกษา และโครงการประเมินด้วยดัชนีสีเขียว

เริ่มจากโครงการโรงเรียนที่มีคุณภาพดี มุ่งใช้โรงเรียนเป็นจุดหลักของการปฏิรูป โดยรัฐบาลเข้ามาสนับสนุน จัดงบประมาณเพิ่มเติม จัดหาครุติมาสอน โดยเน้นให้ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูค้นหาคำปัญหาและปรับปรุงวิธีการสอนของตนเอง กระบวนการนี้ทำอย่างต่อเนื่องจนส่งผลให้เกิดการปรับปรุงศักยภาพของครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามไปด้วย ส่วนโครงการจับคู่โรงเรียนที่เข้มแข็งกับโรงเรียนที่อ่อนแอ จะมีการทำข้อตกลงระหว่างโรงเรียนที่เข้มแข็งกับโรงเรียนที่อ่อนแอ มีคณะทำงานคอยให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน พร้อมไปกับการประเมินผลภายหลัง 1 ปีที่มีการจับคู่ช่วยเหลือ หากไม่ได้ผลจะมีการเปลี่ยนโรงเรียนที่มาช่วยเหลือใหม่ โครงการนี้ประสบความสำเร็จ เกิดการแบ่งปันแหล่งข้อมูลทางการศึกษาในทุกพื้นที่ และ

ก้าจัดอุปสรรคที่เคยเกิดขึ้นจากความแตกต่างของระบบการบริหารในแต่ละเขตพื้นที่ ช่วยให้เกิดการปฏิรูปชุมชนตามไปด้วย สามารถลดช่องว่างของโรงเรียนในเมืองและชนบทได้

โครงการประเมินด้วยดัชนีสีเขียว หรือ “Green Indicators of Academic Quality of Primary and Secondary School Students” (Xiaoyan Liang, Huma Kidwai and Minxuan Zhang, 2016, pp. 53-54) โดยการกำหนดดัชนีชี้วัด 10 ตัว เพื่อบ่งชี้ถึงคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น และมีการเปรียบเทียบผลทุกปี ได้แก่ 1) ดัชนีวัดการศึกษาของนักเรียน 2) ดัชนีวัดแรงจูงใจด้านการเรียนของนักเรียน 3) ดัชนีด้านวิชาการของนักเรียน 4) ดัชนีความกดดันของนักเรียน 5) ดัชนีประเมินความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน 6) ดัชนีวัดรูปแบบและวิธีการสอน 7) ดัชนีวัดหลักสูตรการเป็นผู้นำของผู้บริหาร 8) ดัชนีวัดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่มีผลกระทบต่อผลการศึกษา 9) ดัชนีวัดพฤติกรรมและศีลธรรมของนักเรียน และ 10) ดัชนีวัดสุขภาพกายและใจ

การเกิดขึ้นของโครงการนี้มาจากการให้ความสำคัญกับ “ความสุข” ของนักเรียนในการเรียน จึงมีการจัดทำดัชนีชี้วัดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนทั้งหมดและมีประเมินผลทุกปี เพื่อผลักดันให้ครูปรับปรุงการสอน ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อนาคตทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของเซี่ยงไฮ้จะเป็นอย่างไรหลังจากนี้ นายนิ มินจิง ชีว่่า ยังจะได้เห็นการพัฒนาต่อไปอีก โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมไปกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ความพยายามปฏิรูปการศึกษาของเซี่ยงไฮ้ แม้จะล้มลุกคลุกคลาน มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว แต่ก็อยู่บนความตั้งใจและทิศทางที่แน่นอนว่า ส่งผลให้ภายใน 3 ปี เซี่ยงไฮ้สามารถ “เพิ่มคุณภาพ” และ “ลดช่องว่าง” ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้แก่เด็กได้อย่างเด่นชัด ดังจะเห็นได้จากคะแนน PISA ระหว่างปี 2009 และ 2012 ที่มีการพัฒนาคุณภาพเด็กให้มีผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในระดับสูง (ระดับ 6) เพิ่มขึ้นถึง 8-16% และสามารถลดจำนวนเด็กที่มีผลคะแนนในระดับต่ำ (ระดับ 1 หรือต่ำกว่า) ลงถึง 15-23% พร้อมทั้งการพัฒนา “ความสุข” ในการเรียนรู้ควบคู่กันดังกลยุทธ์เพื่อการปรับปรุงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเซี่ยงไฮ้ ในกราฟไทม์แมงมุม ต่อไปนี้

กลยุทธ์เพื่อการปรับปรุงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเชียงใหม่

ภาพที่ 2.6 มิติต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเชียงใหม่
ที่มา: (นิ มินิจ, สำนักงานการศึกษานครเชียงใหม่, 2557)

โรงเรียนสีเขียวตามแนวทางแห่งราชอาณาจักรภูฏาน (Green School For Green Bhutan)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ดึงดูดให้มนุษย์ใช้ความคิดที่จะค้นหาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นจริงที่ดี ที่สวยงาม และมีคุณค่า ที่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของการศึกษา เรากำลังกลับไปสู่รากเหง้าแห่งการศึกษานั้นคือ “การออกแบบใหม่ทางการศึกษาใหม่” ซึ่งเป็น การศึกษาเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ เปรียบเสมือนการส่งคำเชิญไปยังภาคการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การศึกษาให้ตระหนักถึงจิตวิญญาณของบทบาทที่ดำรงอยู่ เรากำลังกลับไปสู่วัตถุประสงค์ดั้งเดิมที่แท้จริงของการศึกษาอีกครั้ง

แนวความคิดเรื่อง โรงเรียนสีเขียวแห่งภูฏานนั้น มาจากการประสานวิสัยทัศน์ขององค์พระมหากษัตริย์แห่งภูฏานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของฯพณฯ Thakur S. Powdyel รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นแนวทางในการนำพาประเทศไปสู่การมีความสุขมวลรวมประชาชาติที่ดีขึ้น แนวคิดดังกล่าว ดำเนินถึงการศึกษาผ่านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อย่างที่ Albert Einstein ได้กล่าวว่า “หากมองลึกลงไป ในธรรมชาติแล้ว ท่านจะเข้าใจในสิ่งต่างๆ ดีขึ้น”

ธรรมชาติเป็นแหล่งกำเนิดของชีวิตและสติปัญญาตั้งแต่การกำเนิดของจักรวาล ดังนั้นการได้มาซึ่งสติปัญญาอย่างกว้างขวางนั้น จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และสำรวจธรรมชาติด้วยความรู้สึกนึกคิดของเราเอง และเสริมสร้างประสบการณ์ของเราจากประสบการณ์ที่ผ่านมา

ภาพที่ 2.7 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสีเขียว (Green School in Green Bhutan)

ที่มา: Jean-Baptiste Lopez/Unicef

โรงเรียนสีเขียวแห่งภูฏาน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเรียนการสอน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยวิถีทางที่ช่วยเพิ่มค่าดัชนีสีเขียว ได้แก่ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสีเขียว (Natural/Environmental Greenery) วิชาการสีเขียว (Academic Greenery) จิตวิญญาณสีเขียว (Spiritual Greenery) ความสุนทรียสีเขียว (Aesthetic Greenery) สังคมสีเขียว (Social Greenery) คุณธรรมสีเขียว (Moral Greenery) ปัญญาสีเขียว (Intellectual Greenery) และวัฒนธรรมสีเขียว (Cultural Greenery)

1. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสีเขียว (Natural/Environmental Greenery) หมายถึงการส่งเสริม และ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้วยการปลูกพืช ปลูกต้นไม้ ประเทศภูฏาน กำหนดให้วันที่ 2 กรกฎาคมของทุกปี เป็นวันปลูกต้นไม้แห่งชาติ ในโรงเรียน ครูและนักเรียนร่วมทำกิจกรรมทำความสะอาดโรงเรียนในทุก ๆ เช้า แต่ละชั้นเรียนรับผิดชอบการปลูกไม้ดอกและไม้ผลในพื้นที่ส่วนของตน เพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจ โดยนักเรียนในพื้นที่โรงเรียนชายขอบช่วยกันปลูกผัก ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพึ่งตนเอง และพร้อมเผชิญหากจะต้องตกอยู่ใน

ความยากลำบาก ทั้งนักเรียนยังได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและเกิดความประทับใจในความงามทางธรรมชาติอีกด้วย

2. วิชาการสีเขียว (Academic Greenery) เป็นการแสวงหาความคิดที่ยอดเยี่ยมและยิ่งใหญ่แสวงหาความคิดใหม่ๆ นำไปสู่การรู้จักตนเอง เพื่อเป็นแนวทางการดำรงชีวิตในอนาคตแก่นของวิชาการสีเขียว คือ การนำแนวคิดของ Albert Einstein ที่กล่าวไว้ว่า “การศึกษามีใช้การเรียนรู้จากความจริง หากแต่เป็นการฝึกฝนการใช้สติปัญญาในการคิด”

โรงเรียนเป็นสถานที่สร้างวิชาการสีเขียว โดยครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อแก้ไขข้อสงสัยและแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน การที่โรงเรียนมีการสอนวิชาการที่หลากหลาย และนักเรียนเข้าใจในวิชาการเหล่านั้น ก่อให้เกิดแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดี และสร้างแรงบันดาลใจในอนาคต

3. จิตวิญญาณสีเขียว (Spiritual Greenery) เป็นการมองตนเองและการเชื่อมโยงไปกับความรูสึกภายในจิตใจในระดับที่สูงขึ้นไป ซึ่งจิตวิญญาณสีเขียว จะหมายถึง การรู้จักและเชื่อในสิ่ง (พระเจ้า) ที่มีจิตวิญญาณอันสูงส่งกว่าจิตวิญญาณปกติของเรา ความเชื่อดังกล่าวนำไปสู่ความสงบสุขในบั้นปลาย จากการที่เราไหว้พระ สวดมนต์ เปรียบเหมือนการสื่อถึงจิตวิญญาณที่สูงส่ง เพื่อให้ได้สัมผัสหรือลิ้มรสกับความปราดเปรื่องที่ยิ่งใหญ่นั้นเอง

ความเชื่อในกรรม เป็นการเชื่อที่ว่าสิ่งที่เกิดกับเราทุกวันนี้ เป็นผลมาจากการกระทำที่เกิดขึ้นในอดีต และสิ่งที่เราทำในวันนี้จะส่งผลกับเราในอนาคต การเชื่อในกรรมส่งผลให้เราทำดีและมีเมตตาต่อผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลดีต่อตัวเราเองในภายภาคหน้า

4. ความสุนทรีย์สีเขียว (Aesthetic Greenery) การประทับใจในความงาม ความดี และรสนิยม เป็นความสุนทรีย์ในสิ่งต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะมองสิ่งต่าง ๆ หรือสถานการณ์นั้นอย่างไร

เราควรพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีหรือร้าย เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีเหตุผลในตัวเอง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในจักรภพนี้ล้วนมีที่มาที่ไป ซึ่งเราสามารถหาส่วนดีแม้เพียงเล็กน้อยได้จากส่วนเสียเสมอ เราควรมองโลกในแง่ดี และคิดบวกในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

5. สังคมสีเขียว (Social Greenery) การรู้จักที่จะอยู่ร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน สังคมสีเขียวหมายถึง การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง นักเรียนกับครู ผู้ปกครองกับครู และโรงเรียนกับชุมชน เพื่อการพัฒนาแบบองค์รวม เราต้องเชื่อมความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นแบบลูกโซ่ พร้อมทั้งร่วมมือ ร่วมใจกันเพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในประเทศภูฐาน มีการประชุมผู้ปกครอง ปีละ 2-3 ครั้ง เพื่อรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคน ในการประชุม

ดังกล่าวทั้งผู้ปกครองและครูต่างมีความซื่อสัตย์ซึ่งกันและกัน โดยนำสิ่งที่เป็นพัฒนาการของเด็กมา นำเสนอตามความเป็นจริง เพื่อจะได้วางแผนการพัฒนาเด็กแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง

6. คุณธรรมสีเขียว (Moral Greenery) คือ การสนับสนุนความดีเหนือความเลว ความร่วมมือเหนือการแข่งขัน และความยุติธรรมเหนือชัยชนะที่ได้มาจากการทุ่มทุน คุณธรรมสีเขียว หมายถึง การตระหนักถึงความผิด-ถูก ชั่ว-ดี บุญ-บาป จริง-เท็จ ทุกคนต้องเข้าใจในคุณค่าของคุณธรรมดังกล่าว หากขาดการเข้าใจแล้ว เปรียบเหมือนการปฏิบัติธรรมแต่ยังฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือทำร้ายผู้อื่นอยู่ ทำให้ไม่สามารถบรรลุธรรมได้ตามความประสงค์ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การพยายามทำดีด้วยการปฏิบัติมิชอบ

คุณธรรมที่กล่าวมานั้นเป็นหลักการที่นักเรียน ผู้ปกครอง และครู พึงปฏิบัติต่อกัน ใน การนี้ โรงเรียนเปรียบเสมือนเหมือน วัวที่กินหญ้าเข้าไปและเปลี่ยนเป็นนมที่มีคุณภาพ โรงเรียนในประเทศภูฏานได้นำคุณค่านี้อาปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำพาให้นักเรียนได้คำนึงถึงการดำรงชีวิตของตนเองในอนาคต

7. ภูมิปัญญาสีเขียว (Intellectual Greenery) การเพาะบ่มทางจิตใจ ภูมิปัญญาสีเขียว หมายถึง การตระหนักถึงพลังแห่งจิตใจ และนำพลังนั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน เราควรเข้าใจว่า สมรรถนะและสมรรถภาพของบุคคลมิได้วัดกันที่ความแข็งแรงทางด้านร่างกาย แต่เป็นการวัดกันทางด้านความแข็งแกร่งทางด้านจิตใจ และความคิด พลังทางจิตมีอำนาจพอกับความคิด ถ้าเราสามารถควบคุมจิตใจและความคิดได้ เราจะได้ในทุกอย่างที่เราต้องการ เรื่องที่เกี่ยวกับจิตใจ มีการเรียนการสอนน้อย แต่เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเข้าใจและสัมผัสได้ เพราะจิตใจเป็นศูนย์รวมของความคิดต่างๆ ในโลกแห่งความเป็นจริงที่ประสบอยู่ในชีวิต

8. วัฒนธรรมสีเขียว (Cultural Greenery) เป็นการแสดงออก โดยสื่อผ่านทางร่างกาย ภาษา และความคิด วัฒนธรรมสีเขียว หมายถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์ที่สืบต่อกันมายาวนาน โดยการเรียนรู้และมีสืบทอดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แสดงคุณค่าพื้นฐานที่พึงปฏิบัติในฐานะที่เป็นพลเมืองของชาติ เช่น การแต่งกาย การกิน การร้องรำ ทำเพลง การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ภาษา สัญลักษณ์ของชาติ และวิธีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

โดยธรรมชาติพ่อแม่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ลูก ในขณะที่เดียวกัน โรงเรียนก็เป็น แหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมและ โรงเรียนส่งเสริมวัฒนธรรมได้ด้วยการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม จัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม หรือ จัดการเฉลิมฉลองวันเทศกาลที่สำคัญ โดยให้ทุกส่วนใน โรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ในวันสำคัญต่าง ๆ จะมีการไปวัด หรือ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อ การทำสักการะ โดยครูจะเป็นผู้อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงวัฒนธรรม หรือ ความสำคัญของวันนั้น

เมื่อนักเรียนคุ้นเคยกับสัญลักษณ์ของชาติตั้งแต่เด็กแล้ว นักเรียนจึงเข้าใจเกี่ยวกับอัญมณี ชุดประจำชาติ ธง สัตว์ และอื่น ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของชาติได้ไม่ยาก

ประเทศภูฏานได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายอันสูงส่งและยิ่งใหญ่ สิ่งนั้นคือ การสร้างความสุขมวลรวมประชาชาติ จากการวางรากฐานของกษัตริย์ Druk Gyalpo ที่ 4 ปัจจุบันได้มีการนำกลยุทธ์ และการปฏิบัติการต่าง ๆ มาใช้ เป้าหมายดังกล่าวทุกคนมั่นใจว่า ด้วยความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีของคนในชาติ จะทำให้ภูฏานบรรลุเป้าหมายตามแนวทางของภูฏาน และสามารถบอกแก่คนทั้งโลกได้ว่า แบบภูฏานก็ทำได้

โรงเรียนแห่งความสุข (Happy school) ตามแนวทางของ UNESCO

UNESCO ริเริ่มโรงเรียนแห่งความสุข (Happy school) ในเอเชียแปซิฟิก ด้วยความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความสุขในโรงเรียน เน้นให้ผู้เรียนมีความสุขและมีการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งผลที่ได้รับ ตีพิมพ์ในปี 2559 มีชื่อว่า “Happy Schools: A Framework for learner Well-being in the Asia-Pacific” ในรายงานระบุคุณลักษณะ กรอบและหลักเกณฑ์สำหรับการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข (Happy school) โดยมีองค์ประกอบหลักสำคัญ 3 ประการคือ 1) คน (People) 2) กระบวนการ (Process) และ 3) สถานที่ (Place) ซึ่ง UNESCO และสถาบัน KOREAN EDUCATIONAL DEVELOPMENT INSTITUTE หรือ KEDI แห่งสาธารณรัฐเกาหลีได้ KEDI ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2515 เป็นสถาบันที่ขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี มีหน้าที่ในการวิจัยนโยบายการศึกษา วางแผน และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการศึกษาของเกาหลีใต้ ซึ่งทำการวิจัยและพัฒนาศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การศึกษาเพื่อความสุข พัฒนาระบบการศึกษาใหม่ให้สอดคล้องอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศน์

UNESCO และ KEDI ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดสัมมนา นโยบายเกี่ยวกับหัวข้อ “โรงเรียนแห่งความสุขเพื่อการศึกษาที่มีความสุข” หรือ “Happy Schools for a Happy Education” ที่กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลีใต้ มีกลุ่มนักการศึกษา ผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติ ได้รวบรวมโครงการโรงเรียนแห่งความสุข ส่วนที่สำคัญ แก่นสาระ ข้อค้นพบ จากการเผยแพร่ตีพิมพ์ รวมถึงนโยบายที่แนะนำจากงานสัมมนาที่ปรากฏว่า เมื่อย้อนกลับไปในสมัยปรัชญาโบราณ ความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์นั้นถวิลหา โดยมีคำนิยามความสุขที่หลากหลายระหว่างนักคิดในสมัยก่อน ตั้งแต่ยุคพระพุทธเจ้า อริสโตเติล และขงจื้อ นักคิดในยุคเรืองปัญญา (Enlightenment Era) ศาสตร์ของจิตวิทยาเชิงบวกในปัจจุบัน ซึ่งได้นิยามความสุขที่เป็นหัวใจของแนวคิด โรงเรียนแห่งความสุข เรียกว่า “ศาสตร์แห่งความสุข” หรือ “Science of happiness” และคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็ง “Character strengths” ที่พัฒนาปรับปรุงความสุข เช่น ความสร้างสรรค์ ความขยันหมั่นเพียร ความดี และการทำงานเป็นทีม

การศึกษาเชิงบวก (Positive Education) รวมความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความสุข ได้ข้อค้นพบ แนวคิดของความสุข 3 ประการสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ 1) ความสุข เป็นสิ่งที่มาจากการบ่มเพาะ ประกอบด้วยมิตรภาพและความสัมพันธ์อันดี 2) การศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นหลัก มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีหลายมิติ 3) การศึกษาที่สามารถนำไปสู่ความสุข เป็นแหล่งของความสุขและมีความสุขในตัวเอง เราสามารถที่จะเรียนรู้ที่จะมีความสุข แต่เราก็สามารถมีความสุขที่จะเรียนรู้ได้เช่นกัน

ในระดับนานาชาติ หลายประเทศได้เพิ่มความสุขและความผาสุกในเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงในนโยบายการศึกษาของชาติ หรือรวมถึงองค์ประกอบเกี่ยวกับความสุขในกรอบนโยบาย เช่น ประเทศภูฏาน มีนโยบายการศึกษาเกี่ยวกับความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) ในปี 2554 สาธารณรัฐเกาหลีใต้ มีนโยบายการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแห่งความสุขสำหรับทุกคนในปี 2556 ประเทศสิงคโปร์ได้ริเริ่มทางสังคมและอารมณ์การเรียนรู้ ในขณะที่บางประเทศมีการแนะนำนโยบายโดยมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น

กรอบแนวคิดและเกณฑ์ของโรงเรียนแห่งความสุข ในโครงการโรงเรียนแห่งความสุข เริ่มดำเนินงานโดยสำรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียน นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อที่จะนิยามสิ่งที่จะเป็นองค์ประกอบของโรงเรียนแห่งความสุข สืบมาจากคำถาม 4 คำถาม ได้แก่

- 1) สิ่งใดที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุข
- 2) สิ่งใดที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ไม่มีมีความสุข
- 3) สิ่งใดที่สามารถทำให้การเรียนและการสอนสนุกสนาน เพลิดเพลิน
- 4) สิ่งใดที่สามารถทำได้ ที่ทำให้ผู้เรียนรู้ลึกพิเศษ รู้ลึกอบอุ้น

คำถามเหล่านี้แสดงถึง ความสำคัญขององค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ

1) คน (People) คนและความสัมพันธ์เชื่อมต่อกันภายในโรงเรียนและกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด 2) กระบวนการ (Process) ที่สนุกและบรรยากาศของการมีส่วนร่วม ที่ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและครู สร้างสรรค์ ร่วมมือกันและเป็นอิสระ และ 3) สถานที่ (Place) บรรยากาศภายในโรงเรียน

ที่อบอุ่นและเป็นมิตร เต็มไปด้วยความพอใจ ที่นำพามาสรสร้างให้เป็น “โรงเรียนแห่งความสุข”

กรอบแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข ในทัศนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน ที่ประกอบกันขึ้นเป็นโรงเรียนแห่งความสุข 22 เกณฑ์ ใน 3 องค์ประกอบหลัก หลายหลายเกณฑ์ที่มีความทับซ้อนกันระหว่าง 3 องค์ประกอบหลัก ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีน้ำหนักในตัวของมันเอง

ในปี 2559 UNESCO และ KEDI มีนโยบายให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาระบุความท้าทาย โอกาสและนัยยะของนโยบาย ดังตัวอย่างที่จะแสดงดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข (The Happy Schools Criteria) ของ UNESCO
ที่มา: <http://www.unescobkk.org/education/quality-of-education/happyschools>

1) คน People มิตรภาพและความสัมพันธ์ในทางสังคมของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด มีหลายข้อค้นพบที่แสดงถึงโรงเรียนที่พยายามสร้างความมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ปฏิสัมพันธ์แบบเกื้อหนุน มิตรภาพระหว่างนักเรียนต่างระดับชั้นเรียน และกิจกรรมภายในโรงเรียน เพื่อเชื่อมโยงโดยตรงกับสมาชิกในชุมชน เช่น ในประเทศออสเตรเลีย โรงเรียน Geelong Grammar ที่ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาเชิงบวก (Positive Education) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างนักเรียนกับครู และสนับสนุนให้นักเรียน “ผูกติด” (Engage) ในกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) การศึกษาเชิงบวก (Positive Education) กระตุ้นเหล่าคุณครูด้วยคำขวัญที่ว่า “เรียนรู้ที่จะอยู่กับมัน” (Learn to Live it) จะช่วยให้ครูสรรสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับความผาสุก (Well-being) และความสุข (Happiness) ในโรงเรียน เปิด

โอกาสให้ ครูที่มีทัศนคติและลักษณะเฉพาะตัวในทางบวก จะประกอบด้วย จิตใจดี ความกระตือรือร้น และความยุติธรรม สิ่งเหล่านี้จะทำให้คุณครูสามารถตอบสนองแรงบันดาลใจ ความคิดสร้างสรรค์ และรูปแบบความสุขสำหรับผู้เรียน การมีคุณค่า การหมั่นฝึกฝนในทางบวก และการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการสร้าง “โรงเรียนแห่งความสุข” ที่มีคุณค่า การหมั่นฝึกฝน ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ การยอมรับ และความเคารพนับถือ

2) กระบวนการ Process โรงเรียนพยายามสร้างความสมดุลในกระบวนการทางการศึกษา โดยจำกัดการเรียนทางวิชาการและเปิดโอกาสให้ทำกิจกรรม หรือการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ (Project –based learning) ในช่วงเวลา 14.00น. เป็นต้นไป เปิดโอกาสสำหรับการเรียนรู้แบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) ให้เกิดขึ้น

อีกหนึ่งเกณฑ์ที่มีความสำคัญ ในเรื่องผู้เรียนคือ ความมีอิสระ ความคิดสร้างสรรค์ และความผูกพันผูกติด โรงเรียนแห่งความสุขควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีเสรีในการเรียนรู้ โดยปราศจากความกลัวในการทำผิดพลาด หรือ ให้ความสำคัญในการเรียนรู้โดยปราศจากความวิตกกังวล เพื่อที่ความผิดพลาดจะได้กลายเป็นคุณค่าส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) สิ่งนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ความเป็นประโยชน์ ความเกี่ยวเนื่อง และความผูกติดกับเนื้อหาการเรียนรู้ เนื้อหาจากหลักสูตรที่สะท้อนความร่วมมือ และเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน

การบรรลุผลสำเร็จทางวิชาการอย่างมากของสาธารณรัฐเกาหลีได้นั้น ได้สร้างความกดดันความเครียดของผู้เรียน และการขาดความสนใจในการเรียน เป็นสาเหตุเล็กๆที่ปรากฏในสังคม ด้วยนโยบาย “Happy Education for All” และ โปรแกรม “Free Semester Program” นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะไม่มีการสอบกลางภาคและการสอบปลายภาค อนุญาตให้คุณครูและนักเรียนมีการเรียนรู้แบบองค์รวม เกิดความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการเรียนการสอน โดยคุณครูจะไม่ต้องทำตามขั้นตอนการสอนแบบในชั้นเรียน และสามารถที่จะนำพานวัตกรรม กิจกรรมการสอนต่าง ๆ ได้

3) สถานที่ Place สิ่งแวดล้อมที่อบอุ่นและเป็นมิตรในการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ปรากฏเป็นอันดับสองในองค์ประกอบที่สำคัญของ “Happy school” ในภาพรวม มีข้อค้นพบที่บ่งชี้ความต้องการ สถานที่ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพักท่ายและรอยยิ้ม การแนะนำเพลง การสร้างสรรค์ห้องเรียนแบบเปิด ความมีสีสันและ ความหมายในการจัดแสดง ซึ่งเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศของโรงเรียนในทางบวก ในประเทศอินโดนีเซีย โรงเรียนจะเป็นสวนแห่งจินตนาการ (Envisioned as a park) เป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยคุณค่า และเป็นส่วนสำคัญสำหรับการเจริญเติบโตของผู้เรียน

สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ปราศจากการกลั่นแกล้งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้รับผิดชอบ ได้บูรณาการ การให้ความรู้และกิจกรรมสำหรับเล่นนั้น ผู้เรียนจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์และเข้าใจได้ดีกว่า ทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง และช่วยลดความขัดแย้งและความตึงเครียด วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของโรงเรียน เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสุข โดยแสดงผ่าน วิสัยทัศน์ ปรัชญาของโรงเรียน ในคำสั่งที่แสดงถึง บรรยากาศของโรงเรียนในเชิงบวก เช่น โรงเรียนในจังหวัดอะกิตะ ของประเทศญี่ปุ่น ที่โรงเรียนจะมี คำขวัญของโรงเรียนในเชิงบวก คือ “ Be a child with dream and self-motivation, let’s make a happy school together” แสดงถึงวิสัยทัศน์ทางการศึกษาที่เป็นหนึ่งเดียวของโรงเรียน

สรุปว่า โรงเรียนแห่งความสุข (Happy school) ในเอเชียแปซิฟิก ดำเนินการในกรอบ แนวทางของ UNESCO ได้แก่ คน มิตรภาพความสัมพันธ์ภายในโรงเรียน ทักษะเชิงบวกของครู การเคารพในความหลากหลายและความแตกต่าง ความร่วมมือในทางบวกและคุณค่าในการฝึกฝน เงื่อนไขและความเป็นอยู่ในการทำงานของครู และทักษะและสมรรถนะของครู กระบวนการ ความสมเหตุสมผลและความยุติธรรมในภาระงาน การทำงานเป็นทีมและร่วมมือและจิตวิญญาณ ของทีม ความสนุกในการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและการวิธีการเรียนรู้ อิสระในของ นักเรียนในการสร้างสรรค์และเข้าร่วมในการเรียน ความรู้สึกร่วมในความสำเร็จและผลสำเร็จ กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมของโรงเรียน การเรียนรู้แบบเป็นทีมระหว่างนักเรียนกับครู เนื้อหาที่มีประโยชน์ เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ และการฝึกพัฒนาจิตให้อยู่ดีมีสุขและการ ควบคุมความเครียด และสถานที่ สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นมิตร บรรยากาศที่ ปลอดภัยปราศจากการกลั่นแกล้ง พื้นที่การเรียนรู้แบบปิดและเป็นพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สำหรับ การเล่น วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในเรื่อง Happy school โรงเรียนมีวินัยเชิง บวกในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนใส่ใจในความสะอาด สุขภาพและโภชนาการ และ โรงเรียนบริหารจัดการแบบประชาธิปไตย

โรงเรียนสุขภาพดี ตามแนวทางของ สสส.

สสส. หรือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ คือ หน่วยงานของรัฐที่ มิใช่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์ในการริเริ่ม ผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม ในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริม สุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพดี

ซึ่งสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะ โรงเรียนเป็นหนึ่งในหลายช่องทางในการส่งเสริม สุขภาพ โดยมีแผนสุขภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของสำนักสนับสนุนสุขภาพเด็กเยาวชน และครอบครัว ร่วมกับสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกระทรวงแรงงาน และภาคีเครือข่ายได้พัฒนาแนวทางการสร้างคุณภาพ การศึกษาและสุขภาวะให้กับเด็กและเยาวชน โดยใช้ฐานโรงเรียน ดำเนินการลดปัจจัยเสี่ยง เพิ่ม พฤติกรรมสุขภาพ และเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้แก่เด็กและเยาวชน

การปลูกฝังเรื่องสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน ถือเป็นโอกาสที่ดียิ่ง ที่จะ ได้หล่อหลอมเยาวชนของประเทศ ให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาวะเมื่อเติบโตขึ้น ต้องมีการขยายผลใน โรงเรียนและเครือข่ายครู ในการเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น จนสามารถเป็นมรดกที่มีพลังใน การขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นกระแสหลัก ได้ในอนาคต

การบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ สุขภาวะ หมายถึง ภาวะแห่งความสุขอันสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย ทางใจ ทางจิต และทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย การมีสุขภาวะทางร่างกาย คือการที่ เราสามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ตามควรแก่อายุวัยและตามควรแก่อัตภาพ การมีสุขภาวะทาง ใจ คือการมีอารมณ์และความรู้สึกที่รื่นรมย์ ยินดี และเป็นสุข ไม่เครียด ไม่กังวล มีสติสัมปชัญญะ และความคิดตามควรแก่อายุ แก่อัตภาพ และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ การมีสุขภาวะทางจิต คือการที่ เรามีความสุขที่เกิดจากการเข้าใจธรรมชาติ เข้าใจความจริงแห่งชีวิตและสรรพสิ่ง จนเกิดความรัก รอบรู้ และมีความรักความปรารถนาให้สรรพสิ่งมีความสุข และประเด็นสุดท้ายการมีสุขภาวะทางสังคม คือ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับคนอื่นและสิ่งแวดล้อมในสังคมของตนได้อย่างมีความสุข มี น้ำใจ ปฏิบัติตามกติกาก็ได้ร่วมกันวางไว้ มีความเอาใจใส่ มีน้ำใจ ให้อภัย เอื้ออาทร และมีความ อดทนต่อการอยู่ร่วมกัน สิ่งดังกล่าวเหล่านี้ล้วนทำให้มนุษย์เกิดความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน

คำว่า “สุขภาวะ” เมื่อนำมาใช้ในโรงเรียน การเป็น โรงเรียนสุขภาวะ จึงหมายถึง โรงเรียนที่มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการใหม่ ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเป็น สุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ทั้งในมิติของกาย ใจ สังคมและจิตวิญญาณ มีวิถีที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์ และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้ง กายภาพและสังคม และมีความสามารถรับมือความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้นั่นเอง

รูปแบบการสร้างโรงเรียนสุขภาวะที่มุ่งเน้นความสุขที่แท้จริงของผู้เรียน ดังนี้ ประเด็น แรก มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นสุข กระตุ้นคิดให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข การปรับเปลี่ยนหลักสูตร การเรียนการสอนเพื่อให้เด็กมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และให้ครูมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้เขาสามารถอยู่รอดในสังคม ได้อย่างมีคุณภาพ จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ประเด็นที่สอง โรงเรียนเป็นสุข ประกอบด้วย ผู้บริหาร

สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีค่านิยมที่ดี กำหนดนโยบายที่ยืดหยุ่น ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ รู้จักและเข้าถึงผู้เรียนเป็นรายบุคคลและจัดระบบดูแลช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบกิจกรรมด้วยตนเอง มีครูและบุคลากรที่มีแรงบันดาลใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีงามของนักเรียนและสังคม ประเด็นที่สาม สภาพแวดล้อมเป็นสุข ประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่เน้นความสะอาดปลอดภัย ปลอดภัยโปร่ง สร้างพื้นที่สีเขียวในโรงเรียน และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ควบคู่กับการเสริมสร้างสุขภาพที่ดี มีการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างประหยัดและคุ้มค่า ดูแลรักษาและปกป้องสิ่งแวดล้อม จัดการด้านโภชนาการ สุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ เป็นพื้นที่ปลอดภัย ป้องกันปัจจัยเสี่ยง ประเด็นที่สี่ ครอบครัวเป็นสุข ประกอบด้วย การที่เด็กมีสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว ในลักษณะที่เอื้ออาทร เกื้อกูล และรักห่วงใยกัน มีปัจจัยดำรงชีวิตพอเพียง ลดปัจจัยเสี่ยง ให้ครอบครัวปลอดภัยจากความรุนแรง ยาเสพติด การพนัน เหล้า บุหรี่ และการล่วงละเมิดทางเพศ พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีการติดต่อสื่อสารและร่วมมือกับโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนาผู้เรียน จัดเวลาและใช้เวลาร่วมกันอย่างมีความสุข พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต ประเด็นที่ห้า ชุมชนเป็นสุข ประกอบด้วย การที่ชุมชน ครอบครัวมีบทบาทในการเฝ้าระวัง ป้องกันปัญหาผู้เรียนร่วมกับโรงเรียน ผู้คนในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่ผู้เรียน ในการปฏิบัติตามกฎหมายและหน้าที่พลเมือง มีการระดมทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน ร่วมมือกับครูในการจัดการเรียนรู้และแก้ปัญหาผู้เรียนร่วมกัน มีวิถีชีวิตที่อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและทรัพยากรชุมชนและเป็นแหล่งเผยแพร่ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชน ให้เด็กได้เรียนรู้และสืบสานอย่างเห็นคุณค่า

“โรงเรียนสุภาพะ” จึงเป็นการทำงาน แบบบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ โรงเรียนที่มุ่งสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยการปรับสภาพ ลดปัจจัยเสี่ยง จัดโครงสร้างและระบบต่าง ๆ ให้โรงเรียน สภาพแวดล้อม ครอบครัว และชุมชน เป็นพื้นที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพของผู้เรียน ทั้งด้านกาย ใจ สังคม และปัญญา

สสส.สนับสนุนให้เกิดต้นแบบโรงเรียนสุภาพะและเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ ที่น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการดำเนินงาน คือ การปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) องค์กรเป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็นสุข และ 5) ชุมชนเป็นสุข โดยดำเนินงานเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มพฤติกรรม ทางสุขภาพของเด็กและเยาวชนไม่น้อยกว่า 2 เรื่อง เช่น การสูบบุหรี่ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กิจกรรมทางกาย การบริโภคผักและผลไม้ ส่งผลให้ขยายผลการดำเนินงานโรงเรียนสุภาพะที่มีคุณสมบัติ ครบทั้ง 5 องค์ประกอบ

สสส. ร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตได้ขยายผล โรงเรียนสุขภาวะผ่านศูนย์เรียนรู้โรงเรียนสุขภาวะและโรงเรียนคุณธรรม โดยบูรณาการแนวคิดเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพกับโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางของ มูลนิธิยุวสถิรคุณ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยโรงเรียนจะต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อน 10 เรื่องสำคัญ ดังนี้

- 1) การสร้างความตระหนักและความเข้าใจ
- 2) สำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาวะ
- 3) พัฒนาแกนนำ
- 4) การกำหนดเป้าหมายและวิธีบรรลุเป้าหมาย
- 5) การทำโครงการเพื่อบรรลุเป้าหมาย
- 6) บทบาทในการบริหารจัดการของผู้บริหาร โรงเรียน
- 7) สร้างแบบอย่างด้านสุขภาวะและคุณธรรม
- 8) พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
- 9) ถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 10) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นกลไกในการสร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อผลลัพธ์ที่เป็นหัวใจสำคัญ ที่จะทำให้นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนมีสุขภาวะที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์

สสส. ได้ขยายผลและขยายแนวคิด แนวทาง การพัฒนาและวิธีปฏิบัติเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กและเยาวชนผ่านสถานศึกษาด้วยกระบวนการที่หลากหลาย โดย

- 1) การขยายผลผ่านหน่วยงานหลัก/หน่วยภารกิจที่เกี่ยวข้อง อาทิ โรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางของมูลนิธิยุวสถิรคุณ หลักสูตรลูกเสือเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามแนวทางของกรมอนามัย สถาบันการอาชีวศึกษา
- 2) การขยายผลผ่านศูนย์เรียนรู้โรงเรียนสุขภาวะ แกนนำครู/อาจารย์ โรงเรียนต้นแบบ
สรุปสาระสำคัญของเรื่องโรงเรียนสีเขียวหรือโรงเรียนแห่งความสุขได้ว่า มี 4 แนวทางซึ่งแตกต่างกัน โดยแนวของระบบการศึกษาของมหานครเชียงใหม่ เน้นคุณภาพของผลการเรียนรู้และความสุขในการเรียนรู้คู่ขนานกัน ส่วนโรงเรียนสีเขียวแห่งราชอาณาจักรภูพาน มี 2 องค์ประกอบสำคัญคือ การเรียนการสอนกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้การสร้างสุขมวลรวมประชาชาติ โรงเรียนแห่งความสุขตามแนวของ UNESCO ส่งเสริมในโรงเรียนที่เน้นผู้เรียนมีความสุขและการพัฒนาแบบองค์รวม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบด้าน คน (People) กระบวนการ (Process) และ สถานที่ (Place) เป็นหลัก ส่วนโรงเรียนสุขภาวะตามแนวของ สสส. เป็นการบริหาร

จัดการโรงเรียนสุขภาวะ ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานดำเนินการลดปัจจัยเสี่ยง เพิ่มพฤติกรรมสุขภาพ และเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้แก่เด็กและเยาวชน มุ่งสู่สุขภาพอันสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย ทางใจ ทางจิต และทางสังคม ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข

2.5 องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

2.5.1 องค์ประกอบแห่งความสุขของสถานศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบแห่งความสุขของสถานศึกษา จากบทความ เอกสารหลักฐาน งานวิจัย และรายงานของศูนย์องค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รายงานของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ทฤษฎีความสุข จากสาระในเรื่องความสุข การสร้างสุข การวัดความสุขกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวัดความสุขและการบริหารจัดการความสุข รวมทั้งสาระจากเรื่องโรงเรียนสีเขียวและแนวปฏิบัติในแบบต่าง ๆ ที่อาจจะนำมาประยุกต์กับการกำหนดองค์ประกอบแห่งความเป็นองค์กรแห่งการสร้างสุขของสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นองค์ประกอบหลักหรือใช้เป็นกรอบหลักในการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาดสวยงาม เป็นระเบียบ รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรในองค์กร จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความสุข

2) สัมพันธภาพที่ดี องค์กรที่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร ผู้บริหาร และพนักงานด้วยกัน ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรและบุคลากร การมีสังคมองค์กรที่เป็นมิตร มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกันในการทำงาน และมีการสื่อสารในองค์กรอย่างสะดวกและเชื่อมถึงกัน ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีเหล่านี้ จะส่งผลต่อความสุขของคนทำงานในองค์กรเป็นอย่างมาก

3) ความรู้สึกพึงพอใจ เป็นเรื่องของความพอใจในงาน เป็นความรู้สึกในจิตใจ ที่จะมองเห็นคุณค่าในตนเอง ความภูมิใจในความสำเร็จของงาน ความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กร ความเจริญก้าวหน้าในการงานและอาชีพ ตลอดจนความความรู้สึกพึงพอใจในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศขององค์กร และความรู้สึกพึงพอใจในสัมพันธภาพภายในองค์กร

2.5.2 ตัวแปรหรือปัจจัยขององค์ประกอบ

แต่ละองค์ประกอบจะมีตัวแปรหรือปัจจัยที่แปรไปตามรายกลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา จากองค์ประกอบแห่งความสุขทั้ง 3 ด้านข้างต้นนั้น การสร้างสุขสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาทั้ง 5 กลุ่มจะมีตัวแปรหรือปัจจัยที่ผันแปรไปตามรายกลุ่มดังต่อไปนี้

นักเรียน

ความสุขของนักเรียนในสถานศึกษาเป็นการแสดงออกของนักเรียนที่สะท้อนถึงสิ่งที่ปรารถนาและความพึงพอใจในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งในเรื่องความสุขของนักเรียน กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ (2540) ได้เสนอ 6 องค์ประกอบที่จะช่วยให้มีความสุขในการเรียนของนักเรียน คือ 1) การยอมรับจากเพื่อนและครู 2) ความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนของครู 3) ความรักและภูมิใจในตนเอง 4) การมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ 5) การมีบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และ 6) สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1) พฤติกรรมการยอมรับจากเพื่อนและครู สะท้อนถึงการยอมรับในความเป็นมนุษย์ การมีสิทธิ์ในการเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงการยอมรับในการมีจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างไปในแต่ละคน สามารถคิดและสนใจในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ แสดงความรู้สึกรัก โกรธ เสียใจ หรือดีใจได้ โดยเฉพาะเรื่องเรียนได้เรียนตามความถนัดและความสนใจ ครูควรเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ไม่ใช่ผู้บังคับ การมีชีวิตในโรงเรียนที่ร่าเริง สนุกสนาน แจ่มใส มีจิตใจที่เบิกบาน มีร่างกายแข็งแรง

2) ความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนของครู แสดงให้เห็นถึงการที่ครูเข้าใจในพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก เข้าถึงความรู้สึกละเอียดอ่อน ความคิดและความฝันของเด็กแต่ละคน และเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดได้ทำตามความฝันนั้น ครูเอาใจใส่ต่อเด็กทุกคนอย่างไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความยุติธรรม ครูวางตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีอารมณ์มั่นคง มีสำนึกในการเป็นผู้ให้ มีความเสียสละและอดทน มีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเด็กให้รู้จักตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา และเรียนรู้วิธีที่จะนำตัวเองไปสู่ความสำเร็จด้วยความพร้อมด้วยคุณธรรม เด็กจะมีความสุขเมื่อได้เรียนกับครูที่เข้าใจ สามารถจูงใจให้เขาตื่นตัวไปกับบทเรียน ให้สนุกกับกิจกรรม ให้มีกำลังใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนกันมีความรักต่อเพื่อน ต่อครู รู้จักสร้างความหวังเพื่ออนาคตของตน ครูยังต้องมีศิลป์ คือมีวิธีถ่ายทอดที่สอดคล้องกับสภาวะและวุฒิภาวะของผู้เรียนมีใจที่รักในความเป็นครู รักในสิ่งที่สอนและรักผู้เรียน มีจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตน สามารถในการสร้างศรัทธาและทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนได้

3) ความรักและภูมิใจในตนเอง บ่งบอกว่าเด็กได้รู้จักตนเอง เห็นคุณค่าและยอมรับในจุดดีและจุดด้อยของตนเอง เข้าใจในความเปลี่ยนแปลง รู้จักปรับตัวให้อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้ รู้จักให้เกียรติผู้อื่น มีความรับผิดชอบ เกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัดแล้วสิ่งนั้นประสบความสำเร็จ

4) การมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ สะท้อนถึงเด็กแต่ละคนมีสิทธิ์เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเด็กได้ค้นพบความสามารถของตนเอง มีโอกาส

เรียนรู้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล (Learn to Know) เรียนให้เข้าใจและลงมือทำ รู้เคล็ดลับของการทำ
 สิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ (Learn to Do) และรู้จักและเข้าใจวิถีคิดและการปฏิบัติของคนใน
 อาชีพนั้น ๆ (Learn to Be) สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์เข้ากับตนเองเพื่อความสุขของตนเอง
 ซึ่งกิจกรรมที่หลากหลายจากที่เด็กได้เลือกทำตามความชอบและสนใจ จะช่วยให้เขาได้พัฒนา
 ตัวเองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น

5) การมีบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม แสดงถึงการได้เรียนบทเรียนที่
 สนุก แปลกใหม่ และเร้าความสนใจนั้น จะทำให้เด็กได้คิดและพัฒนาความรู้ที่ได้รับไปสู่ความรู้
 ใหม่ เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากศึกษาให้ลึกซึ้งเพิ่มเติม มีความตื่นตัวและเกิดความภาคภูมิใจ
 ในข้อค้นพบใหม่ๆ สามารถถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ให้ผู้อื่น รักการเรียนและเห็นประโยชน์ของการ
 เรียน ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่ในห้องเรียน ซึ่งอาจสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การจัด
 บทเรียนจะต้องคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ ทำโรงเรียนให้สถานที่ที่นำมาเรียนเด็กทุกคนอยากมา
 โรงเรียน ซึ่งบทเรียนที่มีคุณภาพจะส่งผลให้เด็กเห็นประโยชน์และคุณค่าของสิ่งที่เรียน

6) สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สะท้อนถึงสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ว่า
 สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเด็กได้
 เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล มีความคิดเป็นของตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้วิธี
 ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า สามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้เมื่อโตขึ้น

นอกจาก 6 องค์ประกอบของนักเรียนที่กล่าวมาแล้ว ถ้ามองในด้านความรู้สึกละ
 พฤติกรรมของนักเรียนที่มีความสุขในการเรียน จะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ต่อไปนี้ 1) มา
 โรงเรียนด้วยความตื่นตัว 2) มุ่งมั่นอยากรู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้ 3) อยากทำในสิ่งที่ไม่เคยทำและ 4) อยาก
 เป็นในสิ่งที่ไม่เคยเป็น

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2540) ระบุปัจจัยของพฤติกรรมที่
 แสดงว่า นักเรียนมีความสุขในการเรียน ประกอบด้วย 1) มาโรงเรียนสม่ำเสมอ 2) ทำงานที่ได้รับ
 มอบหมายอย่างเต็มใจ 3) ขยันเรียน 4) รักการทำงานของตนเอง 5) มีแรงจูงใจในการเรียน 6) ดูแล
 รักษาสุขภาพกาย สุขภาพใจ 6) ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อเพื่อน 7) แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน 8) อยากมา
 โรงเรียน 9) ไม่รังเกียจ ไม่เอาเปรียบ ไม่แกล้งเพื่อน 10) อยากเรียนวิชาที่ครูสอน 11) กระตือรือร้นที่จะ
 เรียน 12) มีส่วนร่วมในการเรียน สนใจเรียน 13) รับผิดชอบและให้ความร่วมมือในกิจกรรมของ
 โรงเรียน และ 14) ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2540) กล่าวว่า นักเรียนจะมีความสุขในการเรียนจะ
 ประกอบด้วย พฤติกรรม ดังนี้ 1) รักครู 2) รักเพื่อน 3) รักโรงเรียน 4) อยากมาโรงเรียนและ 5) ต้องการ
 ที่จะเรียนวิชาที่ครูสอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความสุขในการเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ

1. บทบาทด้านการเตรียมการสอน

2. บทบาทหน้าที่ด้านการดำเนินการ ได้แก่ 1) การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา 2) การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง โดยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรม หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งการให้การเสริมแรงตามความเหมาะสม และ 3) การเป็นผู้เสริมสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าร่วมทำงานกลุ่ม แสดงความคิดเห็น อย่างเปิดเผย ฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้แย้ง แสดงความคิดเห็นให้เกียรติและเป็นมิตร

3. บทบาทด้านการประเมินผล โดยการที่ครูต้องเน้นการวัดตามสภาพความเป็นจริง จากการปฏิบัติและจากแฟ้มสะสมงาน

ประเวศ วะสี (2543) ระบุว่านักเรียนจะมีความสุขในการเรียนต้องมีองค์ประกอบและพฤติกรรม ดังนี้ 1) มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน 2) มีความเอาใจใส่ต่อการเรียน 3) มีการทบทวนบทเรียนและ 4) มีความอยากรู้

กรมสุขภาพจิต (2545) กล่าวถึงองค์ประกอบของความสุขของบุคคลทั่วไปและการใช้ชีวิตของนักเรียนเกี่ยวกับของความสุขในการเรียนมี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ภูมิใจในตนเอง ได้แก่ เห็นคุณค่าในตนเอง และเชื่อมั่นในตนเอง 2) ฟังพอใจในชีวิต ได้แก่ มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และฟังพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ และ 3) มีความสงบทางใจ ได้แก่ มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย และมีความสงบทางจิตใจ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) อธิบายว่าองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของความสุขในการเรียนของนักเรียนไว้ 2 ส่วนคือ 1) ความสุขทางกาย ประกอบด้วย เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย ออกกำลังกายสม่ำเสมอเหมาะสมกับวัย พักผ่อนอย่างเพียงพอ รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และสะอาด รู้จักรักษาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ รู้จักรักษาความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย รู้จักปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บ รู้จักการป้องกันอันตรายจากอุบัติเหตุต่าง ๆ และละเว้นสิ่งเสพติดและ 2) ความสุขทางใจ ประกอบด้วย มีความดี มีเหตุผล ไม่มีความขัดแย้งในจิตใจ มีความเชื่อมั่นและเข้าใจตนเองอย่างดี สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบได้ด้วยจิตใจที่มั่นคงปราศจากการเจ็บป่วยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ฟังพอใจในการกระทำที่พิจารณาว่าดี ถูกต้อง รู้จักตนเองและเข้าใจตนเองดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรักและไว้วางใจผู้อื่นอย่างจริงจังและทำประโยชน์ให้แก่หมู่คณะ

มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2560: 9-10) ระบุในคู่มือการประเมินตนเองของโรงเรียนสุขภาพในส่วนของ “ผู้เรียนเป็นสุข” ว่าเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะดีในด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะชีวิต ความเป็นพลเมืองดีและมีความรักในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. มีสุขภาพกายแข็งแรง ได้แก่ รับประทานอาหารถูกสุขลักษณะ ดูแลความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า ออกกำลังกายสม่ำเสมอ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา ร่างกายสมส่วน ไม่เป็นโรคอ้วน และบริโภคผักผลไม้อย่างเพียงพอ

2. ร่างกายแข็งแรง ได้แก่ มองโลกในแง่ดี และทักทายปราศรัย

3. มีทักษะการปฏิเสธให้ตนเองพ้นจากอันตราย ได้แก่ ปฏิเสธการถูกชักชวนให้ดื่มแอลกอฮอล์สูบบุหรี่ สิ่งเสพติดอื่นๆ ปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ ไม่เล่นการพนันทุกชนิด การตั้งครุภักดิ์ในวัยเรียน และการตายด้วยอุบัติเหตุ

4. อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน รัก และเอื้ออาทรต่อเพื่อน มาโรงเรียนทุกวัน มีการทำกิจกรรมทางกายเป็นประจำ มีความสุขในการดำเนินชีวิต อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น และอยู่ในชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง

5. มีวินัย รู้หน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ

6. มีจิตสาธารณะ อนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ซอบอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น และประหยัดน้ำประหยัดไฟ

7. กระตือรือร้นให้ความสนใจในการเรียน หมั่นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ครูประจำวิชา หรืออินเทอร์เน็ต

ปีทมา ทองสม (2553) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงสาธารณสุข” พบว่า ดัชนีชี้วัดความสุขของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ด้านความพึงพอใจในการเรียน 2) ด้านความสนใจใฝ่เรียนรู้ 3) ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ ด้านความพึงพอใจในตนเองและ 5) ด้านความวิตกกังวล และการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ระบุว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียน มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลักษณะอาจารย์ 2) ลักษณะการเรียนการสอน 3) ลักษณะนักศึกษา 4) ลักษณะวิทยาลัย 5) ลักษณะนักศึกษาร่วมวิทยาลัย และ 6) ลักษณะบิดา/มารดา

สำราญ สิริภคมงคล (2554) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนามาตรวัดความสุขในการเรียน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” พบว่า มาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยโครงสร้าง 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) ด้านคุณภาพในการสอนของครู
- 2) ด้านความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู
- 3) ด้านโรงเรียนสนับสนุนการเรียนการสอน และ
- 4) ด้านการเรียนการสอนที่มีความสุข

วินิตา แก้วเกื้อ (2554) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสุขของนักเรียน : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ” พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุความสุขของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

- 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขของนักเรียนมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านโรงเรียน ได้แก่ คุณลักษณะครู
- 2) ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสุขของนักเรียนใน โมเดลเชิงสาเหตุความสุขของนักเรียน ระดับ ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา คือ ปัจจัยด้านตนเอง ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านโรงเรียน

คัมภีร์ ธีราวิทย์ (2555) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า

- 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในระดับมาก ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
- 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขมวลรวม ได้แก่ การยอมรับนับถือตนเอง มนุษยสัมพันธ์ เจตคติต่อการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้
- 3) ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ เจตคติต่อการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสุขของนักเรียน สรุปผลการสังเคราะห์จากองค์ประกอบความสุขของนักเรียน สามารถวัดได้จากตัวแปรหรือปัจจัยในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเรียนการสอนที่มีความสุข เห็นคุณค่าภูมิใจในตนเอง ความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู ได้เลือกเรียนตามความถนัด มีเจตคติที่ดีสนใจเรียนและรู้หน้าที่ และ มีความรับผิดชอบ ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ มนุษยสัมพันธ์ที่ดี ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม สุขภาพจิตและการจัดการความเครียด และด้านความพึงพอใจ ได้แก่ คุณภาพในการสอนของครู สุขภาพกายแข็งแรงมีโภชนาการดี เรียนแล้วนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โรงเรียนสนับสนุนการ

เรียนการสอน ความเหมาะสมของงานที่มอบหมาย และมีพื้นที่เรียนรู้และพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน ดังแสดงสาระสรุปในตารางที่ 2.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของนักเรียน

องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. การเรียนการสอนที่มีความสุข	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก 2. มีบทเรียนเร้าความสนใจ 3. การมีเนื้อหาที่เรียนแล้วใช้ประโยชน์ได้ 4. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน 5. นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการเรียน 6. นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน
ข. เห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนเห็นคุณค่าและยอมรับในจุดดีและจุดด้อยของตนเอง 2. การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้ 3. การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกและมีความรับผิดชอบ 4. ในโรงเรียน ในชั้นเรียนนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัด 5. นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจเมื่อทำสิ่งที่ชอบหรือถนัดแล้วประสบความสำเร็จ
ค. ความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาสนับสนุน 2. มีครูที่รับฟังความคิดเห็นจากนักเรียน 3. นักเรียนรับฟังข้อเสนอแนะ คำแนะนำจากครู 4. มีครูที่คอยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในกิจกรรมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 5. มีครูที่สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตรหรือเป็นกันเอง
ง. การที่นักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนตามความถนัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีกิจกรรมที่นักเรียนได้เลือกทำตามความชอบและความสนใจ 2. นักเรียนได้พัฒนาตัวเอง ได้เรียนรู้และเข้าใจ และได้ลงมือปฏิบัติ
จ. การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีสนใจเรียนและรู้หน้าที่	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนอยากทำงานที่ได้รับมอบหมาย 2. นักเรียนขยันเรียน มีแรงจูงใจในการเรียน 3. นักเรียนอยากมาโรงเรียน กระตือรือร้น อยากที่จะเรียน 4. นักเรียนเห็นประโยชน์ของการเรียน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
จ. การที่นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้มีหรือรู้จักความรับผิดชอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนมีวินัยในตนเอง 2. โรงเรียนที่ช่วยให้ นักเรียนรู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ 3. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน 4. นักเรียนปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน

องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของนักเรียน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. มนุษยสัมพันธ์ที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู 2. โรงเรียนที่ให้โอกาสนักเรียนได้เป็นตัวของตัวเองค่อนข้างมาก 3. ในโรงเรียนมีการยอมรับการมีจุดเด่น จุดด้อย ที่แตกต่างกันของนักเรียน
ข. ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเฟื้อต่อกัน 2. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีลักษณะที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน 3. เพื่อนที่ไม่รังเกะ ไม่เอาเปรียบ ไม่เกลียดเพื่อน
ค. สุขภาพจิตและการจัดการความเครียด	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลได้มากพอสมควร 2. นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล 3. โรงเรียนที่ทำให้ นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองได้เป็นอย่างดี 4. โรงเรียนที่ช่วยให้ นักเรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง

องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของนักเรียน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. ความพึงพอใจในคุณภาพในการสอนของครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีครูส่งเสริมให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ 2. มีครูที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดได้ทำเอง 3. มีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง 4. มีครูที่มีอารมณ์มั่นคง
ข. การมีสุขภาพกายแข็งแรง มีโภชนาการที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารถูกหลักโภชนาการ 2. นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้าเป็นประจำ 3. นักเรียนได้มีโอกาสออกกำลังกายสม่ำเสมอ 4. โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด 5. เป็นโรงเรียนที่นักเรียนไม่เป็นโรคอ้วน 6. เป็นโรงเรียนที่นักเรียนได้บริโภคผักผลไม้อย่างเพียงพอ
ค. การที่เรียนแล้วสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 2. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล 3. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้มีความคิดเป็นของตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง 4. เป็นโรงเรียนที่ช่วยให้เมื่อเติบโตขึ้นสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้
ง. โรงเรียนสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2. โรงเรียนที่มีแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย 3. โรงเรียนที่มีการบ้าน ชิ้นงานที่มอบหมายที่เหมาะสมไม่มากและไม่บ่อยจนเกินไป
จ. การมีพื้นที่เรียนและพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีพื้นที่สีเขียวสำหรับการเรียนรู้และเล่นเพียงพอ 2. โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อม

ครู

นอกจากการได้ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนอย่างเต็มความสามารถและการได้เห็นลูกศิษย์ของตนเจริญเติบโตในวันข้างหน้าแล้ว สิ่งที่น่าจะเป็นความสุขของคนเป็นครูในโรงเรียนจะมีปัจจัยและองค์ประกอบอะไรที่จะทำให้ครูมีความสุขในการทำงานได้อีก ชุมสุข สุขหิ้น (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน ได้แก่ สัมพันธภาพ

ระหว่างบุคคล คุณลักษณะของงานโดยรวม คุณลักษณะของงานด้านความหลากหลายของทักษะ ด้านความเด่นชัดของงาน ด้านความสำคัญของงาน ด้านความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน และด้านผลสะท้อนจากงาน การใช้อำนาจของผู้บริหารโดยรวม การใช้อำนาจของผู้บริหารในการให้รางวัล ด้านอำนาจบังคับ ด้านอำนาจตามกฎหมาย ด้านอำนาจอ้างอิงและด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ และพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารแบบตัดสินใจด้วยตนเอง โดยหาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ได้บังคับบัญชา แบบอภิปรายปัญหา ร่วมกับกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชา แล้วพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเอง และแบบประชุมอภิปรายปัญหา ประเมินทางเลือกร่วมกับกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชาแล้วทำการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นสอดคล้อง

2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารแบบอภิปรายร่วมกับผู้ได้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล แล้วพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเอง

3) ปัจจัยที่สามารถทำนายความสุขของครูในโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโดยรวมและคุณลักษณะของงานโดยรวม

สพลกิตดี สังข์ทิพย์ (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า

1) ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง แบ่งเป็นความสุขทางกายและความสุขทางใจ

2) ความสุขในการทำงานของครูในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน มี 12 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ต่อเดือน การรับรู้คุณค่าในตนเอง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง

ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับนักเรียน สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ลักษณะงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูสูงสุด คือ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว รองลงมา คือ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน

สิรินันท์ กิตติสุขสถิตและคณะ (2555) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดความสุขด้วยตนเอง (Happinometer) โดยจัดองค์ประกอบทั้งหมดให้สอดคล้องกับ “ความสุข 8 ประการ” และเพิ่มเติมอีก 1 ประการสำหรับคนทำงาน ได้แก่

1) Happy Body (สุขภาพดี) คือ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมส่วน มีพฤติกรรมกรรการบริโภคที่ดี/เหมาะสม มีความพึงพอใจสภาวะสุขภาพกายของตนเอง ซึ่งมี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ ค่า BMI ภาวะอ้วนลงพุง ออกกำลังกาย สูดบุหรื ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความพึงพอใจต่อสุขภาพกาย

2) Happy Relax (ผ่อนคลายดี) คือ ความสามารถบริหารเวลาในแต่ละวันเพื่อการพักผ่อนได้อย่างมีคุณภาพ พอใจกับการบริหารจัดการปัญหาของตนเอง และทำชีวิตให้ง่ายสบายๆ ซึ่งมี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความพอเพียงในการพักผ่อนกิจกรรมหย่อนใจ ความเครียด ชีวิตเป็นไปตามที่คาดหวังและการจัดการกับปัญหาในชีวิต

3) Happy Heart (น้ำใจดี) คือ การมีจิตสาธารณะมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม และมีเมตตากับคนรอบข้าง ซึ่งมี 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความรู้สึกเอื้ออาทร การให้ความช่วยเหลือแก่คนรอบข้าง การทำงานเป็นทีม ความสัมพันธ์ในที่นี้้อง การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน ในองค์กร การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนการทำงาน การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

4) Happy Soul (จิตวิญญาณดี) คือ ความตระหนักถึงคุณธรรม และศีลธรรม รู้แพ้รู้ชนะ รู้จักให้ และมีความกตัญญูรู้คุณ ซึ่งมี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การให้ทาน การปฏิบัติกิจตามศาสนา การให้อภัย การยอมรับและการขอโทษ รวมถึง การตอบแทนผู้มีพระคุณ

5) Happy Family (ครอบครัวดี) คือ ความรู้สึกผูกพัน เชื่อใจ มั่นใจ และอุ่นใจกับบุคคลในครอบครัวของตนเอง ซึ่งมี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ เวลาอยู่กับครอบครัว การทำกิจกรรมกับครอบครัว และมีความสุขกับครอบครัว

6) Happy Society (สังคมดี) คือ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้าน ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบผู้คนรอบข้าง ไม่ทำให้สังคมเสื่อมถอย ซึ่งมี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชน สังคมสงบสุข และการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

7) Happy Brain (ไฟรู้ดี) คือ มีความตื่นตัว กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับตัวให้เท่าทันและตั้งรับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และพอใจที่จะแสดงความทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งมี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ การพัฒนาตนเอง และโอกาสในการพัฒนาตนเอง

8) Happy Money (สุขภาพเงินดี) คือ การมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน มีความสามารถและพึงพอใจในการบริหารจัดการ ระบบการรับ จ่าย และออมเงินในแต่ละเดือน ซึ่งมี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การผ่อนชำระหนี้สินต่าง ๆ การชำระหนี้เงินออม และความเพียงพอของค่าตอบแทนที่ได้รับ

9) Happy Work-life (การงานดี) คือ มีความสบายใจในที่ทำงาน มีความรัก ความผูกพัน และความภาคภูมิใจในองค์กร มีความมั่นใจในอาชีพรายได้ และมีความพึงพอใจกับความก้าวหน้าของตนเองในองค์กร ซึ่งมี 15 ตัวชี้วัด คือ ความสุขต่อสภาพแวดล้อมในองค์กร การได้รับการดูแลด้านสุขภาพ ความพึงพอใจต่อสวัสดิการ การได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมายแรงงาน ความเหมาะสมของการเลื่อนขั้น/เลื่อนตำแหน่ง ความมั่นคงในอาชีพ ความเสี่ยงจากการทำงาน การลาออกจากงาน การเปลี่ยนสถานที่ทำงาน การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ความถูกต้องของการจ่ายค่าจ้าง ความตรงเวลาของการจ่ายค่าจ้าง และการทำงานอย่างมีความสุข

อิทธิคุณ สิ้นธนาปัญญา (2558) ได้ศึกษา การพัฒนาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อความสุขในการทำงานของครู มี 3 ปัจจัย ได้แก่

1) ค่าตอบแทน 2) คุณลักษณะงาน และ 3) สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุขในการทำงานของครูมี 3 ปัจจัย ได้แก่

1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านคุณลักษณะงาน และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 2) สภาพแวดล้อมการทำงานส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านคุณลักษณะงาน และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และ 3) คุณลักษณะงานส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2560: 11) เสนอแนวคิดเรื่องโรงเรียนสุขภาวะ จากการนำแนวคิดสุขภาวะของ สสส. ซึ่งเห็นว่า โรงเรียนคือ พื้นที่สำคัญที่สุดในการเสริมสร้างสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน โดยโรงเรียนสุขภาวะ ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) โรงเรียนเป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็นสุข และ 5) ชุมชนเป็นสุข ในคู่มือการประเมินตนเองของโรงเรียนสุขภาวะ ด้านที่ 2 “โรงเรียนเป็นสุข” คือ โรงเรียนที่มีระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ข้อกำหนดในการส่งเสริมครู ได้แก่

1) วุฒิภาวะความเป็นครู ส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนา ศักยภาพของตนเอง

2) ส่งเสริมให้ครูมีการออกแบบและจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบมีส่วนร่วมอย่าง หลากหลาย ใช้จิตวิทยาเชิงบวกในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มุ่งสู่ผู้เรียน

3) ส่งเสริมและพัฒนาครูเพื่อสร้างนวัตกรรม ที่สามารถนำไปใช้สำหรับการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง

4) ส่งเสริมให้ครูมีทักษะความรู้ความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเกิดประโยชน์ แก่ผู้เรียน

5) สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์และสื่อสารที่ดี มีทักษะการทำงานเป็นทีมแบบ กัลยาณมิตร และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในทัศนะ ของครู องค์กรประกอบความสุขของครู ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมในที่ ทำงาน การรับรู้คุณค่าในตนเอง สังคมดี มีคุณธรรมและศีลธรรม มีจิตสาธารณะ ผ่อนคลายดี การใช้ ชีวิตแบบพอเพียง และตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ สัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล ความสัมพันธ์กับผู้เรียน ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์ในครอบครัว และมี ครอบครัวดี ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ คุณลักษณะงานโดยรวม ค่าตอบแทน มีสุขภาพดี ความสำคัญ ของงาน ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน ความเด่นชัดของงาน คุณลักษณะงานด้านความ หลากหลายของทักษะ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และมีวินัยใช้จ่ายเงิน ดังสาระสรุปในตารางที่ 2.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของครู

องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของครู

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. สภาพแวดล้อม ในที่ทำงาน	1. โรงเรียนได้จัดอาคารสถานที่ มีแสงสว่างและอากาศถ่ายเทดี 2. โรงเรียนได้ตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด และสวยงาม 3. โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานครบครัน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ข. การรับรู้คุณค่าในตนเอง	1. โรงเรียนมีสิ่งที่จะช่วยให้ครูได้ประเมินคุณค่าในตนเองจากการปฏิบัติงาน
ค. การมีสังคมที่ดี	1. บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือดีในการทำงานร่วมกัน
ง. การมีสมาชิกที่มีคุณธรรม	1. ครูได้ดำรงตนอย่างมีศีลธรรม และดำเนินชีวิตตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ
จ. การมีจิตสาธารณะ	1. โรงเรียนที่มีครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียน 2. โรงเรียนที่ครูมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน 3. ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครู 4. ครูมีความเสียสละในการช่วยเหลือส่วนร่วม
ฉ. ผ่อนคลายดี	1. ครูมีความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียด (มีความสงบในจิตใจ) 2. ครูมีงานอดิเรกหรือกิจกรรมยามว่างที่ช่วยสร้างความสุขให้กับตนเองได้ด้วย
ช. การใช้ชีวิตแบบพอเพียง	1. ครูดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ 2. ครูไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะ 3. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนและเพื่อนครูในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง
ซ. ตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง	1. ครูมีความตื่นตัว เรียนรู้ตลอดเวลา ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 2. ครูเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ 3. โรงเรียนที่ช่วยให้ครูได้เตรียมตนเองให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น

องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของครู

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	1. ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 2. ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา 3. ครูมีการสื่อสารระหว่างเพื่อนครูอย่างสม่ำเสมอ
ข. ความสัมพันธ์กับผู้เรียน	1. ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน 2. ครูมีความเป็นมิตร ชี้แนะเข้มงวด ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน 3. ครูมีปฏิริยาตอบสนองต่อนักเรียนอย่างเหมาะสม

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ค. ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร	1. ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา 2. ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา
ง. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	1. ครูมีความสัมพันธ์อันดีและมั่นคงระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว
จ. การมีครอบครัวที่ดี ที่อบอุ่น	1. ครอบครัวของครูมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานในโรงเรียน 2. ครอบครัวของครูคอยสนับสนุนช่วยเหลือในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของครู

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. คุณลักษณะงานโดยรวม	1. ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ 2. ครูมีความพึงพอใจในความเหมาะสมของเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่ได้รับ 3. ครูมีความพึงพอใจในสุขภาพร่างกายของตน 4. ครูไม่มีโรคประจำตัว 5. ครูได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ
ข. ค่าตอบแทน	1. ครูมีความพึงพอใจในความเหมาะสมของเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่ได้รับ
ค. การมีสุขภาพดี	1. ครูไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา 2. ครูมีโอกาสได้ออกกำลังกายเป็นประจำ 3. โรงเรียนได้จัดให้ครูได้ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี
ง. ความสำคัญของงาน	1. ครูรู้สึกว่าการที่ทำงานที่มีความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน 2. ครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู
จ. ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน	1. ครูมีอิสระในการทำงาน 2. ครูสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานได้ด้วยตนเอง

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
จ. ความเด่นชัดของงาน	1. ขอบข่ายของงานที่ครูรับผิดชอบมีความชัดเจนและเหมาะสม
ข. คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ	1. งานที่ครูได้รับต้องใช้ความรู้ทักษะใหม่ๆและต้องใช้ความชำนาญหลายด้าน
ค. คุณภาพชีวิตในการทำงาน	1. ครูพึงพอใจต่อการะงานที่รับผิดชอบในโรงเรียน 2. ครูมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม 3. ครูมีสวัสดิการที่มั่นคง 4. งานที่ทำส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู
ง. มีวินัยใช้จ่ายเงิน	1. ครูมีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น 2. ครูไม่มีหนี้ 3. ครูมีการออมเงินเป็นประจำ

บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาของสถานศึกษา มีส่วนสำคัญไม่น้อยที่ช่วยเหลือสนับสนุน หรือมีส่วนผลักดันให้งานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ธรรมชาติในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษามีลักษณะเป็นงานประจำ ที่สนับสนุนการดำเนินงานในส่วนกลางของสถานศึกษา ความรู้สึกเป็นสุขและปัจจัยที่ส่งผลให้บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาทำงานอย่างมีความสุขนั้น งานวิจัยของ อารดา บุญเลิศ (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าองค์ประกอบของความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มีจำนวน 12 ประการ ด้วย

1) ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค 2) คุณภาพของจิตดี 3) สุขภาพจิตที่ดี 4) บรรยากาศในการทำงานที่ดี 5) ความรักในงาน 6) สัมพันธภาพในการทำงาน 7) ความไว้วางใจ 8) รักการเรียนรู้และพัฒนา 9) การสนับสนุนจากองค์กร 10) ความพึงพอใจในชีวิต 11) สัมพันธภาพในครอบครัว และ 12) การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ

งานวิจัยนี้ได้ระบุว่า องค์ประกอบความสุขในการทำงานที่บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหงให้ความสำคัญมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ สัมพันธภาพในครอบครัว คุณภาพของจิตดี สุขภาพจิตที่ดี การสนับสนุนจากองค์กร และความรักในงาน

นฤมล แสงผล (2554) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย 1) ความรักในงาน 2) ความสำเร็จในงาน 3) การเป็นที่ยอมรับ 4) การติดต่อสัมพันธ์ 5) ความพึงพอใจในงาน 6) ความกระตือรือร้นในการทำงาน และ 7) ความรื่นรมย์ในงาน

ชินกร น้อยคำยางและปภาดา น้อยคำยาง (2555) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีความสุขในการทำงานของบุคลากร สำนักงานหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของบุคลากร สำนักงานหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มี 5 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ด้านคุณลักษณะงาน 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน 4) ด้านสัมพันธภาพในที่ทำงาน และ 5) ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ (2556) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาของ เทศบาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาเทศบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านค่านิยมส่วนบุคคล รองลงมา คือ ด้านงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านฐานะเศรษฐกิจ

ตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุน การศึกษา ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม จึงได้แก่ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน มีสุขภาพจิตดี บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี มีคุณธรรมมีการให้อภัย มีสุขภาพกายที่ดี การทำงานเป็นทีม และความรู้สึกเอื้ออาทร ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ สัมพันธภาพในการทำงาน สัมพันธภาพในครอบครัวและการสนับสนุนจากองค์กร ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ คุณลักษณะงาน รายได้ ความพึงพอใจในชีวิต ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และความพึงพอใจในงานตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. ความรักในงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านมีความรู้สึกเป็นสุขที่ได้ทำงานที่โรงเรียน 2. ท่านมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ 3. ท่านมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ
ข. ความสำเร็จในงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านรู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบและได้รับมอบหมายสำเร็จ
ค. มีสุขภาพจิตดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านมีจิตใจที่เป็นสุข สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน แจ่มใส ไม่มีความวิตกกังวล
ง. บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. บรรยากาศที่โรงเรียนเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน 2. บรรยากาศที่โรงเรียนเป็นแบบมีความเป็นกันเอง
จ. มีคุณธรรม (การให้เกียรติ)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น
ฉ. มีสุขภาพกายที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ 2. ท่านมีกิจกรรมที่ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน
ช. การทำงานเป็นทีม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในโรงเรียนส่งเสริมความร่วมมือในการทำงาน โดยแบ่งงานตามความรับผิดชอบ 2. การทำงานในโรงเรียนมีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 3. ท่านมีความรู้สึกว่าการทำงานของกลุ่มที่ท่านทำงานอยู่ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน
ซ. ความรู้สึกเอื้ออาทร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในโรงเรียนมีบรรยากาศที่แสดงถึงความเอื้ออาทรต่อกัน แสดงความห่วงใยเอาใจใส่ 2. เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา 2. ท่านได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน 3. ในโรงเรียนท่านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่องหรือเป็นระยะ ๆ
ข. สัมพันธภาพในการทำงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี 2. มีความสามัคคีในโรงเรียน
ค. สัมพันธภาพในครอบครัว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในครอบครัวของคุณมีความรักใคร่กันดี 2. ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ
ง. การสนับสนุนจากองค์กร	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการพัฒนา ส่งเสริม อบรมให้มีความรู้ ความชำนาญยิ่งขึ้น 2. ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน

องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. คุณลักษณะงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านมีความพึงพอใจในความสำคัญของงานที่ท่านทำ 2. ท่านปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัด
ข. รายได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. รายได้ที่ได้รับมีความยุติธรรมเท่าเทียมตามภาระงานที่ได้รับผิดชอบ 2. รายได้เพียงพอไม่ขาดสน
ค. ความพึงพอใจในชีวิต	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านมีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิต 2. ท่านมีความสมหวังในชีวิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3. งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ 4. โรงเรียนมีเกณฑ์เฉพาะในการเลื่อนขั้นและขึ้นเงินเดือนสำหรับงานของท่านในสายบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 5. งานของท่านมีโอกาสพัฒนาในสาขาอาชีพ
ง. ความพึงพอใจในงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านได้ทำงานที่รักและชอบ 2. ท่านพึงพอใจในสภาพแวดล้อมการทำงานโดยรวมในโรงเรียน 3. ท่านมีความสุขเมื่อได้ทำงานของโรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย

ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการในสถานศึกษาทั้งต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เพราะเป็นผู้ชี้แนะ สั่งการ วางกรอบและกำหนดทิศทางการบริหารจัดการศึกษาและรับผิดชอบในกิจการสถานศึกษาทั้งปวง

สำหรับชีวิตที่มีความสุขของผู้บริหาร หรือของผู้ที่เป็นผู้นำนั้นในปัจจุบันจะไม่พูดถึงความสำเร็จและความก้าวหน้าในหน้าที่การงานแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่จะเริ่มเน้นในเรื่องคุณภาพชีวิตและความสมดุลในชีวิต หรือ Balance of Life กันมากขึ้น เพราะเห็นว่าในชีวิตจริงของผู้บริหารนั้น ส่วนใหญ่แล้วมักจะขาดความสุข ขาดความพอดี ขาดความสมดุลในมิติต่าง ๆ ในชีวิต ขาดการได้ดูแลในมิติต่าง ๆ อยู่เสมอ และส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นมิติในด้านชีวิตการทำงาน (Work) ในด้านครอบครัว (Family) ในด้านการใช้หรือการบริหารเวลา (Time) และด้านการเงินและทรัพย์สิน (Personal Finance) ซึ่งถือกันว่าเป็นมิติสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า เป็นตัวบ่งชี้ที่เป็นพื้นฐานของความสุขในชีวิตและการมีชีวิตที่ดี ที่สมบูรณ์ของตัว ซึ่งได้มีนักวิชาการให้นิยาม “ความสมดุลของชีวิตและการทำงาน” ไว้หลายประการ แต่สาระสำคัญที่เหมือน ๆ กันคือ ความสมดุลในการทำงาน และชีวิตส่วนตัวหรือครอบครัว “งานหรือครอบครัว” “งาน-ส่วนตัว-ครอบครัว”

ในเรื่องนี้ปรากฏว่า Department of Labor of New Zealand (2006) ได้ระบุถึง Work Life Balance ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติ ระหว่างการทำงานและกิจกรรมอื่นที่มีความสำคัญในชีวิตที่มีความสุขเช่นกัน ซึ่งสมควรที่จะแบ่งงานออกจากสิ่งอื่น ๆ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม เช่น การใช้เวลากับครอบครัว การมีส่วนร่วมในชุมชน งานอาสาสมัคร การพัฒนาตนเอง การใช้เวลาว่าง และการพักผ่อนและสันทนาการ

สำนักงานข้าราชการพลเรือน (อ้างถึงใน ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน, ออนไลน์, 2549) อธิบายว่าเป็นการกำหนดเวลาในการดำเนินชีวิตให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับงาน ครอบครัว สังคม และตนเอง

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. (2548) กำหนดให้ส่วนราชการต่าง ๆ ประเมินคุณภาพชีวิตของบุคลากรภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับลักษณะ 3 ประการของ ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (Work- Life Balance --- WLB) ได้แก่

1. ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานต่อสภาพแวดล้อม ระบบ และบรรยากาศในการทำงาน ตลอดจนมีการนำ IT เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน
2. สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม ให้เหมาะแก่ความต้องการของแต่ละส่วนราชการ
3. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงานของรัฐ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสุขของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีค่อนข้างน้อยมาก ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏว่า องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนที่ดี มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ การมีสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ของสมาชิก และการทำงานเป็นทีม ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้าน ด้านความพึงพอใจ ได้แก่ การมีรายได้ที่เหมาะสม การบริหารเวลาที่ดี ชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม การมีสุขภาพกายดี มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรมและศีลธรรม มีประสบการณ์ มีความรอบรู้เชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการทั่วไปและวิชาชีพ มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน และมีการพักผ่อนหย่อนใจได้ตามความเหมาะสม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1.สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความปลอดภัย สะอาด ร่มรื่น 2.สภาพแวดล้อมในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่ดี 3. บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเพื่อผู้ดูแลต่อกัน
ข. มีการนำเทคโนโลยีมาใช้	<ol style="list-style-type: none"> 1.โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2.โรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน 3. มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน
ค. สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับตัวผู้บริหารที่ชัดเจน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ง. กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารกระตือรือร้นในการพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม 2. โรงเรียนให้การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีความก้าวหน้าและภาคภูมิใจ 3. ผู้บริหารอยากที่จะแบ่งปันความรู้ที่ได้รับแก่คนรอบข้าง 4. ผู้บริหารสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร
จ. การทำงานเป็นทีม	<ol style="list-style-type: none"> 1. บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้สึก ร่วมกันในการทำงาน 2. บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง 3. ในโรงเรียนมีการกระจายงานที่เหมาะสมกับตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน

องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู 2. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 3. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนโดยทั่วไป 4. ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน
ข. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารมีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับคนในครอบครัว 2. ผู้บริหารสามารถพูดคุยพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหา กับคนในครอบครัว 3. คนในครอบครัวช่วยเหลือผู้บริหารในยามที่ต้องการได้
ค. ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านทำงานที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารสามารถผูกมิตร มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน 2. ชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน

องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. รายได้	1. ผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับยุติธรรมและเพียงพอ
ข. การบริหารเวลาที่ดี	1. โดยรวมในแต่ละวันผู้บริหารจัดการงานของตนเองสำเร็จคล่อง 2. ในแต่ละวันผู้บริหารยังมีเวลาสำหรับทำงานเพื่อผู้อื่นได้อีก 3. ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้มีกิจกรรมยามว่างได้
ค. ชั่วโมงการทำงาน	1. จำนวนชั่วโมงที่ผู้บริหารทำงานต่อวันมีความเหมาะสม 2. ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว
ง. มีสุขภาพกายที่ดี	1. ผู้บริหารได้พักผ่อนที่เพียงพอ 2. ผู้บริหารมีโอกาสดูแลออกกำลังกายเป็นประจำ 3. ผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง 4. ผู้บริหารสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
จ. จิตสาธารณะ	1. ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาสอันสมควร 2. ผู้บริหารเสียสละแรงกาย ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
ฉ. คุณธรรมและศีลธรรม	1. ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา ปราบปรามดี และยินดีกับผู้อื่น 2. ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชา
ช. ประสบการณ์ ความรอบรู้ เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ และวิชาชีพ	1. ผู้บริหารมีประสบการณ์ มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการทั่วไปและวิชาชีพ 2. ผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำด้านวิชาการเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา และสังคม
ซ. มีวินัยการใช้เงิน	1. ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้เงินที่ค่อนข้างชัดเจน 2. ผู้บริหารมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน
ณ. การพักผ่อนหย่อนใจ	1. ผู้บริหารมีงานอดิเรกที่พึงพอใจ ทำแล้วมีความสุขเพลิดเพลิน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถูกกำหนดบทบาทเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ตามมาตรา 40 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ซึ่งคือมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับมอบอำนาจในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป งานวิจัยของอำพร ปันฟอง (2558) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและบริหารงานของสถานศึกษา เขตอำเภอหามัน จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ระบุว่า

ด้านหลักสูตรและการสอน ควรจัดทำให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ด้านโครงสร้างการบริหารและส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู ให้สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาบุคลากร สร้างขวัญกำลังใจ ลดภาระงานครู ให้ครูมีเวลาในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดคสรงบประมาณและพัสดุ ให้สถานศึกษาวางแผนในเชิงงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนนโยบายการพัฒนาการศึกษาให้เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ให้ส่งเสริมการจัดบรรยากาศในห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาแหล่งเรียนรู้ สร้างห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ปรับปรุงภูมิทัศน์ในสถานศึกษา ดูแลและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ของสถานศึกษา และด้านการพัฒนาบุคลากร (ส่งเสริมความรู้และประสบการณ์) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่งให้สูงขึ้น การผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ สรรหางบประมาณในการอบรมเชิงวิทยากรให้ความรู้แก่ครู

ชนิดพล ช้างน้อย (2552) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการบริหารโรงเรียนในกลุ่มชมรมรักษ์สัมพันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ระบุว่า ผู้บริหารควรปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร ดังนี้

ด้านบริหารงานวิชาการ ให้ส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ โดย 1) ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครอง และชุมชน 2) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน และชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) มีการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ พัฒนาสื่อและนวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ด้านบริหารงานงบประมาณ 1) มีการระดมทรัพยากรและแหล่งกองทุนจากชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา 2) ร่วมจัดทำระบบการบริหารการเงิน เป็นไปตามขั้นตอนของกระทรวงการคลังและเปิดเผยต่อชุมชน และ 3) ส่งเสริมจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา เพื่อหาความเหมาะสมในการเสนอของบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล 1) การดำเนินการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เพื่อพัฒนาการศึกษา และร่วมกันกำหนดคบทงโทษแก่ข้าราชการ

และบุคลากรทางการศึกษาที่ทำผิดกฎระเบียบวินัย 2) การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรภายในหน่วยงาน และ 3)การจัดบุคลากรได้เหมาะสมกับตำแหน่งและคุณวุฒิของบุคลากรและด้านบริหารงานทั่วไป 1) การประสานงานและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของโรงเรียน 2)ร่วมจัดหาบุคลากรในการให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน และประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ 3) มีส่วนร่วมจัดทำระบบการบริหารงานธุรการที่ทันสมัย โดยยึดหลักความถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัด และคุ้มค่า

สุริยชน ศรีชัย (2550) ได้ศึกษา การศึกษาความพึงพอใจตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ เสนอแนะให้ผู้บริหาร ดังนี้

ด้านการบริหารงานวิชาการ 1)ส่งเสริม สนับสนุนในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น ด้านการบริหารทั่วไป 1)ส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การ ปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้จ่ายและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา และ 2) การ รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ และความต้องการของชุมชน ด้านการ บริหารงบประมาณ 1) แผนระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษา และ 2) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดการรายได้จากทรัพย์สิน ของสถานศึกษา และด้านการบริหารงานบุคคล 1)การปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษา และ 2) การแก้ปัญหาขาดครูและบุคลากรในสถานศึกษา

ไพบุลย์ ศรีสุธรรม (2549) ได้ศึกษา การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ระบุว่า

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 1) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดตลอดจน สิ่งมอมเมาอื่น ๆ 2) นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ที่บ้านได้ 3) นักเรียนเข้าแข่งขันทางวิชาการทำให้โลกกว้างขึ้น มีประสบการณ์ได้เรียนรู้จากสื่อภายนอกสถานศึกษา 4) การใช้ภาษาต่างประเทศ ในการสื่อสารได้เหมาะสมกับระดับชั้น 5)การใช้ภาษาไทยของบุตรหลานในการรับ-ส่งสารได้เป็น อย่างดี 6)นักเรียนทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว เป็นระเบียบ 6)นักเรียนสามารถค้นคว้าหา ความรู้จากคอมพิวเตอร์ สื่อทันสมัยอื่นๆ ได้ 7)นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้กับเพื่อน และสนุกในการเรียน ชอบมาโรงเรียน 8)นักเรียนรู้จักแยกแยะส่วนประกอบของสิ่งต่าง ๆ ได้ เรียนรู้

จากเรื่องใหญ่ไปหาเรื่องย่อยได้ 9)นักเรียนมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จและกล้าแสดงออก และ 10)นักเรียนรักการอ่าน สนใจอ่านหนังสือต่างทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 1)นักเรียนเป็นมิตรที่ดีกับบุคคลภายในบ้าน เพื่อนและบุคคลทั่วไป อารมณ์ดี ร่าเริง แจ่มใส 2)นักเรียนกล้าแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ 3) นักเรียนมีความภูมิใจในความเป็นไทย นิยมไทย ดำรงความเป็นไทย 4)นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ ข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน 5)นักเรียนมีความกตัญญูกตเวทียู่งักตอบแทนผู้มีพระคุณ มีสัมมาคารวะ รู้กาลเทศะ 6)นักเรียนมีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน และ 7) นักเรียนรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายตามหลักโภชนาการ

แสนสุข พาลูกา (2549) ได้ศึกษา สภาพ ปัญหาและความคาดหวังการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มุกดาหาร ระบุว่า สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ และมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การวางแผนการบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ปัญหาการดำเนินงานได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประชุมตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำภาคเรียน อย่างน้อย 2 ครั้ง น้อยเกินไป ทำให้การนำเสนอปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขน้อยตามไปด้วย

ความคาดหวัง ได้แก่ การสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน การส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสุขของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยความสุขของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียน การเป็นโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและท้องถิ่น การมีห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ และดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ ด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ การมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายใน ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และความสนุกในการเรียนกับเพื่อน การที่นักเรียนชอบมาโรงเรียน และในด้านความพึงพอใจ ได้แก่ การที่นักเรียนได้เรียนตามความถนัด การลดภาระงานครู การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ การมีการเรียนแล้วนำไปใช้ได้จริงที่บ้าน การที่โรงเรียนมีระบบธุรการ

ทันสมัย มีการใช้ภาษาอังกฤษได้ เด็กรักการอ่าน และเด็กได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ
ดังสาระสรุปแสดงในตารางที่ 2.5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.5 ตัวแปรหรือปัจจัยและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งความสุขของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการสถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. บรรยากาศใน ห้องเรียนโรงเรียน เอื้อการเรียนรู้	1. บรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น และเอื้อเพื่อต่อแผ่
ข. เป็นแหล่งการ เรียนรู้ของ โรงเรียนและ ท้องถิ่น	1. มีการสร้างโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของ ชุมชน โดย การนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้
ค. ห้องปฏิบัติการ เพียงพอ	1. โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการพิเศษเพียงพอกับการใช้บริการ
ง. ปรับปรุง ภูมิทัศน์	1. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน 2. โรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีความเป็น ระเบียบ เรียบร้อย
จ. ดูแลบำรุงรักษา อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์	1. มีการวางแผนกำหนดงาน /โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอ ในแผน ปฏิบัติงาน ด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์ 2. มีการติดตามการปฏิบัติงานของนักการ แม่บ้าน 3. มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน

องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. การจัดกิจกรรม เสริมสร้าง ความสัมพันธ์ ภายใน	1. มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีสรร มีชีวิตชีวา ส่งเสริม การทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี
ข. ความร่วมมือ จากผู้ปกครอง ชุมชน	1. โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมา สนับสนุนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ เกิด ประโยชน์สูงสุด
ค. สนุกกับเพื่อน ชอบมาโรงเรียน	1. นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน 2. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกแปลกแยก

องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
ก. นักเรียนได้ เรียนตาม ความถนัด	1. นักเรียนมีโอกาสได้เลือกทำตามความชอบและสนใจ 2. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความมั่นใจในสิ่งที่เรียนรู้นั้น ๆ
ข . ะ ด ม ทรัพยากร	1. ชุมชนเห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการระดม ทรัพยากร บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่น ๆ จากชุมชนและเครือข่าย ต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียน
ค. ลดภาระงานครู	1. โรงเรียนลดภาระที่ไม่ใช่งานสอนของครูทั้งหมด ให้ครูมุ่งมั่นในการ เตรียมการสอนและบันทึกหลังการสอน
ง. ส่งเสริมความ ก้าวหน้าในวิชาชีพ	1. โรงเรียนมีเกณฑ์ตัวชี้วัดในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน ผลการ ปฏิบัติงาน ที่มีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผลและยุติธรรม 2. ผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ เป็นกลางและยุติธรรม

ตัวแปร/ปัจจัย	ตัวชี้วัด
จ. เรียนแล้วนำไปใช้ได้จริงที่บ้าน	1. นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือประยุกต์ใช้
ฉ. ระบบธุรการทันสมัย	ให้เกิดประโยชน์ได้ บุคลากรทราบข้อมูลข่าวสารโดยทั่วถึงกัน โดยไม่ต้องส่งพิมพ์เอกสาร ลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
ช. ใช้ภาษาอังกฤษ	1. นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน
ซ. รักการอ่าน	1. โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนอย่างสม่ำเสมอ 2. นักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น ชอบและสนใจการอ่าน
ณ. รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ	1. โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่จำหน่ายในโรงเรียน 2. โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรผู้รับผิดชอบ หรือกำกับดูแลเกี่ยวกับโภชนาการให้ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ 3. โรงเรียนมีการประกาศประชาสัมพันธ์ นโยบาย โภชนาการให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่ศึกษาความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยในปัจจุบัน ยังมีเฉพาะในบางกลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและยังมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา ซึ่งผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อริคุณ สินธนาปัญญา (2558) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 651 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน

102 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .802 ถึง .925 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์การวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง พบว่า ความสุขในการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในด้านเจตคติต่อวิชาชีพครูและด้านความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ด้านความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อความสุขในการทำงานของครู มี 3 ปัจจัย ได้แก่ ค่าตอบแทนคุณลักษณะงาน และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุขในการทำงานของครู ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านคุณลักษณะงานและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมการทำงานส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านคุณลักษณะงานและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล คุณลักษณะงานส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

บุรินทร์ เทพสาร (2557) ทำการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข” กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญเรื่ององค์กรแห่งความสุข 7 ท่าน (2) ผู้บริหารองค์กรแห่งความสุขภาคเอกชน 5 ท่าน (3) ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 7 ท่าน (4) บุคลากรสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 405 คน (5) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่มย่อย 3 ท่าน (6) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์สาระ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบตรวจสอบความเหมาะสมของร่างยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สาระ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) ในการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข พบว่า มิติสุขภาวะตามแนวคิดองค์กรแห่งความสุขมี 6 มิติ ประกอบด้วย (1) มิติสุขภาพ (2) มิติครอบครัว (3) มิติเศรษฐกิจ (4) มิติการทำงาน (5) มิติสังคมและสิ่งแวดล้อม (6) มิติปัญญา แนวทางสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย (1) ผู้นำองค์กรใช้แนวคิดองค์กรแห่งความสุขพัฒนาองค์กร (2) การจัดตั้งหน่วยงานดำเนินงานด้านองค์กรแห่งความสุข และ (3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข

กัมภีร์ ธีราวิทย์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปัจจัยทุกระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,820 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 30 คน ครู จำนวน 90 คน และนักเรียน จำนวน 2,700 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่ใช้สอบถามนักเรียน แบบสอบถามที่ใช้สอบถามครู และ แบบสอบถามที่ใช้สอบถามผู้บริหาร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความ

เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์พหุระดับด้วยสมการถดถอยกรณี 3 ระดับ พบว่า ระดับความสุขมวลรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ด้านการยอมรับนับถือตนเอง มนุษยสัมพันธ์ เจตคติต่อการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความสุขมวลรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และปัจจัยระดับนักเรียน ด้านมนุษยสัมพันธ์ เจตคติต่อการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้ ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สำราญ สิริภคมงคล (2554) ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนามาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ มาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Window, โปรแกรม MULTILOG โปรแกรม SIBTEST และโปรแกรม Microsoft Office Excel พบว่า มาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยโครงสร้าง 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านคุณภาพในการสอนของครู องค์ประกอบด้านความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู องค์ประกอบด้าน โรงเรียนสนับสนุนการเรียนการสอน และ องค์ประกอบด้านการเรียนการสอนที่มีความสุข ซึ่งมาตรวัดความสุขในการเรียนประกอบด้วยจำนวน 31 ตัวชี้วัด

วินิตา แก้วเกื้อ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสุขของนักเรียน : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จำนวน 900 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยายและสถิติเชิงอ้างอิง พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุความสุขของนักเรียนที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยที่มีขนาดอิทธิพลต่อความสุขของนักเรียนมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านโรงเรียน โดยมีตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่ามากที่สุด คือ คุณลักษณะครู และตัวแปรที่ส่งผลต่อความสุขของนักเรียนในโมเดลเชิงสาเหตุความสุขของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาและระดับมัศึกษามีตัวแปรปัจจัยเหมือนกัน คือ ตัวแปรปัจจัยด้านตนเอง ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว และตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน แต่น้ำหนักในตัวแปรที่ส่งผลในโมเดลต่างกัน

ปัทมา ทองสม (2553) ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงสาธารณสุข” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1,532 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช่แบบสอบถาม พบว่า ดัชนีชี้วัดความสุขของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงสาธารณสุข องค์กรประกอบได้แก่ ด้านความพึงพอใจในการเรียน ด้านความสนใจใฝ่เรียนรู้ ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ ด้านความพึงพอใจในตนเอง และด้านความวิตกกังวล ตามลำดับ และมีการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียน มี 6 องค์กรประกอบ ได้แก่ ลักษณะอาจารย์ ลักษณะการเรียนการสอน ลักษณะนักศึกษา ลักษณะวิทยาลัย ลักษณะนักศึกษาร่วมวิทยาลัย และลักษณะบิดา/มารดา

อารดา บุญเลิศ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดความสุขในการทำงาน ด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) พบว่า ได้องค์ประกอบของความสุขในการทำงาน 12 องค์กรประกอบ ประกอบด้วย 1) องค์กรประกอบความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค 2) องค์กรประกอบคุณภาพจิต 3) องค์กรประกอบสุขภาพจิตดี 4) องค์กรประกอบบรรยากาศการทำงานที่ดี 5) องค์กรประกอบความรักในงาน 6) องค์กรประกอบสัมพันธภาพในการทำงาน 7) องค์กรประกอบความไว้วางใจ 8) องค์กรประกอบรักการเรียนรู้และพัฒนา 9) องค์กรประกอบ การสนับสนุนจากองค์กร 10) องค์กรประกอบความพึงพอใจในชีวิต 11) องค์กรประกอบสัมพันธภาพในครอบครัว และ 12) องค์กรประกอบความเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ ตามลำดับ ซึ่งองค์ประกอบที่บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้นให้ความสำคัญมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ องค์กรประกอบสัมพันธภาพในครอบครัว องค์กรประกอบคุณภาพจิต องค์กรประกอบสุขภาพจิตดี องค์กรประกอบ การสนับสนุนจากองค์กร และองค์กรประกอบความรักในงาน

Xiaoyan Liang, Huma Kidwai, and Minxuan Zhang (2016) ทำการศึกษาเรื่อง “เรื่อง “How Shanghai Does It” เชิญไฮ้ได้วางกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงการศึกษาขึ้นพื้นฐาน ภายใต้ 3 โครงการหลักๆ ประกอบด้วย โครงการโรงเรียนที่มีคุณภาพดี โครงการจับคู่โรงเรียนที่เข้มแข็งกับโรงเรียนที่อ่อนแอ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการการศึกษา และโครงการประเมินด้วยดัชนีสีเขียว ซึ่งโครงการประเมินด้วยดัชนีสีเขียว หรือ “Green Indicators of Academic Quality of Primary and

Secondary School Students” กำหนดดัชนีชี้วัด 10 ตัว เพื่อบ่งชี้ถึงการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น และมีการเปรียบเทียบผลทุกปี ได้แก่ 1) ดัชนีวัดการศึกษานักเรียน 2) ดัชนีวัดแรงจูงใจด้านการเรียนของนักเรียน 3) ดัชนีด้านวิชาการของนักเรียน 4) ดัชนีความกดดันของนักเรียน 5) ดัชนีประเมินความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน 6) ดัชนีวัดรูปแบบและวิธีการสอน 7) ดัชนีวัดหลักสูตรการเป็นผู้นำของผู้บริหาร 8) ดัชนีวัดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนที่มีผลกระทบต่อผลการศึกษา 9) ดัชนีวัดพฤติกรรมและศีลธรรมของนักเรียน และ 10) ดัชนีวัดสุขภาพกายและใจ การเกิดขึ้นของโครงการนี้มาจากการให้ความสำคัญกับ “ความสุข” ของนักเรียนในการเรียน จึงมีการจัดทำดัชนีชี้วัดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนทั้งหมดและมีการประเมินผลทุกปี เพื่อผลักดันให้ครูปรับปรุงการสอน ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Manion (2003) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสุขสนุกสนานในการทำงานของพยาบาล และได้อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของความสุขในการทำงาน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การติดต่อสัมพันธ์ (Connection) หมายถึง การรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานที่ทำงาน มีการพบปะพูดคุยด้วยความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือ มีมิตรไมตรี เกิดมิตรภาพระหว่างการทำงานกับผู้ร่วมงาน 2) ความรักในงาน (Love of The Work) การรับรู้ถึงความรู้สึกรักและผูกพันกับงานอย่างแนบแน่น รับรู้ถึงภารกิจในการทำงานของตนเองให้สำเร็จกระตือรือร้นในการทำงานและยินดีในการทำงานนั้น 3) ความสำเร็จในงาน (Work Achievement) การรับรู้ว่าคุณสามารถทำงานได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ เกิดความภาคภูมิใจในตนเองต่อการทำงานและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรเกิดการพัฒนา และ 4) การเป็นที่ยอมรับ (Recognition) การรับรู้ว่าคุณค่าได้รับความเชื่อถือ ยอมรับ และไว้วางใจและได้รับความคาดหวังที่ดีในการทำงานจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน และใช้ความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความสุขและสนุกสนานในการทำงาน โดยมี 4 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านลักษณะงาน 2) ปัจจัยด้านบุคคล 3) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมในการทำงาน

Golden; & Wiens –Tuers (2005) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขและความอยู่ดีมีสุข จากกลุ่มตัวอย่างชาวอเมริกัน จำนวน 1,787 คน ทำการวัดความสุขด้วยด้านสุขภาพและทางเศรษฐกิจ พบว่า การทำงานพิเศษและการทำงานล่วงเวลาจะมีความสัมพันธ์กับความสุขและความทุกข์ การทำงานพิเศษที่ถูกบังคับ ซึ่งการทำงานล่วงเวลามีความสัมพันธ์กับความกดดันในการทำงานที่เพิ่มขึ้น ความเบื่อหน่ายและภาระทางครอบครัวและทำให้ครอบครัวมีปัญหาเพิ่มขึ้น 2 เท่าเมื่อเทียบกับคนที่ทำงานล่วงเวลาแบบสมัครใจ จนทำให้มีความเครียดและเหนื่อยล้า

มากขึ้น แต่ทั้งนี้ การทำงานล่วงเวลาทั้งแบบสมัครใจหรือถูกบังคับจากองค์กรล้วนมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความสุข และทำให้พนักงานไม่มีความสุขในการทำงานมากนัก

Chiumento (2007, pp. 3-4) ได้ทำการวิจัยผู้ทำงานนอกเวลาและเต็มเวลา จำนวน 1,063 คน ระหว่างอายุ 18-65 ปี ได้ทำการสรุป ปัจจัย 10 อันดับ ที่ทำให้มีความสุขในที่ทำงานดังนี้ 1) เพื่อนร่วมงานที่ดี 2) ทำงานที่มีความสนุก 3) มีหัวหน้าที่ดี 4) มีความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิต 5) มีลักษณะงานที่หลากหลาย 6) มีความเชื่อในงานที่ทำเป็นที่คุ้มค่า 7) มีความรู้สึกว่างานทำสร้างความแตกต่าง 8) มีความรู้สึกว่าส่วนหนึ่งของทีมที่ประสบความสำเร็จ 9) การได้รับการยอมรับในความสำเร็จ 10) เงินเดือนที่มีความก้าวหน้า นอกจากนี้ยังอธิบายเกี่ยวกับปัจจัยทำให้ไม่มีความสุขในที่ทำงาน 10 อันดับเช่นกัน ดังนี้ 1) การขาดการสื่อสาร 2) เงินเดือนที่ไม่มีความก้าวหน้า 3) ไม่ได้รับการยอมรับในความสำเร็จ 4) หัวหน้าที่ไม่ดี 5) ขาดการพัฒนาตนเอง 6) ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือ ถูกละเลย 7) ขาดโอกาสในการทำงาน หรือแสดงผลงาน 8) ขาดผลประโยชน์ที่เหมาะสม 9) งานขาดความสนุก และ 10) ไม่ได้รู้สึกว่าได้ทำงานที่มีความแตกต่าง

Habibzadeha; & Allahviridiyani (2011, p. 2050) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูประถมศึกษาและอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 81 คน และ ครูประถมศึกษา จำนวน 232 คน รวม 313 คน พบว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความพึงพอใจในงาน ความสมดุลของรายได้และรายจ่าย การเดินทางในประเทศและต่างประเทศ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการเปรียบเทียบระหว่างครูประถมศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัย พบว่า ครูประถมศึกษามีแรงจูงใจและความพยายามหารายได้มากกว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความสุขในที่ทำงาน ในการทำงาน และจากตัวอย่างของการดำเนินงานองค์กรต่าง ๆ สรุปได้ว่า ความสุขในการทำงานนั้น เป็นความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบและตัวแปรที่แตกต่างกัน อันส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กร จากการบริหารจัดการองค์กรให้มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน บุคลากรในที่ทำงานมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จัดการให้งานที่ทำนั้นมีค่า มีความหมาย และบุคลากรสามารถมองเห็นความสำเร็จ เมื่อบุคลากรทำงานอย่างมีความสุข ก็จะส่งผลที่ดีต่อทั้งผลงานและต่อการพัฒนาองค์กรในอนาคต

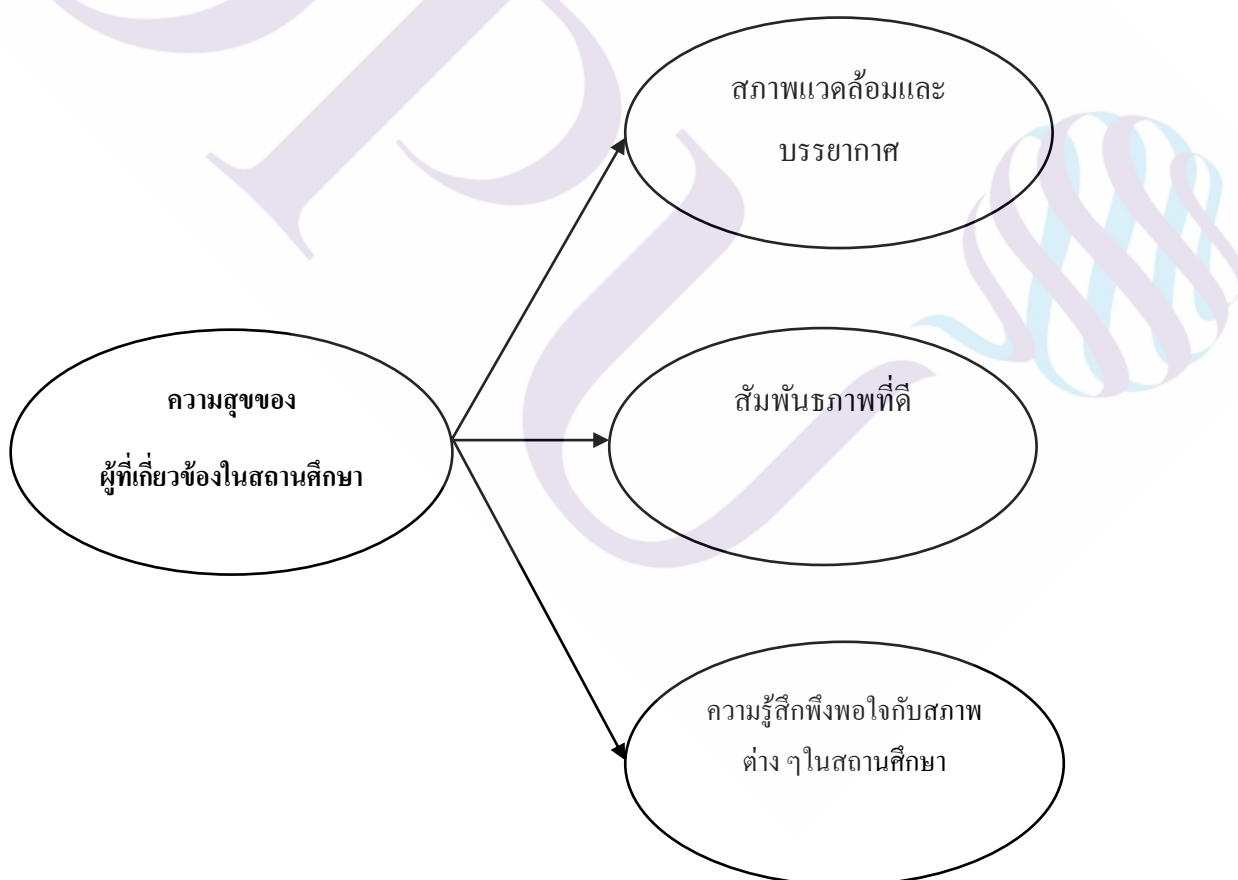
ความสุขในการทำงานหรือในที่ทำงานนั้น เมื่อวิเคราะห์แยกเป็นองค์ประกอบ จะพบว่า มีลักษณะหลากหลายมาก แต่ที่สำคัญๆ จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่จะอยู่ในเรื่อง

1) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบ รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในองค์กร จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความสุข

2) สัมพันธภาพที่ดี องค์กรที่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรผู้บริหาร และพนักงานด้วยกัน ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรและบุคลากร การมีสังคมองค์กรที่เป็นมิตร มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกันในการทำงาน และมีการสื่อสารในองค์กรอย่างสะดวกและเชื่อมถึงกัน ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีเหล่านี้ จะส่งผลต่อความสุขของคนทำงานในองค์กรอย่างมาก

3) ความรู้สึกพึงพอใจ เป็นเรื่องของความพอใจในงานของตน เป็นความรู้สึกในจิตใจที่จะมองเห็นคุณค่าในตนเอง ความภูมิใจในความสำเร็จของงาน ความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กร ความเจริญก้าวหน้าการงานและในอาชีพ ตลอดจนความความรู้สึกพึงพอใจในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศขององค์กร และความรู้สึกพึงพอใจในสัมพันธภาพภายในองค์กร

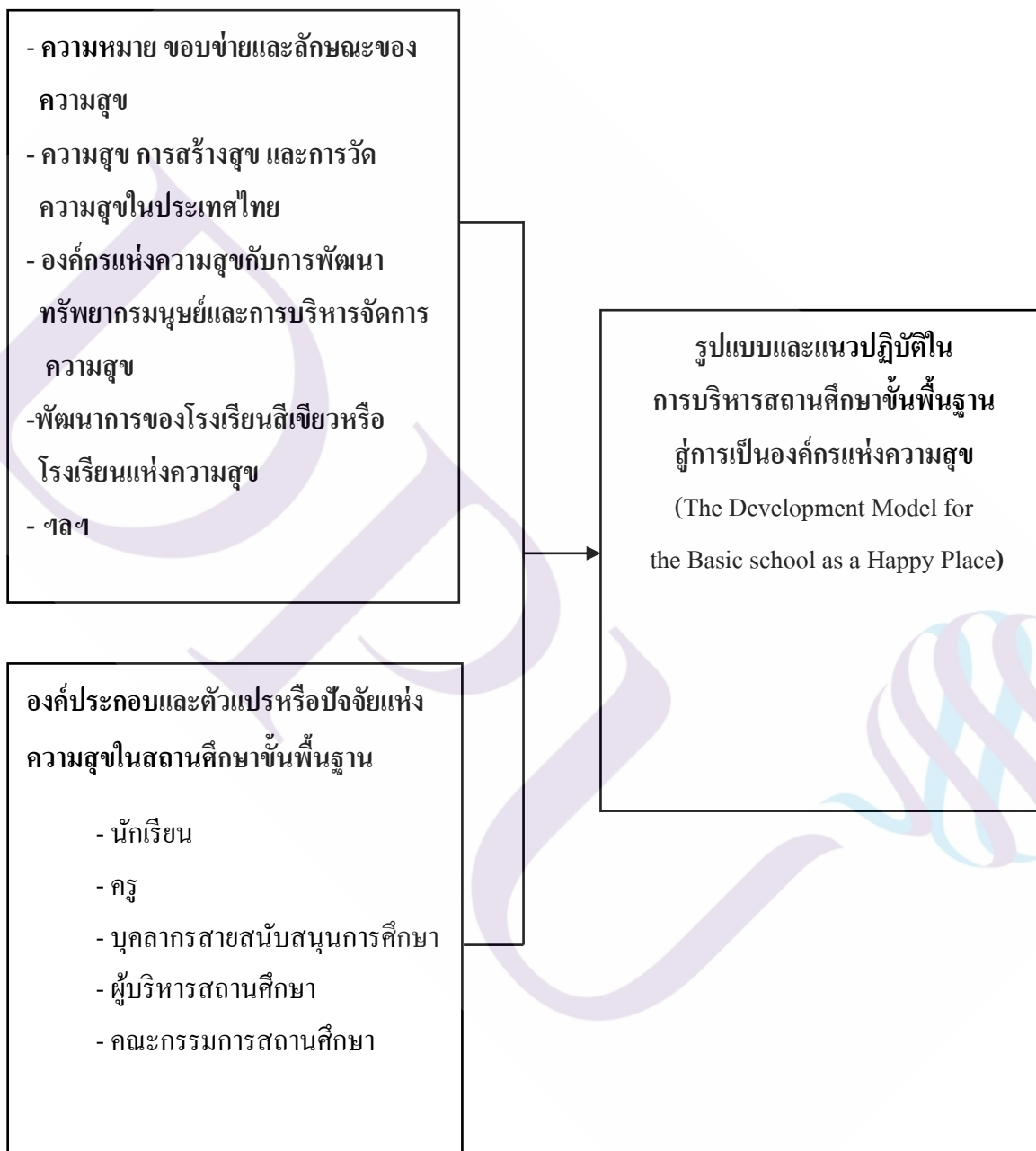
สรุปแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความสุขในการทำงาน สามารถแสดงถึง องค์ประกอบที่สำคัญของความสุขในองค์กรหรือสถานศึกษาได้ดังนี้

ภาพที่ 2.9 องค์ประกอบความสุขในสถานศึกษา

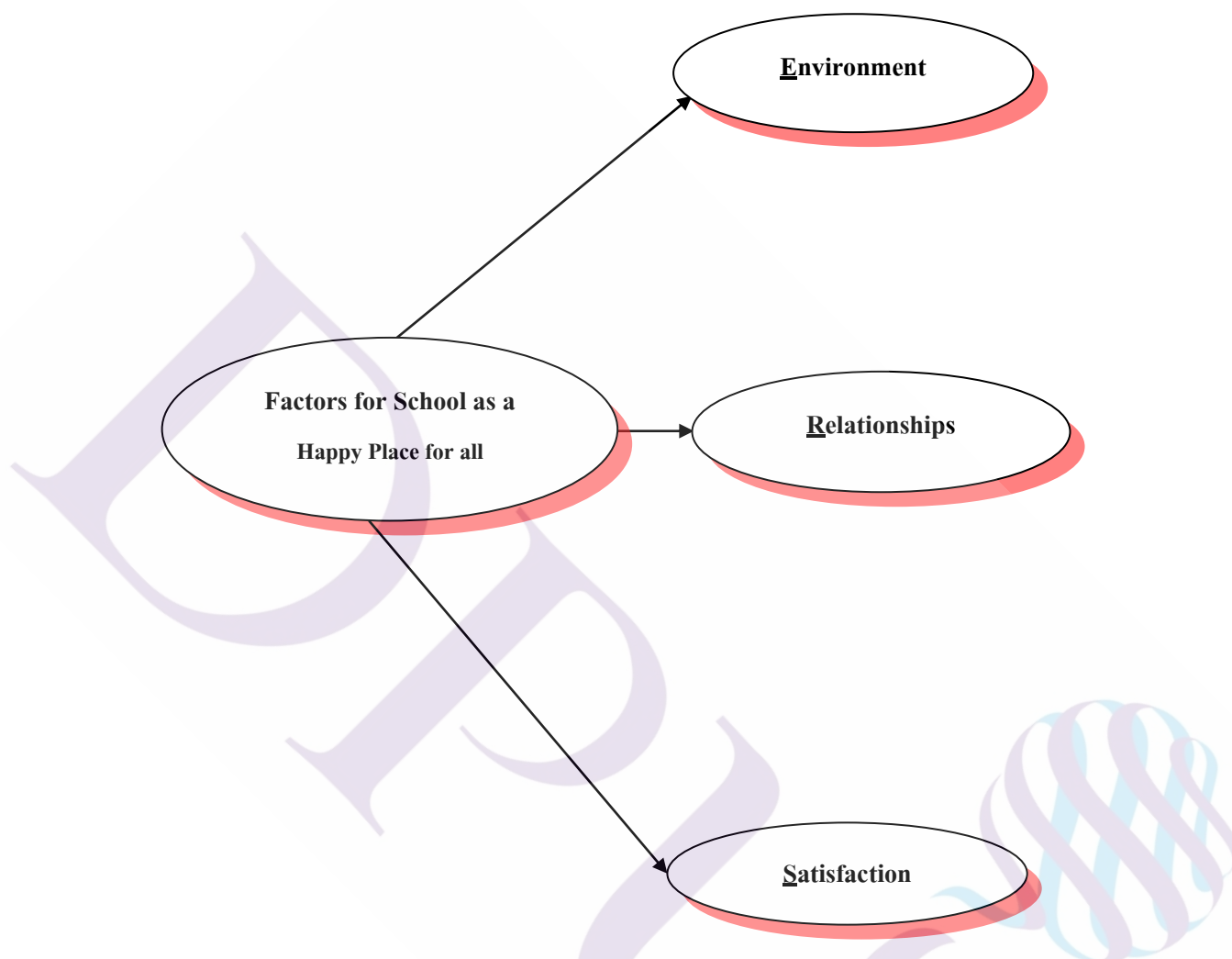
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข มีลักษณะความสัมพันธ์ ดังนี้

ภาพที่ 2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยนี้องค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างสุขในสถานศึกษาจะอยู่ในองค์ประกอบดังในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.11 องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

องค์ประกอบในการสร้างสุขในสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข สัมพันธภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา และความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งในรายองค์ประกอบแต่ละด้านจะมี ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขที่ผันแปรไปตามรายกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ทั้ง 5 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ก. นักเรียน

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

การเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความสุข หมายถึง ได้เรียนบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ และเร้าความสนใจ เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์ มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน มุ่งมั่น อยากรู้ อยากรู้ออกปฏิบัติและมีอิสระในการคิดและสนใจในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่ในห้องเรียน

เห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง รู้จักตนเอง เห็นคุณค่าและยอมรับในจุดดีและจุดด้อยของตนเอง เข้าใจในความเปลี่ยนแปลง รู้จักปรับตัว รู้จักให้เกียรติผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัดแล้วเกิดความภาคภูมิใจเมื่อสิ่งนั้นประสบความสำเร็จ

ความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู หมายถึง ครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สนับสนุนและเสริมแรงตามความเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กระตุ้นให้นักเรียนสนใจในกิจกรรมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ให้เกียรติและเป็นมิตร

ได้เลือกเรียนตามความถนัด หมายถึง กิจกรรมที่เด็กได้เลือกทำตามความชอบและสนใจ จะช่วยให้เขาได้พัฒนาตัวเอง ได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ได้เข้าใจ ได้ลงมือปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์เข้ากับตนเองเพื่อความสุขของตนเอง

มีเจตคติที่ดีสนใจเรียนและรู้หน้าที่ หมายถึง มาโรงเรียนสม่ำเสมอ ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มใจ ขยันเรียน มีแรงจูงใจในการเรียน อยากรมาโรงเรียน กระตือรือร้นอยากที่จะเรียน สนใจและมีส่วนร่วมในการเรียน และเห็นประโยชน์ของการเรียน

มีความรับผิดชอบ หมายถึง มีวินัย รู้หน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน

ด้านสัมพันธภาพ

มนุษยสัมพันธ์ที่ดี หมายถึง มีความรักต่อเพื่อนและครู ได้เป็นตัวของตัวเอง และการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การยอมรับในการมีจุดเด่น จุดด้อย ที่แตกต่างกันในแต่ละคน แสดงความรู้สึก รัก โกรธ เสียใจ หรือดีใจได้ มีชีวิตในโรงเรียนที่ร่าเริง สนุกสนาน แจ่มใส และมีจิตใจที่เบิกบาน

ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม หมายถึง เพื่อนที่ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อเพื่อน เพื่อนที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน และเพื่อนที่ไม่รังเกะจกร ไม่เอาเปรียบ ไม่แก้งเพื่อน

สุขภาพจิตและการจัดการความเครียด หมายถึง มีเหตุผล ไม่เครียด ไม่กังวล มีความเชื่อมั่นและเข้าใจตนเองอย่างดี สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง รู้จักสร้างคามหวังเพื่ออนาคตของตนเอง

ด้านความพึงพอใจ

คุณภาพในการสอนของครู หมายถึง ครูส่งเสริมให้มีกำลังใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดได้ทำเอง เอาใจใส่ต่อเด็กทุกคนไม่เลือกที่รักมักที่ชัง วางคนเป็นแบบอย่างที่ดี มีอารมณ์มั่นคง

สุขภาพกายแข็งแรงมีโภชนาการดี หมายถึง รับประทานอาหารถูกหลักโภชนาการ ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า ออกกำลังกายสม่ำเสมอ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา มีร่างกายสมส่วน ไม่เป็นโรคอ้วน และบริโภคผักผลไม้อย่างเพียงพอ

เรียนแล้วนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน หมายถึง นักเรียนได้เรียนรู้ว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเองได้ เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล มีความคิดเป็นของตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้วิธีดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า สามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้เมื่อเติบโตขึ้น

โรงเรียนสนับสนุนการเรียนการสอน หมายถึง โรงเรียนจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและมีแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย

ความเหมาะสมของงานที่มอบหมาย หมายถึง ภาระงานจากการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป และงานที่มอบหมายมีความท้าทาย

มีพื้นที่เรียนรู้และพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมีพื้นที่สีเขียวสำหรับการเรียนรู้และเล่น พื้นที่สำหรับให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมและเกิดความประทับใจในความงามทางธรรมชาติ

ข. ครู

ด้านสภาพบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน หมายถึง โรงเรียนจัดอาคารสถานที่ที่ได้รับแสงสว่างและอากาศถ่ายเทดี มีการตกแต่งที่เป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานครบครัน

การรับรู้คุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินคุณค่าในตนเองในด้านการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

สังคมดี หมายถึง บรรยากาศในการทำงานร่วมกันที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

มีคุณธรรมและศีลธรรม หมายถึง มีศีลธรรม และดำเนินชีวิตตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ

มีจิตสาธารณะ หมายถึง มีความรักความเมตตา มุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครูและมีความเสียสละในการช่วยเหลือส่วนร่วม

เพื่อนคลาไคล หมายถึง ความรู้สึกเพื่อนคลาไคล ไม่เครียด มีความสงบในจิตใจและมีกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสุขให้กับตนเองในยามว่าง

การใช้ชีวิตแบบพอเพียง หมายถึง ดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย เกินฐานะและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนและเพื่อนครูได้

ตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หมายถึง มีความตื่นตัว เรียนรู้ตลอดเวลา ใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอ เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และเตรียมตัวเองให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น

ด้านสัมพันธภาพ

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา และมีการสื่อสารระหว่างกันสม่ำเสมอ

ความสัมพันธ์กับผู้เรียน หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียนและตอบสนองอย่างเหมาะสม

ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหาร ได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา

ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ดีและมั่นคงระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร งานบ้าน

มีครอบครัวดี หมายถึง มีครอบครัวที่อบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงาน คอยสนับสนุนช่วยเหลือในการตัดสินใจแก้ปัญหา

ด้านความพึงพอใจ

คุณลักษณะงาน โดยรวม หมายถึง มีความพึงพอใจในงานที่ทำ ได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน

ค่าตอบแทน หมายถึง มีความพึงพอใจในเงินเดือน และค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่เหมาะสม

มีสุขภาพดี หมายถึง มีความพึงพอใจในสุขภาพร่างกาย ไม่มีโรคประจำตัว รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา ออกกำลังกายและตรวจสุขภาพประจำปี

ความสำคัญของงาน หมายถึง รู้สึกว่างานที่ทำมีความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู

ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน หมายถึง มีอิสระในการทำงาน สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานด้วยตนเอง

ความเด่นชัดของงาน หมายถึง ขอบข่ายของงานที่รับผิดชอบมีความชัดเจนและเหมาะสม

คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ หมายถึง งานที่ต้องใช้ความรู้ทักษะใหม่ๆ มีความชำนาญหลายด้าน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน หมายถึง ความพึงพอใจในการได้รับการงานที่รับผิดชอบ มีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสมและมีสวัสดิการที่มั่นคงงานที่ส่งเสริมการเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู

มีวินัยใช้จ่ายเงิน หมายถึง มีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น ไม่มีหนี้และมีการออมเงินเป็นประจำ

ค. บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

ความรักในงาน หมายถึง ความรู้สึกเป็นสุขที่ได้ทำงาน ความปรารถนาในการทำงานในสำเร็จ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ

ความสำเร็จในงาน หมายถึง ความรู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบหรือได้รับมอบหมายสำเร็จ

มีสุขภาพจิตดี หมายถึง มีใจที่เป็นสุขสดชื่น ร่าเริง เบิกบาน สีสหน้ายิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่มี ความวิตกกังวล เศร้าหมอง

บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี หมายถึง บรรยากาศที่ร่วมมือร่วมใจกันทำงาน มีความเป็นกันเอง

มีคุณธรรมมีการให้อภัย หมายถึง มีจิตใจที่ดีงาม มีความอ่อนโยน มีเมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าและให้เกียรติผู้อื่น

มีสุขภาพกายที่ดี หมายถึง ดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง และมีกิจกรรมที่ผ่อนคลาย ความเครียดจากการทำงาน

การทำงานเป็นทีม หมายถึง การส่งเสริมความร่วมมือในการทำงาน โดยแบ่งงานตามความรับผิดชอบ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และมีความรู้สึกว่าการทำงานของกลุ่มส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

ความรู้สึกเอื้ออาทร หมายถึง มีความเอื้ออาทรต่อกัน แสดงความห่วงใยเอาใจใส่ เมื่อเกิดปัญหาคอยอยู่เคียงข้าง คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ด้านสัมพันธภาพ

การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ หมายถึง การยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงาน และผู้บริหาร ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้อย่างต่อเนื่อง

สัมพันธภาพในการทำงาน หมายถึง มีสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี และมีความสามัคคีในที่ทำงาน

สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ในครอบครัวรักใคร่กันดี ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ในครอบครัว และครอบครัวให้การยอมรับ นับถือตนเอง

การสนับสนุนจากองค์กร หมายถึง โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการพัฒนา ส่งเสริม อบรม ให้มีความรู้ ความชำนาญยิ่งขึ้นและมีผู้บริหารที่มีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน

ด้านความพึงพอใจ

คุณลักษณะงาน หมายถึง ความพึงพอใจในความสำคัญของงานที่ทำ และปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัด

รายได้ หมายถึง มีความยุติธรรม เท่าเทียมตามภาระงานที่รับผิดชอบ เพียงพอไม่ขาดสน ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่ และความสมหวังในชีวิต เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หมายถึง การมีโอกาสแต่งตั้ง โยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้น โรงเรียนมีเกณฑ์ในการเลื่อนขั้นและขึ้นเงินเดือน และมีโอกาสพัฒนาในสาขาอาชีพของตน

ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ได้ทำงานที่รักที่ชอบ พึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่ทำงาน มีความสุขเมื่อทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย

ง. ผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนที่ดี หมายถึง สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่ปลอดภัย สะอาด ร่มรื่นและส่งเสริมสุขภาพ มีบรรยากาศเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ หมายถึง เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารภายใน และภายนอกโรงเรียน ลดขั้นตอนในการทำงาน จัดระบบการทำงานอย่างมีระเบียบ ลดปริมาณเอกสาร สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน

สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง มีสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ได้มาจากปฏิบัติงานสำหรับตัวผู้บริหารที่ชัดเจน

กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ หมายถึง กระตือรือร้นในการพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม การเรียนรู้สิ่งใหม่จะช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความก้าวหน้าและอยากที่จะแบ่งปันความรู้ต่อเพราะการถ่ายทอดแก่ผู้คนรอบข้างสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร การถ่ายทอดความรู้ยังเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้นำองค์กรอีกด้วย

การทำงานเป็นทีม หมายถึง บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้สึกร่วมกันในการทำงาน มีการทำงานที่เข้มแข็งในแต่ละกลุ่มงาน มีการกระจายงานที่เหมาะสมกับตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน

ด้านสัมพันธภาพ

ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน หมายถึง การมีสัมพันธอันดีกับครู บุคลากรสายสนับสนุน การศึกษาและนักเรียน

ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง มีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกันในครอบครัว และคนในครอบครัวสามารถพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหา และช่วยเหลือในยามที่ต้องการได้

ความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้าน หมายถึง การผูกมิตรมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน และชุมชนที่อาศัยมีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน

ด้านความพึงพอใจ

รายได้ หมายถึง ผลตอบแทนจากการทำงานที่ยุติธรรมและเพียงพอ

การบริหารเวลาที่ดี หมายถึง การพิจารณาว่าอะไรสำคัญที่สุด การบริหารเวลาที่ดีช่วยให้การทำงานของตนเองสำเร็จคล่องตัวแล้วยังสามารถทำงานเพื่อผู้อื่นได้อีกด้วยและยังสามารถจัดสรรเวลาให้ได้รับความสุขจากการมีเวลาว่างของตนเองอีก

ชั่วโมงการทำงาน หมายถึง จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันของผู้บริหาร ผู้ที่รับผิดชอบสูงสุดในการบริหารงานทุกเรื่องในโรงเรียน การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้บริหารขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตงานและชีวิต ซึ่งสิ่งที่เป็นความสมดุลของคนหนึ่งอาจไม่เป็นความสมดุลของอีกบุคคลหนึ่งก็เป็นได้

สุขภาพกายดี หมายถึง การรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ การพักผ่อนที่เพียงพอ การออกกำลังกาย ไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง และสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

มีจิตสาธารณะ หมายถึง ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาสอันสมควร เสียสละแรงกายทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

มีคุณธรรมและศีลธรรม หมายถึง มีความเมตตา ปราบปรามดี มีความกรุณาช่วยเหลือยินดีกับผู้อื่น และมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ได้บังคับบัญชา

การศึกษาดี หมายถึง มีความรู้ ความสามารถ มีคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษา และมีประสบการณ์ทางวิชาการ มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการทั่วไปและวิชาชีพ และสามารถเป็นผู้นำด้านวิชาการ อย่างเป็นที่ยอมรับของผู้ได้บังคับบัญชาและสังคม

มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน หมายถึง การมีวินัยทางการเงินของผู้บริหาร มีการวางแผนการ ใช้จ่ายเงิน การออมก่อนใช้ กำหนดค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน การใช้จ่ายอย่าง ประหยัด และความใส่ใจที่จะปฏิบัติอย่างจริงจัง

มีการพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง งานอดิเรกที่พึงพอใจ กิจกรรมที่ทำแล้วมีความสุข เพลิดเพลิน เช่น กีฬา การปลูกต้นไม้

จ. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

บรรยากาศในห้องเรียน โรงเรียนเอื้อการเรียนรู้ หมายถึง บรรยากาศในชั้นเรียนมีความ อบอุ่นอกเห็นใจ และเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ต่อกันและกัน ห้องเรียนที่สะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ มีความ กว้างขวางพอเหมาะ โต๊ะเก้าอี้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องที่ สดใส

เป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและท้องถิ่น หมายถึง สร้างโรงเรียนให้เป็นแหล่ง ความรู้ศูนย์กลางในการพัฒนาของชุมชน โดยการนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนา คุณภาพสถานศึกษา รวมถึงการหรือการจัดฝึกสอนฝึกอบรมตามที่ชุมชนต้องการหรือเปิดโอกาสให้ สมาชิกชุมชนที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิความรู้ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน สร้าง เครื่องมือการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ โดยใช้โรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ วิทยากร ภูมิ ปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่น ๆ ในท้องถิ่นของตน

มีห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอ หมายถึง มีโรงเรียนมีห้องปฏิบัติการพิเศษเพียงพอ กับการให้บริการของนักเรียน หรือมีการวางแผนเพื่อเสนอของงบประมาณจัดหาจัดสร้างให้เพียงพอ กับความต้องการ

ปรับปรุงภูมิทัศน์ หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดีและเหมาะสม บรรยากาศที่ เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม และมีมาตรฐาน

ดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ หมายถึง มีการวางแผนกำหนดงาน / โครงการงบประมาณแผนปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ และเหมาะสมกับการใช้งาน อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้อยู่ตลอดเวลา ติดตั้งเครื่องมือรักษาความ ปลอดภัยในอาคาร ในจุดที่ใช้งานได้สะดวก และสามารถใช้งานได้ทันที

ด้านสัมพันธภาพ

จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายใน หมายถึงกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในโรงเรียน มีสีสัน มีชีวิตชีวา ส่งเสริมการทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี และมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดใจทุกคนในโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์ รางวัลและสิ่งจูงใจที่น่าสนใจ

ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน หมายถึง ประสานความร่วมมือกับชุมชนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียน ทั้งบุคคลและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาสนับสนุนการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ยังสามารถใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยการให้ชุมชนใช้อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

สนุกในการเรียนกับเพื่อน ชอบมาโรงเรียน หมายถึง นักเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนได้ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและครูไม่รู้สึกแปลกแยกโดดเดี่ยว เห็นว่าการมาโรงเรียนมีความสำคัญและมีความหมายกับชีวิตเขา

ด้านความพึงพอใจ

นักเรียนได้เรียนตามความถนัด หมายถึง นักเรียนได้เลือกทำตามความชอบและสนใจ นักเรียนได้พัฒนาตัวเอง ได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ได้เข้าใจ ได้ลงมือปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ด้วยความสุขและมีความมั่นใจในสิ่งที่เรียนรู้ นั่น ๆ

ระดมทรัพยากร หมายถึง โรงเรียนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้ชุมชนเห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษา มีการระดมทรัพยากร บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่น ๆ จากชุมชนและภาคเครือข่ายต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนและมีส่วนร่วมรับภาระ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ลดภาระงานครู หมายถึง ลดภาระของครูที่ไม่ใช่งานสอนทั้งหมด ให้ครูมุ่งมั่นในการเตรียมการสอนและบันทึกการสอน ค้นคว้าเพิ่มเติมหาความรู้ใหม่ๆ มาสอน และเอาใจใส่ทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของนักเรียน

ส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ หมายถึง เกณฑ์ตัวชี้วัดในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน ผลการปฏิบัติงานที่มีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผลและคุณธรรม ผู้บริหารและผู้ประเมินปราศจากอคติ มีความเป็นกลางและยุติธรรม

เรียนแล้วใช้ได้จริงที่บ้าน หมายถึง นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเด็ก

ระบบธุรการทันสมัย หมายถึง ระบบงานธุรการที่นำเทคโนโลยีมาช่วยรับ-ส่งข้อมูลข่าวสารไปยังเป้าหมายได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว รวมถึงความสามารถในการกระจายข่าวสารด้วยการ

แชร์ข้อมูล ทำให้บุคลากรทราบข้อมูลข่าวสารโดยทั่วถึงกัน โดยไม่ต้องส่งพิมพ์เอกสาร ลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

ใช้ภาษาอังกฤษได้ หมายถึง นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน

รักการอ่าน หมายถึง โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูฝึกให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและอ่านอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น และมีนิสัยชอบอ่าน สนใจอ่าน ในทุกที่ ทุกเวลา ทักษะในการอ่านที่ดีสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้

รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ หมายถึง โรงเรียนมีจัดอาหารมื้อหลักเพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการของนักเรียน มีจัดอาหารระหว่างมื้อเพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการของนักเรียน มีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่กำหนดในโรงเรียน ส่งเสริมการขายอาหาร ที่มีคุณภาพภายนอกโรงเรียน มีการตรวจความปลอดภัยในอาหาร สนับสนุนให้นักเรียนผู้รับผิดชอบ หรือกำกับดูแลเกี่ยวกับโภชนาการ ให้ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ และมีประกาศประชาสัมพันธ์นโยบายโภชนาการให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) เสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยออกเป็นดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 การศึกษายืนยันองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในรายองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม

ขั้นที่ 4 การเสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเทคนิควิธี และผลที่ได้รับในแต่ละขั้นของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน เทคนิควิธีและผลที่ได้รับ

ขั้นตอน	เทคนิควิธี	ผลที่ได้รับ
ขั้นที่ 1 การศึกษาเพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	วิเคราะห์จากเอกสารต่าง ๆ -ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ร่างกรอบแนวคิด- กำหนดองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	-องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ขั้นตอน	เทคนิควิธี	ผลที่ได้รับ
<p>ขั้นที่ 2 การศึกษาขั้นต้น องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในรายองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ</p>	<p>-สร้างแบบนำสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขั้นต้น องค์ประกอบและตัวแปร หรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>-สัมภาษณ์เชิงลึกเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล</p>	<p>ขั้นต้นองค์ประกอบและตัวแปร หรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานตามรายกลุ่มนักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>
<p>ขั้นที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม</p>	<p>สร้างแบบสอบถามตาม-ราย องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>-เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มนักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	<p>-องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากกลุ่มนักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>
<p>ขั้นที่ 4 การเสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข</p>	<p>-จัดทำร่างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข</p> <p>-นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 ท่าน เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ และข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินงานในภาคปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>-รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข</p>

ขั้นที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 การทบทวนวรรณกรรมเพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสังเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข และตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มนักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา

1.2 ร่างกรอบแนวคิด เป็นองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัย ในองค์ประกอบและปัจจัยหรือ ตัวแปรรายองค์ประกอบหลักของกลุ่ม (1) นักเรียน (2) ครู (3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา (4) ผู้บริหารสถานศึกษาและ (5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในองค์ประกอบ (1) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม (2) ด้านสัมพันธภาพและ (3) ด้านความพึงพอใจ

ขั้นที่ 2 การศึกษายืนยันองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในรายองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกตามองค์ประกอบและกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแปร(รายองค์ประกอบรายกลุ่ม)ในการวิจัยนี้ได้กำหนดสัญลักษณ์แทนความหมายไว้ครบทุกกลุ่มแล้ว ดังรายละเอียดในหัวข้อกรอบแนวคิดในการวิจัย หัวข้อที่ 2.7 (หน้า 100 – 111)

2.1 ผู้วิจัยสร้างแบบนำสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) เพื่อศึกษายืนยันความเป็นองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในรายองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน ดังรายชื่อและแบบนำสัมภาษณ์ ในภาคผนวก ก. หน้า 222

2.2 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการตรวจสอบยืนยันความเป็นองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในรายองค์ประกอบของกลุ่ม (1) นักเรียน (2) ครู (3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา (4) ผู้บริหารสถานศึกษา (5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดในหัวข้อกรอบแนวคิดในการวิจัย (หัวข้อที่ 2.7 หน้า 100 – 111)

ขั้นที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม

องค์ประกอบและปัจจัยหรือตัวแปรแห่งความสุขตามรายองค์ประกอบสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ และองค์ประกอบด้านความพึงพอใจ ซึ่งองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขจะผันแปรไปตามผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาแต่ละกลุ่ม การประมวลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากกลุ่มดังกล่าว ดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. นักเรียน

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 ในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 20 เขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13,633 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ \square สัด \square วนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 ในกลุ่มประชากร เท \square กับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 375 คน ประกอบด้วย

1.2.1 จัดกลุ่มการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 20 เขต จากทั้งหมด 42 เขต โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งหมด ประกอบด้วย สพม.1, 2, 5, 6, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 32, 33, 37 และ 41

1.2.2 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มตามสัดส่วนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกจังหวัดในแต่ละภาค ด้วยวิธีจับสลากจนได้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 ครบ 375 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ใช้ในการวิจัย

สพม.เขต	ชื่อสถานศึกษา	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง			
		ขนาดประชากร		ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	
		ม.2	ม.5	ม.2	ม.5
1	1. ราชวินิต มัชฌิม	390	286	20	20
2	2. ฤทธิยะวรรณาลัย	728	708	20	20
5	3. พัฒนานาคิม	199	180	20	20
6	4. เบญจมราชรังสฤษฎิ์	506	662	20	20
9	5. บางปลาหมอ(สูงสุमारผดุงวิทย์)	386	250	20	20
12	6. ร่อนพิบูลย์เกียรติวสุนธราภิวัฒก์	272	139	20	20
13	7. อ่าวลึกประชาสรรค์	484	258	20	20
15	8. เบตง(วีระราษฎร์ประสาน)	226	218	20	20
18	9. ทุ่งศุขลาพิทยา(กรุงไทยอนุเคราะห์)	386	139	20	20
19	10. สุวรรณคูหาพิทยาสรรค์	205	270	20	20
20	11. ประจักษ์ศิลปาคาร	446	365	20	20
22	12. สหราษฎร์รังสฤษดิ์	262	174	20	20
23	13. ร่มเกล้า	244	164	20	20
25	14. ชุมแพศึกษา	558	443	20	20
26	15. ผดุงนารี	843	539	20	20
29	16. ปทุมพิทยาคม	180	126	20	20
32	17. ประโคนชัยพิทยาคม	488	464	20	20
33	18. จอมพระประชาสรรค์	387	262	20	20
37	19. ลองวิทยา	235	128	20	20
41	20. คลองลานวิทยา	261	172	20	20
รวม		7,686	5,947	400	400

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็นองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรองค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 1) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
2) ด้านสัมพันธภาพ และ 3) ด้านความพึงพอใจ

2. ตัวแปรหรือปัจจัย จากแต่ละองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของนักเรียน ประกอบด้วย

ตัวแปรหรือปัจจัยในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ได้แก่ 1) การเรียนการสอนที่มีความสุข 2) เห็นคุณค่าภูมิใจในตนเอง 3) ความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู 4) ได้เลือกเรียนตามความถนัด 5) มีเจตคติที่ดีสนใจเรียนและรู้หน้าที่ และ 6) มีความรับผิดชอบ

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของนักเรียน ได้แก่ 1) มนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม และ 3) รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของนักเรียน ได้แก่ 1) คุณภาพในการสอนของครู 2) สุขภาพกายแข็งแรงมีโภชนาการดี 3) เรียนแล้วนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน 4) โรงเรียนสนับสนุนการเรียนการสอน 5) ความเหมาะสมของงานที่มอบหมาย และ 6) มีพื้นที่เรียนรู้และพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน

2. ครู

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูประจำชั้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา 20 เขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 34,625 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ สัดส วนของครูประจำชั้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในประชากร เท อกับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 380 คน ประกอบด้วย

2.2.1 จัดกลุ่มการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา จำนวน 20 เขต จากทั้งหมด 42 เขต โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งหมด ประกอบด้วย สพม.1, 2, 5, 6, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 32, 33, 37 และ 41

2.2.2 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มตามสัดส่วนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกจังหวัดในแต่ละภาค ด้วยวิธีจับสลากจนได้ครูประจำชั้นในช่วง 400 -800 คน ดังภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างครูที่ใช้ในการวิจัย

สพม.เขต	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง			
	ขนาดประชากร		ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	
	ครูประจำชั้น	ครูประจำชั้น	ครูประจำชั้น	ครูประจำชั้น
	ม.1-3	ม.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1	1,545	1,588	20	20
2	1,681	1,529	20	20
5	784	749	20	20
6	1,079	872	20	20
9	1,097	910	20	20
12	1,239	986	20	20
13	692	580	20	20
15	505	518	20	20
18	1,154	896	20	20
19	627	568	20	20
20	790	688	20	20
22	842	678	20	20
23	669	551	20	20
25	919	869	20	20
26	511	464	20	20
29	1,144	995	20	20
32	920	847	20	20
33	951	858	20	20
37	481	516	20	20
41	701	632	20	20
รวม	18,331	16,294	400	400

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งองค์ประกอบออกเป็น

1. องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสัมพันธภาพ และ 3) ด้านความพึงพอใจ

2. ตัวแปรหรือปัจจัย จากแต่ละองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของครู ประกอบด้วย

ตัวแปรหรือปัจจัยในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของครู ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน 2) การรับรู้คุณค่าในตนเอง 3) สังคมดี 4) มีคุณธรรมและศีลธรรม 5) มีจิตสาธารณะ 6) ผ่อนคลายดี 7) การใช้ชีวิตแบบพอเพียง และ 8) ดันตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของครู ได้แก่ 1) สัมพันธภาพระหว่างบุคคล 2) ความสัมพันธ์กับผู้เรียน 3) ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร 4) ความสัมพันธ์ในครอบครัว และ 5) มีครอบครัวดี

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของครู ได้แก่ 1) คุณลักษณะงานโดยรวม 2) ค่าตอบแทน 3) มีสุขภาพดี 4) ความสำคัญของงาน 5) ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน 6) ความเด่นชัดของงาน 7) คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ 8) คุณภาพชีวิตในการทำงาน และ 9) มีวินัยใช้จ่ายเงิน

3. บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

3.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ที่รับผิดชอบงานธุรการ งานการเงินและบัญชี และงานพัสดุ ในสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 20 เขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3,660 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ \square สัด \square วนของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ที่รับผิดชอบงานธุรการ งานการเงินและบัญชี และงานพัสดุ ในประชากร \square ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 351 คน ประกอบด้วย

3.2.1 จัดกลุ่มการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 20 เขต จากทั้งหมด 42 เขต โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งหมด ประกอบด้วย สพม.1, 2, 5, 6, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 32, 33, 37 และ 41

3.2.2 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มตามสัดส่วนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกจังหวัดในแต่ละภาค ด้วยวิธีจับสลากจนได้บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาในช่วง 400 – 800 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียน ในสังกัด สพม.เขต	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	
	ขนาดประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
	บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาใน โรงเรียนระดับชั้น ม.1-6	บุคลากรสายสนับสนุน การศึกษาใน โรงเรียนระดับชั้น ม.1-6
1	198	40
2	153	40
5	189	40
6	156	40
9	180	40
12	285	40
13	132	40
15	138	40
18	147	40
19	156	40
20	186	40
22	240	40
23	132	40
25	249	40
26	105	40
29	243	40
32	198	40
33	255	40
37	135	40
41	183	40
รวม	20	3,660
		800

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกองค์ประกอบเป็นตัวแปรหรือปัจจัยแต่ละองค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบ 1) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสัมพันธภาพ และ 3) ด้านความพึงพอใจ

2. ตัวแปรหรือปัจจัย จากแต่ละองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรหรือปัจจัยใน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ได้แก่ 1) ความรักในงาน 2) ความสำเร็จในงาน 3) มีสุขภาพจิตดี 4) บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี 5) มีคุณธรรม (การให้อภัย) 6) มีสุขภาพกายที่ดี 7) การทำงานเป็นทีม และ 8) ความรู้สึกเอื้ออาทร

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ได้แก่ 1) การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ 2) สัมพันธภาพในการทำงาน 3) สัมพันธภาพในครอบครัว และ 4) การสนับสนุนจากองค์กร

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ได้แก่ 1) คุณลักษณะงาน 2) รายได้ 3) ความพึงพอใจในชีวิต 4) ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และ 5) ความพึงพอใจในงาน

4. ผู้บริหารสถานศึกษา

4.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 20 เขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,220 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ \square สัดส \square วนของผู้บริหารสถานศึกษาในประชากร เท \square กับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 297 คน ประกอบด้วย

4.2.1 จัดกลุ่มการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 20 เขต จากทั้งหมด 42 เขต โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งหมด ประกอบด้วย สพม.1, 2, 5, 6, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 32, 33, 37 และ 41

4.2.2 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มตามสัดส่วนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกจังหวัดในแต่ละภาค ด้วยวิธีจับสลากจนได้ผู้บริหารสถานศึกษาในช่วง 300-500 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.5 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้ในการวิจัย

สพม. เขต	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	
	ขนาดประชากร ผู้บริหารสถานศึกษาของ โรงเรียนระดับชั้น ม.1-6	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาของ โรงเรียนระดับชั้น ม.1-6
1	66	25
2	51	25
5	63	25
6	52	25
9	60	25
12	95	25
13	44	25
15	46	25
18	49	25
19	52	25
20	62	25
22	80	25
23	44	25
25	83	25
26	35	25
29	81	25
32	66	25
33	85	25
37	45	25
41	61	25
รวม	1,220	500

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็นองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัย ดังรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบประกอบด้วย องค์ประกอบ 1) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสัมพันธภาพ และ 3) ด้านความพึงพอใจ

2. ตัวแปรหรือปัจจัยจากแต่ละองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรหรือปัจจัยใน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนที่ดี 2) การนำเทคโนโลยีมาใช้ 3) ใฝ่รู้กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ 4) สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก และ 5) การทำงานเป็นทีม

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน 2) ความสัมพันธ์ในครอบครัว และ 3) ความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้าน

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) รายได้ 2) การบริหารเวลาที่ดี 3) ชั่วโมงการทำงาน 4) สุขภาพกายดี 5) จิตสาธารณะ 6) คุณธรรมและศีลธรรม 7) การศึกษา 8) มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน และ 9) การพักผ่อนหย่อนใจ

5. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้เป็น ประธานสถานศึกษา และผู้แทนผู้ปกครองจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา 20 เขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,440 คน

5.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ สัดส วนของประธานสถานศึกษาและผู้แทนผู้ปกครองจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประชากร เท กับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 335 คน ประกอบด้วย

5.2.1 จัดกลุ่มการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา จำนวน 20 เขต จากทั้งหมด 42 เขต โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษาทั้งหมด ประกอบด้วย สพม.1, 2, 5, 6, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 32, 33, 37 และ 41

5.2.2 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกจังหวัดในแต่ละภาค ด้วยวิธีจับสลากจนได้ประธานสถานศึกษาและผู้แทนผู้ปกครองจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วง 400-600 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.6 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน)

สพม. เขต	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	
	ขนาดประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
	กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนระดับชั้น ม.1-6	กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนระดับชั้น ม.1-6
1	132	30
2	102	30
5	126	30
6	104	30
9	120	30
12	190	30
13	88	30
15	92	30
18	98	30
19	104	30
20	124	30
22	160	30
23	88	30
25	166	30
26	70	30
29	162	30
32	132	30
33	170	30
37	90	30
41	122	30
รวม	2,440	600

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบประกอบด้วย องค์ประกอบ1) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
- 2) ด้านสัมพันธภาพ และ 3)ด้านความพึงพอใจ

2. ตัวแปรหรือปัจจัย จากแต่ละองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของผู้แทนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) บรรยากาศในห้องเรียน โรงเรียนเอื้อการเรียนรู้ 2) เป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและท้องถิ่น 3) มีห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอ 4) ปรับปรุงภูมิทัศน์และ 5) ดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

- 1) จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายใน 2) ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และ
- 3) นักเรียนสนุกในการเรียนกับเพื่อน ชอบมาโรงเรียน

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

- 1) นักเรียนได้เรียนตามความถนัด 2) ส่งเสริมครูพัฒนาสื่อ นวัตกรรม 3) ระดมทรัพยากร 4) ได้ทำงานตามถนัด 5) สร้างขวัญกำลังใจครู 6) ลดภาระงานครู 7) ส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ 8) เรียนแล้วใช้ได้จริงที่บ้าน 9) ระบบธุรการทันสมัย 10) ได้เรียนรู้จากสื่อภายนอกสถานศึกษา 11) ใช้ภาษาอังกฤษได้ 12) ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ 13) มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ 14) รักการอ่าน 15) รับประทานอาหารตามโภชนาการ 16) กล้าแสดงออก และ 17) รักความเป็นไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. สร้างข้อคำถามของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการวิเคราะห์จากเอกสารและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรหรือปัจจัยที่ทำให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็น โรงเรียนแห่งความสุข เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตาม “ระดับความเหมาะสม” ดังนี้

4	หมายถึง	มากที่สุด
3	หมายถึง	มาก
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสิ่งที่จะทำให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่งความสุข

2. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างเสนอขึ้นเสนอ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจเพื่อแก้ไขและนำมาปรับปรุง

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีความรู้ด้านการบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษา อย่างน้อย 5 ปี 2 จำนวน 2 ท่าน 2) มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 2 ท่าน และ 3) มีความรู้ด้านวิจัย อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 1 ท่าน (ดูรายชื่อได้ในภาคผนวก ก หน้า 222) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Object Congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของภาษา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงด้านเนื้อหา
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงด้านเนื้อหา
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความตรงด้านเนื้อหา

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถาม โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.60 ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.60 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ (ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความ

กับนิยามเชิงปฏิบัติการแสดงใน ภาคผนวก ค หน้า 266) ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิโดยสรุป ปรากฏว่า

1) ข้อความคำถามของนักเรียน จำนวน 55 ข้อ มีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า IOC = 1.00 จำนวน 52 ข้อ ข้อความที่มี ค่า IOC = .80 จำนวน 3 ข้อ สรุปว่า ข้อความทั้งหมดมีค่า IOC > .60 จึงสามารถใช้ข้อความคำถามได้ทั้งหมด

2) ข้อความคำถามของครู จำนวน 50 ข้อ มีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า IOC = 1.00 จำนวน 45 ข้อ ข้อความที่มี ค่า IOC = .80 จำนวน 5 ข้อ สรุปว่า ข้อความทั้งหมดมีค่า IOC > .60 จึงสามารถใช้ข้อความคำถามได้ทั้งหมด

3) ข้อความคำถามของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา จำนวน 35 ข้อ มีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า IOC = 1.00 จำนวน 33 ข้อ ข้อความที่มี ค่า IOC = .80 จำนวน 2 ข้อ สรุปว่า ข้อความทั้งหมดมีค่า IOC > .60 จึงสามารถใช้ข้อความคำถามได้ทั้งหมด

4) ข้อความคำถามของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 45 ข้อ มีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า IOC = 1.00 จำนวน 42 ข้อ ข้อความที่มี ค่า IOC = .80 จำนวน 3 ข้อ สรุปว่า ข้อความทั้งหมดมีค่า IOC > .60 จึงสามารถใช้ข้อความคำถามได้ทั้งหมด

5) ข้อความคำถามของกรรมการสถานศึกษา จำนวน 25 ข้อ มีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่า IOC = 1.00 จำนวน 20 ข้อ ข้อความที่มี ค่า IOC = .80 จำนวน 5 ข้อ สรุปว่า ข้อความทั้งหมดมีค่า IOC > .60 จึงสามารถใช้ข้อความคำถามได้ทั้งหมด

ผู้วิจัยปรับปรุงภาษาในข้อความแต่ละข้อความตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นสร้างแบบสอบถามออนไลน์ Google form สำหรับทดลองใช้ (Try Out)

4. ส่งแบบสอบถามออนไลน์ Google form ไปทดลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 โรงเรียน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบราซ (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า

1) แบบสอบถามของนักเรียน มีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความเที่ยงตั้งแต่ .85 ถึง .89 แสดงว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพด้านความเที่ยงอยู่ในระดับที่สูงมาก

2) แบบสอบถามของครู มีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความเที่ยงตั้งแต่ .85 ถึง .89 แสดงว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพด้านความเที่ยงอยู่ในระดับที่สูงมาก

3) แบบสอบถามของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา มีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความเที่ยงตั้งแต่ .85 ถึง .89 แสดงว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพด้านความเที่ยงอยู่ในระดับที่สูงมาก

4) แบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความเที่ยงตั้งแต่ .85 ถึง .89 แสดงว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพด้านความเที่ยงอยู่ในระดับที่สูงมาก

5) แบบสอบถามของกรรมการสถานศึกษา มีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความเที่ยงตั้งแต่ .85 ถึง .89 แสดงว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพด้านความเที่ยงอยู่ในระดับที่สูงมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมฯ ส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา จำนวน 20 เขต เพื่อแจ้งเหตุผล ความสำคัญของการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัด

2. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือ ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยถึงกลุ่มตัวอย่างทุกคน เพื่ออธิบายถึงจุดมุ่งหมาย เป้าหมายการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ Google form จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนด ภายในระยะเวลา 1 เดือน

3. เมื่อพบว่าไม่มีข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามออนไลน์ Google form ไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้รับข้อมูล ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามออนไลน์ Google form ให้ตอบทางอีเมล์อีกครั้ง

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาทุกกลุ่ม และคัดเลือกข้อคำถามที่มีความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป และได้รับแบบสอบถามคืนของกลุ่มนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 95.71 กลุ่มครูกิจเป็นร้อยละ 94.73 กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 98.33 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 93.56 และกลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 97.83

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะภูมิหลังและลักษณะตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรหรือปัจจัยที่ทำให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่งความสุข วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรหรือปัจจัยโดยการหาค่าเฉลี่ย

(Mean) ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) นำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

3.01 - 4.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
2.01 - 3.00	หมายถึง	ระดับมาก
1.01 - 2.00	หมายถึง	ระดับน้อย
0.00 - 1.00	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

ขั้นที่ 4 การเสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

4.1 ผู้วิจัยจัดทำร่างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข จากผลการศึกษาคำประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่มในขั้นที่ 3 แล้วจัดทำเป็นร่างรูปแบบตามองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยรายองค์ประกอบรายกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มในสถานศึกษา แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 ท่าน เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ และขอข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานในภาคปฏิบัติในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังร่างรูปแบบ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและแบบนำเสนอในภาคผนวก ก. หน้า 223

4.2 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำสู่ภาคปฏิบัติในระดับสถานศึกษาและข้อเสนอสำหรับแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะ หรือสิ่งที่พึงคำนึงถึงหรือพึงเตรียมการ เพื่อการดำเนินงานในภาคปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 20 ท่าน แล้ว นำผลและข้อเสนอแนะมาปรับเป็นรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขและจัดทำเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ในบทนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) องค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผลการศึกษายืนยันองค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ผลการศึกษาค้นพบเห็นเกี่ยวกับองค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่มในสถานศึกษา และ 4) รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

4.1 องค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาวเคราะห์องค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 5 กลุ่มในสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ 1) นักเรียน 2) ครู 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พบว่า องค์กรประกอบของความสุขในสถานศึกษาประกอบด้วย

1) องค์กรประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมสภาพทั่วไปทางกายภาพทางด้านสภาพแวดล้อมด้านจิตใจและสังคมที่ส่งผลต่อการมีบรรยากาศที่อบอุ่น มีทัศนคติที่ดี ความเป็นกันเองและเอื้ออาทรต่อกันในสถานศึกษา

2) องค์กรประกอบด้านสัมพันธภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความพึงพอใจในความสัมพันธ์ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในสถานศึกษา สะท้อนถึงความรักและเคารพ ความเป็นกันเอง ความร่วมมือในการทำงาน การเป็นมิตร การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ การได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับในความรู้ความสามารถ

3) องค์ประกอบด้านความรู้สึกพึงพอใจ ที่เป็นการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในสถานศึกษา ในคุณภาพชีวิต ในการทำงาน ในการเรียนรู้การสอน และความพึงพอใจต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะมีตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

สำหรับนักเรียน

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม พิจารณาได้จากการเรียนการสอนที่มีความสุข การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน ความสามารถในการแสดงอารมณ์ของครู การที่นักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนตามความถนัด การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีสนใจเรียนและรู้หน้าที่ และการที่นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้มีหรือรู้จักความรับผิดชอบ

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพ พิจารณาได้จาก การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม และรู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจจะพิจารณาได้จาก คุณภาพการสอนของครู การได้มีสุขภาพกายแข็งแรง การได้นำสิ่งที่เรียนแล้วนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ที่โรงเรียนสนับสนุนการเรียนการสอน ความเหมาะสมของภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากการเรียน และการมีพื้นที่เรียนรู้และพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน

สำหรับครู

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม พิจารณาได้จาก สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน การรับรู้คุณค่าในตนเอง การมีสังคมดี มีคุณธรรมและศีลธรรม มีจิตสาธารณะ รู้สึกผ่อนคลาย การใช้ชีวิตแบบพอเพียง และการตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพ พิจารณาได้จาก สัมพันธภาพระหว่างบุคลากร ความสัมพันธ์กับผู้เรียน ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการมีครอบครัวที่ดี ที่อบอุ่น เอื้อเฟื้อ

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจจะพิจารณาได้จาก คุณลักษณะงานโดยรวม ค่าตอบแทน การมีสุขภาพดี ความสำคัญของงาน ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน ความเด่นชัดของงาน คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และการมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน

สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม พิจารณาได้จาก ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน มีสุขภาพจิตดี บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี มีคุณธรรม (การให้อภัย) มีสุขภาพกายที่ดี การทำงานเป็นทีม และ ความรู้สึกเอื้ออาทร

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพ พิจารณาได้จาก การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ สัมพันธภาพในการทำงาน การมีสัมพันธภาพที่ดี ที่อบอุ่น เอื้อเฟื้อ ในครอบครัว และการสนับสนุน จากองค์กร

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจจะพิจารณาได้จาก คุณลักษณะงาน รายได้ ความพึงพอใจในชีวิตการทำงาน ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และความพึงพอใจในงานในหน้าที่

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม พิจารณาได้จาก การมีสภาพแวดล้อม

และบรรยากาศที่ดีในสถานศึกษา สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ สถานศึกษามีบรรยากาศของการใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ สถานศึกษามีสวัสดิการ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีและสถานศึกษามีการทำงานเป็นทีมที่ดี

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพ พิจารณาได้จาก ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน สัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงานและการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษา ความสัมพันธ์ที่ดี ที่อบอุ่นใน ครอบครัวของผู้บริหารสถานศึกษาเอง และ การสนับสนุนจากองค์กรหลักหรือหน่วยงานต้นสังกัด

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจจะพิจารณาได้จาก รายได้ การบริหารเวลาที่ดี การมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม การมีสุขภาพกายดี มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรมและศีลธรรม การศึกษา มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน และ การพักผ่อนหย่อนใจ

สำหรับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม พิจารณาได้จาก สถานศึกษามีบรรยากาศในห้องเรียน โรงเรียนที่เอื้อการเรียนรู้ สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและท้องถิ่น สถานศึกษามีห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอ สถานศึกษาคอยดูแลปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดูอยู่เสมอ และสถานศึกษามีการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพ พิจารณาได้จาก สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายใน สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนรู้สึกสนุกในการเรียน ชอบมาโรงเรียน

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจจะพิจารณาได้จาก นักเรียนได้เรียนตามความถนัด ลดภาระงานครูสถานศึกษามีการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สามารถนำไปใช้ได้จริง มีระบบธุรการที่ทันสมัย นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดี นักเรียนรักการอ่าน และนักเรียนได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ

4.2 ผลการศึกษายืนยันองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขในรายองค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 5 ท่าน และ คณาจารย์สาขาบริหารการศึกษาอีก 5 ท่าน (ดูรายชื่อและแบบนำสัมภาษณ์ได้ในภาคผนวก ก หน้า 222) ส่วนนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันความเป็นองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏว่า

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ (7 คน) มีความเห็นสนับสนุนยืนยัน โดยสรุปรวมได้ว่า องค์ประกอบหลักที่จะทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา (นักเรียน-ครู-บุคลากรสายสนับสนุน-ผู้บริหาร-และผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา) ได้แก่

- 1) องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข (f=7)
- 2) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา (f=7)
- 3) องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา (f=7)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่าน ได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

- 1) องค์ประกอบด้าน โอกาสความก้าวหน้าในอาชีพของครูและบุคลากร (f=3)
- 2) องค์ประกอบด้านการเป็นสถานศึกษาที่ได้รับการยอมรับ (f=2)

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับ “นักเรียน”

ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ลำดับความสำคัญของตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุขของนักเรียนที่แตกต่างกันไปในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญ ได้ดังนี้

ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขสำหรับนักเรียน

- 1) การมีการเรียนการสอนที่มีความสุข (f=4)
- 2) การมีบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง (f=4)
- 3) การที่นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ (f=3)
- 4) ความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู (f=3)
- 5) มีเจตคติที่ดีสนใจเรียนและรู้หน้าที่ (f=3)
- 6) การที่นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้มีหรือรู้จักความรับผิดชอบ (f=3)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่าน ได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

1) มีเพื่อนร่วมชั้นที่ดี (f=2)

2) ครูใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ que ผู้เรียนบางคนอาจไม่สามารถจัดหาได้ ทำให้เกิดความรู้สึกด้อย/เสียเปรียบเพื่อนเช่นมือถือ ครูส่งการบ้านผ่านมือถือ (f=1)

ด้านสัมพันธภาพของนักเรียน

1) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (f=7)

2) ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม (f=7)

3) รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ (f=5)

ด้านความพึงพอใจของนักเรียน

1) สุขภาพกายแข็งแรงมีโภชนาการดี (f=5)

2) คุณภาพในการสอนของครู (f=4)

3) เรียนแล้วนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน (f=4)

4) โรงเรียนสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน (f=3)

5) ความเหมาะสมของงานที่มอบหมาย (f=3)

6) มีพื้นที่เรียนและพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน (f=3)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่าน ได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

1) กฎระเบียบในโรงเรียน (f=3)

2) ครูผู้สอน ใจดี (f=2)

3) ครูใช้เกมส์คอมพิวเตอร์ (f=2)

4) มีเพื่อนร่วมชั้นดี เอื้อให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี (f=1)

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับ “ครู”

ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขสำหรับครู

1) สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (f=5)

2) การมีสังคมดี (f=5)

3) ผ่อนคลายดี (f=5)

4) การรับรู้คุณค่าในตนเอง (f=4)

5) ดันตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (f=4)

6) การมีสมาชิกที่มีคุณธรรม (f=3)

7) การใช้ชีวิตแบบพอเพียง (f=3)

8) การมีจิตสาธารณะ (f=3)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่าน ได้เสนอให้พิจารณาได้แก่ การเสนอว่า การมีจิตสาธารณะ อาจปรับรวมกับการมีสังคมดี (f=1)

ด้านสัมพันธภาพของครู พิจารณาจาก

- 1) ความสัมพันธ์กับผู้เรียน (f=6)
- 2) สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (f=5)
- 3) ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร (f=4)
- 4) การมีครอบครัวที่ดี ที่อบอุ่น เอื้อเฟื้อ (f=4)
- 5) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (f=4)

ด้านความพึงพอใจของครู

- 1) ความสำคัญของงาน (f=3)
- 2) การมีสุขภาพดี (f=4)
- 3) ความเด่นชัดของงาน (f=4)
- 4) คุณภาพชีวิตในการทำงาน (f=5)
- 5) ลักษณะงานโดยรวม (f=5)
- 6) ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน (f=5)
- 7) ค่าตอบแทน (f=5)
- 8) คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ (f=5)
- 9) การมีวินัยใช้จ่ายเงิน (f=5)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่าน ได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

- 1) โอกาสในความก้าวหน้า (f=5)
- 2) ความยุติธรรมที่ได้รับจากการทำงาน (f=5)
- 3) คำชมเชยและกำลังใจจากหัวหน้างาน (f=5)
- 4) ความสบายใจในการทำงาน (f=5)
- 5) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (f=5)

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับ “บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา”

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

- 1) บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี (f=6)
- 2) มีบรรยากาศของความรู้สึกรู้สึกเอื้ออาทร (f=5)
- 3) มีการทำงานเป็นทีม (f=5)

- 4) ความสำเร็จในงาน (f=5)
- 5) ความรักในงาน (f=4)
- 6) การมีสุขภาพจิตดี (f=4)
- 7) มีคุณธรรม (f=3)
- 8) การมีสุขภาพกายที่ดี (f=3)

ด้านสัมพันธภาพ ของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

- 1) สัมพันธภาพในการทำงาน (f=5)
- 2) การสนับสนุนจากองค์กร (f=4)
- 3) การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ (f=4)
- 4) การมีสัมพันธภาพที่ดี ที่อบอุ่น เอื้อเฟื้อ ในครอบครัว (f=3)

ด้านความพึงพอใจ ของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

- 1) รายได้ (f=6)
- 2) ความพึงพอใจในชีวิตการงาน (f=5)
- 3) คุณลักษณะงาน (f=5)
- 4) ความพึงพอใจในงานในหน้าที่ (f=4)
- 5) ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (f=4)

ความคิดเห็นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่านได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

- 1) การมีเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการทำงานที่ช่วยประหยัดแรงงาน และเวลา (f=2)

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับ “ผู้บริหารสถานศึกษา”

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) สถานศึกษามีการทำงานเป็นทีมที่ดี (f= 6)
- 2) สถานศึกษามีบรรยากาศของการใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ (f=5)
- 3) การมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีในสถานศึกษา (f=5)
- 4) สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาใช้ (f=4)
- 5) สถานศึกษามีสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี (f=4)

ความคิดเห็นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่านได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

- 1) สิ่งแวดล้อมภายนอก คือการมีชุมชนที่ดี ปลอดภัย ให้ความร่วมมือ (f=5)

ด้านสัมพันธภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน (f=7)
- 2) สัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงานและการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษา (f=7)
- 3) การสนับสนุนจากองค์กรหลักหรือหน่วยงานต้นสังกัด (f=6)
- 4) ความสัมพันธ์ที่ดี ที่อบอุ่นในครอบครัวของผู้บริหารสถานศึกษาเอง (f=5)

ความคิดเห็นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่านได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

- 1) เสนอให้รวมข้อที่ 1 และ 2 (f=4)
- 2) ควรเพิ่มหัวข้อความสัมพันธ์กับชุมชน (f=2)

ด้านความพึงพอใจ ของผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) การมีสุขภาพกายดี (f=6)
- 2) รายได้ (f=6)
- 3) การศึกษา (f=5)
- 4) การชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม (f=5)
- 5) การบริหารเวลาที่ดี (f=5)
- 6) การพักผ่อนหย่อนใจ (f=4)
- 7) คุณธรรมและศีลธรรม (f=4)
- 8) มีจิตสาธารณะ (f=3)
- 9) มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน (f=3)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่านได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

- 1) ทีมงานที่ดี ร่วมมือในการทำงาน มีความคิดริเริ่ม (f=3)
- 2) มีอิสระในการบริหาร แต่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด (f=3)

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับ “คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา

- 1) สถานศึกษามีบรรยากาศในห้องเรียน โรงเรียนที่เอื้อการเรียนรู้ (f=6)
- 2) สถานศึกษามีการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ (f=6)
- 3) สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและท้องถิ่น (f=5)
- 4) สถานศึกษาคอยดูแลปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดูอยู่เสมอ (f=5)
- 5) สถานศึกษามีห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอ (f=3)

ด้านสัมพันธภาพ ของคณะกรรมการสถานศึกษา

- 1) นักเรียนรู้สึกสนุกในการเรียน ชอบมาโรงเรียน (f=7)
- 2) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายใน (f=5)
- 3) สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน (f=5)

ด้านความพึงพอใจ ของคณะกรรมการสถานศึกษา

- 1) นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สามารถนำไปใช้ได้จริง (f=7)
- 2) นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ (f=6)
- 3) นักเรียนได้เรียนตามความถนัด (f=5)
- 4) นักเรียนรักการอ่าน (f=5)
- 5) นักเรียนได้รับประทานอาหารตามโภชนาการ (f=4)
- 6) ระดมทรัพยากร (f=4)
- 7) สถานศึกษามีการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ (f=3)
- 8) ลดภาระงานครู (f=3)
- 9) มีระบบธุรการที่ทันสมัย (f=2)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ บางท่านได้เสนอให้พิจารณาได้แก่

- 1) โรงเรียนนำนโยบาย แนวทางไปปฏิบัติอย่างเกิดผล (f=3)
- 2) โรงเรียนและนักเรียนมีชีวิตอย่างมีความสุข (f=2)
- 3) ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นไปตามเป้าหมาย (f=2)

4.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม (นักเรียน ครู บุคลากรสาย

สนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่มในสถานศึกษาสรุปรวมค่าเฉลี่ยในรายองค์ประกอบและรายกลุ่มได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สรุปผลการวิเคราะห์ ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่มในสถานศึกษา

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา	รวม		บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม		สัมพันธภาพ		ความพึงพอใจ	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
นักเรียน	3.24	0.62	3.12	0.62	3.37	0.62	3.24	0.61
ครู	3.69	0.45	3.73	0.43	3.73	0.42	3.60	0.49
บุคลากรฯ	3.27	0.62	3.40	0.63	3.30	0.66	3.10	0.57
ผู้บริหารสถานศึกษา	3.58	0.51	3.61	0.53	3.60	0.54	3.53	0.45
กรรมการสถานศึกษา	2.96	0.66	2.56	0.64	3.16	0.67	3.17	0.68

จากตารางแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบแห่งความสุขในแต่ละกลุ่มของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่มในสถานศึกษาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบใดมากที่สุด คือ

สำหรับกลุ่มนักเรียนองค์ประกอบแห่งความสุขที่มีความสำคัญสูงสุดได้แก่องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ ด้านความพึงพอใจและด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มครู องค์ประกอบแห่งความสุขที่มีความสำคัญสูงสุดได้แก่องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และด้านสัมพันธภาพ มีความสำคัญเท่ากัน และด้านความพึงพอใจ ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาองค์ประกอบแห่งความสุขที่มีความสำคัญสูงสุดได้แก่องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ด้านสัมพันธภาพ และด้านความพึงพอใจ ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาองค์ประกอบแห่งความสุขที่มีความสำคัญสูงสุดได้แก่องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ด้านสัมพันธภาพ และด้านความพึงพอใจ ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานองค์ประกอบแห่งความสุขที่มีความสำคัญสูงสุดได้แก่องค์ประกอบด้านความพึงพอใจ ด้านสัมพันธภาพ และด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 สรุปแสดงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา	บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม (Environment)	สัมพันธภาพ (Relationships)	ความพึงพอใจ (Satisfaction)
นักเรียน	3	1	2
ครู	1	2	3
บุคลากรสายสนับสนุนฯ	1	2	3
ผู้บริหารสถานศึกษา	1	2	3
คณะกรรมการสถานศึกษาฯ	3	2	1

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม ต่อองค์ประกอบ

ของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข

กลุ่มนักเรียนให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพก่อน ด้านความพึงพอใจ และด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มครู กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาและกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จะให้ความสำคัญขององค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก รองลงมาจะเป็นด้านสัมพันธภาพ และด้านความพึงพอใจ

กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญขององค์ประกอบด้านความพึงพอใจเป็นอันดับแรก อันดับถัดมาเป็นด้านสัมพันธภาพและด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

ก. นักเรียน

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำแนกตัวแปรตามภูมิหลัง

n = 402

ตัวแปรภูมิหลัง	กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	1.1 ชาย	189	47.01
	1.2 หญิง	213	52.99
2. อายุ	2.1 ต่ำกว่า 15 ปี	226	56.22
	2.2 มากกว่า 15 ปี	176	43.78
3. อาศัยอยู่กับ	3.1 พ่อและแม่	228	56.72
	3.2 แม่	64	15.92
	3.3 พ่อ	46	11.44
	3.4 ผู้ปกครอง	52	12.94
	3.5 ผู้อื่น	12	2.99
4. กำลังศึกษาในระดับชั้น	4.1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	226	56.22
	4.2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	176	43.78

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.01 มีอายุตั้งแต่ 14-17 ปี อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ คิดเป็นร้อยละ 56.72 และส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 56.22

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก	3.63	0.48	มากที่สุด
2. บทเรียนเร้าความสนใจ	3.23	0.56	มากที่สุด
3. เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์	3.79	0.41	มากที่สุด
4. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน	3.41	0.55	มากที่สุด
5. นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการเรียน	3.56	0.50	มากที่สุด
6. นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน	3.60	0.52	มากที่สุด
7. นักเรียนเห็นคุณค่าและยอมรับในจุดดีและจุดด้อยของตนเอง	3.42	0.49	มากที่สุด
8. การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้	3.71	0.46	มากที่สุด
9. การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกและมีความรับผิดชอบ	3.46	0.72	มากที่สุด
10. ในโรงเรียน ในชั้นเรียนนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัด	3.58	0.49	มากที่สุด
11. นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจเมื่อทำสิ่งที่ชอบหรือถนัดประสบความสำเร็จ	3.43	0.52	มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
12. มีครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สนับสนุน	3.39	0.68	มากที่สุด
13. มีครูที่รับฟังความคิดเห็นจาก นักเรียน	3.18	0.77	มากที่สุด
14. นักเรียนรับฟังข้อเสนอแนะ คำแนะนำจากครู	3.26	0.59	มากที่สุด
15. มีครูที่คอยกระตุ้นให้นักเรียน สนใจในกิจกรรมและลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง	3.24	0.69	มากที่สุด
16. มีครูที่สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตรหรือเป็นกันเอง	3.16	0.86	มากที่สุด
17. โรงเรียนมีกิจกรรมที่นักเรียนได้ เลือกทำตามความชอบและความ สนใจ	2.94	0.84	มาก
18. นักเรียนไม่ได้พัฒนาตัวเอง ไม่ได้เรียนรู้และเข้าใจ และ ไม่ได้ลงมือปฏิบัติ	1.49	0.64	น้อย
19. นักเรียนไม่อยากทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	1.68	0.75	น้อย
20. นักเรียนขยันเรียน มีแรงจูงใจใน การเรียน	3.05	0.74	มากที่สุด
21. นักเรียนอยากมาโรงเรียน กระตือรือร้น อยากที่จะเรียน	3.36	0.52	มากที่สุด
22. นักเรียนเห็นประโยชน์ของการ เรียน	3.52	0.60	มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
23. นักเรียนขาดวินัยในตนเอง	1.77	0.70	น้อย
24. โรงเรียนที่ช่วยให้นักเรียนรู้ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ	3.36	0.60	มากที่สุด
25. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือใน กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน	1.60	0.83	น้อย
26. นักเรียนปฏิบัติตามกฎของ โรงเรียน	3.42	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.12	0.62	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่

1. เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์
2. การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้
3. นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก
4. นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน
5. ในโรงเรียน ในชั้นเรียนนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัด

ตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของนักเรียน

ด้านสัมพันธภาพ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู	3.61	0.50	มากที่สุด
2. โรงเรียนที่ให้โอกาสนักเรียนได้เป็นตัวของตัวเองค่อนข้างมาก	3.26	0.740	มากที่สุด
3. ในโรงเรียนมีการยอมรับการมีจุดเด่น จุดด้อย ที่แตกต่างกันของนักเรียน	3.22	0.70	มากที่สุด
4. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเพื่อต่อกัน	3.40	0.64	มากที่สุด
5. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีลักษณะที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน	3.47	0.54	มากที่สุด
6. เพื่อนที่ไม่รังเกะ ไม่เอาเปรียบ ไม่แกล้งเพื่อน	3.69	0.53	มากที่สุด
7. โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลได้มากพอสมควร	3.32	0.55	มากที่สุด
8. นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล	3.41	0.67	มากที่สุด
9. โรงเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองได้เป็นอย่างดี	3.13	0.66	มากที่สุด
10. โรงเรียนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง	3.23	0.70	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.37	0.62	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของนักเรียนที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับ คือ

1. เพื่อนที่ไม่รังแก ไม่เอาเปรียบ ไม่แกล้งเพื่อน
2. นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู
3. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีลักษณะที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน
4. นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล
5. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเฟื้อต่อกัน

ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของนักเรียน

ด้านความพึงพอใจ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. มีครูส่งเสริมให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ	3.03	0.64	มากที่สุด
2. มีครูที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดได้ทำเอง	3.37	0.64	มากที่สุด
3. มีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง	3.38	0.53	มากที่สุด
4. มีครูที่มีอารมณ์มั่นคง	3.39	0.54	มากที่สุด
5. โรงเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารถูกหลักโภชนาการ	3.11	0.60	มากที่สุด
6. นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้าเป็นประจำ	3.17	0.58	มากที่สุด
7. นักเรียนได้มีโอกาสออกกำลังกายสม่ำเสมอ	3.10	0.64	มากที่สุด
8. โรงเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด	3.40	0.52	มากที่สุด
9. เป็นโรงเรียนที่นักเรียนไม่เป็นโรคอ้วน	2.97	0.70	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ด้านความพึงพอใจ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
10. เป็นโรงเรียนที่นักเรียนได้ บริโภคผักผลไม้อย่างเพียงพอ	3.02	0.68	มากที่สุด
11. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียน ได้เรียนรู้ในสิ่งที่สามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.30	0.60	มากที่สุด
12. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียน ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ได้อย่างมี เหตุผล	3.13	0.69	มากที่สุด
13. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียน ได้มีความคิดเป็นของตัวเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเอง	3.39	0.66	มากที่สุด
14. เป็นโรงเรียนที่ช่วยให้เมื่อ เติบโตขึ้นสามารถให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่นได้	3.14	0.58	มากที่สุด
15. โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.48	0.57	มากที่สุด
16. โรงเรียนที่มีแหล่งเรียนรู้ที่ ทันสมัย	3.30	0.56	มากที่สุด
17. โรงเรียนที่มี การบ้าน ชิ้นงาน ที่มอบหมายที่เหมาะสมไม่ มากและไม่น้อยจนเกินไป	3.37	0.70	มากที่สุด
18. โรงเรียนมีพื้นที่สีเขียวสำหรับ การเรียนรู้และเล่นเพียงพอ	3.09	0.57	มากที่สุด
19. โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับให้ นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ทาง สิ่งแวดล้อม	3.35	0.68	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.24	0.61	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับ คือ

1. โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด
3. มีครูที่มีอารมณ์มั่นคง
4. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้มีความคิดเป็นตัวของตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง
5. มีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

ข. ครู

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูจำแนกตัวแปรตามภูมิหลัง

n = 521			
ตัวแปรภูมิหลัง	กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	1.1 ชาย	262	50.29
	1.2 หญิง	259	49.71
2. อายุ	2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	137	26.30
	2.2 ตั้งแต่ 31 - 35 ปี	219	42.03
	2.3 ตั้งแต่ 36 - 40 ปี	88	16.89
	2.4 ตั้งแต่ 41 - 45 ปี	51	9.79
	2.5 ตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป	26	4.99
3. ระดับการศึกษา	3.1 ปริญญาตรี	249	47.79
	3.2 ปริญญาโท	245	47.02
	3.3 ปริญญาเอก	27	5.18
4. อายุราชการประสบการณ์ในการสอน	4.1 ตั้งแต่ 1 - 5 ปี	119	22.84

4.2 ตั้งแต่ 6- 10 ปี	180	34.55
4.3 ตั้งแต่ 11-15 ปี	89	17.08
4.4 ตั้งแต่ 16-20 ปี	55	10.56
4.5 ตั้งแต่ 21-25 ปี	45	8.64
4.6 ตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป	33	6.33

5. ตำแหน่งงานใน สถานศึกษา

5.1 ครูประจำชั้น ม.1-6	386	74.09
5.2 หัวหน้าสายชั้น	32	6.14
5.3 หัวหน้ากลุ่มสาระฯ	64	12.28
5.4 หัวหน้ากลุ่มงาน/ ฝ่ายงานฯ	39	7.49
5.5 อื่น ๆ	-	-

ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.29 มีอายุตั้งแต่ 31-35 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.79 อาวุธการในการปฏิบัติการสอน ตั้งแต่ 6 -10 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.55 และส่วนใหญ่มิตำแหน่งงานเป็นครูประจำชั้น ม.1-6 คิดเป็นร้อยละ 74.09

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของครู

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. โรงเรียนได้จัดอาคารสถานที่ มีแสงสว่างและอากาศถ่ายเทดี	3.71	0.55	มากที่สุด
2. โรงเรียนได้ตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด และสวยงาม	3.81	0.39	มากที่สุด
3. โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานครบครัน	3.70	0.51	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
4. โรงเรียนมีสิ่งที่จะช่วยให้ครูได้ประเมินคุณค่าในตนเองจากการปฏิบัติงาน	3.61	0.62	มากที่สุด
5. บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน	3.98	0.14	มากที่สุด
6. ครูได้ดำรงตนอย่างมีศีลธรรมและดำเนินชีวิตตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ	3.76	0.43	มากที่สุด
7. โรงเรียนที่มีครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียน	3.97	0.23	มากที่สุด
8. โรงเรียนที่ครูมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน	3.80	0.40	มากที่สุด
9. ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครู	3.87	0.33	มากที่สุด
10. ครูมีความเสียสละในการช่วยเหลือส่วนร่วม	3.79	0.41	มากที่สุด
11. ครูมีความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียด (มีความสงบในจิตใจ)	3.80	0.51	มากที่สุด
12. ครูมีงานอดิเรกหรือกิจกรรมยามว่างที่ช่วยสร้างความสุขให้กับตนเองได้ด้วย	3.71	0.45	มากที่สุด
13. ครูดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ	3.47	0.50	มากที่สุด
14. ครูไม่ใช้จ่ายเงินเพื่อยเกินฐานะ	3.50	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
15. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน และเพื่อนครูในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง	3.71	0.46	มากที่สุด
16. ครูมีความตื่นตัว เรียนรู้ ตลอดเวลา ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ	3.77	0.42	มากที่สุด
17. ครูเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	3.72	0.45	มากที่สุด
18. โรงเรียนที่ช่วยให้ครูได้เตรียมตนเองให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น	3.43	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.73	0.43	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของครูที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน
2. โรงเรียนที่มีครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียน
3. ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครู
4. โรงเรียนได้ตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด และสวยงาม
5. โรงเรียนที่มีครูมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของครู

ด้านสัมพันธภาพ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา	3.84	0.37	มากที่สุด
2. ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา	3.91	0.28	มากที่สุด
3. ครูมีการสื่อสารระหว่างเพื่อนครูอย่างสม่ำเสมอ	3.72	0.45	มากที่สุด
4. ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน	3.57	0.50	มากที่สุด
5. ครูมีความเป็นมิตร อุ่มเอี่ยมแจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน	3.84	0.39	มากที่สุด
6. ครูมีปฏิริยาตอบสนองต่อนักเรียนอย่างเหมาะสม	3.69	0.46	มากที่สุด
7. ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา	3.72	0.45	มากที่สุด
8. ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา	3.84	0.37	มากที่สุด
9. ครูมีความสัมพันธ์อันดีและมั่นคงระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว	3.42	0.49	มากที่สุด
10. ครอบครัวของครูมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานในโรงเรียน	3.75	0.44	มากที่สุด
11. ครอบครัวของครูคอยสนับสนุนช่วยเหลือในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้	3.70	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.73	0.42	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของครู ที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา
3. ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา
4. ครูมีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน
5. ครอบครัวยังคงมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานในโรงเรียน

ตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของครู

ด้านความพึงพอใจ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่	3.72	0.45	มากที่สุด
2. ครูมีความพึงพอใจในความเหมาะสมของเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่ได้รับ	3.39	0.86	มากที่สุด
3. ครูมีความพึงพอใจในสุขภาพร่างกายของตน	3.58	0.52	มากที่สุด
4. ครูไม่มีโรคประจำตัว	3.36	0.63	มากที่สุด
5. ครูได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ	3.53	0.50	มากที่สุด
6. ครูไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา	3.46	0.50	มากที่สุด
7. ครูมีโอกาสดูแลออกกำลังกายเป็นประจำ	3.52	0.50	มากที่สุด
8. โรงเรียนได้จัดให้ครูได้ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี	3.52	0.50	มากที่สุด
9. ครูรู้สึกว่าการที่ทำงานที่มีความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน	3.87	0.34	มากที่สุด

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ด้านความพึงพอใจ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
10. ครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู	3.83	0.38	มากที่สุด
11. ครูมีอิสระในการทำงาน	3.81	0.39	มากที่สุด
12. ครูสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานได้ด้วยตนเอง	3.67	0.47	มากที่สุด
13. ขอบข่ายของงานที่ครูรับผิดชอบมีความชัดเจนและเหมาะสม	3.69	0.46	มากที่สุด
14. งานที่ครูได้รับต้องใช้ความรู้ทักษะใหม่ๆและต้องใช้ความชำนาญหลายด้าน	3.67	0.47	มากที่สุด
15. ครูพึงพอใจต่อภาระงานที่รับผิดชอบในโรงเรียน	3.66	0.47	มากที่สุด
16. ครูมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม	3.79	0.41	มากที่สุด
17. ครูมีสวัสดิการที่มั่นคง	3.65	0.49	มากที่สุด
18. งานที่ทำส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู	3.82	0.40	มากที่สุด
19. ครูมีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น	3.68	0.48	มากที่สุด
20. ครูไม่มีหนี้	3.10	0.67	มากที่สุด
21. ครูมีการออมเงินเป็นประจำ	3.38	0.48	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.60	0.49	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของคุณ ที่มี
ความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. ครูรู้ดีกว่างานที่ทำมีความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน
2. ครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู
3. งานที่ทำส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู
4. ครูมีอิสระในการทำงาน
5. ครูมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม

ค. บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาจำแนกตัวแปร
ตามภูมิหลัง n = 472

ตัวแปรภูมิหลัง	กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	1.1 ชาย	227	48.09
	1.2 หญิง	245	51.91
2. อายุ	2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	243	51.48
	2.2 ตั้งแต่ 31 - 35 ปี	128	27.12
	2.3 ตั้งแต่ 36 - 40 ปี	64	13.56
	2.4 ตั้งแต่ 41 - 45 ปี	31	6.57
	2.5 ตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป	6	1.27
3. ระดับการศึกษา	3.1 ปริญญาตรี	448	94.92
	3.2 ปริญญาโท	24	5.08
	3.3 ปริญญาเอก	-	-
4.อายุงานในสถานศึกษา	4.1 ตั้งแต่ 1 -5 ปี	239	50.64
	4.2 ตั้งแต่ 6- 10 ปี	119	25.21
	4.3 ตั้งแต่ 11-15 ปี	50	10.59
	4.4 ตั้งแต่ 16-20 ปี	50	10.59
	4.5 ตั้งแต่ 21-25 ปี	14	2.97
	4.6 ตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป	0	0

5. ขอบข่ายความรับผิดชอบใน

สถานศึกษา	5.1 งานธุรการ	372	78.81
	5.2 งานการเงินและบัญชี	60	12.71
	5.3 งานพัสดุ	40	8.47
	5.4 อื่น ๆ	0	0

บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.91 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.48 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 94.92 อายุงานในสถานศึกษา ตั้งแต่ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.64 และส่วนใหญ่รับผิดชอบงานธุรการ คิดเป็นร้อยละ 78.81

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ท่านมีความรู้สึกเป็นสุขที่ได้ทำงานที่โรงเรียน	3.55	0.70	มากที่สุด
2. ท่านมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ	3.37	0.55	มากที่สุด
3. ท่านมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ	3.22	1.00	มากที่สุด
4. ท่านรู้สึกมีคุณค่าและเกิดภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบและได้รับมอบหมายสำเร็จ	3.63	0.67	มากที่สุด
5. ท่านมีจิตใจที่เป็นสุข สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน แจ่มใส ไม่มีความวิตกกังวล	3.61	0.56	มากที่สุด
6. บรรยากาศที่โรงเรียนเต็มไปด้วย	3.82	0.46	มากที่สุด

	ความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน			
7.	บรรยากาศที่โรงเรียนเป็นแบบมีความเป็นกันเอง	3.45	0.57	มากที่สุด
8.	ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อแม่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น	3.80	0.50	มากที่สุด
9.	ท่านดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ	3.62	0.62	มากที่สุด
10.	ท่านมีกิจกรรมที่ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน	3.09	0.54	มากที่สุด
11.	ในโรงเรียนส่งเสริมความร่วมมือในการทำงาน โดยแบ่งงานตามความรับผิดชอบ	2.82	0.80	มาก
12.	การทำงานในโรงเรียนมีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	2.84	0.68	มาก
13.	ท่านมีความรู้สึกว่าการทำงานของกลุ่มที่ท่านทำงานอยู่ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน	3.18	0.48	มากที่สุด
14.	ในโรงเรียนมีบรรยากาศที่แสดงถึงความเอื้ออาทรต่อกัน แสดงความห่วงใยเอาใจใส่	3.39	0.76	มากที่สุด
15.	เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	3.61	0.54	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	3.40	0.63	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. บรรยากาศที่โรงเรียนเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน
2. ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่คิงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น
3. รู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบและได้รับมอบหมายสำเร็จ
4. ดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ
5. เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ด้านสัมพันธภาพ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ท่านได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา	3.63	0.56	มากที่สุด
2. ท่านได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน	3.43	0.87	มากที่สุด
3. ในโรงเรียนท่านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่องหรือเป็นระยะๆ	2.43	0.72	มาก
4. มีสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิกริยาและวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี	3.69	0.50	มากที่สุด
5. มีความสามัคคีในโรงเรียน	3.62	0.71	มากที่สุด

6. ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ	3.53	0.68	มากที่สุด
7. โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการ พัฒนา ส่งเสริม อบรมให้มี ความรู้ ความชำนาญยิ่งขึ้นในงาน ของท่าน	2.54	0.51	มาก
8. ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการ ทำงาน	3.57	0.71	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.30	0.66	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของบุคลากรสาย
สนับสนุนการศึกษา ที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. มีสัมพันธอันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและวาจาที่
แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี
2. ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา
3. มีความสามัคคีในโรงเรียน
4. ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน
5. ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ด้านความพึงพอใจ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ท่านมีความพึงพอใจใน ความสำคัญของงานที่ท่านทำ	3.53	0.57	มากที่สุด
2.. ท่านปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่ เด่นชัด	3.58	0.63	มากที่สุด
3. รายได้ที่ได้รับมีความยุติธรรมเท่า เทียมตามภาระงานที่ได้รับผิดชอบ	3.36	0.53	มากที่สุด
4.. รายได้เพียงพอไม่ขาดสน	3.73	0.61	มากที่สุด
5. ท่านมีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็น อยู่ในชีวิต	3.46	0.52	มากที่สุด
6. ท่านมีความสมหวังในชีวิตตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้	2.09	0.62	น้อย
7. งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการ แต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้น ได้	3.51	0.63	มากที่สุด
8. โรงเรียนมีเกณฑ์เฉพาะในการ เลื่อนขั้นและขึ้นเงินเดือนสำหรับ งานของท่านในสายบุคลากรสาย สนับสนุนการศึกษา	2.31	0.48	น้อย
9. งานของท่านมีโอกาสพัฒนาใน สาขาอาชีพ	2.34	0.56	น้อย
10. ท่านได้ทำงานที่รักและชอบ	2.25	0.55	น้อย
11. ท่านพึงพอใจในสภาพแวดล้อม การทำงานโดยรวมในโรงเรียน	3.46	0.64	มากที่สุด
12. ท่านมีความสุขเมื่อได้ทำงานของ โรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย	3.54	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.10	0.57	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. รายได้เพียงพอไม่ขาดสน
2. ปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัด
3. มีความสุขเมื่อได้ทำงานของโรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย
4. มีความพึงพอใจในความสำคัญของงานที่ทำ
5. งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้นได้

ง. ผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตัวแปรตามภูมิหลัง

n = 421			
ตัวแปรภูมิหลัง	กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	1.1 ชาย	193	45.84
	1.2 หญิง	228	54.16
2. อายุ	2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	18	4.28
	2.2 ตั้งแต่ 31 - 35 ปี	24	5.70
	2.3 ตั้งแต่ 36 - 40 ปี	81	19.24
	2.4 ตั้งแต่ 41 - 45 ปี	155	36.82
	2.5 ตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป	143	33.97
3. ระดับการศึกษา	3.1 ปริญญาตรี	14	3.33
	3.2 ปริญญาโท	367	87.17
	3.3 ปริญญาเอก	40	9.50
4. ระยะเวลาในงานบริหารสถานศึกษา	4.1 ตั้งแต่ 1 - 5 ปี	60	14.25
	4.2 ตั้งแต่ 6 - 10 ปี	109	25.89
	4.3 ตั้งแต่ 11-15 ปี	113	26.84
	4.4 ตั้งแต่ 16-20 ปี	72	17.10
	4.5 ตั้งแต่ 21-25 ปี	52	12.35
	4.6 ตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป	15	3.56

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.16 มีอายุตั้งแต่ 41-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.82 ระดับการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 87.17 และส่วนใหญ่ระยะเวลาในงานบริหารสถานศึกษา ตั้งแต่ 11 -15 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.84

ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความปลอดภัย สะอาด ร่มรื่น	3.60	0.57	มากที่สุด
2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่ดี	3.61	0.57	มากที่สุด
3. บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน	3.70	0.52	มากที่สุด
4. โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	3.67	0.56	มากที่สุด
5. โรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน	3.67	0.56	มากที่สุด
6. มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน	3.67	0.55	มากที่สุด
7. โรงเรียนมีสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับตัวผู้บริหารที่ชัดเจน	3.61	0.49	มากที่สุด
8. โรงเรียนมีบรรยากาศของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสนใจในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอในหมู่สมาชิก	3.33	0.47	มากที่สุด
9. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นที่จะเพิ่ม	3.66	0.48	มากที่สุด

ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ให้กับตนเอง				
10	โรงเรียนที่ผู้บริหารสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม	3.57	0.50	มากที่สุด
11	ผู้บริหารกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม	3.47	0.50	มากที่สุด
12	โรงเรียนให้การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีความก้าวหน้าและเกิดความรู้ภาคภูมิใจ	3.60	0.57	มากที่สุด
13	ผู้บริหารอยากที่จะแบ่งปันความรู้ที่ได้รับแก่คนรอบข้าง	3.64	0.54	มากที่สุด
14	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร	3.65	0.54	มากที่สุด
15	บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้สึก ร่วมกันในการทำงาน	3.60	0.55	มากที่สุด
16	บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง	3.70	0.53	มากที่สุด
17	ในโรงเรียนมีการกระจายงานที่เหมาะสมกับตามความรู้ความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน	3.64	0.54	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		3.61	0.53	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเพื่อแผ่ต่อกัน
2. บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง
3. มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน
4. โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
5. โรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน

ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านสัมพันธภาพ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู	3.68	0.47	มากที่สุด
2. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา	3.65	0.54	มากที่สุด
3. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนโดยทั่วไป	3.46	0.54	มากที่สุด
4. ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน	3.68	0.54	มากที่สุด
5. ผู้บริหารมีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับคนในครอบครัว	3.61	0.59	มากที่สุด
6. ผู้บริหารสามารถพูดคุยปรึกษาแก้ปัญหาเกี่ยวกับคนในครอบครัว	3.62	0.49	มากที่สุด
7. คนในครอบครัวช่วยเหลือผู้บริหารในยามที่ต้องการได้	3.62	0.62	มากที่สุด
8. ผู้บริหารสามารถผูกมิตร มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน	3.47	0.50	มากที่สุด
9. ชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน	3.62	0.55	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.60	0.54	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู
2. ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน
3. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา
4. ผู้บริหารสามารถพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหาเกี่ยวกับคนในครอบครัว
5. ชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน

ตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านความพึงพอใจ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. ผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับ ยุติธรรมและเพียงพอ	3.74	0.44	มากที่สุด
2. โดยรวมในแต่ละวันผู้บริหารจัดการงานของตนเองสำเร็จลุล่วง	3.42	0.49	มากที่สุด
3. ในแต่ละวันผู้บริหารยังมีเวลาสำหรับทำงานเพื่อผู้อื่นได้อีก	3.20	0.40	มากที่สุด
4. ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้มีกิจกรรมยามว่างได้	3.78	0.42	มากที่สุด
5. จำนวนชั่วโมงที่ผู้บริหารทำงานต่อวันมีความเหมาะสม	3.65	0.48	มากที่สุด
6. ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว	3.85	0.36	มากที่สุด
7. ผู้บริหารได้พักผ่อนที่เพียงพอ	3.63	0.48	มากที่สุด
8. ผู้บริหารมีโอกาสได้ออกกำลังกายเป็นประจำ	3.21	0.41	มากที่สุด
9. ผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง	3.68	0.47	มากที่สุด
10. ผู้บริหารสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	3.66	0.49	มากที่สุด
11. ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาสอันสมควร	3.61	0.49	มากที่สุด
12. ผู้บริหารเสียสละแรงกาย ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	3.27	0.51	มากที่สุด
13. ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา ปราบปรามดี และยินดีกับผู้อื่น	3.53	0.50	มากที่สุด
14. ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชา	3.82	0.38	มากที่สุด
15. ผู้บริหารมีประสบการณ์ มีความรอบรู้	3.40	0.49	มากที่สุด

เชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการทั่วไปและวิชาชีพ				
16.	ผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำด้านวิชาการเป็นที่ยอมรับของผู้ได้บังคับบัญชา และสังคม	3.47	0.50	มากที่สุด
17.	ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ค่อนข้างชัดเจน	3.04	0.20	มากที่สุด
18.	ผู้บริหารมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน	3.47	0.50	มากที่สุด
19.	ผู้บริหารมีงานอดิเรกที่พึงพอใจ ทำแล้วมีความสุขเพลิดเพลิน	3.58	0.47	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		3.53	0.45	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว
2. ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ได้บังคับบัญชา
3. ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้มีกิจกรรมยามว่างได้
4. ผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับยุติธรรมและเพียงพอ
5. ผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง

จ. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตัวแปรตามภูมิหลัง

n = 586

ตัวแปรภูมิหลัง	กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	1.1 ชาย	331	56.48
	1.2 หญิง	255	43.52
	2. อายุ		
	2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	0	0
	2.2 ตั้งแต่ 31 - 35 ปี	47	8.02
	2.3 ตั้งแต่ 36 - 40 ปี	85	14.51

	2.4 ตั้งแต่ 41 - 45 ปี	196	33.45
	2.5 ตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป	258	44.03
3. ระดับการศึกษา			
	3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	80	13.65
	3.2 ปริญญาตรี	313	53.41
	3.3 ปริญญาโท	166	28.33
	3.4 ปริญญาเอก	27	4.61
4. ตำแหน่งในคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน			
	4.1 ประธานกรรมการ	179	30.55
	4.2 ผู้แทนผู้ปกครอง	407	69.45
5. ระยะเวลาในการปฏิบัติ หน้าที่กรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน			
	5.1 ตั้งแต่ 1 -5 ปี	75	12.80
	5.2 ตั้งแต่ 6- 10 ปี	256	43.69
	5.3 ตั้งแต่ 11-15 ปี	215	36.69
	5.4 ตั้งแต่ 16-20 ปี	40	6.83
	5.5 ตั้งแต่ 21-25 ปี	0	0.00
	5.6 ตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป	0	0.00

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.48 มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.03 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53.41 การมีส่วนร่วมในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้แทนผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 69.45 และส่วนใหญ่ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ 6 -10 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.69

ตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของ
กรรมการสถานศึกษา

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. บรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น และเอื้อเพื่อพ่อแม่	3.52	0.52	มากที่สุด
2. มีการสร้างโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของชุมชน โดยการนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้	1.80	0.82	น้อย
3. โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการพิเศษเพียงพอกับการใช้บริการ	2.50	0.97	มาก
4. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน	3.35	0.53	มากที่สุด
5. โรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.42	0.65	มากที่สุด
6. มีการวางแผนกำหนดงาน / โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอในแผนปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์	2.93	0.85	มาก
7. มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน	3.00	0.79	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	2.56	0.64	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของกรรมการสถานศึกษาที่มีความสำคัญในระดับมากและมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. บรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น และเอื้อเพื่อพ่อแม่
2. โรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

3. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน
4. มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน
5. มีการวางแผนกำหนดงาน /โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอ ในแผนปฏิบัติงาน
ด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์

ตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสัมพันธภาพของกรรมการสถานศึกษา

ด้านสัมพันธภาพ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. มีกิจกรรมที่เสริมสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีสัน มีชีวิตชีวา ส่งเสริมการ ทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี	3.01	0.54	มากที่สุด
2. โรงเรียนประสานความร่วมมือ กับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมาสนับสนุนให้ ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการ บริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิด ประโยชน์สูงสุด	3.00	0.68	มากที่สุด
3. นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับ เพื่อนในชั้นเรียน	3.32	0.73	มากที่สุด
4. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกละเลย	3.32	0.73	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.16	0.67	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านสัมพันธภาพของกรรมการ
สถานศึกษาที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 4 อันดับแรก คือ

1. นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน
2. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกละเลย
3. มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีสัน มีชีวิตชีวา
ส่งเสริมการทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี
4. โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน
มาสนับสนุนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ตารางที่ 4.22 ผลการวิเคราะห์หัตถ์แปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของกรรมการสถานศึกษา

ด้านความพึงพอใจ	ระดับค่าเฉลี่ย		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
1. นักเรียนมีโอกาสได้เลือกทำตามความชอบและสนใจ	3.40	0.52	มากที่สุด
2. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความมั่นใจในสิ่งที่เรียนรู้ นั้น ๆ	2.08	0.90	น้อย
3. ชุมชนเห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการระดมทรัพยากร บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่น ๆ จากชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียน	3.32	0.56	มากที่สุด
4. โรงเรียนลดภาระที่ไม่ใช่งานสอนของครูทั้งหมด ให้ครูมุ่งมั่นในการเตรียมการสอน และบันทึกหลังการสอน	3.38	0.71	มากที่สุด
5. โรงเรียนมีเกณฑ์ตัวชี้วัดในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน ผลการปฏิบัติงานที่มีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผลและยุติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ	3.28	0.68	มากที่สุด
6. เป็นกลางและยุติธรรม	3.59	0.49	มากที่สุด
7. นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้	3.60	0.53	มากที่สุด
8. ระบบงานธุรการที่มีความสามารถในการกระจายข่าวสารด้วยการแชร์ข้อมูล ทำให้บุคลากรทราบข้อมูลข่าวสารโดยทั่วถึงกัน โดยไม่ต้องส่งพิมพ์เอกสาร ลดเวลาในการ	2.11	0.96	มาก

ติดต่อสื่อสาร เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน				
9.	นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน	3.50	0.68	มากที่สุด
10.	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กเรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.38	0.51	มากที่สุด
11.	นักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น ชอบสนใจอ่าน	3.49	0.60	มากที่สุด
12.	โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่จำหน่ายในโรงเรียน	3.48	0.62	มากที่สุด
13.	โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรผู้รับผิดชอบ หรือกำกับดูแลเกี่ยวกับโภชนาการให้ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ	3.32	0.61	มากที่สุด
14.	โรงเรียนมีการประกาศประชาสัมพันธ์นโยบายโภชนาการให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ	2.40	1.18	มาก
รวมเฉลี่ย		3.17	0.68	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรหรือปัจจัยด้านความพึงพอใจของกรรมการสถานศึกษาที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ

1. นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
2. ผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ เป็นกลางและยุติธรรม
3. นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน
4. นักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น ชอบและสนใจอ่าน

5. โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่กำหนดในโรงเรียน

4.4 ผลการเสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

ผลการวิจัยในชั้นที่ 1, 2 และ 3 ยืนยัน 3 องค์ประกอบหลัก แต่ปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบจะแปรผันในลำดับความสำคัญ แตกต่างไปตามรายกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ทั้ง 5 กลุ่ม คือ (นักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา) ดังนี้

รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข องค์ประกอบแห่งความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงประกอบด้วย

- 1) องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข
- 2) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา
- 3) องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของฝ่ายต่าง ๆ ต่อสถานศึกษา

แต่จากองค์ประกอบแห่งความสุข ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขนั้นจะแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มดังลำดับความสำคัญขององค์ประกอบในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 สรุปแสดงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม (Environment)	สัมพันธภาพ (Relationships)	ความพึงพอใจ (Satisfaction)
นักเรียน	3	1	2
ครู	1	2	3
บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา	1	2	3
ผู้บริหารสถานศึกษา	1	2	3
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3	2	1

ส่วนการกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการจากตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบจากการวิจัยพบว่า ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขจะแปรไปตามกลุ่ม

- 1) นักเรียน
- 2) ครู
- 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นในการบริหารจัดการต้องดำเนินการให้ตอบสนองแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงตัวแปรหรือปัจจัยตามลำดับความสำคัญในแต่ละสถานศึกษา ดังนี้

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับกลุ่มนักเรียน

ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. เพื่อนที่ไม่รังแก ไม่เอาเปรียบ ไม่แกล้งเพื่อน
2. นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู
3. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีลักษณะที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน
4. นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล
5. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเฟื้อต่อกัน

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข 5 อันดับแรก ได้แก่

1. เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์
2. การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้
3. นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก
4. นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน
5. ในโรงเรียน ในชั้นเรียนนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัด

ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด
3. มีครูที่มีอารมณ์มั่นคง

4. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้มีความคิดเป็นของตัวเองและมีความเชื่อมั่นใน

ตนเอง

5. มีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับกลุ่มครู

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข 5 อันดับแรก ได้แก่

1. บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือดีในการทำงานร่วมกัน
2. โรงเรียนที่มีครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียน
3. ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครู
4. โรงเรียนได้ตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด และสวยงาม
5. โรงเรียนที่มีครูมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน

ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา
3. ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา
4. ครูมีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน
5. ครอบครัวของครูมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานในโรงเรียน

ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. ครูรู้สึกว่าการที่ทำความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน
2. ครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู
3. งานที่ทำส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู
4. ครูมีอิสระในการทำงาน
5. ครูมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข 5 อันดับแรก ได้แก่

1. บรรยากาศที่โรงเรียนเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน
2. ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น
3. รู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบและได้รับมอบหมายสำเร็จ
4. ดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ
5. เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. มีสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี

2. ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา
3. มีความสามัคคีในโรงเรียน
4. ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน
5. ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ

ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. รายได้เพียงพอไม่ขาดสน
2. ปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัด
3. มีความสุขเมื่อได้ทำงานของโรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย
4. มีความพึงพอใจในความสำคัญของงานที่ทำ
5. งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้นได้

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข 5 อันดับแรก ได้แก่

1. บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน
2. บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง
3. มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน
4. โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร

ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5. โรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน

ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู
2. ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน
3. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา
4. ผู้บริหารสามารถพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหากับคนในครอบครัว
5. ชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน

ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว
2. ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชา
3. ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้มีกิจกรรมยามว่างได้

4. ผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับยุติธรรมและเพียงพอ

5. ผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง

ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

2. ผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ เป็นกลางและยุติธรรม

3. นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน

4. นักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น ชอบและสนใจอ่าน

5. โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่จำหน่ายใน

โรงเรียน

ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา 4 อันดับแรก ได้แก่

1. นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน

2. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกแปลกแยก

3. มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีสัน มีชีวิตชีวา ส่งเสริมการทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี

4. โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน มาสนับสนุนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข 5 อันดับแรก ได้แก่

1. บรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น และเอื้อเพื่อผู้แพ้

2. โรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนมีความเป็นระเบียบ

เรียบร้อย

3. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน

4. มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน

5. มีการวางแผนกำหนดงาน /โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอ ในแผนปฏิบัติงาน

ด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะโดยรวมถึงสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ต้องเตรียมความพร้อม สิ่งที่จะต้องจัดให้มี เพื่อรองรับในการนำรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ไปดำเนินการในแต่ละสถานศึกษา ระบุให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติ ควรนำองค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขตามรายกลุ่มไปพิจารณากำหนดการดำเนินงานในแต่ละสถานศึกษา เช่นในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน อาจเชื่อมโยงในโครงการหรือกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่โรงเรียนดำเนินอยู่ เพื่อไม่ให้เป็นการละและกระทบต่อการบริหารจัดการต่างภายในโรงเรียนได้

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องในองค์ประกอบหลักแห่งความสุขทั้ง 3 องค์ประกอบ และการให้น้ำหนักในองค์ประกอบที่แปรผันไปตามกลุ่ม กลุ่มนักเรียนให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ กลุ่มครูเน้นองค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นองค์ประกอบบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ส่วนกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา

ในการพิจารณานั้น ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขตามองค์ประกอบ ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขที่ผันแปรไปตามรายองค์ประกอบและรายกลุ่ม จากผลการวิจัยนี้

แต่ในการนำไปปฏิบัติ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงไว้ด้วยเสมอ คือบริบทของโรงเรียนและลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ศักยภาพในการบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียน ทรัพยากร ความสามารถในการระดมทรัพยากรที่แตกต่างกัน

ในโรงเรียนที่มีข้อจำกัด ควรเน้นการนำองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับกลุ่มนักเรียนไปดำเนินการก่อน โดยเริ่มจากองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ ได้แก่ 1) การที่นักเรียนมีเพื่อนที่ไม่รังแก ไม่เอาเปรียบ ไม่แกล้งเพื่อน 2) การที่นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู 3) มีเพื่อนในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน 4) โรงเรียนที่นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล และ 5) การมีเพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเฟื้อต่อกัน จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว โรงเรียนสามารถเลือกนำไปดำเนินการได้ตามลำดับความสำคัญ ตามความพร้อมของแต่ละโรงเรียน ในโรงเรียนที่มีความพร้อมมาก สามารถนำรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขตามองค์ประกอบ ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขที่ผันแปรไปตามรายองค์ประกอบและรายกลุ่มไปดำเนินการตามลำดับความสำคัญหรือจุดเน้นใน

องค์ประกอบแห่งความสุขของแต่ละกลุ่ม เพื่อจุดมุ่งหมายในการสร้างสุขร่วมกันของผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่ถือเป็นกลุ่มหัวใจหลักในการดำเนินการสร้างสุขให้
เกิดขึ้นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 ของการวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2. เสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข เนื้อหาสาระในรายงานจะประกอบด้วยรายละเอียด ต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการความสุขสำหรับบุคคลแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา (นักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน) ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข 2) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา และ 3) องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของฝ่ายต่าง ๆ ต่อสถานศึกษา

2. ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับบุคคลแต่ละฝ่ายในสถานศึกษานั้น ๆ จะแปรผันไปตามลำดับความสำคัญขององค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยในกลุ่มนักเรียน กลุ่มครู กลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1 สำหรับนักเรียนจะเน้นตัวแปรหรือปัจจัยในด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา เป็นอันดับที่ 1 ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขเป็นอันดับที่ 2 และด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 3

2.2 สำหรับครูจะเน้นตัวแปรหรือปัจจัยใน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขเป็นอันดับที่ 1 ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 2 และด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา

2.3 สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาจะเน้นตัวแปรหรือปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข เป็นอันดับที่ 1 ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 2 และด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 3

2.4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยจะเป็นด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขเป็นอันดับที่ 1 ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 2 และด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 3

2.5 สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตัวแปรหรือปัจจัยจะเน้นด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 1 ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษาเป็นอันดับที่ 2 และด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขเป็นอันดับที่ 3

3. แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขจะแปรผันแตกต่างกันไปตามกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละฝ่าย ซึ่งจะผูกพันกับการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในแต่ละตัวแปรหรือปัจจัย เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งความสุขที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา

3.1 การดำเนินงานให้ตอบสนองนักเรียน การวิจัยนี้พบว่า มีจุดเน้นในการดำเนินตามตัวแปรหรือปัจจัย ใน 5 อันดับของแต่ละองค์ประกอบ คือ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข ได้แก่ การมีเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ มีการเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้ นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน และนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัดในโรงเรียน ในชั้นเรียน ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ นักเรียนมีเพื่อนที่ไม่รังเกะ ไม่เอาเปรียบ ไม่แก้งเพื่อน นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีการแบ่งปัน ในโรงเรียนนักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล และเพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเอื้ออาทรต่อกัน และในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โรงเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนห่างไกลจากบุหรี่ สุรา และสิ่งเสพติด โรงเรียนที่มีครูมีอารมณ์มั่นคง นักเรียนได้เป็นตัวของตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

3.2 สำหรับครู แนวทางการดำเนินงาน เน้นในการดำเนินงาน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือที่ดีในการทำงานร่วมกัน ครูมีความรัก ความเมตตาต่อนักเรียน ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครูด้วยกัน ภายในโรงเรียนมีการตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด และสวยงาม และครูที่มุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้ม

แจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน และครอบครัวของครูมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานในโรงเรียนและ ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ การที่ครูรู้สึกทำงานที่ท่ามีความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน ตัวครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานที่ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู ครูได้มีอิสระในการทำงานและ ชั่วโมงการทำงานของครูที่เหมาะสม

3.3 สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา การดำเนินงานในเรื่องบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข ได้แก่ การที่ได้ทำงานในบรรยากาศของโรงเรียนที่เต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น รู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบและได้รับมอบหมายสำเร็จได้ดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ และเมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาจะมีความสุขจาก การมีสัมพันธอันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและวาจาที่ แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมีความสามัคคีปรองดองกัน มีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน และมีครอบครัวที่อบอุ่นโดยทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ การมีรายได้เพียงพอไม่ขาดสน จากการปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัดมีความสุขเมื่อได้ทำงานของโรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย มีความพึงพอใจในความสำเร็จของงานที่ตนเองทำ และงานของท่านเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้นได้

3.4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การดำเนินงานในสถานศึกษา ใน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสุขจาก บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และโรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสามารถพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหากับคนในครอบครัว และชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน และในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ การที่ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่าง

ชีวิตงานและชีวิตครอบครัว ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถจัดสรรเวลาให้มีการพักผ่อนหย่อนใจได้ มีผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับยุติธรรมและเพียงพอ และผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง

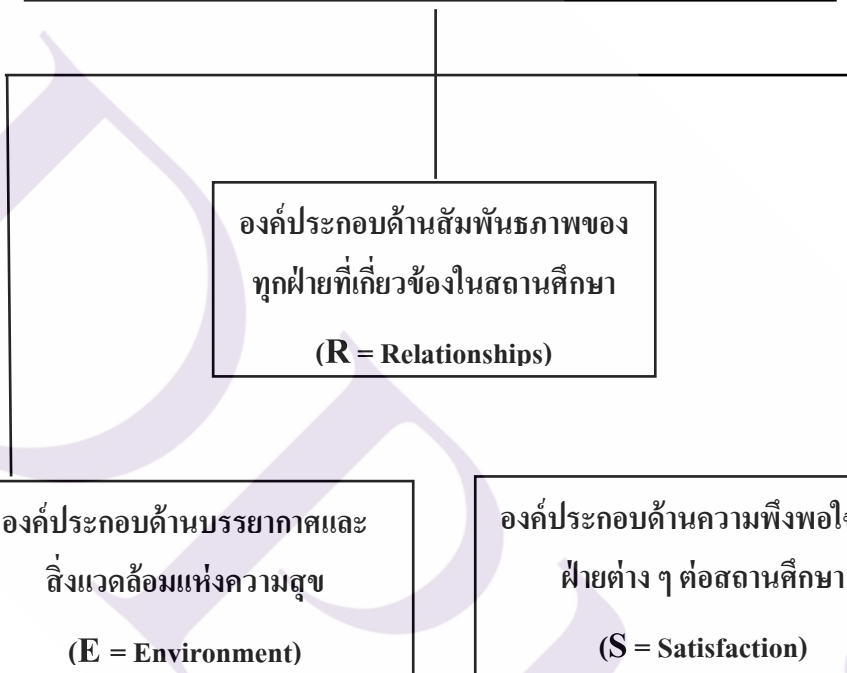
3.5 สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข จะเน้นโรงเรียนที่มีบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่นและเอื้อเพื่อเพื่อแผ้วโรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน โรงเรียนที่มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน และมีการวางแผนกำหนดงาน /โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอ ในแผนปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์ ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ การที่นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกแปลกแยก มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีสน มี ชีวิตชีวา ส่งเสริมการทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมาสนับสนุนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ การที่นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ มีผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ เป็นกลางและยุติธรรม นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน ตัวนักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็นมีความชอบและสนใจอ่าน และ โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่จำหน่ายในโรงเรียน

4. รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข จากการวิจัยนี้ มีลักษณะดังต่อไปนี้

รูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

องค์ประกอบ

องค์ประกอบแห่งความสุขในการดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนเป็น
โรงเรียนแห่งความสุข สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา

จุดเน้น
(รายองค์ประกอบ)

ลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ

นักเรียน	1 : 2 : 3 = R : S : E
ครู	1 : 2 : 3 = E : R : S
บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา	1 : 2 : 3 = E : R : S
ผู้บริหารสถานศึกษา	1 : 2 : 3 = E : R : S
คณะกรรมการสถานศึกษาฯ	1 : 2 : 3 = S : R : E

แนวปฏิบัติ

ในการนำสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา แนวปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับจุดเน้นตัวแปรหรือปัจจัยและบริบทของแต่ละสถานศึกษา จากงานวิจัยนี้เพื่อที่สถานศึกษาจะได้กำหนดวิธีการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาและบริบทของสถานศึกษา แต่ละสถานศึกษาต้องนำตัวแปรหรือปัจจัยของแต่ละองค์ประกอบไปกำหนดวิธีดำเนินการให้ตอบสนองกับลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบสำหรับแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้แนว วิธีดำเนินการที่แตกต่างกัน แต่จะตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายในสถานศึกษาและสัมพันธ์กับบริบท ศักยภาพ และความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา ดังนี้

สำหรับนักเรียน

(1) จุดเน้นในการปฏิบัติสำหรับนักเรียนจะเป็นด้านสัมพันธภาพมาเป็นอันดับที่ 1 ด้านความพึงพอใจเป็นอันดับที่ 2 ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับที่ 3 ในการเลือกกำหนดกิจกรรม แนวปฏิบัติ หรือวิธีดำเนินการในแต่ละด้านควรดำเนินการตามตัวแปรหรือปัจจัยที่สำคัญตามลำดับ 1 – 5 โดยแต่ละสถานศึกษาต้องคำนึงถึงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยในการกำหนดวิธีดำเนินการหรือแนวปฏิบัติเป็นหลักในขั้นต้น และคำนึงถึงความสัมพันธ์กับบริบท ศักยภาพและความพร้อมของสถานศึกษาในการกำหนดการดำเนินการในแต่ละเรื่องให้เหมาะสม

สำหรับครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา

(2) สำหรับครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเน้นอันดับที่ 1 สัมพันธภาพเป็นจุดเน้นอันดับที่ 2 และความพึงพอใจเป็นอันดับที่ 3 ส่วนตัวแปรหรือปัจจัยในการกำหนดการดำเนินงานจะแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มตามลำดับ (1 – 5) จากงานวิจัยนี้เพื่อที่จะได้กำหนดวิธีการปฏิบัติ กำหนดวิธีดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ตอบสนองความต้องการ บริบท ศักยภาพและความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา วิธีการกำหนดจึงอาจอนุโลมหลักปฏิบัติได้เช่นเดียวกับ วิธีคิดในการกำหนด (ในขั้นนี้) หรืออาจอนุโลมวิธีการในแนวเดียวกับวิธีคิดสำหรับนักเรียนได้

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(3) สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าจุดเน้นจะอยู่ที่ด้านความพึงพอใจเป็นอันดับที่ 1 ด้านสัมพันธภาพเป็นอันดับที่ 2 และด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศเป็นอันดับที่ 3 การกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับแต่ละสถานศึกษาเพื่อตอบสนองคณะกรรมการสถานศึกษา จึงควรคำนึงถึงความพึงพอใจในปัจจัยต่าง ๆ ตามลำดับ 1 – 5 เป็นหลักสำคัญ การกำหนดแนวปฏิบัติ วิธีการดำเนินการหรือกิจกรรมของสถานศึกษาอาจอนุโลมใช้วิธีคิดในการกำหนดในแนวเดียวกับวิธีการข้างต้นได้ แต่ต้องให้ตอบสนองจุดเน้นและลำดับสำคัญของปัจจัยหรือตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบลำดับ 1, 2 และ 3

5.2 อภิปรายผล

1. จากการวิจัยพบว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เกิดจากความสุขของกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 5 กลุ่มในสถานศึกษา ได้แก่ 1) นักเรียน 2) ครู 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักแห่งความสุข 3 ด้าน คือ 1) การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขในสถานศึกษาที่ตอบสนองสมาชิกทุกกลุ่มในโรงเรียน 2) มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกทุกฝ่าย และ 3) ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของสมาชิกทุกฝ่าย เป็นสิ่งที่พัฒนาให้เกิดขึ้นได้ โดยตัวแปรความสุขในแต่ละองค์ประกอบจะผันแปรไปตามรายกลุ่มที่แตกต่างกัน

2. องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับนักเรียนจากการวิจัย พบว่าเป็นการแสดงออกของนักเรียนที่สะท้อนถึงสิ่งที่ปรารถนาและความพึงพอใจในสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษาใน 1) การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขในสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการมาใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน 2) มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อน ครู และผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ และ 3) ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ โรงเรียน

2.1 ในความสุขสำหรับกลุ่มนักเรียนถือเป็นสมาชิกกลุ่มใหญ่ในสถานศึกษาและเป็นกลุ่มที่ถือเป็นผู้รับบริการที่มีความปรารถนาต่อความสุขที่แสดงออกถึงความพึงพอใจในสิ่งต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้ของครู มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คุณภาพในการสอนของครู และสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการอยากให้มีในโรงเรียน

2.2 สิ่งที่มีในโรงเรียนเพื่อสร้างสุขสำหรับนักเรียน จากการวิจัยสามารถระบุตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบตามความสำคัญได้ 5 อันดับแรกในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข ได้แก่ 1) เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์ 2) การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความ

เปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้ 3) นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก 4) นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน และ 5) ในโรงเรียน ในชั้นเรียนนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัด

ด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ 1) เพื่อนที่ไม่รังเกะ ไม่เอาเปรียบ ไม่แก้งเพื่อน 2) นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู 3) เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีลักษณะที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน 4) นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล และ 5) เพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเฟื้อต่อกัน และ **ในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา** ได้แก่ 1) โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนไม่สับสนหรือ ไม่ดื่มสุราหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด 3) มีครูที่มีอารมณ์มั่นคง 4) เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้มีความคิดเป็นของตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง และ 5) มีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง การนำ 5 ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีความสำคัญมาเป็นตัวชี้วัดในการดำเนินงานสร้างสุขสำหรับนักเรียนตามรายองค์ประกอบ สามารถเริ่มจากองค์ประกอบแห่งความสุขสำหรับนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดซึ่งพบว่านักเรียนให้ความสำคัญในด้านองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพเป็นอันดับแรก ในบางโรงเรียนที่มีความพร้อม สามารถนำตัวแปรหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในลำดับถัดมาเป็นกรอบในการดำเนินการเพิ่มเพื่อความครบถ้วน ซึ่งมีหลายตัวแปรที่สอดคล้องกับงานวิจัยของกิติยวดี บุญชื้อและคณะ (2540) ที่เสนอ 6 องค์ประกอบความสุขสำหรับนักเรียนและสําราย สิริภคมงคล (2554) ได้พัฒนามาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ระบุไว้ 4 องค์ประกอบ

3. องค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขสำหรับครู จากการวิจัย พบว่า เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกเป็นสุขในการทำงานในสถานศึกษาใน 1) การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขในสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการมาทำงานใน โรงเรียน 2) มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนครู ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ นักเรียน และผู้บริหาร ตลอดจน และ 3) ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียน

3.1 ความสุขสำหรับกลุ่มครูเป็นสมาชิกที่มีการแสดงออกเรื่องความสุขในจากการทำงานในโรงเรียน การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนที่ดี มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่าย ได้ใช้ความสามารถในการทำงานเป็นสิ่งที่กลุ่มครูปรารถนาในการทำงานในโรงเรียน

3.2 สิ่งที่มีในโรงเรียนเพื่อสร้างสุขสำหรับครู จากการวิจัยสามารถระบุตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบตามความสำคัญได้ 5 อันดับแรก **ในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข** ได้แก่ 1) บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือที่ดีในการทำงานร่วมกัน 2) โรงเรียนที่มีครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียน 3) ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครู 4) โรงเรียนได้ตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด

และสวยงาม และ 5) โรงเรียนที่มีครูมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน ในด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 3) ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา 4) ครูมีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน และ 5) ครอบครัวยังครูมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานในโรงเรียน และ ในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ครูรู้สึกว่าการที่ทำความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน 2) ครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู 3) งานที่ทำส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู 4) ครูมีอิสระในการทำงาน และ 5) ครูมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม ในการนำ 5 ตัวแปรหรือปัจจัยความสุขแห่งความสุขสำหรับครูในแต่ละองค์ประกอบ เป็นสิ่งที่โรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการสร้างสุขสำหรับครู สามารถพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับครูจากองค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมซึ่งครูให้ความสำคัญมากที่สุด เลือกตัวแปรหรือปัจจัยใน 5 อันดับแรกมาดำเนินการก่อน แต่หากโรงเรียนพิจารณาแล้วว่า โรงเรียนของเรามีตัวแปรหรือปัจจัยนั้น ๆ อยู่แล้วสามารถพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในอันดับรองลงมา หรือสามารถต่อยอดในวิจัยเพื่อหาตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขใหม่ที่เฉพาะเจาะจงสำหรับกลุ่มครูในโรงเรียนของตนเองก็สามารถทำได้ ในโรงเรียนที่มีความพร้อมสามารถนำตัวแปรหรือปัจจัย 5 อันดับแรกในทุกองค์ประกอบแห่งความสุขมาใช้พิจารณาดำเนินการในโครงการกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อให้ครอบคลุมความสุขสำหรับครู ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สพล กิตติ์ สังข์ทิพย์ (2553) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และอริคุณ สินธนาปัญญา (2558) ที่ศึกษา การพัฒนาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของครู โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

4. องค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาจากการวิจัย พบว่า เป็นการแสดงออกของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาที่สะท้อนความพึงพอใจใน 1) การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขในสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการมาทำงานในโรงเรียน 2) มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ครู และผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ และ 3) ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ โรงเรียน

4.1 ความสุขสำหรับกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนส่วนมาก ได้แก่ งานธุรการ งานบัญชีและการเงินและงานพัสดุ ความสุขของสมาชิกกลุ่มนี้จะมองถึงความพึงพอใจในองค์ประกอบ

3 ด้านในโรงเรียน โดยเฉพาะการได้รับการยอมรับ นับถือ เห็นคุณค่า ในโรงเรียนเป็นถือเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในการสร้างโรงเรียนแห่งความสุข

4.2 โรงเรียนแห่งความสุขสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา สิ่งที่มีจากการวิจัยสามารถระบุตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบตามความสำคัญได้ 5 อันดับแรก ในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข ได้แก่ 1) บรรยากาศที่โรงเรียนเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน 2) ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น 3) รู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายสำเร็จ 4) คุณแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ และ 5) เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ 1) มีสัมพันธอันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี 2) ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา 3) มีความสามัคคีในโรงเรียน 4) ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน และ 5) ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ และในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ 1) รายได้เพียงพอไม่ขาดสน 2) ปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัด 3) มีความสุขเมื่อได้ทำงานของโรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย 4) มีความพึงพอใจในความสำคัญของงานที่ทำ และ 5) งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ การนำ 5 ตัวแปรหรือปัจจัยความสุขแห่งความสุขสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนในแต่ละองค์ประกอบมาดำเนินการสร้างสุขนั้น เป็นสิ่งที่โรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการสร้างสุขสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ซึ่งสามารถพิจารณาองค์ประกอบที่บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดมาดำเนินการก่อน ได้แก่ องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนที่มีความพร้อมสามารถพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในอันดับรองลงมา เพื่อให้ครอบคลุมความสุขสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของอรดา บุญเลิศ (2552) เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

5. องค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจากการวิจัย พบว่าการแสดงออกของผู้บริหารที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในชีวิตที่มีคุณภาพและการทำงานที่ดี ในความสัมพันธ์ในการทำงาน การมีความพอใจใน 1) ในการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขในสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการมาบริหารงานในโรงเรียน 2) มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูนักเรียน และผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ และ 3) ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ โรงเรียน

5.1 ความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกลุ่มที่มีข้อมูล องค์ความรู้ได้อย่างจำกัด โดยลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จะมุ่งทำงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อเป้าหมายเพื่อความสำเร็จ โดยอาจลืมความสมดุลในส่วนของชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว การทำให้ผู้บริหารมีความพึงพอใจในชีวิตที่มีคุณภาพและชีวิตในการทำงานที่ดี ตามองค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งที่ทำลายความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนำไปปฏิบัติอย่างยิ่ง

5.2 สิ่งที่มีในโรงเรียนที่จะทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จากการวิจัยสามารถระบุตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบตามความสำคัญได้ 5 อันดับแรก ในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข ได้แก่ 1) บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเพื่อแผ่ต่อกัน 2) บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง 3) มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน 4) โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ 5) โรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน ในด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู 2) ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน 3) ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา 4) ผู้บริหารสามารถพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหาให้กับคนในครอบครัว และ 5) ชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน และในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว 2) ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 3) ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้มีกิจกรรมยามว่างได้ 4) ผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับยุติธรรมและเพียงพอ และ 5) ผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง การนำ 5 ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขมาพิจารณาดำเนินการในโรงเรียนนั้น สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ที่ตรงกับธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาที่เน้นเรื่องความสำเร็จของงาน มุ่งให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับหลักคุณภาพชีวิตและความสมดุลในชีวิต หรือ Work-life balance ที่สำนักวิจัยและพัฒนา ระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. (2548) ให้ความสำคัญไว้ 3 องค์ประกอบ

6. องค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขสำหรับกรรมการสถานศึกษาสถานขั้นพื้นฐาน

การแสดงออกคณะกรรมการสถานศึกษา ที่สะท้อนถึงสิ่งที่คาดหวังที่น่าพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ ต่อสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่น แบ่งออกได้เป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขในสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อการมาบริหารงานใน โรงเรียน 2) มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง และ 3) ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ โรงเรียน

6.1 ความสุขของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกลุ่มที่คาดหวังต่อการดำเนินการของโรงเรียนที่น่าพึงพอใจ ส่วนใหญ่จะเป็นมุมมองที่คาดหวังต่อนักเรียนที่ต้องการให้มี ให้เป็น ในองค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขดังที่กล่าวมา และมีความคาดหวังต่อการบริหารจัดการใน โรงเรียนที่ควรจัดให้มี ให้ตอบสนองต่อความพึงพอใจในองค์ประกอบและปัจจัยแห่งความสุขทั้ง 3 ด้านเช่นเดียวกัน

6.2 โรงเรียนแห่งความสุขสำหรับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สิ่งที่พึงมี จากการวิจัยสามารถระบุตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบตามความสำคัญได้ 5 อันดับแรก ในด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข ได้แก่ 1) บรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น และเอื้อเพื่อเพื่อน 2) โรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน 4) มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน และ 5) มีการวางแผนกำหนดงาน /โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอ ในแผนปฏิบัติงาน ด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์ ในด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษามี 4 อันดับ ได้แก่ 1) นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน 2) นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกแปลกแยก 3) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีตั้น มีชีวิตชีวา ส่งเสริมการทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี 4) โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมาสนับสนุนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ เป็นกลางและยุติธรรม 3) นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน 4) นักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็นชอบและสนใจอ่าน และ 5) โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่จำหน่ายในโรงเรียน การนำ 4 -5 ตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น

พื้นฐานมาดำเนินการนั้น หากพิจารณาในรายตัวแปรหรือปัจจัยแล้ว มีความคล้ายคลึงกับตัวแปรหรือปัจจัยในองค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของหลายๆ กลุ่ม แต่หากพิจารณาค่าเฉลี่ยเฉพาะองค์ประกอบแห่งความสุขของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น องค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงที่สุดคือ องค์ประกอบด้านความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำพร ปันฟอง (2558) เรื่อง ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและบริหารงานของสถานศึกษา เขตอำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 1

การปฏิบัติในโรงเรียนส่วนใหญ่ของไทย ในการนำองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขไปปฏิบัติในโรงเรียน สิ่งที่ควรคำนึงถึงในอันดับต้น ๆ คือ วัฒนธรรมองค์กร เนื่องจากแต่ละองค์กร แต่ละหน่วยงานจะมีแนวคิด แนวปฏิบัติและค่านิยมขององค์กรเอง ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรจะแตกต่างกันกันออกไป ถือว่าเป็นรากฐาน เป็นตัวกำหนดทัศนคติ และพฤติกรรมขององค์กรนั้น ๆ เช่น บางโรงเรียนมีค่านิยมเรื่องคุณธรรมความดี คิดดี ทำดี ปลูกฝัง หล่อหลอมให้มีจิตสำนึกที่ดี ยึดมั่นการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ตรงนี้ควรมีการปรับหรือเลือกตัวแปรหรือปัจจัยที่มีความใกล้เคียงในการนำไปใช้เพื่อความกลมกลืนและสะดวกในการปฏิบัติ

สิ่งที่ควรคำนึงถึงถัดมาคือ แบบแผน ระเบียบของต้นสังกัด พิจารณาในเรื่องของข้อจำกัด หรือสิ่งที่ขัดต่อ กฎระเบียบ เช่น ในการนำองค์ประกอบในด้านความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษา ของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาไปปรับใช้ในโรงเรียน เช่น การจัดสรรค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ให้กับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา แม้ตัวแปรหรือปัจจัยนี้จะส่งผลต่อความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาแต่ก็ควรมีความเหมาะสมกับความสามารถและความถูกต้องตามระเบียบแบบแผนด้วยเช่นกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบตามรายกลุ่มที่ใกล้เคียงกันผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปเป็นกรอบในการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา เช่น กลุ่มนักเรียน กรรมการสถานศึกษาฯ “เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์” จากกลุ่มครู บุคลากรฯ และ ผู้บริหารฯตัวแปรหรือปัจจัย “บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่นเป็นมิตร เป็นกันเอง” และกลุ่มครู และกรรมการสถานศึกษาฯ “โรงเรียนตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม มีมาตรฐาน” เป็นต้น

2. การบริหารจัดการสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขในแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันตามบริบท ความพร้อมและข้อจำกัด การเริ่มนำรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขไปดำเนินการ อาจพิจารณาจากความต้องการสร้างสุขในกลุ่มนักเรียนก่อน หากพิจารณาต่อไปในองค์กรประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด หรือควรดำเนินการก่อนของกลุ่มนักเรียนจะพบว่า องค์กรประกอบด้านสัมพันธภาพในสถานศึกษา ควรนำมาดำเนินการก่อนองค์กรประกอบด้านอื่น ๆ และในกลุ่มอื่น ๆ ของผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาก็พิจารณาเช่นเดียวกัน

3. ตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้จัดตามลำดับความสำคัญในลำดับที่ 1-5 ผู้บริหารสถานศึกษาพึงดำเนินงานโดยคำนึงถึงลำดับและจุดเน้นดังกล่าวเป็นสำคัญก่อน แต่ตัวแปรหรือปัจจัยในลำดับอื่น ๆ ก็มีความสำคัญไม่น้อย หากสถานศึกษาใดมีความพร้อมอาจนำตัวแปรหรือปัจจัยในลำดับถัดมาพิจารณาดำเนินงานได้ หรือหากพิจารณาแล้วพบว่า องค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยจากการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับบริบทหรือสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาตน อาจทำการศึกษาวิจัยใหม่เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยที่ตรงกับความต้องการในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

4. การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำกับติดตาม และประเมินผลเป็นระยะ เพื่อให้การนำรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขได้พัฒนาและให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาและช่วยลดความเสี่ยงต่าง ๆ จากการดำเนินงานได้ทันเวลาที่
ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

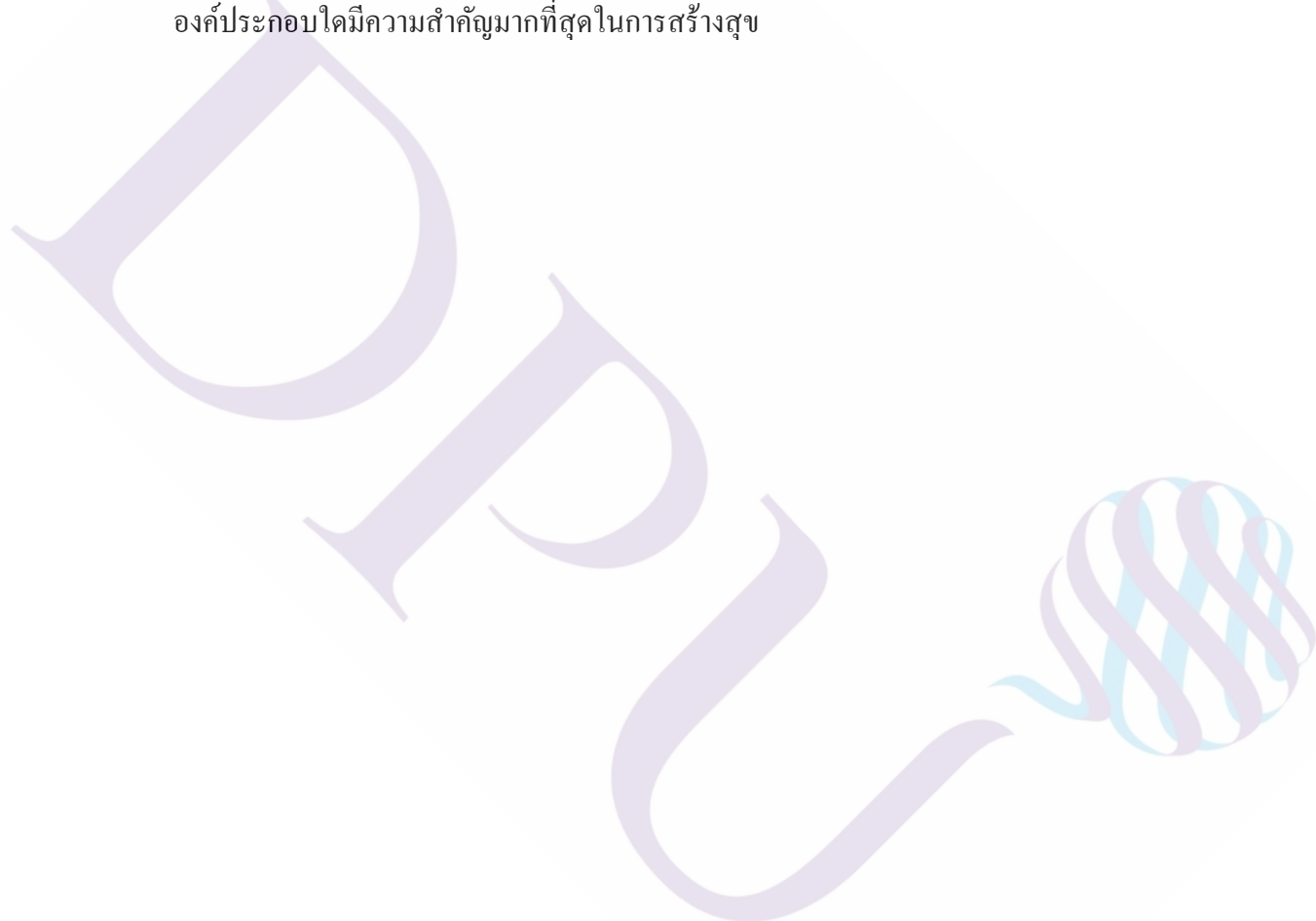
1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของนักเรียนเพศหญิงและชายในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 มีตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขเหมือนหรือแตกต่างกัน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของครูประจำชั้นที่มีอายุการทำงาน 1-5 ปี , 6-10 ปี , 11-15 ปี , 15-20 ปี , 20-25 ปี และ 25 ปี ขึ้นไป ตัวแปรหรือปัจจัยความสุขคือสิ่งใด และสิ่งใดไม่ทำให้สุข

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาสำหรับตำแหน่งงานธุรการ การเงินและบัญชี และงานพัสดุ ว่ามีตัวแปรหรือปัจจัยความสุขสำหรับแต่ละตำแหน่งงาน เพศ หรือ อายุงาน การศึกษา ส่งผลด้วยหรือไม่อย่างไร

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบด้านความพึงพอใจ ตัวแปรหรือปัจจัย “ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว” สำหรับผู้บริหาร เพศหญิง และเพศชาย เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ประสพการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าวหรือไม่

5. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบด้านความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ประธานสถานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนจากส่วนต่าง ๆ ผู้แทนปกครอง มีตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของแต่ละตำแหน่งเป็นอย่างไร หรือองค์ประกอบใดมีความสำคัญมากที่สุดในการสร้างสุข

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิตติชาติ บุญเชื้อ. (2540). การเรียนรู้อย่างมีความสุข. *วารสารครุศาสตร์* 26(1), 7 – 22
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. (2550). *องค์กรไม่ใช่เครื่องจักร (Living Organization) : การบริหารจัดการกระบวนทัศน์ใหม่*. นนทบุรี : สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวรส.)
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษา.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2545). *ดัชนีวัดความสุขสุขภาพจิตของคนไทย*. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2549). *ดัชนีความสุข ทางรอดของสังคมไทย*. นนทบุรี : บิยอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- กรมสุขภาพจิต. (2556). *ฮอร์โมนหรือสารเคมีในสมอง*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=11761>
- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช สำนักรายานต์.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2540). *การนิเทศโครงการส่งเสริมศักยภาพนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : SP PRINTING PARTNERSHIP
- คัมภีร์ ชีราวิทย์. (2555). *การศึกษาปัจจัยพระคัมภีร์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ดุขุฎิบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิตรารักษ์ วัฒนศัพท์. (2551). *ภาวะความสุขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฉัตรชนก นิมา. (2560). *ความสุขในสถานศึกษาในมุมมองศาสนาอิสลาม*. สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2560 โรงเรียนมุฮัมมาดียะห์ อนุสรณ์ (สะและน่อยอุปถัมภ์).
- ชนัดพล ช่างน้อย. (2552). *ความพึงพอใจของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการบริหารโรงเรียนในกลุ่มธรรมรักษ์สัมพันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์และคณะ. (2556). *มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ. ศูนย์องค์กรสุขภาวะ (Happy Workplace Center) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).* กรุงเทพฯ : ม.ป.พ..
- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์และคณะ. (2560). *องค์กรแห่งความสุข 4.0. ศูนย์องค์กรสุขภาวะ (Healthy Organization Center) สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.).* กรุงเทพฯ: ม.ป.พ..
- ชินกร น้อยคำยาง, และปภาดา น้อยคำยาง. (2555). *รายงานการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีความสุขในการทำงานของบุคลากรในสำนัก หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุมสุข สุขหิ้น. (2552). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครู โรงเรียนเอกชน จังหวัด นครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐและกนกพร นิตยน์ธิพฤทธิ. (2553). *ความสุข: มณฑลความรู้ใหม่ในทฤษฎี เศรษฐศาสตร์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ติรณ พงศ์มณฑพัฒน์. (2553). *นโยบายความสุข : จิต วัตถุ และความต้องการที่ไม่สิ้นสุด = Happiness Policy : Mind, Matters and Unlimited Wants.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2560, จาก <http://thesis.swu.ac.th:\swuebook\h369167.pdf>
- ทิสนา แยมณี. (2543). *เทคนิควิธีการส่งเสริมความสามารถในการคิด : นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับครูยุคใหม่.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญวรัศม์ เพ็ญวาณิช.(2554). *ภาวะผู้นำวัฒนธรรม องค์กร จิตวิญญาณองค์กรกับความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรของผู้จัดการ บริษัท แอดวานซ์ อิน โฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภาพรณัฏ พิพัฒน์. (2550). *เปิดโลกความสุข GNH (พิมพ์ครั้งที่ 1).* กรุงเทพฯ: มติชน.
- นฤมล แสงผล. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต).* ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- บริการเชื้อเพลิงการบินกรุงเทพ, บมจ. (2553). *BAFS filling up our society. รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม.* กรุงเทพฯ : ม.ป.พ..

- บพิตร อิศระ. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุรินทร์ เทพสาร. (2557). ยุทธศาสตร์การบริหารการเปลี่ยนแปลงสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญจง ชวศิริวงศ์. (2550). Happy workplace. วารสารพัฒนาสังคม, 9(2), 61-63.
- บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศและคณะ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาของ เทศบาลจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8(1),
- เบน-ชาฮาร์, ทาล. (2559). วิชาความสุขที่มีสอนแค่ในฮาร์วาร์ด. กรุงเทพฯ : วีเลิร์น.
- ปัทมา ทองสม. (2553). การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประดิษฐ์ เถกิงรังสฤกษ์. (2559.) จุดประกายให้คิดชีวิตคมชัด. เชียงใหม่: โรงพิมพ์จตุพร
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2540). การเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนกรุงเทพมหานครด้านพลศึกษา. กรุงเทพฯ : SP PRINTING PARTNERSHIP.
- ประเวศ วะสี. (2543). จุดประกายการปฏิรูปการเรียนรู้สู่สหัสวรรษใหม่. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ประเวศ วะสี. (2548). มรรค 12 คู่ประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุข. เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ. นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูประบบสาธารณสุขแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2551). สุขภาวะที่ สมบูรณ์. หมอชาวบ้าน. น. 352, 2551, สิงหาคม. กรุงเทพฯ.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2545). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์สุภา
- พิณสุดา สิริธรงค์ศรี. (2560). คู่มือการดำเนินโครงการขยายการจัดการเรียนรู้แบบเครือข่าย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสุขภาวะเด็กและเยาวชน. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มูลนิธิศึกษาธิการ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พระคริสตธรรมใหม่. (2525). พันธสัญญาใหม่ แห่งพระเยซูคริส. กรุงเทพฯ : องค์กรกิติเกียนส์อินเตอร์เนชันแนล ห่งประเทศไทย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต) (2545). พุทธธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.

- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต) (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)
- พระมหาจุติชัย วชิรเมธี. (2553). 5 ชั้นของความสุข... ว.วชิรเมธี . สืบค้น 5 สิงหาคม 2560, จาก <http://health-variety.blogspot.com/2010/03/5.html>
- พระราชวรมณี (ป. อ. ปยุตโต). (2518). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- แพรวพรรณ พิเศษ. (2548). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพบูลย์ ศรีสุธรรม. (2549). *การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศรีสะเกษ เขต 2* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ภูริต โสภนคณาภรณ์. (2555). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข* (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหิดล (2560). *โครงการเสริมสร้างความสุขมหาวิทยาลัยมหิดล*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.op.mahidol.ac.th/orpr/AboutHR/Welfare/about/HappyWorkPlace/indexHWP.html>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2560). *เครื่องมือพัฒนาสู่โรงเรียนสุขภาวะ*. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยระบบการศึกษา. บริษัท สารคามการพิมพ์ จำกัด
- มณฑล สรไกรภูติและสุนันทา เสี่ยงไทย. (2556). *มิติทางจิตวิญญาณในการทำงาน (Workplace Spirituality): ความท้าทายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. *วารสารมจร.วิชาการ* ,16(32),113-124
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). *มนุษย์สัมพันธ์ : พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2550). *ความสันโดษและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย:กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีและชัยนาทใน “หลากหลายมิติแห่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทย”* นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.

เลয়ারด์ ริชาร์ด. (2550). *ความสุข : หลากหลายข้อค้นพบของศาสตร์ใหม่แห่งความสุข = Happiness : Lessons from a New Science* (พิมพ์ครั้งที่ 1). แปลโดย รักดี โชติจินดา; และเจริญเกียรติ ชนสุขถาวร. กรุงเทพฯ: ศูนย์จัดตปัญหาศึกษาร่วมกับสำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.(ชุดสังคม).

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: ชนพรการพิมพ์.
 วินิตา แก้วเกื้อ. (2554). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสุขของนักเรียน : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีรชัย โกแวร์. (2559). *ความสุขในสถานศึกษาในมุมมองศาสนาคริสต์*. สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2559 คริสตจักรร่วมเย็น.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิตและคณะ. (2555). *คุณภาพชีวิตการทำงานและความสุข*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2542). *การบริหารคุณภาพ*. เชียงใหม่ : คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สพลกิตต์ สังข์ทิพย์. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้าง* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2554). *คู่มือการวัดความสุขด้วยตนเอง*.สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมาคมเครือข่ายบริการวิชาการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2560). แอบดู Google บริษัทที่พนักงานมีความสุขที่สุดในโลก. สืบค้น 20 กรกฎาคม 256, จาก <http://www.hehaworkplace.com>

สารสนเทศเพื่อการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). สถิติการศึกษาที่มีผู้เรียกใช้ประจำปีการศึกษา 2560. สืบค้น 20 กรกฎาคม 256, จาก http://www.mis.moe.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113

- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2549). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย competency based learning*. กรุงเทพฯ : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ
- สุรพล พยอมแย้ม. (2548). *จิตวิทยาสัมพันธ์ภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สหภาพพัฒนาการพิมพ์
- สุริยน ศรีชัย. (2550). *การศึกษาความพึงพอใจตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- แสนสุข พาลูกา. (2549). *สภาพปัญหาและความคาดหวังการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำราญ สิริภคมงคล. (2554). *การพัฒนามาตรวัดความสุขในการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ดุขุฎิบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.thaihealth.or.th/search.html>
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2549). *ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน Work life balance (1)*. สืบค้น 9 มกราคม 2559, จาก <http://ocseth.blogspot.com/2006/04/work-life-balance-1.html>
- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการเผยแพร่และสอนอิสลาม อีร์-ร็อบวะฮ์สุกรีวิทยา. (2009). *ท่านถามอัลกุรอานตอบ*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2560 จาก http://www.piwdee.net/Islam_soksa4/islam014.html
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *สำรวจความพึงพอใจในชีวิตของคนไทยในปีพ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). *การปฏิรูปการศึกษาเชิงใช้: ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียน*. สืบค้น 9 มกราคม 2559, จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/870>
- สำนักงานพัฒนาคณะกรรมการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ. (2551). *สรุปรายงานประจำปี 2550 สำนักงานพัฒนาคณะกรรมการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ : ดอกเบี๋ยจำกัด.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2554). *ข้อมูลการศึกษา ปี 2554*. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.

- สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล (2548). รายงานโครงการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรภาครัฐ: ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน—ระบบการหยุดราชการทดแทน. สำนักงาน ก.พ.
- สมสิทธิ์ อัสตรนินิ. (2552). จิตตปัญญาศึกษาคืออะไร. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อธิคุณ สิ้นธนาปัญญา. (2558). การพัฒนาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ดุขยฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อะมีน บิน อับดุลลอฮ์ฮะกอวีย. (2011). ว่าด้วยความสุข. สืบค้น 11 เมษายน 2559
<http://www.piwdee.net/index1.php>
- อภิชัย มงคล. (2552). การพัฒนาและทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย (Version 2007) : รายงานการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- อารดา บุญเลิศ. (2552). การวิเคราะห์องค์ประกอบความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยรามคำแหง (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล และคณะ. (2555). เรื่องสรรคร์ สานฝันสู่องค์กรสุขภาวะ:มองผ่าน Happy 8 Menu. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- อูระ การ์มา. (2553). ระบบการศึกษาเปี่ยมสุข :ตามแนวปรัชญาความสุขมวลรวมประชาชาติ. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (โครงการเอกสารวิชาการการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล).
- เอกชัย ไสร์จกกิจ. (2559). ความสุขในสถานศึกษาในมุมมองศาสนาคริสต์. สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2559 ที่วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- โอภาส เสวีกุล. (2544). เนื่องในพระราชดำริ.กรุงเทพฯ : องค์การค้ำคูณสภา.
- อำพร ปันฟอง. (2558). ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและบริหารงานของสถานศึกษา เขตอำเภอหนามื่น จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาต่างประเทศ

- Ashmos D.P. & D.Duchon. (2000). Spirituality at work: A conceptualization and Measure. *Journal of management Inquiry*,9(2), 134-145
- Cash, K. C., & Gray, G. R. (2000). A Framework for Accommodating Religion and Spirituality in the Workplace. *Academy of Management Executive*. 14 (3),124-133.
- Chiumento, S. (2007). *Happiness at work index research report*. Retrieved April 11, 2016, from: <http://www.chiumento.co.uk>.
- De Cenzo, David A. & Robbins, Stephen P. (2002). *Human Resource Management 7th ed.* New York, *The Von Hoffman Press*.
- Department of Labour of New Zealand. (2006). *Work-Life Balance in New Zealand: A Snapshot of Employee and Employer Attitudes and Experiences*. Department of Labour, Wellington. New Zealand Government.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and proposal for a national index [Electronic version]. *American Psychologist*,55(1),34-43.
- Duchon, D., & Plowman, D. A. (2005).Nurturing the Spirit at Work: Impact on Work Unit Performance. *The Leadership Quarterly*. 16 (5) ,807-833.
- Fry, L. W., & Slocum, J. W. (2008). Maximizing the Triple Bottom Line Through Spiritual Leadership. *Organizational Dynamic*. 37 (1), 86-96.
- Garcia-Zamor,J.-C. (2003). Workplace Spirituality and Organizational Performance. *Public Administration Review*, 63(3),355-363.
- Giacalone, R. A. and C. L. Jurkiewicz. (2003). *Handbook of workplace spirituality and organizational performance*. N.Y. : M.E. Sharpe.
- Golden, L. & B. Wiens-tuers. (2005). “To your happiness? Extra hours of labor supply and worker well-being”. *Journal of Socio-Economics*, 35(2006), 382-397.
- Helen De Cieri, Barbara Holmes, Jacqui Abbott & Trisha Pettit. (2002). *Work/Life Balance Strategies: Progress and problems in Australian organization*. Monash university Working Paper 58/02 Nov.
- Jean-Baptiste Lopez. (2013). *Green School – Jigme Losel PS, Thimphu*. Retrieved October 8, 2017, from <https://bhutancanada.org/tag/green-schools/>

- Kinjerski, V. & Skrypnek, B.J. (2006) A human ecological model of spirit at work. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 3(3), pp.232-239.
- Kjerulf. (2007). *Praise for happy hour is 9 to 5*. Petersburg: Alexander.
- Lewis, D. E. (2001). *Workplace Spirituality Moves Up On Agenda*. Boston Globe, December 16
- Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration*, 33(12), 652-655.
- Marque ,J. et al. (2007). *Spirituality in the Workplace: What it is Why it Matters How to make it for you*. California: Personhood Press
- Marques, J. (2005). HR's Crucial Role in the Establishment of Spirituality in the Workplace. *The Journal of American Academy of Business Cambridge*, 7 (2),27-31.
- Marie, B. (2011). Workplace Spirituality. *Culture & Religion Review Journal* 2011 (2), 52-62
- Maslow Abraham Harold. (1970). *Motivation and Personality*. 2 nd. New York: Harper.
- Malenka and Gül Dölen. (2013). *The "Love Hormone" Drives Human Urge for Social Connection*. Retrieved October 8, 2017, from <https://www.psychologytoday.com/blog/the-athletes-way/201309/the-love-hormone-drives-human-urge-social-connection>
- Milliman, J., A. J. Czaplewski, and J. Ferguson. (2003). Workplace spirituality and employee work attitudes : An exploratory empirical assessment. *Journal of Organizational Change Management* 16 (4), 426-47.
- Mirza Muhammad Aanan. (2009). *The Limbic System*. Retrieved October 8, 2017, form <http://medicinembbs.blogspot.com/2009/10/limbic-system.html>
- OECD. (2013) . *How's Life? 2013: Measuring WeLL-being*. OECD Publishing.
- Petchsawanga, Pawinee and Duchon, Dennis, "Measuring workplace spirituality in an Asian context" (2009). Management Department Faculty Publications.
- Richard Layard, ;Clark Andrew ;& Senik Claudia. (2012). World Happiness Report. Retrieved May 20, 2017, from <http://www.earth.columbia.edu/sitefiles/file/Sachs%20Writing/2012/World%20Happiness%20Report.pdf>

- Robert J. Waldinger. (2015). *Harvard Study of Adult Development*. Retrieved May 20, 2017, from https://www.ted.com/speakers/robert_waldinger
- Robert V. Krejcie and Daryle W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Saamah Abdallah et al. (2012). *The Happy Planet Index : 2012 Report a global index of sustainable well-being*. New Economic Foundation :London United Kingdom
- Sajad Habibzadeh and Khalil Allahvirdiyani. (2011). *Effects of Economic and Non Economic Factors On Happiness On Primary School Teachers and Urmia University Professors*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Retrieved May 20, 2017, from <https://cyberleninka.org/article/n/468907>
- Tom Rath and Jim Harter. (2012). *Wellbeing: The five essential elements*. New York.
- Ugyen Tenzin (2014). *Green school for green Bhutan*. Retrieved May 20, 2017, from <http://uttenzin.blogspot.com/2014/08/green-school-for-green-bhutan.html>
- UNESCO. (2017). *Promoting Learner Happiness and Well-being*. UNESCO ASIA-PACIFIC EDUCATION THEMATIC BRIEF.
- Ura karma; Alkire Sabina;& Zangmo Tshoki. (2010). *GNH and GNH Index*. Retrieved May 20, 2017, from <http://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/Ura-et-al-Bhutan-Happiness-Chapter.pdf>
- Warr, Peter (2007). *Work, Happiness, and Unhappiness*. Erlbaum, Mahwah, NJ
- White, N. P. (2006). *A brief history of happiness*. Malden, ME: Blackwell publishing.
- Xiaoyan Liang, Huma Kidwai and Minxuan Zhang. (2016). *How Shanghai does it*. The World Bank group

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและแบบนำสัมภาษณ์เพื่อยืนยันความเป็น
องค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กร
แห่งความสุขของสถานศึกษา

<p>รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้พิจารณายื่นข้อเสนอประกอบและตัวแปร หรือปัจจัยแห่งความสุขของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	
<p>คณะผู้บริหารสถานศึกษา</p>	
1. นายชุมพล ขอดเจริญ	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
2. ดร.ลัดดา อิ่มอกใจ	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสังข์อำวิทยาและ ศึกษานิเทศก์
3. นางสุรางค์ ประไพพน	ผู้อำนวยการโรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง
4. นางศุภวรรณ การุญญะวีร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนปากคลองสอง
5. ดร.อรุณี ตระการไพโรจน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนเชิงคำคริสเตียน
<p>คณาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา</p>	
1. ผศ.ดร.อริพงษ์ เพชรสุทธิ	อาจารย์สาขาบริหารการศึกษา คณบดีคณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
2. ดร.อริคุณ สิ้นธนาปัญญา	อาจารย์พิเศษสาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
3. ดร.วิษณุ เป็รียนิม	อาจารย์พิเศษสาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
4. ดร.พิเชษฐ ยังตรง	อาจารย์พิเศษสาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
5. ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง	อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

แบบนำสัมภาษณ์

คำชี้แจง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) ศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2.) เสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านพิจารณารายละเอียดและให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อช่วยให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ ช่วยให้ได้แนวทางในการสร้างรูปแบบสำหรับการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงในสถานศึกษา

1. องค์ประกอบ

กลุ่มขององค์ประกอบหลักๆที่สำคัญหรือสิ่งที่จะทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุข

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในขั้นต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญ หรือสิ่งที่จะทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุข สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา (นักเรียน-ครู-บุคลากรสายสนับสนุน-ผู้บริหาร-และผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา)วัดได้จากองค์ประกอบ ด้าน

- 1.) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข
- 2.) ด้านสัมพันธภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา
- 3.) ความพึงพอใจของฝ่ายต่างๆต่อสถานศึกษา

(ดูคำนิยามศัพท์ องค์ประกอบและปัจจัยในแต่ละองค์ประกอบ ได้จากที่ท้ายเอกสาร)

ท่านเห็นว่า ทั้ง 3 องค์ประกอบหลักดังกล่าว ครอบคลุมเพียงพอหรือไม่ หรือ ควรเพิ่มเติมองค์ประกอบอื่นใดอีกบ้าง (โปรดระบุ)

.....

2. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ”นักเรียน”

โรงเรียนแห่งความสุขของนักเรียน หมายถึง โรงเรียนที่นักเรียนสะท้อนหรือแสดงออกถึงความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ สัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีสุขภาพจิตดี มีความรู้สึกพึงพอใจในโรงเรียน

2.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม แห่งความสุขสำหรับนักเรียน

พิจารณาจาก

- () การมีการเรียนการสอนที่มีความสุข
- () การมีบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง
- () ความสามารถแสดงออกทางอารมณ์ของครู
- () การที่นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ
- () มีเจตคติที่ดีสนใจเรียนและรู้หน้าที่
- () การที่นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้มีหรือรู้จักความรับผิดชอบ

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัยหรือตัวแปรในการสร้างสุขสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะ

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปรในประเด็นใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข สำหรับนักเรียน

.....

.....

2.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของนักเรียน พิจารณาจาก

- () การมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- () ลักษณะเพื่อนในกลุ่ม
- () รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัยหรือตัวแปรในการสร้างสุขสำหรับนักเรียน

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปรในประเด็นใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพของนักเรียน ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขสำหรับนักเรียน

.....

.....

2.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของนักเรียน

- () คุณภาพในการสอนของครู
- () สุขภาพกายแข็งแรงมีโภชนาการดี
- () เรียนแล้วนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

- () โรงเรียนสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน
- () ความเหมาะสมของงานที่มอบหมาย
- () มีพื้นที่เรียนและพื้นที่เล่นแบบเปิดในโรงเรียน

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปร ด้านความพึงพอใจของนักเรียน ในการสร้างสุขสำหรับนักเรียน

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปรใดบ้าง ใน กลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจของนักเรียน ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขสำหรับนักเรียน

.....

.....

3. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “ครู”

โรงเรียนแห่งความสุขของครู หมายถึง การแสดงออกของครู ที่สะท้อนถึงถึงความรู้สึกรับเป็นสุขในการทำงาน ในด้านสภาพบรรยากาศและ ด้านสัมพันธภาพ และด้านความพึงพอใจ

3.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขสำหรับครู พิจารณาจาก

- () สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน
- () การรับรู้คุณค่าในตนเอง
- () การมีสังคมดี
- () การมีสมาชิกที่มีคุณธรรม
- () การมีจิตสาธารณะ
- () เพื่อนคลาไคล
- () การใช้ชีวิตแบบพอเพียง
- () ตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปรในการสร้างสุขสำหรับครู

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปรในประเด็นใดในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขสำหรับครู

.....

.....

3.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของครู พิจารณาจาก

- () สัมพันธภาพระหว่างบุคคล
- () ความสัมพันธ์กับผู้เรียน
- () ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร
- () ความสัมพันธ์ในครอบครัว
- () การมีครอบครัวที่ดี ที่อบอุ่น เอื้อเพื่อ

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปร ในการสร้างสุขสำหรับ ครู

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ในประเด็น ใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพของครู ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขสำหรับครู

.....

3.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของครู

- () คุณลักษณะงาน โดยรวม
- () ค่าตอบแทน
- () การมีสุขภาพดี
- () ความสำคัญของงาน
- () ความมีอิสระในการตัดสินใจในงาน
- () ความเด่นชัดของงาน
- () คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ
- () คุณภาพชีวิตในการทำงาน
- () การมีวินัยใช้จ่ายเงิน

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปร ด้านความพึงพอใจของครู ในการสร้างสุขสำหรับครู

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็น ใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจของครู ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขสำหรับครู

.....

4. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา”

โรงเรียนแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา หมายถึง การแสดงออกของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาที่สะท้อนใน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ด้านสัมพันธภาพ และด้านความพึงพอใจ

4.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

- () ความรักในงาน
- () ความสำเร็จในงาน
- () การมีสุขภาพจิตดี
- () บรรยากาศในที่ทำงานที่ดี
- () มีคุณธรรม
- () การมีสุขภาพกายที่ดี
- () มีการทำงานเป็นทีม
- () มีบรรยากาศของความรู้สึกเอื้ออาทร

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัยหรือ ตัวแปร ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับ บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็นใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

.....

.....

4.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพ ของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

- () การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ
- () สัมพันธภาพในการทำงาน
- () การมีสัมพันธภาพที่ดี ที่อบอุ่น เอื้อเฟื้อ ในครอบครัว
- () การสนับสนุนจากองค์กร

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัยหรือ ตัวแปร ด้านสัมพันธภาพ สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับ บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็น
ใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพ สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

.....

.....

4.3 ตัวแปร ปัจจัย ด้านความพึงพอใจ ของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

- () คุณลักษณะงาน
- () รายได้
- () ความพึงพอใจในชีวิตการทำงาน
- () ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
- () ความพึงพอใจในงานในหน้าที่

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย
หรือ ตัวแปร ด้านความพึงพอใจ สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับ
บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็น
ใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจ สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

.....

.....

5. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “ผู้บริหารสถานศึกษา”

โรงเรียนแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหาร ที่สะท้อน
ถึงความพึงพอใจในชีวิตที่มีคุณภาพและการทำงานที่ดี ในความสัมพันธ์ในการทำงาน มีความพอใจ
ในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ สัมพันธภาพและการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่น่าพึงพอใจ ใน
ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดลอม ด้านสัมพันธภาพ และ ด้านความพึงพอใจ

5.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดลอม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

- () การมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีในสถานศึกษา
- () สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาใช้
- () สถานศึกษามีบรรยากาศของการใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่
- () สถานศึกษามีสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี
- () สถานศึกษามีการทำงานเป็นทีมที่ดี

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปร ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็นใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

.....

.....

5.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษา

- () ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน
- () สัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงานและการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษา
- () ความสัมพันธ์ที่ดี ที่อบอุ่นในครอบครัวของผู้บริหารสถานศึกษาเอง
- () การสนับสนุนจากองค์กรหลักหรือหน่วยงานต้นสังกัด

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปร ด้านสัมพันธภาพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็นใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพ สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา

.....

.....

5.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจ ของผู้บริหารสถานศึกษา

- () รายได้
- () การบริหารเวลาที่ดี
- () การชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม
- () การมีสุขภาพกายดี
- () มีจิตสาธารณะ
- () คุณธรรมและศีลธรรม
- () การศึกษา
- () มีวินัยในการใช้จ่ายเงิน

() การพักผ่อนหย่อนใจ

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็น
ปัจจัยหรือตัวแปร ด้านความพึงพอใจ ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่าควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็น
ใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจ สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....

6. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”

โรงเรียนแห่งความสุขของผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา วัดได้จากการแสดงออกของ
ผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา ที่สะท้อนถึงสิ่งที่คาดหวังถึงสิ่งที่น่าพึงพอใจต่อการบริหาร
จัดการ ต่อสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง
ผู้ปกครองกับโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่น

6.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา

- () สถานศึกษามีบรรยากาศในห้องเรียน โรงเรียนที่เอื้อการเรียนรู้
- () สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและท้องถิ่น
- () สถานศึกษามีห้องปฏิบัติการพิเศษให้เพียงพอ
- () สถานศึกษาคอยดูแลปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดูอยู่เสมอ
- () สถานศึกษามีการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย
หรือ ตัวแปร ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา ในการสร้างสุข
สำหรับ คณะกรรมการสถานศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็น
ใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับ คณะกรรมการสถานศึกษา

.....
.....

6.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพ ของคณะกรรมการสถานศึกษา

- () สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายใน

- () สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน
- () นักเรียนรู้สึกสนุกในการเรียน ชอบมาโรงเรียน

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปร ด้านสัมพันธภาพ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับสถานศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็นใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพ สำหรับ คณะกรรมการสถานศึกษา

.....

6.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจ ของคณะกรรมการสถานศึกษา

- () นักเรียนได้เรียนตามความถนัด
- () ระดมทรัพยากร
- () ลดภาระงานครู
- () สถานศึกษามีการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ
- () นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สามารถนำไปใช้ได้จริง
- () มีระบบธุรการที่ทันสมัย
- () นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้
- () นักเรียนรักการอ่าน
- () นักเรียนได้รับประทานอาหารตามโภชนาการ

ขอให้ท่านเรียงลำดับความสำคัญตามลำดับ 1, 2, 3, ... ที่ท่านเห็นว่าสำคัญต่อการเป็นปัจจัย หรือ ตัวแปร ด้านความพึงพอใจ ของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการสร้างสุขสำหรับสถานศึกษา

จากปัจจัยหรือตัวแปรดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ปัจจัยหรือตัวแปร ประเด็นใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจ สำหรับของคณะกรรมการสถานศึกษา

.....

นิยามศัพท์

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา หมายถึง 1) นักเรียน 2) ครู 3) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ

1. ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม คือ สภาพทั่วไปทางกายภาพ ทางด้านสภาพแวดล้อมด้านจิตใจและสังคม ที่ส่งผลต่อการมีบรรยากาศที่อบอุ่น มีทัศนคติที่ดี มีความเป็นกันเองและเอื้ออาทรต่อกันในสถานศึกษา

2. ด้านสัมพันธภาพกับผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ การแสดงออกที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในความสัมพันธ์ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในสถานศึกษา การมีความรักความเคารพ ความเป็นกันเอง ความร่วมมือในการทำงาน การเป็นมิตร การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ การได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับในความรู้ความสามารถ

3. ด้านความพึงพอใจ คือ การแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความพึงพอใจในสถานศึกษา ในคุณภาพชีวิต ในการทำงาน ในการเรียนการสอน ตลอดจนในความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า

ภาคผนวก ข.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ครู บุคลากร
สายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	
1. ผศ.ดร.เสวียน เจนเขว่า	อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. ดร.สุรัตน์ ขวัญบุญจันทร์	อาจารย์ประจำสาขาวิจัยและการประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. ดร.ชยอนันต์ มั่นคง	อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
4. ดร.พิเชษฐ ยังตรง	ผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
5. ดร.พิชญ์ เป็รียนิม	อาจารย์พิเศษสาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ที่ มธบ๐๔๑๔(๑)/๐๒๕๙

๑๑ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามออนไลน์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑

ด้วย นายธนวุฒิ แก้วนุช นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งขณะนี้ อยู่ระหว่างการดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย

วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปที่ สถานศึกษาในสังกัดของท่าน เพื่อเลือกเข้าไปตอบแบบสอบถามออนไลน์จาก ๒ ช่องทางที่สะดวก ดังนี้ **ช่องทางที่ ๑** ผ่าน Web Browser ได้แก่ ๑) นักเรียน ที่ <http://bit.ly/2v7clmN> ๒) ครู ที่ <http://bit.ly/2uZdeDi> ๓) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ที่ <http://bit.ly/2Ud6dbs> ๔) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ <http://bit.ly/2liiRVR> และ ๕) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ <http://bit.ly/2UboBC2> หรือ **ช่องทางที่ ๒** ผ่าน QR Code ได้แก่

๑) นักเรียน	๒) ครู	๓) บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา	๔) ผู้บริหารสถานศึกษา	๕) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
				

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการการศึกษา

สำนักงานเลขานุการวิทยาลัยครูศาสตร์

โทร.๐๒-๙๕๔-๗๓๐๐ ต่อ ๖๔๘

(นายธนวุฒิ แก้วนุช ๐๘๗-๙๙๗-๙๘๗๗)

วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามออนไลน์
เรื่อง องค์ประกอบและปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แบบสอบถามนักเรียน

<http://bit.ly/2v7clmN>

แบบสอบถามครู

<http://bit.ly/2uZdeDi>

แบบสอบถามผู้บริหาร
สถานศึกษา

<http://bit.ly/2liiRVR>

แบบสอบถามบุคลากร
สายสนับสนุนการศึกษา

<http://bit.ly/2Ud6dbS>

แบบสอบถามกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

<http://bit.ly/2UboBC2>

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

ธนวุฒิ แก้วนุช นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา
วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

087-997-9897 e-mail: tkaewnuch@gmail.com

แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ครู บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาคผนวก ค.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้พิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติใน
สถานศึกษา และแบบนำสัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้พิจารณาให้ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา	
คณะผู้บริหารสถานศึกษา	
1. ดร.สุคนธา อรุณภู	อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
2. นายชุมพล ยอดเจริญ	อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
3. ดร.ลัดดา อิ่มอกใจ	อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนสังข์อ่าววิทยาและศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
4. นางสุรางค์ ประไพพนพ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง
5. นางศุภวรรณ การุญญะวีร์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนปากคลองสอง
6. ดร.อรุณี ตระการไพโรจน์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเชียงคำคริสเตียน
7. นายลือชัย เจริญผล	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านบึง
8. นางบังอร อยู่ย่น	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวันครู 2502
9. นางไพพกา ผิวคำ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญณ์อุปถัมภ์)
10. นางณัชชัญญา ปัทมทัตตานนท์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 69 (คลองหลวง)
คณาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา	
1. รศ.ดร.วรกิต เตื่อนช้าง	อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผศ.ดร.อริพงษ์ เพชรสุทธิ	อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา คณะบดีคณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
3. ผศ.ดร.เสวียน เจนเขว่า	อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
4. ดร.อริคุณ สิ้นธนาปัญญา	อาจารย์พิเศษสาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

คณาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา	
5. ดร.วิษณุ เป็รียนันท์	อาจารย์พิเศษสาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
6. ดร.พิเชษฐ ยิ่งตรง	อาจารย์พิเศษสาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
7. ดร.สุรัตน์ ขวัญบุญจันทร์	อาจารย์ประจำสาขาวิจัยและการประเมินผล การศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
8. ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง	อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
9. ดร.สมชัย ชวลิตธาดา	อาจารย์พิเศษสาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
10. ดร.เชษฐภณัญญ์ ลีลาศรีศิริ	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

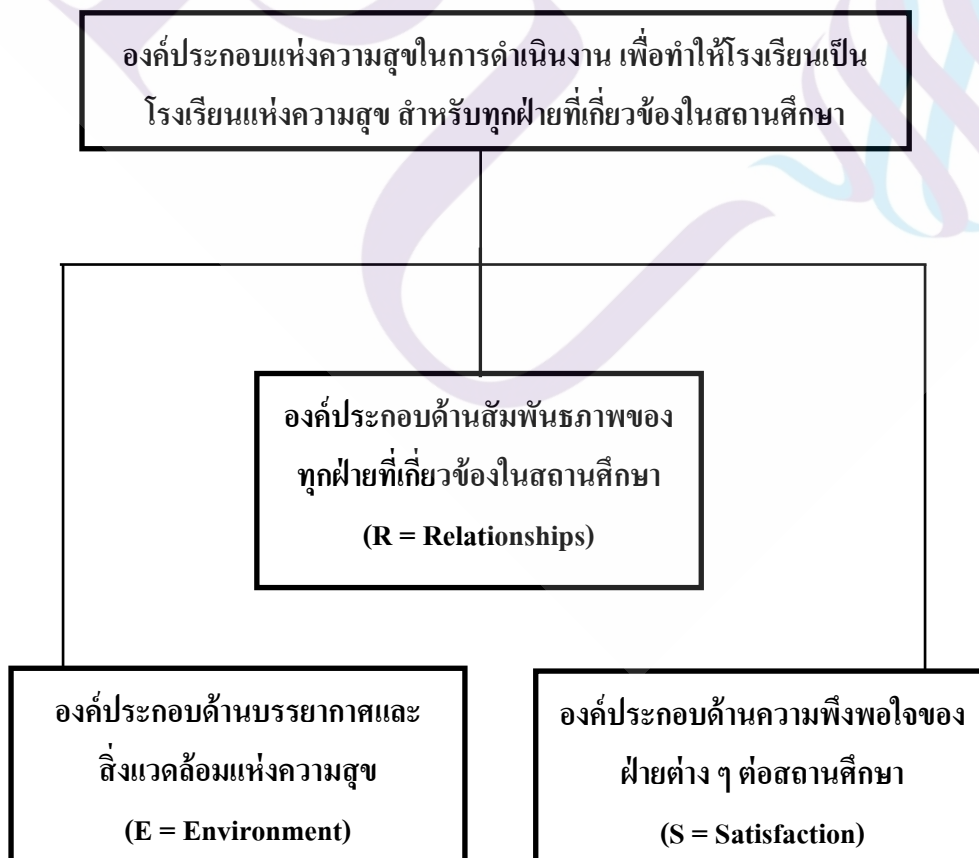
แบบนำสัมภาษณ์

คำชี้แจง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) เสนอรูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข จากผลการวิจัยในขั้นที่ 1, 2 และ 3 ปรากฏว่า สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ องค์ประกอบแห่งความสุขในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 1) องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข
- 2) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา
- 3) องค์ประกอบด้านความพึงพอใจของฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา

จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านพิจารณารูปแบบและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงในสถานศึกษา และให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อช่วยให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ ซึ่งรูปแบบและแนวปฏิบัติฯ แสดงดังแผนภาพต่อไปนี้

1. องค์กรประกอบ

กลุ่มขององค์กรประกอบหลักๆ ที่สำคัญหรือสิ่งที่จะทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุข จากผลการวิจัยในขั้นที่ 1, 2 และ 3 สรุปได้ว่า องค์กรประกอบที่เป็นองค์กรประกอบหลักที่สำคัญ หรือสิ่งที่จะทำให้โรงเรียนเป็น โรงเรียนแห่งความสุข สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา (นักเรียน-ครู-บุคลากรสายสนับสนุน-ผู้บริหาร-และผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา) วัดได้จาก องค์กรประกอบ ด้าน

- 1) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข
- 2) ด้านสัมพันธภาพของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา
- 3) ความพึงพอใจของฝ่ายต่างๆต่อสถานศึกษา

(ดูคำนิยามศัพท์ องค์กรประกอบและตัวแปรหรือปัจจัยในแต่ละองค์กรประกอบ ได้จากที่ท้าย เอกสาร)

ท่านเห็นว่า ทั้ง 3 องค์กรประกอบหลักดังกล่าว ครอบคลุมเพียงพอหรือไม่ หรือ ควรเพิ่มเติม องค์กรประกอบอื่นใดอีกบ้าง (โปรดระบุ)

.....
.....

2. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ”นักเรียน”

โรงเรียนแห่งความสุขของนักเรียน หมายถึง โรงเรียนที่นักเรียนสะท้อนหรือแสดงออกถึงความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ สัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีสุขภาพจิตดี มีความรู้สึกพึงพอใจในโรงเรียน

2.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม แห่งความสุขสำหรับนักเรียน

พิจารณาจาก

1. เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์
2. การเรียนที่ช่วยให้เด็กเรียนเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้
3. นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก
4. นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน
5. ในโรงเรียน ในชั้นเรียนนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัด

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนโดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ในประเด็นใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุข สำหรับนักเรียน

.....

.....

2.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของนักเรียน พิจารณาจาก

1. เพื่อนที่ไม่รังแก ไม่เอาเปรียบ ไม่แกล้งเพื่อน
2. นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู
3. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีลักษณะที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน
4. นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล
5. เพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเฟื้อต่อกัน

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข ด้านสัมพันธภาพของนักเรียน สำหรับนักเรียนโดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัย ดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ในประเด็นใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพของนักเรียน ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุข สำหรับนักเรียน

.....

.....

2.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของนักเรียน

1. โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด
3. มีครูที่มีอารมณ์มั่นคง
4. เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้มีความคิดเป็นของตัวเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง
5. มีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข ด้านความพึงพอใจของนักเรียน สำหรับนักเรียนโดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ใดบ้างใน
กลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจของนักเรียน ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขสำหรับนักเรียน

.....
.....

3. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “ครู”

โรงเรียนแห่งความสุขของครู หมายถึง การแสดงออกของครู ที่สะท้อนถึงถึงความรู้สึกเป็นสุข
ในการทำงาน ในด้านสภาพบรรยากาศและ ด้านสัมพันธภาพ และด้านความพึงพอใจ

3.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขสำหรับครู พิจารณาจาก

1. บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือดี
ในการทำงานร่วมกัน
2. โรงเรียนที่มีครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียน
3. ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครู
4. โรงเรียนได้ตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด และสวยงาม
5. โรงเรียนที่มีครูมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็น ตัวแปรหรือปัจจัย ในการสร้างสุข
ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขสำหรับครู สำหรับครูโดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัย ดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ใน
ประเด็นใดในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งความสุขสำหรับครู

.....
.....

3.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพของครู พิจารณาจาก

1. ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา
3. ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา
4. ครูมีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน
5. ครอบครัวยุคของครูมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานใน โรงเรียน

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็น ตัวแปรหรือปัจจัย ในการสร้างสุข
ด้านสัมพันธภาพของครู สำหรับครูโดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ในประเด็น
ใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพของครู ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขสำหรับครู

.....
.....

3.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจของครู

1. ครูรู้ดีกว่างานที่ทำมีความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน
2. ครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู
3. งานที่ทำส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู
4. ครูมีอิสระในการทำงาน
5. ครูมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็น ตัวแปรหรือปัจจัย ในการสร้างสุข
ด้านความพึงพอใจของครู สำหรับครูโดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็น
ใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจของครู ที่เป็นปัจจัยแห่งความสุขสำหรับครู

.....
.....

4. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา”

โรงเรียนแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา หมายถึง การแสดงออกของ
บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาที่สะท้อนใน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ด้านสัมพันธภาพ
และด้านความพึงพอใจ

4.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับบุคลากรสายสนับสนุน
การศึกษา

1. บรรยากาศที่โรงเรียนเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน
2. ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและ
ให้เกียรติผู้อื่น
3. รู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบและได้
รับมอบหมายสำเร็จ

4. ดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ

5. เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข
ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับ บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็น
ใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

.....
.....

4.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพ ของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

1. มีสัมพันธอันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี
2. ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา
3. มีความสามัคคีในโรงเรียน
4. ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน
5. ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข
ด้านสัมพันธภาพ สำหรับ บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็น
ใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพ สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

.....
.....

4.3 ตัวแปร ปัจจัย ด้านความพึงพอใจ ของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

1. รายได้เพียงพอไม่ขาดสน
2. ปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัด
3. มีความสุขเมื่อได้ทำงานของโรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย
4. มีความพึงพอใจในความสำเร็จของงานที่ทำ
5. งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้นได้

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข
ด้านความพึงพอใจ สำหรับ บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็น
ใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจ สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

.....
.....

5. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “ผู้บริหารสถานศึกษา”

โรงเรียนแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหาร ที่สะท้อน
ถึงความพึงพอใจในชีวิตที่มีคุณภาพและการทำงานที่ดี ในความสัมพันธ์ในการทำงาน มีความพอใจ
ในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ สัมพันธภาพและการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่น่าพึงพอใจ ใน
ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ด้านสัมพันธภาพ และ ด้านความพึงพอใจ

5.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1. บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน
2. บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง
3. มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน
4. โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร
ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
5. โรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข
ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็น
ใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....

5.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู
2. ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน
3. ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

4. ผู้บริหารสามารถพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหากับคนในครอบครัว

5. ชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข
ด้านสัมพันธภาพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็น
ใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพ สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....

5.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจ ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว
2. ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชา
3. ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้มีกิจกรรมยามว่างได้
4. ผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับยุติธรรมและเพียงพอ
5. ผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข
ด้านความพึงพอใจ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่าควร เพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็น
ใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจ สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....

6. ตัวแปรหรือปัจจัยสำหรับ “คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”

โรงเรียนแห่งความสุขของผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา วัดได้จากการแสดงออกของผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา ที่สะท้อนถึงสิ่งที่คาดหวังถึงสิ่งที่น่าพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ ต่อสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและท้องถิ่น

6.1 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา

1. บรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น และเอื้อเพื่อผู้ดูแล
2. โรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย
3. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน
4. มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน
5. มีการวางแผนกำหนดงาน /โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอ ในแผนปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็นใดบ้างในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา

.....

.....

6.2 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านสัมพันธภาพ ของคณะกรรมการสถานศึกษา

1. นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน
2. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกแปลกแยก
3. มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีสันทัน มีชีวิตชีวา ส่งเสริมการทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี
4. โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน มาสนับสนุนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข ด้านสัมพันธภาพ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็นใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านสัมพันธภาพ สำหรับ คณะกรรมการสถานศึกษา

.....

.....

6.3 ตัวแปรหรือปัจจัย ด้านความพึงพอใจ ของคณะกรรมการสถานศึกษา

1. นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
2. ผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ เป็นกลางและยุติธรรม
3. นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน
4. นักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น ชอบและสนใจอ่าน
5. โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่กำหนดในโรงเรียน

ขอให้ท่านพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยข้างต้นว่าเป็นตัวแปรหรือปัจจัยในการสร้างสุข

ด้านความพึงพอใจ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเฉพาะหรือไม่

จากตัวแปรหรือปัจจัยดังกล่าว ท่านเห็นว่า ควรเพิ่มเติม/ตัด ตัวแปรหรือปัจจัย ประเด็นใดบ้าง ในกลุ่มองค์ประกอบ ด้านความพึงพอใจ สำหรับของคณะกรรมการสถานศึกษา

.....

นิยามศัพท์

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา หมายถึง 1) นักเรียน 2) ครู 3) บุคลากรสายสนับสนุน การศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ

1. ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม คือ สภาพทั่วไปทางกายภาพ ทางด้านสภาพแวดล้อม ด้านจิตใจและสังคม ที่ส่งผลต่อการมีบรรยากาศที่อบอุ่น มีทัศนคติที่ดี มีความเป็นกันเองและเอื้อ อำนวยต่อกันในสถานศึกษา

2. ด้านสัมพันธภาพกับผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ การแสดงออกที่สะท้อนถึงความพึงพอใจใน ความสัมพันธ์ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในสถานศึกษา การมีความรักความเคารพ ความ เป็นกันเอง ความร่วมมือในการทำงาน การเป็นมิตร การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ การได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับในความรู้ความสามารถ

3. ด้านความพึงพอใจ คือ การแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความพึงพอใจใน สถานศึกษา ในคุณภาพชีวิต ในการทำงาน ในการเรียนการสอน ตลอดจนในความสำเร็จและความ เจริญก้าวหน้า

ตอนที่ 2 ปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้รู้สึกว่าเป็นโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่งความสุขในทัศนะของท่าน
ท่านกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยหรือสิ่งที่ท่านกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่งความสุขในทัศนะของท่าน

ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็น ตามที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่จะหรือคาดว่าจะทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขในทัศนะของตัวท่านกรรมการ โปรดระบุ “ระดับที่เหมาะสม” 4 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	ต้องมีหรือควรมีให้มากที่สุด
3	หมายถึง	ควรมีให้มาก
2	หมายถึง	ควรมีแต่น้อย
1	หมายถึง	ควรมีให้น้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	บรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น และเอื้อเพื่อพ่อแม่					
2	มีการสร้างโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของชุมชน โดยการนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้					
3	โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการพิเศษเพียงพอกับการให้บริการ					
4	สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนดี สวยงาม และมีมาตรฐาน					
5	โรงเรียนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย					
6	มีการวางแผนกำหนดงาน /โครงการ/งบประมาณที่เพียงพอ ในแผนปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์					
7	มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับการใช้งาน					
8	มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน มีสีสัน มีชีวิตชีวา ส่งเสริมการทำงานด้วยความสัมพันธ์ที่ดี					
9	โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนทั้งบุคคลและทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมาสนับสนุนให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
10	นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน					
11	นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครู ไม่รู้สึกแปลกแยก					
12	นักเรียนมีโอกาสดำเนินการตามความชอบและสนใจ					
13	นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสุขในสิ่งที่เรียนรู้นั้น ๆ					
14	ชุมชนเห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการระดมทรัพยากร บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่น ๆ จากชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียน					
15	โรงเรียนลดภาระที่ไม่ใช่งานสอนของครูทั้งหมด ให้ครูมุ่งมั่นในการเตรียมการสอนและบันทึกหลังการสอน					
16	โรงเรียนมีเกณฑ์ตัวชี้วัดในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน ผลการปฏิบัติงานที่มีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงาน อย่างมีเหตุผลและยุติธรรม					
17	ผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากอคติ เป็นกลางและยุติธรรม					
18	นักเรียนได้เรียนในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้					
19	ระบบงานธุรการที่มีความสามารถในการกระจายข่าวสารด้วยการ แร่ข้อมูล ทำให้บุคลากรทราบข้อมูลข่าวสารโดยทั่วถึงกัน โดยไม่ต้องสั่งพิมพ์เอกสาร ลดเวลาในการติดต่อสื่อสาร เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน					
20	นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพตามระดับการศึกษาของนักเรียน					
21	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
22	นักเรียนอ่านออก อ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น ชอบและสนใจอ่าน					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
23	โรงเรียนมีนโยบายในการควบคุมคุณภาพและชนิดของอาหารที่จำหน่ายในโรงเรียน					
24	โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรผู้รับผิดชอบ หรือกำกับดูแลเกี่ยวกับโภชนาการให้ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ					
25	โรงเรียนมีการประกาศประชาสัมพันธ์นโยบายโภชนาการให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1 สิ่งที่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยากให้มากที่สุด¹ในโรงเรียน ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรู้สึกมีความสุขมาก(โปรดระบุไม่เกิน 3 อย่าง)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

3.2 สิ่งที่เป็นปัจจุบันมีอยู่ในโรงเรียน แล้วทำให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรู้สึก “ไม่ค่อยมีความสุข” (โปรดระบุไม่เกิน 3 อย่าง)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

.ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์และกรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ

ตอนที่ 2 ปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้ครูรู้สึกว่าเป็นโรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับครู

รายการต่อไปนี้ เป็น ปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้ครูรู้สึกว่าเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่ง

ความสุขของครู

ขอให้ทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นตามที่เห็นว่าเป็น
 สิ่งที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับตัวครูเอง ตาม “ระดับความเหมาะสม” 4 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	ต้องมีหรือควรมีมากที่สุด
3	หมายถึง	ควรมีให้มาก
2	หมายถึง	ควรมีหรือมีได้แต่น้อย
1	หมายถึง	ควรมีให้น้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	โรงเรียนได้จัดอาคารสถานที่ มีแสงสว่างและอากาศถ่ายเทดี					
2	โรงเรียนได้ตกแต่งอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ สะอาด และสวยงาม					
3	โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานครบครัน					
4	โรงเรียนมีสิ่งที่จะช่วยให้ครูได้ประเมินคุณค่าในตนเองจากการปฏิบัติงาน					
5	บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความร่วมมือดีในการทำงานร่วมกัน					
6	ครูได้ดำรงตนอย่างมีศีลธรรม และดำเนินชีวิตตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ					
7	โรงเรียนที่มีครูมีความรักความเมตตาต่อนักเรียน					
8	โรงเรียนที่ครูมุ่งมั่นในการพัฒนานักเรียน					
9	ครูมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนครู					
10	ครูมีความเสียสละในการช่วยเหลือส่วนร่วม					
11	ครูมีความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียด (มีความสงบในจิตใจ)					
12	ครูมีงานอดิเรกหรือกิจกรรมยามว่างที่ช่วยสร้างความสุขให้กับตนเองได้					
13	ครูดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
14	ครูไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะ					
15	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนและเพื่อนครูในการใช้ชีวิตแบบพอเพียง					
16	ครูมีความตื่นตัว เรียนรู้ตลอดเวลา ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ					
17	ครูเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ					
18	โรงเรียนที่ช่วยให้ครูได้เตรียมตนเองให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น					
19	ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูและบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา					
20	ครูทำงานเข้ากันได้ดีระหว่างเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษา					
21	ครูมีการสื่อสารระหว่างเพื่อนครูอย่างสม่ำเสมอ					
22	ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน					
23	ครูมีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจความคิดเห็นของนักเรียน					
24	ครูมีปฏิริยาตอบสนองต่อนักเรียนอย่างเหมาะสม					
25	ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา					
26	ครูได้รับความเชื่อถือและให้เกียรติจากผู้บริหารสถานศึกษา					
27	ครูมีความสัมพันธ์อันดีและมั่นคงระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว					
28	ครอบครัวของครูมีความอบอุ่น มีเหตุผลและไม่รบกวนการทำงานในโรงเรียน					
29	ครอบครัวของครुकอยสนับสนุนช่วยเหลือในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้					
30	ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่					
31	ครูมีความพึงพอใจในความเหมาะสมของเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่ได้รับ					
32	ครูมีความพึงพอใจในสุขภาพร่างกายของตน					
33	ครูไม่มีโรคประจำตัว					
34	ครูได้รับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
35	ครูไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา					
36	ครูมีโอกาสดูออกกำลังกายเป็นประจำ					
37	โรงเรียนได้จัดให้ครูได้ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี					
38	ครูรู้สึกว่าการที่ทำงานที่มีความสำคัญสร้างประโยชน์ให้กับโรงเรียน					
39	ครูเป็นที่ยอมรับของเพื่อนครู					
40	ครูมีอิสระในการทำงาน					
41	ครูสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานได้ด้วยตนเอง					
42	ขอบข่ายของงานที่ครูรับผิดชอบมีความชัดเจนและเหมาะสม					
43	งานที่ครูได้รับต้องใช้ความรู้ทักษะใหม่ๆและต้องใช้ความชำนาญหลายด้าน					
44	ครูพึงพอใจต่อภาระงานที่รับผิดชอบในโรงเรียน					
45	ครูมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม					
46	ครูมีสวัสดิการที่มั่นคง					
47	งานที่ทำส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในอนาคตให้แก่ครู					
48	ครูมีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินตามความจำเป็น					
49	ครูไม่มีหนี้					
50	ครูมีการออมเงินเป็นประจำ					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ช่วยทำให้เป็น โรงเรียนแห่งความสุขของครู

3.1 สิ่งที่ครูอยากให้มีมากที่สุดในโรงเรียน ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ครูรู้สึกมีความสุขมาก
(โปรดระบุไม่เกิน 3 อย่าง)

1.....

2.....

3.....

3.2 สิ่งที่ปัจจุบันมีอยู่ในโรงเรียน แล้วทำให้ครูรู้สึก “ไม่ค่อยมีความสุข” (โปรดระบุไม่เกิน 3 อย่าง)

1.....

2.....

3.....

3.3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของเวลาตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ

ตอนที่ 2 ปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้นักเรียนเห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของนักเรียน

รายการต่อไปนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของนักเรียน
ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นตามที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้โรงเรียน
เป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับตัวนักเรียนเอง ตามระดับ 4 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	ต้องมีหรือควรมีให้มากที่สุด
3	หมายถึง	ควรมีให้มาก
2	หมายถึง	ควรมีหรือมีได้แต่ให้น้อย
1	หมายถึง	ควรมีให้น้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับที่ทำให้เป็นโรงเรียน แห่งความสุขของนักเรียน				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	นักเรียนได้เรียนบทเรียนที่สนุก					
2	บทเรียนเร้าความสนใจ					
3	เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์					
4	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน					
5	นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการเรียน					
6	นักเรียนมีอิสระในการคิดในการเรียน					
7	นักเรียนเห็นคุณค่าและยอมรับในจุดดีและจุดด้อยของตนเอง					
8	การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้					
9	การเรียนที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกและมีความรับผิดชอบ					
10	ในโรงเรียน ในชั้นเรียนนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ชอบและถนัด					
11	นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจเมื่อทำสิ่งที่ชอบหรือถนัดประสบความสำเร็จ					
12	มีครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาสนับสนุน					
13	มีครูที่รับฟังความคิดเห็นจากนักเรียน					
14	นักเรียนรับฟังข้อเสนอแนะ คำแนะนำจากครู					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับที่ทำให้เป็นโรงเรียน แห่งความสุขของนักเรียน				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
15	มีครูที่คอยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในกิจกรรมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง					
16	มีครูที่สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตรหรือเป็นกันเอง					
17	โรงเรียนมีกิจกรรมที่นักเรียนได้เลือกทำตามความชอบและความสนใจ					
18	นักเรียนไม่ได้พัฒนาตัวเอง ไม่ได้เรียนรู้และเข้าใจ และไม่ได้ลงมือปฏิบัติ					
19	นักเรียนไม่อยากทำงานที่ได้รับมอบหมาย					
20	นักเรียนขยันเรียน มีแรงจูงใจในการเรียน					
21	นักเรียนอยากมาโรงเรียน กระตือรือร้น อยากที่จะเรียน					
22	นักเรียนเห็นประโยชน์ของการเรียน					
23	นักเรียนขาดวินัยในตนเอง					
24	โรงเรียนที่ช่วยให้นักเรียนรู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ					
25	นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน					
26	นักเรียนปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน					
27	นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครู					
28	โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นตัวของตัวเองค่อนข้างมาก					
29	ในโรงเรียนมีการยอมรับการมีจุดเด่น จุดด้อย ที่แตกต่างกันของนักเรียน					
30	เพื่อนในกลุ่มนักเรียนเอื้อเฟื้อต่อกัน					
31	เพื่อนในกลุ่มนักเรียนมีลักษณะที่แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน					
32	เพื่อนที่ไม่รังเกะ ไม่เอาเปรียบ ไม่แกล้งเพื่อน					
33	โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลได้มากพอสมควร					
34	นักเรียนไม่เครียด ไม่กังวล					
35	โรงเรียนที่ทำให้ให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองได้เป็นอย่างดี					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับที่ทำให้เป็นโรงเรียน แห่งความสุขของนักเรียน				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
36	โรงเรียนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง					
37	มีครูส่งเสริมให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ					
38	มีครูที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดได้ทำเอง					
39	มีครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนในแบบที่ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง					
40	มีครูที่มีอารมณ์มั่นคง					
41	โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารถูกหลักโภชนาการ					
42	นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้าเป็นประจำ					
43	นักเรียนได้มีโอกาสออกกำลังกายสม่ำเสมอ					
44	โรงเรียนที่ทำให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด					
45	เป็นโรงเรียนที่นักเรียนไม่เป็นโรคอ้วน					
46	เป็นโรงเรียนที่นักเรียนได้บริโภคผักผลไม้อย่างเพียงพอ					
47	เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้					
48	เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล					
49	เป็นโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้มีความคิดเป็นของตัวเองและมี ความเชื่อมั่นในตนเอง					
50	เป็นโรงเรียนที่ช่วยให้เมื่อเติบโตขึ้นสามารถให้ความช่วยเหลือ ผู้อื่นได้					
51	โรงเรียนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ					
52	โรงเรียนที่มีแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับที่ทำให้เป็นโรงเรียน แห่งความสุขของนักเรียน				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
53	โรงเรียนที่มี การบ้าน ชิ้นงานที่มอบหมายที่เหมาะสมไม่มากและไม่ น้อยจนเกินไป					
54	โรงเรียนมีพื้นที่สีเขียวสำหรับการเรียนรู้และเล่นเพียงพอ					
55	โรงเรียนมีพื้นที่สำหรับให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ทาง สิ่งแวดล้อม					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1 สิ่งที่นักเรียนอยากให้มีมากที่สุดในโรงเรียน ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้นักเรียนรู้สึกมี
ความสุขมาก (โปรดระบุไม่เกิน 3 อย่าง)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

3.2 สิ่งที่ปัจจุบันมีอยู่ในโรงเรียน แล้วทำให้นักเรียนรู้สึก “ไม่ค่อยมีความสุข” (โปรดระบุไม่เกิน 3
อย่าง)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างมากในการสละเวลาตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ

ตอนที่ 2 ปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาารู้สึกว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาารู้สึกว่าโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

ขอให้ทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นตามที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับตัวบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษาเอง ตาม “ระดับความเหมาะสม” 4 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	ต้องมีหรือควรมีให้มากที่สุด
3	หมายถึง	ควรมีให้มาก
2	หมายถึง	ควรมีหรือมีได้แต่น้อย
1	หมายถึง	ควรมีให้น้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	ท่านมีความรู้สึกเป็นสุขที่ได้ทำงานที่โรงเรียน					
2	ท่านมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ					
3	ท่านมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ					
4	ท่านรู้สึกมีคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจากการทำงานที่รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายสำเร็จ					
5	ท่านมีจิตใจที่เป็นสุข สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน แจ่มใส ไม่มีความวิตกกังวล					
6	บรรยากาศที่โรงเรียนเต็มไปด้วยความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน					
7	บรรยากาศที่โรงเรียนเป็นแบบมีความเป็นกันเอง					
8	ครูในโรงเรียนมีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าผู้อื่นและให้เกียรติผู้อื่น					
9	ท่านดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ					
10	ท่านมีกิจกรรมที่ผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน					
11	ในโรงเรียนส่งเสริมความร่วมมือในการทำงาน โดยแบ่งงานตามความรับผิดชอบ					
12	การทำงานในโรงเรียนมีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล					

ข้อ	คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
13	ท่านมีความรู้สึกว่าการทำงานของกลุ่มที่ท่านทำงานอยู่ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน					
14	ในโรงเรียนมีบรรยากาศที่แสดงถึงความเอื้ออาทรต่อกัน แสดงความห่วงใยเอาใจใส่					
15	เมื่อเกิดปัญหาในการทำงานจะมีคนคอยอยู่เคียงข้างคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
16	ท่านได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา					
17	ท่านได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน					
18	ในโรงเรียนท่านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อย่าง ต่อเนื่องหรือเป็นระยะ ๆ					
19	มีสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน มีปฏิริยาและ วาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดี					
20	ในครอบครัวของคุณมีความรักใคร่กันดี					
21	ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวอยู่เสมอ ๆ					
22	โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการพัฒนา ส่งเสริม อบรมให้มีความรู้ ความชำนาญยิ่งขึ้นในงานของท่าน					
23	ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม และมีความยุติธรรมในการทำงาน					
24	ท่านมีความพึงพอใจในความสำเร็จของงานที่ท่านทำ					
25	ท่านปฏิบัติงานจนเกิดผลงานที่เด่นชัด					
26	รายได้ที่ได้รับมีความยุติธรรมเท่าเทียมตามภาระงานที่รับผิดชอบ					
27	รายได้เพียงพอไม่ขาดสน					
28	ท่านมีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิต					
29	ท่านมีความสมหวังในชีวิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้					
30	งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งที่สูงขึ้นได้					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
31	โรงเรียนมีเกณฑ์เฉพาะในการเลื่อนขั้นและขึ้นเงินเดือนสำหรับงานของท่านในสายบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา					
32	งานของท่านมีโอกาสพัฒนาในสาขาอาชีพ					
33	ท่านได้ทำงานที่รักและชอบ					
34	ท่านพึงพอใจในสภาพแวดล้อมการทำงานโดยรวมในโรงเรียน					
35	ท่านมีความสุขเมื่อได้ทำงานของโรงเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ช่วยทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา

3.1 สิ่งที่ยากให้มีมากที่สุด ในโรงเรียน ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะทำให้บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา รู้สึกมีความสุขมาก (โปรดระบุ ไม่เกิน 3 อย่าง)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

3.2 สิ่ง ที่ปัจจุบันมีอยู่ในโรงเรียน แล้วทำให้บุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา รู้สึก “ไม่ค่อยมีความสุข” (โปรดระบุ ไม่เกิน 3 อย่าง)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

3.3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (โปรดระบุ)

-
-
-

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาและการสละเวลาตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ

ตอนที่ 2 ปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษารู้สึกว่าโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

รายการต่อไปนี้เป็นปัจจัยหรือสิ่งที่จะช่วยทำให้ผู้บริหารสถานศึกษารู้สึกว่าโรงเรียนเป็นองค์กรหรือเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา

ขอให้ท่านผู้บริหารสถานศึกษาทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็น ตามที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุขสำหรับตัวท่านผู้บริหารสถานศึกษาเอง ตาม “ระดับความเหมาะสม” 4 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	ต้องมีหรือควรมีให้มากที่สุด
3	หมายถึง	ควรมีให้มาก
2	หมายถึง	ควรมีหรือมีได้แต่เน้อย
1	หมายถึง	ควรมีให้น้อยที่สุด

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความปลอดภัย สะอาด ร่มรื่น					
2	สภาพแวดล้อมในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่ดี					
3	บรรยากาศในโรงเรียนเป็นมิตร มีความเป็นกันเอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน					
4	โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
5	โรงเรียนที่มีการลดขั้นตอน ลดปริมาณเอกสารในการทำงาน					
6	มีการจัดระบบการทำงานที่สร้างความโปร่งใสให้กับโรงเรียน					
7	โรงเรียนมีสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับตัวผู้บริหารที่ชัดเจน					
8	โรงเรียนมีบรรยากาศของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความสนใจในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอในหมู่สมาชิก					
9	ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ให้กับตนเอง					
10	โรงเรียนที่ผู้บริหารสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม					
11	ผู้บริหารกระตือรือร้นในการพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
12	โรงเรียนให้การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีความก้าวหน้าและเกิดความภาคภูมิใจ					
13	ผู้บริหารอยากที่จะแบ่งปันความรู้ที่ได้รับแก่คนรอบข้าง					
14	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร					
15	บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้สึกร่วมกันในการทำงาน					
16	บุคลากรในโรงเรียนมีการทำงานที่เข้มแข็ง					
17	ในโรงเรียนมีการกระจายงานที่เหมาะสมกับตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน					
18	ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครู					
19	ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา					
20	ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนโดยทั่วไป					
21	ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือจากทุกคนในโรงเรียน					
22	ผู้บริหารมีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับคนในครอบครัว					
23	ผู้บริหารสามารถพูดคุยพูดคุยปรึกษา แก้ปัญหากับคนในครอบครัว					
24	คนในครอบครัวช่วยเหลือผู้บริหารในยามที่ต้องการได้					
25	ผู้บริหารสามารถผูกมิตร มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน					
26	ชุมชนที่ผู้บริหารอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สิน					
27	ผลตอบแทนจากการทำงานที่ผู้บริหารได้รับยุติธรรมและเพียงพอ					
28	โดยรวมในแต่ละวันผู้บริหารจัดการงานของตนเองสำเร็จลุล่วง					
29	ในแต่ละวันผู้บริหารยังมีเวลาสำหรับทำงานเพื่อผู้อื่นได้อีก					
30	ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้มีกิจกรรมยามว่างได้					
31	จำนวนชั่วโมงที่ผู้บริหารทำงานต่อวันมีความเหมาะสม					
32	ผู้บริหารมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการมีสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตครอบครัว					
33	ผู้บริหารได้พักผ่อนที่เพียงพอ					
34	ผู้บริหารมีโอกาสได้ออกกำลังกายเป็นประจำ					
35	ผู้บริหารไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง					
36	ผู้บริหารสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง					

ข้อ	ประเด็น/คำถาม	ระดับความเหมาะสม				หมายเหตุ
		4	3	2	1	
37	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาสอันสมควร					
38	ผู้บริหารเสียสละแรงกาย ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม					
39	ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา ปราบปรามดี และยินดีกับผู้อื่น					
40	ผู้บริหารมีความยุติธรรมและเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชา					
41	ผู้บริหารมีประสบการณ์ มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการทั่วไปและวิชาชีพ					
42	ผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำด้านวิชาการเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา และสังคม					
43	ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ค่อนข้างชัดเจน					
44	ผู้บริหารมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน					
45	ผู้บริหารมีงานอดิเรกที่พึงพอใจ ทำแล้วมีความสุขเพลิดเพลิน					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1 สิ่ง que ผู้บริหารสถานศึกษาอยากให้มีมากที่สุด ในโรงเรียน ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษารู้สึกมีความสุขมาก (โปรดระบุ ไม่เกิน 3 ข้อ)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

3.2 สิ่ง que ปัจจุบันมีอยู่ในโรงเรียน แล้วทำให้ผู้บริหารสถานศึกษารู้สึก “ไม่ค่อยมีความสุข” (โปรดระบุ ไม่เกิน 3 ข้อ)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาและตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นายธนวุฒิ แก้วนุช

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาธุรกิจ
ศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2554 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาการสอน
ภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

พ.ศ. 2561ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศษ.ด.)

สาขาการจัดการการศึกษา

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ครู วิทยาลัยนานาชาติ

โรงเรียนบุญคุ้มราษฎร์บำรุง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1

จังหวัดปทุมธานี